

**ХАЛДВАРТ БУС ӨВЧИН, ОСОЛ ГЭМТЛИЙН ШАЛТГААН,
ЭРСДЭЛТ ХҮЧИН ЗҮЙЛСИЙН ТАРХАЛТЫН
СУДАЛГАА-2009**

ДЭМБ-ын Номын сан

**ХАЛДВАРТ БУС ӨВЧИН, ОСОЛ ГЭМТЛИЙН
ШАЛТГААН, ЭРСДЭЛТ ХҮЧИН ЗҮЙЛСИЙН
ТАРХАЛТЫН СУДАЛГАА-2009**

1. Халдварт бус өвчин
2. Ядуурал
3. Хөгжиж буй орон

© Дэлхийн Эрүүл Мэндийн Байгууллага 2010

Хэвлэлийн эрх хамгаалагдсан.

Энэхүү стратегийн баримт бичигт дурьдагдсан улс орон, түүний газар нутаг, захиргаа% хил хязгаарын заагийн асуудлаарх аливаа эх сурвалж материал нь Дэлхийн Эрүүл Мэндийн Байгууллагын албан ёсны байр суурийг илэрхийлээгүй болохыг анхаарна уу. Газрын зураг дээрх цэгэн илэрхийллээр дүрсэлсэн хилийн шугамыг багцаа байдлаар гаргасан бөгөөд энэ нь хилийн шугамын асуудлаар бүрэн зөвшилцөлд хараахан хүрээгүйг илэрхийлнэ.

Үг товхимолд аливаа байгууллага болон үйлдвэрийн бүтээгдэхүүний талаар дурьдагдсан бол энэ нь ДЭМБ-аас сайшаан зөвлөж байгаа гэсэн үг биш болохыг анхаар. Түүнчлэн алдаа мадаг, орхигдуулсан зүйл байхыг үгүйсгэхгүй бөгөөд өмчлөгдсөн бүтээгдэхүүний нэрийг том үсгээр ялгаж бичсэн болно.

Энэхүү стратегийн баримт бичигт орсон мэдээллийг бүрэн төгс, зөв гэдгийг баталгаажуулаагүй, үүнээс урган гарах аливаа хохирлын хариуцлагыг ДЭМБ хүлээхгүйг анхаарна уу.

ДЭМБ-аас эрхлэн хэвлүүлсэн материалыг World Health Organization, 20 Avenue Appia, 1211 Geneva 27 Switzerland (Tel: +41 22 791 2476; Fax: +41 22 791 4857; E-mail: bookorders@who.int) гэсэн хязгаар Зах Зээл, Түгээлтийн Газраас захиалан авч болно.

ДЭМБ-аас хэвлэсэн материалыг орчуулах, дахин хэвлэх зөвшөөрлийг авахдаа арилжааны бус шугамаар түгээх эсвэл худалдах зорилготой байгаа эсэхээ хэвлэлийн газарт мэдэгдэх ёстой. (Fax: +41 22 791 4806; E-mail: permissions@who.int)

ДЭМБ-ын Номхон Далайн Баруун Эргийн Бүсээс энэхүү стратегийг дахин хэвлэх зөвшөөрлийг авах тохиолдолд World Health Organization, Regional Office for the Western Pacific, P.O.Box 2932, 1000, Manila, Philippines, Fax.No. (632) 521-1036, E-mail: publications@wpro.who.int гэсэн хаяг руу хандана уу.

ГАРЧИГ

1. ХҮСНЭГТ	4
2. ДҮРСЛЭЛ	6
3. ТОВЧ ҮГИЙН ТАЙЛБАР	7
4. ӨМНӨХ ҮГ	8
5. ТОВЧ ХУРААНГУЙ	15
 БҮЛЭГ 1. ҮНДЭСЛЭЛ, СУДЛАГДСАН БАЙДАЛ	 21
o Дэлхий дахинд ба манай улс дахь Халдварт бус өвчин (ХБӨ)-ний байдал	22
o ХБӨ-ний эрсдэлт хүчин зүйлсийн тархалт	23
o Судалгааны зорилго, зорилт, ач холбогдол	24
 БҮЛЭГ 2. СУДАЛГААНЫ АРГА, АРГАЧЛАЛ	 25
o Судалгааны хүрээ	26
o Судалгааны хүн ам, түүврийн хэмжээ, түүвэрлэлт	26
o Судалгааны арга зүйн болон судлаач бэлтгэх сургалтууд	28
o Судалгааны мэдээлэл цуглуулсан байдал	29
o Мэдээлэл цуглуулах явцад хийгдсэн хяналт, шинжилгээ, үнэлгээ	35
o Судалгааны мэдээлэл оруулах, цэвэрлэгээ	35
o Судалгааны мэдээллийг жинлэх	35
o Судалгааны мэдээлэл боловсруулах	35
 БҮЛЭГ 3. СУДАЛГААНЫ ҮР ДҮН	 37
3.1. Хүн ам зүйн үзүүлэлт	38
3.2. ХБӨ-ний анхдагч эрсдэлт хүчин зүйлсийн тархалт	41
o Тамхи таталт	41
o Архины хэрэглээ	45
o Жимс, хүнсний ногооны хэрэглээ	49
o Хөдөлгөөний идэвхийн түвшин	55
o Бие бялдрын хөгжил, чийрэгжилт	58
3.3. ХБӨ-ний хоёрдогч эрсдэлт хүчин зүйлсийн тархалт	60
o Илүүдэл жин ба таргалалт	60
o Бүсэлхийн таргалалт, өөхлөг эдийн хэмжээ	64
o Биохимийн эрсдэлт хүчин зүйлс	69
o Артерийн даралт ихсэлт	74
o Чихрийн шижин	77
o Хөх, умайн хүзүүний хавдар	81
3.4. Осол гэмтэл ба хүчирхийлэл	84
o Осол гэмтэл	84
o Хүчирхийлэл	90
3.5. Харьцуулсан судалгааны үр дүн	96
o Анхдагч эрсдэлт хүчин зүйлсийн тархалтын чиг хандлага	96
o Хоёрдогч эрсдэлт хүчин зүйлсийн тархалтын чиг хандлага	98
 БҮЛЭГ 4. ДҮГНЭЛТ	 108
НОМ ЗҮЙ	109
ХАВСРАЛТУУД	111

ХҮСНЭГТ

Хүснэгт 1. Хот, хөдөөгөөс сонгогдсон кластерийн тоо	27
Хүснэгт 2. Судалгаанд сонгогдсон түүврийн нэгж ба судалгааны хүн амыг төлөөлөх хувь	29
Хүснэгт 3. Архины стандарт уулт	30
Хүснэгт 4. Архины хэрэглээний эрсдлийн зэрэг, хүйсээр	30
Хүснэгт 5. Биеийн өөхлөгийн лавламж хэмжээ	33
Хүснэгт 6. Бие бялдрын чийрэгжилтийн түвшинг үнэлэх аргачлал	34
Хүснэгт 7. Биохимийн үзүүлэлтүүдийг үнэлэх шалгуур үзүүлэлтүүд (ДЭМБ)	34
Хүснэгт 8. Судалгааны түүвэрлэлт (нас ба хүйсээр)	38
Хүснэгт 9. Судалгааны хэмжээ (яс үндэс, нас, хүйсээр)	38
Хүснэгт 10. Сургуульд суралцсан нийт жил (нас ба хүйсээр)	39
Хүснэгт 11. Өрхийн нэг гишүүний жилийн дундаж орлого (насны бүлгээр)	40
Хүснэгт 12. Ажил эрхэлдэг хүн ам (нас ба хүйсээр)	40
Хүснэгт 13. Ажил эрхлээгүй хүн амын судалгаа (нас ба хүйсээр)	41
Хүснэгт 14. Тамхины хэрэглээний байдал (нас, хүйсээр)	42
Хүснэгт 15. Тамхины хэрэглээний давтамж	42
Хүснэгт 16. Тамхи хэрэглэж эхэлсэн дундаж нас	43
Хүснэгт 17. Архины хэрэглээний байдал, насны бүлгээр	45
Хүснэгт 18. Архины хэрэглээний байдал, хүйсээр	45
Хүснэгт 19. Архи согтууруулах ундаа хэрэглэгсдийн 1 удаагийн уултаар хэрэглэж буй стандарт уултын дундаж тоо (сүүлийн 30 хоногт)	46
Хүснэгт 20. Архины хэрэглээний эрсдлийн байдал, нийт хүн амын дунд, хүйсээр	47
Хүснэгт 21. Архины хэрэглээний эрсдлийн байдал, архи согтууруулах ундаа хэрэглэгсдийн дунд, хүйсээр	47
Хүснэгт 22. Архийг хэтрүүлэн хэрэглэгсдийн байдал, хүйсээр	47
Хүснэгт 23. Жимсний 7 хоногийн хэрэглээний давтамж (хүйс, байршилаар)	49
Хүснэгт 24. Жимсний хоногийн дундаж хэрэглээ (хүйс, байршилаар)	50
Хүснэгт 25. Хүнсний ногооны 7 хоногийн хэрэглээ (хүйс, байршилаар)	50
Хүснэгт 26. Хоногт хэрэглэх хүнсний ногооны дундаж хэмжээ	51
Хүснэгт 27. Хоногт хэрэглэх жимс, хүнсний ногооны дундаж хэмжээ	51
Хүснэгт 28. Жимс, хүнсний ногооны хоногийн дундаж хэрэглээний үзүүлэлт, хүн амын насны бүлэг, "нэгж" хэмжигдэхүүний ангилалаар	52
Хүснэгт 29. Жимс, хүнсний ногооны хоногийн хэрэглээний үзүүлэлт хүн амын байршил ба "нэгж" хэмжигдэхүүний ангилалаар	53
Хүснэгт 30. Биеийн жин, өндрийн дундаж үзүүлэлт (нас ба хүйсээр)	60
Хүснэгт 31. Биеийн жин, өндрийн дундаж үзүүлэлт (хүн амын байршлаар)	60
Хүснэгт 32. Биеийн жингийн индексийн дундаж үзүүлэлт (нас ба хүйсээр)	61
Хүснэгт 33. БЖИ-ийн дундаж үзүүлэлт (байршлаар)	61
Хүснэгт 34. Биеийн жингийн эрсдэлийн үнэлгээ (хүйс болон байршлаар)	63
Хүснэгт 35. Бүсэлхийн тойргийн дундаж хэмжээ (насны бүлэг ба хүйсээр)	64
Хүснэгт 36. Бүсэлхийн тойргийн дундаж хэмжээ (байршил ба хүйсээр)	64
Хүснэгт 37. Төвийн таргалалтын тархалт (насны бүлэг ба хүйсээр)	65
Хүснэгт 38. Төвийн таргалалтын тархалт (байршлаар)	65
Хүснэгт 39. Биед агуулагдах өөхлөг эдийн хэмжээг үнэлэх хязгаар	65
Хүснэгт 40. Биед агуулагдах өөхлөг эдийн дундаж хэмжээ (нас ба хүйсээр)	66
Хүснэгт 41. Биед агуулагдах өөхлөг эдийн дундаж хэмжээ (байршлаар)	66
Хүснэгт 42. Биед агуулагдах өөхлөг эдийн эрсдэлийн үнэлгээ (байршлаар)	67
Хүснэгт 43. Цусан дахь холестерин дундаж хэмжээ (ммоль/л)	69

Хүснэгт 44. Нийт холестерины хэмжээ ихсэх эрсдэлтэй болон ихэссэн (≥ 5.0 ммоль/л) хүний хувь	69
Хүснэгт 45. Нийт холестерины хэмжээ ихэссэн (≥ 6.2 ммоль/л) хүний хувь	70
Хүснэгт 46. Цусан дахь триглицеридийн дундаж хэмжээ (ммоль/л)	70
Хүснэгт 47. Триглицеридийн хэмжээ ихсэх эрсдэлтэй болон ихэссэн (≥ 1.7 ммоль/л) хүний хувь	70
Хүснэгт 48. Триглицеридийн хэмжээ ихэссэн (≥ 2.0 ммоль/л) хүний хувь	71
Хүснэгт 49. Цусан дахь бага нягттай липопротеины дундаж хэмжээ (ммоль/л)	71
Хүснэгт 50. Бага нягттай липопротеины хэмжээ ихсэх эрсдэлтэй болон ихэссэн (≥ 3.0 ммоль/л) хүн амын тархалт	71
Хүснэгт 51. Бага нягттай липопротеины хэмжээ ихэссэн (≥ 4.15 ммоль/л) хүний хувь	72
Хүснэгт 52. Цусан дахь их нягттай липопротеины дундаж хэмжээ (ммоль/л)	72
Хүснэгт 53. Цусан дахь их нягттай липопротеины хэмжээ (ммоль/л)	72
Хүснэгт 54. Артерийн даралтын дундаж хэмжээ (хүйс ба байршлаар)	74
Хүснэгт 55. Цусны даралт ихэссэн (САД ≥ 140 мм/муб ба/эсвэл ДАД ≥ 90 мм/муб) болон даралт бууруулах эм хэрэглэж буй хүн амын эзлэх хувь	74
Хүснэгт 56. Артерийн гипертензийн тархалт	75
Хүснэгт 57. Артерийн гипертензийн эмчилгээ хяналт	76
Хүснэгт 58. Өлөн цусан дахь сахарын дундаж хэмжээ (ммоль/л)	77
Хүснэгт 59. Өлөн цусан дахь сахарын дундаж хэмжээ (байршилаар)	77
Хүснэгт 60. Өлөн цусан дахь сахарын өөрчлөлт, насны бүлэг, хүйсээр	78
Хүснэгт 61. Өлөн цусан дахь сахарын өөрчлөлт, байршил, хүйсээр	78
Хүснэгт 62. Цусны сахар ихэссэн болон ЧШӨ-ний эмчилгээ хийлгэж буй байдал, насны бүлэг, хүйсээр	78
Хүснэгт 63. Цусны сахар ихэссэн болон ЧШӨ-ний эмчилгээ хийлгэж буй байдал, байршил, хүйсээр	79
Хүснэгт 64. Умайн хүзүүний хорт хавдрын эрт илрүүлэх үзлэгт хамрагдсан байдал (байршлаар)	81
Хүснэгт 65. Умайн хүзүүний хорт хавдрын эрт илрүүлэх үзлэгт хамрагдсан байдал(насаар)	81
Хүснэгт 66. Хөхний хорт хавдрын эрт илрүүлэх үзлэгт хамрагдсан байдал (насаар)	82
Хүснэгт 67. Хөхний хорт хавдрын эрт илрүүлэх үзлэгт хамрагдсан байдал (байршлаар)	83
Хүснэгт 68. Зам тээврийн ослоос бусад ослоор санамсаргүй гэмтэж эмнэлгийн тусламж авсан байдал (насны бүлэг, хүйсээр)	84
Хүснэгт 69. Зам тээврийн ослын байдал (насны бүлэг, хүйс, байршлаар)	86
Хүснэгт 70. Зам тээврийн ослын байдал (хот, хөдөөгөөр, байршил, нөлөөлж буй хүчин зүйлээр	87
Хүснэгт 71. Тээврийн хэрэгсэл жолоодох буюу зорчих үед хамгаалалтын бүс бүсэлдэггүй байдал, (насны бүлэг, хүйсээр)	88
Хүснэгт 72. Эмэгтэйчүүд хүчирхийлэлд өртөж буй байдал	91
Хүснэгт 73. Хүчирхийллийн давтамж	92
Хүснэгт 74. Хэн нэгний уур бухимдлаас болж гэр бүлийн аюулгүй байдалдаа санаа зовних байдал	92
Хүснэгт 75. Хүүхэд насандаа хүчирхийлэлд өртсөн байдал	93

ДҮРСЛЭЛ

Дүрслэл зураг 1. Судалгаанд сонгогдсон түүвэрлэлтийн анхны нэгж буюу кластерийн байршил	26
Дүрслэл 2. Олон үет санамсаргүй түүврийн үе шатууд	28
Дүрслэл 3: Тамхины хэрэглээний давтамж, хүйсээр	43
Дүрслэл 4: Сүүлийн 12 сард архи согтууруулах ундаа-хэрэглэсэн давтамж	46
Дүрслэл 5. Хүн амын жимс, хүнсний ногооны хоногийн хэрэглээ нэгжээр	52
Дүрслэл 6. Хүн амын жимс, хүнсний ногооны хоногийн хэрэглээ, нэгжээр	53
Дүрслэл 7. Өөх тосны хэрэглээ (байршлаар)	54
Дүрслэл 8. Идэвхитэй хөдөлгөөн хийдэг хүн амын хувь(насны бүлэг, хүсээр)	55
Дүрслэл 9. Идэвхитэй хөдөлгөөнд хоногт зарцуулдаг голч хугацаа (Хүйс, байршил, ажлын байр, ирж очих, чөлөөт цагаар)	57
Дүрслэл 10. Бие бялдрын хөгжил, чийрэгжилтийн түвшин (хүйсээр)	58
Дүрслэл 11. Бие бялдрын хөгжил, чийрэгжилтийн түвшин (насны бүлгээр)	58
Дүрслэл 12. Бие бялдрын хөгжил, чийрэгжилтийн түвшин, эрэгтэйчүүдэд (насны бүлгээр)	59
Дүрслэл 13. Илүүдэл жин ба таргалалтын тархалт (хүйсээр)	62
Дүрслэл 14. Илүүдэл жин ба таргалалтын тархалт, насны бүлэг ба хүйсээр	62
Дүрслэл 15. Илүүдэл жин ба таргалалтын тархалт, байршил ба хүйсээр	63
Дүрслэл 16. Биед агуулагдах өөхлөг эдийн хэмжээ ихсэлттэй хүн амын эзлэх хувь, насны бүлэг ба хүйсээр	66
Дүрслэл 17. Биед агуулагдах өөхлөг эдийн хэмжээ ихсэлттэй хүн амын эзлэх хувь, насны бүлэг ба хүйсээр	67
Дүрслэл 18. Артерын даралт ихсэх өвчний тархалт, эмчилгээ, хяналт	75
Дүрслэл 19. Зам тээврийн ослоос бусад ослоор санамсаргүй гэмтэж эмнэлгийн тусламж авсан байдал (Насны бүлэг, ослын төрлөөр)	85
Дүрслэл 20. Зам тээврийн ослоос бусад ослоор санамсаргүй гэмтэж эмнэлгийн тусламж авсан байдал (Осол авсан байршлаар)	85
Дүрслэл 21. Зам тээврийн ослын байдал (насны бүлэг, нөлөөлж буй хүчин зүйлээр)	87
Дүрслэл 22. Тээврийн хэрэгсэл дотор хамгаалалтын бүс бүсэлдэггүй байдал (байршил, хүйсээр)	88
Дүрслэл 23. Хүчирхийлэлд өртсөн байдал (нас, хүйсээр)	90
Дүрслэл 24. Хүчирхийлэл үйлдэгдэх үед хүйтэн зэвсэг хэрэглэсэн байдал	0
Дүрслэл 25. 15-24 насныхан хүчирхийлэл үйлдэгчийг нэрлэсэн байдал	91
Дүрслэл 26. Хүүхдийн эсрэг хүчирхийллийн давтамж	93
Дүрслэл 27. Хүчирхийлэлд өртөгсдөд үзүүлэх тусламж үйлчилгээ, хот хөдөөгөөр	94

ТОВЧ ҮГИЙН ТАЙЛБАР

АД	- Артерийн даралт
АДИӨ	- Артерийн даралт ихсэх өвчин
АНДБЭБ	- Ази Номхон Далайн Баруун Эргийн Бүс
АУУХ	- Анагаах Ухааны Үндэсний Хүрээлэн
АУ	- Анагаах Ухаан
БОЭТ	- Бүсийн Оношлогоо, Эмчилгээний Төвүүд
БЖИ	- Биеийн жингийн индекс
БҮССТ	- Биотехнологийн Үйлдвэр, Судалгаа, Сургалтын Төв
БТ	- Бүсэлхийн тойрог
БТХ	- Бүсэлхий ташааны харьцаа
БТСҮХ	- Биеийн Тамир, Спортын Улсын Хороо
ДЭМБ	- Дэлхийн Эрүүл Мэндийн Байгууллага
DM	- Diabetes Mellitus
ЗСӨ	- Зүрх судасны өвчин
IFG	- Impaired fasting glucose
IGT	- Impaired glucose tolerance
ММСС	- Монголын Мянганы Сорилтын Сан
МХШҮТ	- Мэдээлэл Хяналт Шинжилгээ Үнэлгээний Газар
МЕТ	- Бодисын солилцооны стандарт хэмжээ
МУБ	- Мөнгөн усны багана
НЭМХ	- Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн
НЭМБХЗГ	- Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Бодлогын Хэрэгжилтийг Зохицуулах Газар
ОУ	- Олон улс
ХСҮТ	- Хавдар Судлалын Үндэсний Төв
ХБӨ	- Халдварт Бус Өвчин
CI	- Confidence interval
СБТГ	- Стратегийн Бодлого Төлөвлөлтийн Газар
СЭМҮТ	- Сэтгэцийн Эрүүл Мэндийн Үндэсний Төв
PDA	- Гар компьютер
ТТ	- Ташаан тойрог
ЧШӨ	- Чихрийн шижин өвчин
ЭХЗ	- Эрсдэлт хүчин зүйл
ЭМШУИС	- Эрүүл Мэндийн Шинжлэх Ухааны Сургууль
ЭМГ	- Эрүүл Мэндийн Газар
ЭМЯ	- Эрүүл Мэндийн Яам
ЭША	- Эрдэм шинжилгээний ажилтан
ШУ	- Шинжлэх Ухаан
УМ	- Удирдлагын магистр

ӨМНӨХ ҮГ

Монгол Улсын Засгийн Газар 2005 онд “Халдварт Бус Өвчин (ХБӨ)-өөс сэргийлэх, хянах үндэсний хөтөлбөр”-ийг батлан 2013 он хүртэл хоёр үе шаттайгаар хэрэгжүүлж байна.

ХБӨ-ний эрсдэлт хүчин зүйлсийн тархалтын түвшин тогтоох анхны судалгааг 2005 онд үндэсний хэмжээнд зохион явуулсан нь “Халдварт Бус Өвчин (ХБӨ)-өөс сэргийлэх, хянах үндэсний хөтөлбөр”-ийн суурь үзүүлэлтийг тогтоох, тандалтын тогтолцоог бүрдүүлэх ажлын эх үндэс нь болсон юм.

“ХБӨ-ний эрсдэлт хүчин зүйлсийн тархалт”-ын судалгааг хавдар, осол гэмтлийн шалтгаан, тархалтын байдлыг оруулан өргөтгөж ЭМЯ-ны харьяа Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн нь үндэсний хэмжээнд 2 дахь удаагаа амжилттай зохион явууллаа.

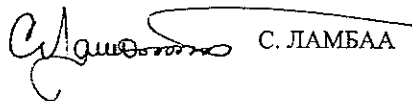
Энэ удаагийн судалгааны зорилго нь Монголын Мянганы Сорилтын Сан (ММСС)-гийн Эрүүл мэндийн төслийн үйл ажиллагааны цаашдын чиглэлийг тодорхойлох, ХБӨ-өөс сэргийлэх, хянах үндэсний хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн дунд хугацааны явцад үнэлгээ өгөхөд чиглэгдсэн болно.

Судалгааны үр дүн нь нийт хүн амын дунд ХБӨ-өөр өвчлөх эрсдэл, хөх умайн хүзүүний хавдрын эрт илрүүлэлтийн байдал, осол гэмтэл, хүчирхийллийн цар хүрээг тодорхойлон, эдгээрээс сэргийлэх, хянах бодлогын арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх мэдээллийн гол эх үүсвэр болохоос гадна эрдэмтэн судлаач, хөтөлбөр, төсөл хэрэгжүүлэгчдийг хэрэгцээтэй мэдээллээр хангахад зохих хувь нэмрээ оруулна хэмээн найдаж байна.

Энэхүү судалгааны ач холбогдол нь Монгол улсад ХБӨ, тэдгээрийн эрсдэлт хүчин зүйлсийн тандалтын тогтолцоог бүрдүүлэх, ДЭМБ-ын ХБӨ-ний Дэлхийн Мэдээллийн Санд нэгдсэнээр Монгол хүн амын дундах эрсдэлт хүчин зүйлсийн тархалтын чиг хандлагыг бусад улс оронтой харьцуулан дүгнэлт өгөх бололцоо олгох, улмаар нотолгоонд суурилсан бодлогын арга хэмжээ, төсөл хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлэх чухал үндэслэл, баримт бичиг болж байгаад оршино.

Халдварт Бус Өвчин, Осол Гэмтлийн шалтгаан, Эрсдэлт Хүчин Зүйлсийн тархалтын энэхүү судалгаа нь ДЭМБ-ын техникийн тусламж, ММСС-ийн Эрүүл Мэндийн Төслийн санхүүгийн дэмжлэгт тулгуурлан, бусад холбогдох байгууллагуудын зөвлөх мэргэжилтнүүдийн үр дүнтэй хамтын ажиллагаанд түшиглэн явагдсаныг цохон тэмдэглэж байна.

ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН САЙД

 С. ЛАМБАА

ХАМТРАН АЖИЛЛАСАН БАЙГУУЛЛАГУУД:

Эрүүл Мэндийн Яам
Дэлхийн Эрүүл Мэндийн Байгууллага
Монголын Мянганы Сорилтын Сангийн Эрүүл Мэнд Төсөл
Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн
Эрүүл Мэндийн Шинжлэх Ухааны Их Сургууль
Анагаах Ухааны Үндэсний Хүрээлэн
Хавдар Судлалын Үндэсний Төв
Биений Тамир, Спортын Улсын Хороо
Гэмтэл Согог, Сэргээн Засах Клиникийн Төв
Хүүхдийн Эсрэг Хүчирхийллийн Төв
Нийслэлийн Эрүүл Мэндийн Газар
Бүсийн Оношлогоо, Эмчилгээний Төвүүд
Дүүрэг, Аймгийн Эрүүл Мэндийн Газрууд

Судалгааны зөвлөх

Леани Рилли, АУ-ны доктор
Дарга, ХБӨ-ний Судалгаа, Тандалтын Тогтолцоо ба Эрүүл Мэндийг дэмжих алба, ДЭМБ,
Женев

Кован Мелани, НЭМ-ийн магистр
Мэргэжилтэн, ХБӨ-ний Судалгаа Тандалтын Тогтолцоо ба Эрүүл Мэндийг дэмжих алба,
ДЭМБ, Женев

Судалгааны удирдагч

Ж. Оюунбилэг, Академич, Проф, БШУ-ны доктор
Ерөнхий Захирал, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн

ЭМЯ-ны дэргэдэх Судалгааны Зохицуулах хороо

С.Төгсдэлгэр, *Дарга*
Газрын дарга, НЭМБХЗГ, Эрүүл Мэндийн Яам

Ж.Оюунбилэг, *Орлогч дарга*
Ерөнхий захирал, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн

Г.Цэцэгдарь, *Нарийн бичгийн дарга*
Ахлах мэргэжилтэн, НЭМБХЗГ, Эрүүл Мэндийн Яам

Б.Бурмаа, АУ-ны доктор
Ахлах мэргэжилтэн, СБТГазар, Эрүүл Мэндийн Яам

Б.Хонгорзул
Орлогч дарга, МХШҮГазар, Эрүүл Мэндийн Яам

И.Болормаа, АУ-ны доктор
Эрдэмтэн Нарийн Бичгийн Дарга, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн

П.Энхтуяа, АУ-ны доктор
Дэд захирал, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн

Ж.Батжаргал, АУ-ны доктор

Захирал, Хоол Судлалын Төв, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн

Ц.Энхжаргал, БШУ-ны доктор

Захирал, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Төв Лаборатори, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн

Д.Отгонтуяа, АУ-ны магистр

ЭША, Хоол Судлалын Төв, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн

Б.Мөнхбат, БШУ-ны доктор

Дэд захирал, Монголын Мянганы Сорилтын Сангийн Эрүүл Мэндийн Төсөл

Ж.Энхсайхан, АУ-ны доктор

Төслийн ажилтан, Монголын Мянганы Сорилтын Сангийн Эрүүл Мэндийн төсөл

Ж.Тунгалаг

Хэлтсийн дарга, Биеийн Тамир Спортын Улсын Хороо

Д.Нарантуяа, АУ-ны доктор

Тэнхмийн эрхлэгч, ЭМШУИС

Х.Алтайсайхан, АУ-ны доктор

Дэд захирал, ЭМШУИС

Д.Оюунчимэг

Дарга, Сургалт, мэдээлэл, судалгааны алба, Хавдар Судлалын Үндэсний Төвийн

В.Баярмаа

Дарга, Гадаад харилцаа, эрдэм шинжилгээ, сургалт хариуцсан алба, СЭМҮТ

Х.Нансалмаа

Нийгмийн эрүүл мэндийн эмч, Гэмтэл Согог Судлалын Үндэсний Төв

С.Энхтөр

Дарга, Олон нийттэй харилцах алба, Замын Цагдаагийн Газар

С.Говинд, НЭМ-ийн магистр

Нийгмийн эрүүл мэндийн мэргэжилтэн, ДЭМБ-ын Монгол дахь суурин төлөөлөгчийн газар

Б.Цогзолмаа, АУ-ны магистр

Хөтөлбөрийн ажилтан, ДЭМБ-ын Монгол дахь суурин төлөөлөгчийн газар

Ш.Энхцэцэг, АУ-ны доктор

Хөтөлбөрийн ажилтан, ДЭМБ-ын Монгол дахь суурин төлөөлөгчийн газар

Судалгааны багийн зохицуулагч

Д. Отгонтуяа, АУ-ны магистр

АУ-ны магистр, ЭША, Хоол Судлалын Төв, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн

Судалгааны хамтарсан багийн ахлагч

И. Болормаа, АУ-ны доктор

Эрдэмтэн нарийн бичгийн дарга, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн

Ц. Энхжаргал, Академич

Захирал, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Төв лаборатори, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн

Судалгааны багийн гишүүд

Ж. Тунгалаг
Хэлтсийн дарга, Биеийн Тамир Спортын Улсын Хороо

Б.Содгэрэл, АУ-ны доктор
ЭШАА, Анагаах Ухааны Хүрээлэн

Н. Болормаа, АУ-ны магистр
ЭША, Хоол Судлалын Төв, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн

У.Цэрэндолгор, АШУ-ны доктор
ЭШТА, Хоол Судлалын Төв, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн

Т. Эрдэнэзул, АУ-ны доктор
Багш, Эрүүл Мэндийн Шинжлэх Ухааны Их Сургууль

Б. Ундармаа, АУ-ны доктор
Мэргэжилтэн, Улсын Мэргэжлийн Хяналтын Алба

С. Цэгмэд, АУ-ны магистр
ЭША, Эрүүл Ахуй, Хүний Экологийн Төв, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн

Б.Сонинхүү, Их эмч
Хэлтсийн дарга, Нийслэлийн Эрүүл Мэндийн Газар

Б.Даваахүү, Их эмч
Мэргэжилтэн, Нийслэлийн Эрүүл Мэндийн Газар

Ж.Цогзолмаа
Мэргэжилтэн, Үндэсний Статистикийн Газар

Ж.Дэмбэрэлсүрэн, АУ-ны магистр
ЭША, Эрүүл Мэндийн Сургалт Судалгааны Төв, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн

Д. Эрвээхэй, Их эмч
Баруун бүсийн зохицуулагч, Бүсийн Оношлогоо, Эмчилгээний Төв, Ховд аймаг

Ц.Ганбат, Их эмч
Зүүн бүсийн зохицуулагч, Бүсийн Оношлогоо, Эмчилгээний Төв, Дорнод аймаг

Ц.Баттүвшин, Их эмч
Дарга, Нэгдсэн Эмнэлэг, Орхон Уул аймаг

Х.Бакытжан
Ахлах мэргэжилтэн, Биеийн Тамир Спортын Улсын Хороо

Ц. Март
Мэргэжилтэн, Эрүүл Мэндийн Газар

Б. Даваадулам
ЭШДА, Хоол Судлалын Төв, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн

А. Эрдэнэбат, Их эмч
Эрүүл Мэндийн Сургалт Судалгааны төв, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн

Х. Цэрэнсүрэн, АУ-ны магистр
ЭШДА, БҮССТ, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн

Ц. Цэвээнсүрэн, АУ-ны магистр
ЭШДА, БҮССТ, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн

Д.Жавзандолгор

ЭШДА, Эрүүл Мэндийн Сургалт Судалгааны Төв, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн

Х.Нансалмаа,

Нийгмийн эрүүл мэндийн эмч, Гэмтэл Согог Судлалын Үндэсний Төв

Н. Энхчимэг

Мэргэжилтэн, Халдварт Өвчин Судлалын Үндэсний Төв

Д. Оджаргал

ЭШДА, Хор Судлалын Төв, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн

М. Оюунчимэг

ЭШДА, Экологи, Эрүүл Ахуйн Төв, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн

Б. Хишигжаргал

Их эмч, Сүхбаатар Дүүргийн Эрүүл Мэндийн Нэгдэл

О. Алтансүх

Программын инженер, Эрүүл Мэндийн Сургалт Судалгааны Төв, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн

Б. Дуламсүрэн

ЭШДА, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Төв Лаборатори, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн

Х. Мандахцэцэн

ЭШДА, БҮССТ, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн

Д. Оюунжаргал

Мэргэжилтэн, Баянзүрх Дүүргийн Эрүүл Мэндийн Нэгдэл

Г. Баттулга

Мэргэжилтэн, Баянзүрх Дүүргийн Эрүүл Мэндийн Нэгдэл

Л. Лхагва

Лаборант, БҮССТ, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн

Д. Саранцэцэг

Лаборант, Баянзүрх Дүүргийн Эрүүл Мэндийн Нэгдэл

Б. Нямцэцэг

Мэргэжилтэн, Баянзүрх Дүүргийн Нэгдсэн Эмнэлэг

Н.Одшүр

Эрүүл Мэндийн Шинжлэх Ухааны Их Сургууль

Д. Хишигбуян

ЭШДА, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Төв Лаборатори, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн

Ч.Батхүү

Их эмч, Клиникийн Нэгдсэн II эмнэлэг

Б. Содномцэрэн

ЭШДА, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Төв Лаборатори, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн

Д. Отгонбаяр

ЭШДА, Эрүүл Ахуй, Хүний Экологийн Төв, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн

Л. Алтантуяа

Вирусологич, БҮССТ, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн

А. Ариунзул

Мэргэжилтэн, Хавдар Судлалын Үндэсний Төв

Статистик боловсруулалтын баг

Кован Мелани, НЭМ-ийн магистр
ДЭМБ-ын зөвлөх, ХБӨ-ний судалгаа тандалтын тогтолцоо ба Эрүүл Мэндийг дэмжих алба
ДЭМБ, Женев

Д.Отгонтуяа, АУ-ны магистр
ЭША, Хоол Судлалын Төв, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн

О.Алтансүх
Программын инженер, НЭМХ-ийн Эрүүл Мэндийн Сургалт Судалгааны Төв

С.Цэгмэд, АУ-ны магистр
ЭШДА, Эрүүл Ахуй, Хүний Экологийн Төв, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн

Тайлан бичсэн:

Д.Отгонтуяа, АУ-ны магистр
ЭША, Хоол Судлалын Төвийн ЭША, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн

И.Болормаа, АУ-ны доктор
Эрдэмтэн нарийн бичгийн дарга, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн

П. Энхтуяа, АУ-ны доктор
Дэд захирал, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн

У.Цэрэндоггор, АШУ-ны доктор
ЭШТА, Хоол Судлалын Төв, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн

Ж.Тунгалаг
Биеийн тамир, үндэсний спортын хөгжлийн тасгийн дарга, Биеийн Тамир Спортын Улсын
Хороо

Х. Бакытжан
Ахлах мэргэжилтэн, Биеийн Тамир Спортын Улсын Хороо

Д. Нарантуяа, АУ-ны доктор,
Зүрх судасны тэнхмийн эрхлэгч, Анагаахын Сургууль, Эрүүл Мэндийн Шинжлэх Ухааны
Сургууль

Н. Болормаа, АУ-ны магистр,
ЭША, Хоол Судлалын Төвийн ЭША, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн

Н. Нарантуяа, АУ-ны магистр
Удирдлага зохион байгуулалтын хэлтсийн дарга, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн

Д. Оюунчимэг, АУ-ны магистр
Дарга, Сургалт Арга зүйн Алба, Хавдар Судлалын Төв

Х. Алтайсайхан, АУ-ны доктор
Дэд Захирал, Эрүүл Мэндийн Шинжлэх Ухааны Сургууль

Ж. Эрдэнэзул, АУ-ны доктор
Багш, Эрүүл Мэндийн Шинжлэх Ухааны Сургууль

Ц. Энхжаргал, БШУ-ны доктор
Захирал, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Төв Лаборатори, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн

Ш. Нансалмаа

НЭМ-ийн эмч, Гэмтэл Согог Судлалын Үндэсний Төв

Б. Бадамцэцэг

Захирал, Хүүхдийн Эсрэг Хүчирхийллийн Төв

Б. Сүх-Очир

Гүйцэтгэх захирал, Мэргэжлийн Нийгмийн Ажилтны Нийгэмлэг

М. Де. Коуртен, Профессор

Копенхаген Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Сургууль, Дани

Чериан Варгхез, АУ-ны доктор

Зөвлөх мэргэжилтэн, Номхон Далайн Баруун Эргийн Бүс, ДЭМБ

Хэвлэлийн эх бэлтгэсэн:

Ц.Ганганцэцэг

Тайлан орчуулсан:

С.Төгсдэлгэр, НЭМ-ийн магистр

Дарга, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Бодлого Зохицуулалтын Газар, ЭМЯ

Хянан тохиолдуулсан:

Л. Лхагва, Академич, АШУ-ны доктор

Захирал, Эм Судлалын Хүрээлэн

Г. Цэцэгдарь, АУ-ны доктор

Ахлах мэргэжилтэн, Нийгмийн Эрүүл мэндийн Бодлого Зохицуулалтын Газар, ЭМЯ

П. Энхтуяа, АУ-ны доктор

Дэд захирал, Нийгмийн Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн

Жич: Судалгаанд хамаарах асуудлаар та бүхний санал зөвлөгөө манай ажилд үнэтэй хувь нэмэр оруулах учраас үзэл бодлоо дараах хаягаар ирүүлбэл бид баяртайгаар хүлээн авч цаашдын судалгаандаа тусгах болно.

ХАЯГ: ЭМЯ-ны харъяа Нийгмийн Эрүүл Мэндийн хүрээлэн
Энх тайвны гудамж-17, Улаанбаатар-210349

E-mail: , pubhealth@magicnet.mn]

jobileg@magicnet.mn

ТОВЧ ХУРААНГУЙ

ХАЛДВАРТ БУС ӨВЧИН, ОСОЛ ГЭМТЛИЙН ШАЛТГААН, ЭРСДЭЛТ ХҮЧИН ЗҮЙЛСИЙН ТАРХАЛТ-ын түвшин тогтоох судалгаа нь ХБӨ-өөс сэргийлэх, хянах үндэсний хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн дунд хугацааны үнэлгээг хийх, Монголын Мянганы Сорилтын Сангийн Эрүүл Мэнд төслийн суурь үзүүлэлтүүдийг тодорхойлох зорилгоор хийгдсэн үндэсний хэмжээний судалгаа болно.

Энэхүү нэгэн агшингийн судалгаанд ДЭМБ-ын боловсруулсан “Шаталсан” судалгааны арга аргачлалыг өөрийн орны онцлогт тохируулан боловсруулж ашиглалаа. Судалгаагаар ХБӨ, осол гэмтлийн шалтгаан, эрсдэлт хүчин зүйлсийн тархалтыг ДЭМБ-аас батлагдсан аргуудаар тодорхойлж, энэ чиглэлээр цаашид хийгдэх үйл ажиллагааны чиглэлийг гаргах зорилгоор дараах зорилтуудыг дэвшүүллээ. Үүнд:

- ХБӨ-ний анхдагч эрсдэлт хүчин зүйлс, осол гэмтлийн шалтгаан, тархалтын түвшинг тодорхойлох
- Цусны даралт ихсэлт, илүүдэл жин, таргалалтын тархалт, цусан дахь холестерин, сахарын хэмжээ ихсэлтийн түвшинг тогтоох
- ХБӨ-ний эрсдэлт хүчин зүйлсийн тархалтын чиг хандлагыг өмнөх судалгааны дүнтэй харьцуулан судлах

Судалгаанд Монгол улсын 20 аймгийн 36 сум, Улаанбаатар хотын 6 дүүргийн 15-64 насны нийт хүн амын дундаас санамсаргүйгээр сонгогдсон 5638 хүн хамрагдлаа. Судалгааны мэдээлэл цуглуулах ажлыг хөдөө орон нутагт 2009 оны 10-р сар, Улаанбаатар хотод 12-р сард зохион байгуулж явуулав.

Судалгааны бүхий л үе шатны мэдээллийг PDA буюу гар компьютер ашиглан цуглуулав. Судалгааны түүврийн хүн амын мэдээллийг Монгол улсын нийт хүн амыг төлөөлөхүйц байхаар жинлэн, нас хүйсээр тохируулга хийж судалгааны үр дүнд оруулан тооцсон болно. Мэдээллийн үр дүнгийн статистик боловсруулалтыг EPI INFO 3.5.1 программд түшиглэн хийв. ХБӨ-ний эрсдэлт хүчин зүйлсийн байдал нь хүн амын дундах тархалтын хувь ба дундаж үзүүлэлтээр илэрхийлэгдэж гарлаа. Үр дүнгийн нарийвчлалын хэмжүүр (тархалтын хувь болон дундажийн хэлбэлзэл) болоод бүлгүүдийн (нас, хүйс, хот хөдөө) ялгааг тодорхойлоход 95 хувийн итгэх хязгаар (95%CI)-ын хэлбэлзлийн утгуудыг ашиглав.

Судалгааны дүнгээр нийт хүн амын 27.7 хувь, үүнээс эрэгтэйчүүдийн 48.0 хувь, эмэгтэйчүүдийн 6.9 хувь нь тамхи татдаг байна. Тамхи хэрэглэгсдийн ихэнх нь (87.9%) тамхийг өдөр бүр тогтмол татдаг байв. Судалгаанд хамрагдсан 2 хүн тутмын 1 нь (42.9%) гэрийн дотоод орчинд, 3 хүн тутмын 1 нь (35.6%) ажлын байрандаа дам тамхидалтад өртөж байна.

Хүн амын 38.6 хувь сүүлийн 1 сард архи согтууруулах ундаа хэрэглэсэн нь эрэгтэйчүүдэд 49.8 хувь, эмэгтэйчүүдэд 27.2 хувь байна. Архи, согтууруулах ундаа хэрэглэгсэд нэг удаад уухдаа дундажаар 7.7 уулт, үүнээс эрэгтэйчүүд 9.2, эмэгтэйчүүд 5.1 стандарт уултын хэмжээний архиыг ууж хэрэглэжээ.

Эрэгтэйчүүдийн 39.7 хувь, эмэгтэйчүүдийн 15.1 хувь нь архиыг хэтрүүлэн хэрэглэдэг дадалтай байв.

Монголын хүн ам хоногт дундажаар 1.8 нэгж жимс, хүнсний ногоо хэрэглэж байгаа нь ДЭМБ-ын зөвлөмж хэмжээнээс 3.2 нэгжээр доогуур байна. Хүн амын ихэнх хувь (92.3%) нь хоногт 5 нэгжээс бага жимс, хүнсний ногоо хэрэглэж байна. Хөдөөгийн хүн амын жимс, хүнсний ногооны хэрэглээ нь хотын хүн амынхаас 2 дахин бага байна. Хүн амын давсны хоногийн

дундаж хэрэглээ 7.3 грамм байгаа бөгөөд хөдөөгийн хүн амын давсны хэрэглээ хотын хүн амынхаас 1,6 граммаар их байна.

Нийт хүн амын 7.5 хувийг хөдөлгөөний хомсдол бүхий эрсдэлт бүлэг эзэлж байгаа бөгөөд хотын 10 хүн тутмын 1 нь энэхүү эрсдэлд өртсөн байв. Хөдөөгийн эрэгтэйчүүдээс хотын эрэгтэйчүүд 4, эмэгтэйчүүд 2 дахин илүү хөдөлгөөний хомсдолд орох эрсдэлтэй байна. Хүн амын хоногт идэвхтэй хөдөлгөөнд зарцуулах голч хугацааг тооцоход ажлын байранд 214.2 минут, ирж очих хөдөлгөөнд 30.0 минут, амралт чөлөөт цагаар 51.4 минут тус тус зарцуулдаг байв.

Хүн амын БЖИ-ийн дундаж хэмжээ 24.6 кг/м^2 байгаа ба эрэгтэйчүүдэд 24.3 кг/м^2 , эмэгтэйчүүдэд 24.9 кг/м^2 тус тус байна. БЖИ-ийн эрсдэлийн үнэлгээгээр нийт хүн амын 39.8% илүүдэл жинтэй ба үүнээс 12.5% нь таргалалттай байна. Илүүдэл жин ба таргалалтын тархалт нас ахих тутам нэмэгдэх хандлагатай байгаа бөгөөд бүх насны бүлэгт илүүдэл жин, таргалалттай эмэгтэйчүүдийн эзлэх хувь эрэгтэйчүүдээс харьцангуй өндөр байв. Эрэгтэйчүүдийн 29.1 хувь, эмэгтэйчүүдийн 55.7 хувь бүсэлхийн таргалалттай байна.

Судалгааны насны нийт хүн амын 25.0 хувьд цусан дахь нийт холестерин хэмжээ ихсэх эрсдэлтэй ба ихэссэн, үүнээс 8.5 хувьд нь холестерин түвшин ихэссэн үзүүлэлттэй байна. Цусан дахь триглицеридын хэмжээ ихсэх эрсдэлтэй ба ихэссэн хүн амын тархалт 22.4 хувь байсан ба энэхүү эрсдэл эрэгтэйчүүдийн дунд (29.5%) эмэгтэйчүүдээс (15.4%) их байна. Цусан дахь бага нягттай липопротеины хэмжээ ихэссэн болон ихсэх эрсдэлтэй хүн амын тархалт өндөр (62.7%) байгаа нь анхаарал татаж байна. Их нягттай липопротеины түвшин эрсдэлтэй хэмжээнд хүрсэн эмэгтэйчүүдийн хувь эрэгтэйчүүдээс 2.7 дахин их байна.

Судалгааны насны эрэгтэйчүүдийн систолын артерийн даралт (САД)-ын дундаж хэмжээ 129.8 мм/МУБ, эмэгтэйчүүдэд 121.4 мм/ МУБ байсан ба САД-ын түвшин эрэгтэйчүүдэд эмэгтэйчүүдээс өндөр байна. Хүн амын дунд артерийн гипертензийн тархалт 27.3 хувь байна. Эрэгтэйчүүдийн дунд АГ-ийн тархалт илүү байна. Артерийн гипертензийн тархалт нь хот хөдөөд ижил байв.

Хүн амын өлөн цусан дахь сахарын дундаж хэмжээ 4,7 ммоль/л байгаа нь хүйсийн ялгаагүй байв. Энэ үзүүлэлт нь хотын хүн амд 4,9 ммоль/л, хөдөөд 4,6 ммоль/л буюу хотод харьцангуй өндөр байлаа. Өлөн цусан дахь сахарын өөрчлөлттэй хүн амын тархалт 9,5 хувь, үүнээс эрэгтэйчүүдэд 11,5 хувь, эмэгтэйчүүдэд 7,5 хувь байна. Өлөн цусанд сахарын хэмжээ ихэссэн ба сахар бууруулах эм хэрэглэж буй хүн амын тархалт 6,5 хувь байгаа ба эрэгтэйчүүдэд 8,9 хувь, эмэгтэйчүүдэд 4,1 хувь байв.

Судалгаанд хамрагдсан эмэгтэйчүүдийн 5.2 хувь нь цууны хүчлийн сорилд, 11.4 хувь нь РАР сорилд хамрагдсан үзүүлэлтээс харахад умайн хүзүүний хорт хавдрын эрт илрүүлэлтийн хамралтын хувь хэт доогуур байна. Умайн хүзүүний хорт хавдрын эрт илрүүлэлтийн шинжилгээнд 35-54 насны эмэгтэйчүүд илүү хамрагдаж байгаа нь манай улсад умайн хүзүүний өмөнгийн өвчлөл хамгийн өндөр байгаа настай дүйж байна. Судалгааны насны 3 эмэгтэй тутмын 1 нь хөхөө өөрөө шинждэг, зөвхөн 3.2 хувь хөхийг эмнэл зүйн аргаар шинжлүүлдэг, 1.7 хувь нь маммографийн шинжилгээнд, хамрагдсан нь хөхний хорт хавдрын эрт илрүүлэлтийн хамралт хангалтгүй байгааг харуулж байна. Хөх, умайн хүзүүний хорт хавдрын эрт илрүүлэлтийн шинжилгээнд хамрагдсан байдал хот хөдөөд ялгаагүй байна.

Судалгааны хүн амын 4 хувь нь сүүлийн 12 сард зам тээврийн осолд өртсөн гэжээ. Зам тээврийн осолд өртсөн 5 хүн тутмын 1 нь (22.7%) замын хөдөлгөөнд хурд хэтрүүлснээс, 10 хүн тутмын 1 нь (9.1%) согтууруулах ундаа хэрэглэсэнээс үүдэн осолд өртсөн байна. Тээврийн хэрэгслээр жолооч болон зорчигч байдлаар замын хөдөлгөөнд оролцсон 10 хүн тутмын 8 нь (83.6%) хамгаалалтын бүс тогтмол хэрэглэдэггүй буюу огт бүсэлдэггүй байв.

Судалгааны хүн амын 3,5 хувь, үүнээс эрэгтэйчүүдийн 4.4 хувь, эмэгтэйчүүдийн 2.5 хувь нь сүүлийн 12 сард хүчирхийлэлд өртөж эмнэлгийн тусламж авчээ. Эрэгтэйчүүд, эрэгтэйчүүдийнхээ хүчирхийлэлд илүү өртдөг нь үзэл бодлын зөрүүг ч өөр хоорондоо хүч хэрэглэх аргаар шийдвэрлэдэг зан үйлтэй холбон тайлбарлаж болохоор байна. Харин, хүчирхийлэлд өртсөн эмэгтэйчүүдийн 38.6 хувь нь гэр бүл, дотно хүнийхээ, 24.2 хувь нь танил найз нөхдийнхөө хүчирхийлэлд өртжээ. Судалгаанд оролцогчдын 62,3 хувь нь хүүхэд насандаа хүчирхийлэлд өртдөг байсан гэжээ.

Халдварт бус өвчний нийтлэг эрсдэлт хүчин зүйлсийн тархалтыг өмнөх судалгааны дүнтэй харьцуулахад тамхи таталтын тархалт хүн амын дунд тогтвортой, буурах хандлага ажиглагдахгүй байв. Эмэгтэйчүүдийн тамхи татаж эхэлсэн дундаж нас залуужиж байна. Сүүлийн 12 сард архи, согтууруулах ундаа хэрэглэсэн хүн амын эзлэх хувь буурсанч, архи хэрэглэж буй хүмүүсийн хэрэглээний давтамж аажмаар нэмэгдэж буй хандлага ажиглагдлаа.

Харьцуулсан судалгааны дүнгээр, өнгөрсөн 4 жилд хүн амын хоногт хэрэглэх жимсний дундаж хэрэглээ 2 дахин (0.8 ба 0.4 нэгж), хүнсний ногооны хэрэглээ (1.6 ба 1.3 нэгж) 20 хувиар буурсан байна. Хүн амын хоногт идэвхтэй хөдөлгөөнд зарцуулж буй голч хугацаа (181.4 мин ба 347.1 мин) болон идэвхтэй хөдөлгөөн бүхий хүн амын тархалт (70.4% ба 81.8%) нэмэгдсэн хэдий ч хөдөлгөөний хомсдолтой хүн амын бүлэгт төдийлөн өөрчлөлт гарсангүй.

Насанд хүрэгсдийн биеийн жингийн индексийн дундаж түвшин нэмэгдэж, илүүдэл жин ба таргалалтын тархалт 8.3 хувь, үүнээс таргалалтын тархалт 2.7 хувиар тус тус өссөн байна. Цусан дахь холестерин дундаж хэмжээ болон холестерин хэмжээ ихсэх эрсдэлтэй ба ихэссэн хүн амын тархалтад өөрчлөлт гараагүй, тогтвортой байна.

Артерийн гипертензийн тархалт өөрчлөгдөөгүй, тогтвортой байгаа ч артерийн гипертензи бүхий хүн амын эмийн эмчилгээнд хамрагдах байдал буурсан байна. Насанд хүрсэн хүн амын өлөн цусан дахь сахарын дундаж хэмжээ болон цусны сахарын хэмжээ ихэссэн ба сахар бууруулах эм хэрэглэж буй хүн амын тархалт өмнөх судалгааны дүнгээс өөрчлөгдөөгүй, тогтвортой хэвээр байна.

ДЭМБ-ын аргачлалын дагуу дээрх эрсдэлт хүчин зүйлсээс өдөр бүр тогтмол тамхи татдаг хүн ам, хоногт 5 нэгжээс бага жимс, хүнсний ногоо хэрэглэж буй хүн ам, хөдөлгөөний хомсдолтой хүн ам, илүүдэл жин ба таргалалтай хүн ам болон цусны даралт ихтэй хүн амын эзлэх хувь зэрэг 5 нийтлэг эрсдэлт хүчин зүйлсийн хавсран тохиолдсон байдлаар нийт хүн ам болоод хүн амын бүлгүүдийн ХБӨ-өөр өвчлөх эрсдлийн зэргийг тодорхойлдог.

Энэхүү үнэлгээгээр монгол 5 хүн тутмын 1-д (26.4 хувь), 45-с дээш насны 2 хүн тутмын 1-д (53.8 хувь) ХБӨ-ний 3-аас дээш эрсдэл хавсран тохиолдож байгаа буюу өвчлөх өндөр эрсдэлтэй байна. Эмэгтэйчүүдтэй харьцуулахад, (26.0% ба 12.4%) залуу насны (15-34 нас) эрэгтэйчүүдэд (26.0% ба 12.4%) ХБӨ-өөр өвчлөх өндөр эрсдэл 2 дахин их байна.

Халдварт Бус Өвчин, Осол Гэмтлийн Шалтгаан, Эрсдэлт Хүчин Зүйлсийн Тархалтын Судалгаа-2009

Үр дүнгийн хүснэгт

Халдварт бус өвчин, осол гэмтлийн шалтгаан, эрсдэлт хүчин зүйлсийн тархалтын судалгааны мэдээлэл цуглуулах ажлыг 2009 оны 10 - 12 дугаар сард Монгол улсын нийт аймаг, хотуудыг хамруулан явууллаа. Судалгааны мэдээллийг 3 шатлалаар цуглуулсанаас, I шатлалд нийгэм эдийн засаг, зан үйлийн талаарх мэдээллийг асуумжийн, II шатлалд биеийн жин, өндөр, цусны даралтыг бие махбодийн хэмжээний, III шатлалд цусан дахь глюкоз, холестерин, триглицерид, их нягттай липопротеид, бага нягттай липопротеидын түвшинг биохимийн шинжилгээний аргаар тодорхойллоо. Судалгаанд Монгол улсын 15 – 64 насны нийт хүн амыг төлөөлөхүйц 5438 хүн хамрагдав. Судалгааны хамралтын хувь 95% байлаа. Давтан судалгаа 2013 онд хийгдэнэ.

15-64 насны хүн амын судалгааны үр дүн (95% CI)	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
I шат. Тамхины хэрэглээ			
Тамхи таталтын тархалт	27.6% (26.0 – 29.4)	48.0% (44.5 – 51.5)	6.9% (5.2 – 8.5)
Өдөр бүр тамхи татдаг хүний эзлэх хувь	24.3% (22.9 – 25.7)	43.0% (39.9 – 46.0)	5.2% (3.8 – 6.7)
<i>Өдөр бүр тамхи татдаг хүмүүсийн дотор:</i>			
Тамхи хэрэглэж эхэлсэн дундаж нас (жилээр)	19.2 (18.7-19.6)	18.7 (18.2-19.2)	23.2 (21.3-25.1)
Үйлдвэрийн тамхи өдөр бүр хэрэглэгчдийн эзлэх хувь	84.6% (78.8-90.3)	84.3% (78.3-90.2)	86.9% (72.7-100.0)
Өдөрт татдаг үйлдвэрийн тамхины дундаж тоо (үйлдвэрийн тамхи хэрэглэгчдийн дунд)	8.7 (7.8-9.6)	8.9 (7.9-9.8)	7.0 (5.6-8.4)
Архины хэрэглээ			
Амьдралынхаа туршид архи, согтууруулах ундаа огт хэрэглээгүй хүн амын эзлэх хувь	34.2% (28.7 – 39.6)	24.0% (19.3 – 28.8)	44.5% (38.1 – 51.0)
Сүүлийн 12 сарын туршид архи, согтууруулах ундаа огт хэрэглээгүй хүн амын эзлэх хувь	7.4% (5.7 – 9.1)	6.0% (4.4 – 7.7)	8.8% (6.6 – 11.0)
Сүүлийн 30 хоногт архи, согтууруулах ундаа хэрэглэсэн хүн амын эзлэх хувь	38.6% (34.6 – 42.7)	49.8% (44.7 – 54.8)	27.2% (23.0 – 31.3)
Архи, согтууруулах ундааг хэтрүүлэн хэрэглэсэн хүн амын эзлэх хувь (Сүүлийн 30 хоногт, 1 удаагийн уултаар эрэгтэйчүүд ≥ 5 , эмэгтэйчүүд ≥ 4 стандарт уултын хэмжээгээр хэрэглэсэн)	—	39.7% (35.0 – 44.4)	15.1% (12.4 – 17.7)
Жимс, хүнсний ногооны хэрэглээ			
Жимс хэрэглэсэн өдрийн дундаж тоо	1.2 (1.0-1.3)	1.0 (0.7-1.2)	1.4 (1.2-1.6)
Хоногт хэрэглэсэн жимсний дундаж хэмжээ, нэгжээр	0.4 (0.3-0.5)	0.3 (0.2-0.5)	0.5 (0.4-0.6)
Хүнсний ногоо хэрэглэсэн өдрийн дундаж тоо	4.8 (4.3-5.3)	4.6 (4.1-5.2)	4.9 (4.5-5.4)
Хоногт хэрэглэсэн хүнсний ногооны дундаж хэмжээ, нэгжээр	1.4 (1.2-1.7)	1.4 (1.1-1.6)	1.5 (1.3-1.8)
Хоногт дундажаар 5 нэгжээс бага жимс, хүнсний ногоо хэрэглэсэн хүн амын эзлэх хувь	92.3% (88.7-95.8)	93.4% (89.9-96.9)	91.1% (87.4-94.8)
Хөдөлгөөний идэвхи			
Хөдөлгөөний хомсдолтой хүн амын эзлэх хувь (7 хоногт < 600 MET-минут)*	7.5% (5.2-9.9)	7.4% (4.7-10.1)	7.7% (5.3-10.1)
Биеийн хүч их шаардсан хөдөлгөөн хийдэг хүн амын эзлэх хувь (7 хоногт ≥ 3000 MET-минут)*	80.8% (75.7-85.8)	82.5% (77.7-87.4)	78.9% (72.9-85.0)
Хоногт идэвхитэй хөдөлгөөн хийхэд зарцуулдаг дундаж голч хугацаа (минут)	342.9 (158.6-510.0)	347.1 (171.4-501.4)	337.1 (141.4-518.6)
Биеийн хүч их шаардсан хөдөлгөөн хийдэггүй хүн амын эзлэх хувь	48.5% (43.3-53.6)	42.9% (37.3-48.4)	54.2% (48.5-59.8)

15-64 насны хүн амын судалгааны үр дүн (95% CI)	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
Дүгнэ. Бус халдваргүйн тархалт			
Биеийн жингийн индекс - БЖИ (кг/м ²)	24.6 (24.3-24.9)	24.3 (24.0-24.7)	24.9 (24.6-25.2)
Илүүдэл жинтэй хүний эзлэх хувь, (БЖИ ≥ 25 кг/м ²)	39.8% (37.1-42.5)	37.0% (33.0-41.0)	42.7% (39.9-45.5)
Таргаланттай хүний эзлэх хувь, (БЖИ ≥ 30 кг/м ²)	12.5% (10.8-14.3)	11.1% (8.7-13.4)	14.1% (12.1-16.0)
Бүсэлхийн тойргийн дундаж хэмжээ	--	83.2 (82.2-84.3)	82.6 (81.7-83.5)
Систолийн артерийн даралтын дундаж хэмжээ (мм.муб),	125.6 (124.3-126.9)	129.8 (128.4-131.1)	121.4 (120.0-122.8)
Диастолын артерийн даралтын дундаж хэмжээ (мм.муб)	78.9 (78.1-79.6)	79.6 (78.7-80.5)	78.1 (77.3-78.9)
Артерийн даралт ихэссэн хүний эзлэх хувь (САД ≥ 140 мм.муб ба/эсвэл ДАД ≥ 90 мм.муб болон даралт бууруулах эм хэрэглэдэг)	27.3% (24.9-29.8)	31.4% (28.2-34.6)	23.2% (20.7-25.7)
Артерийн даралт ихэссэн хүн амын дунд даралт бууруулах эм хэрэглэдэггүй хүний эзлэх хувь, (САД ≥ 140 мм.муб ба/эсвэл ДАД ≥ 90 мм.муб)	61.1% (56.4-65.8)	71.9% (66.6-77.2)	46.0% (40.8-51.1)
III шат. Биохимийн шинжилгээ			
Цусан дахь сахарын дундаж хэмжээ (ммоль/л)	4.7 (4.6-4.9)	4.8 (4.6-5.0)	4.7 (4.5-4.8)
Цусан дахь сахарын хэмжээ ихсэх эрсдэлтэй хүн амын эзлэх хувь (захын цусан дахь сахар ≥ 5.6 ммол/л буюу > 6.1 ммол/л)	9.4% (7.4-11.5)	11.5% (8.5-14.5)	7.5% (4.5-10.4)
Цусан дахь сахарын хэмжээ ихэссэн болон сахар бууруулах эм хэрэглэж буй хүний эзлэх хувь (захын цусан дахь сахар ≥ 6.1 ммол/л)	6.5% (4.5-8.4)	8.9% (5.0-12.7)	4.1% (2.1-6.2)
Цусан дахь холестерин дундаж хэмжээ	5.0 (4.9-5.1)	5.1 (5.0-5.1)	5.0 (4.9-5.0)
Цусан дахь холестерин хэмжээ ихсэх эрсдэлтэй буюу ихэссэн хүн амын эзлэх хувь (холестерин ≥ 5.0 ммол/л)	41.7% (37.4-46.0)	43.8% (38.0-49.5)	39.8% (35.0-44.5)
ХБӨ-ний вийглэг эрсдэлт хүчин зүйлс:			
<ul style="list-style-type: none"> • Өдөр бүр тогтмол тамхиг татдаг хүн ам • Хоногт 5-аас бага нэгж жимс, ногоо хэрэглэдэг хүн ам • Биеийн хүч бага шаардсан хөдөлгөөн хийдэг буюу хөдөлгөөний хомсдолтой хүн ам • Илүүдэл жин ба таргаланттай хүн ам (БЖИ ≥ 25 кг/м²) • Артерийн даралт ихэссэн хүн ам (САД ≥ 140 ба/эсвэл ДАД ≥ 90 мм.муб эсвэл даралт бууруулах эм хэрэглэж байгаа) 			
Дээр дурьдсан эрсдэлт хүчин зүйлс оогт илрээгүй хүн амын эзлэх хувь	3.0% (1.7-4.2)	1.9% (0.8-3.1)	4.0% (2.4-5.6)
Дээрх эрсдэлт хүчин зүйлсээс 3 ба түүнээс олон эрсдэл илэрсэн 15 – 44 насны хүн амын эзлэх хувь	19.4% (17.3-21.5)	26.0% (23.1-28.8)	12.4% (9.9-14.8)
Дээрх эрсдэлт хүчин зүйлсээс 3 ба түүнээс олон эрсдэл илэрсэн 45 – 64 насны хүн амын эзлэх хувь	53.8% (49.4-58.1)	61.4% (55.4-67.3)	46.1% (41.7-50.5)
Дээрх эрсдэлт хүчин зүйлсээс 3 ба түүнээс олон эрсдэл илэрсэн 15 – 64 насны хүн амын эзлэх хувь	26.4% (24.1-28.7)	33.1% (30.3-35.9)	19.4% (16.9-21.9)

БҮЛЭГ I
ҮНДЭСЛЭЛ, СУДЛАГДСАН БАЙДАЛ

Халдварт бус өвчин дэлхий дахинд

Дэлхийн Эрүүл Мэндийн Байгууллагын (ДЭМБ) 2008 оны мэдээгээр халдварт бус өвчин (ХБӨ) болох зүрх судасны өвчин, чихрийн шижин, амьсгалын замын архаг өвчлөл, хорт хавдар нь дэлхийн хүн амын нас баралтын шалтгааны 60 хувь, бага, дунд орлоготой орнуудын хүн амын нас баралтын шалтгааны 80 хувийг эзэлж байна. Түүнчлэн, 2030 он гэхэд тамхидалтаас шалтгаалсан нас баралт бага, дунд орлоготой улс орнуудад 2 дахин өсч 6,8 саяд хүрэх, хорт хавдраас үүдэлтэй нас баралт 11,8 сая болтлоо нэмэгдэх тооцоо гараад байна [3].

Хэдийгээр ийм тооцоо судалгаа байвч ХБӨ-өөс сэргийлэх боломжтойг олон орны туршлага харуулж байна. Амьдралын хэв маягаа өөрчилж, зохистой хооллон, биеийн жингээ тогтмол хэмжээнд байлгаж, архи, тамхины хэрэглээг багасгаснаар зүрх судасны өвчний өвчлөл, нас баралтыг 80 хувь, 2-р хэв шинжийн чихрийн шижинг 90 хувь хүртэл бууруулах боломжтой нь тогтоогдоод байна. Энэчлэн зохистой хооллож, биеийн жингээ хэвийн түвшинд барьж амьдралынхаа туршид идэвхитэй хөдөлгөөнийг эрхэмлэвэл хорт хавдрын тохиолдлыг 1/3-р бууруулж болно хэмээн үзэж байна [9].

Монгол улс дахь ХБӨ-ний өнөөгийн байдал

Манай улсын хүн амын өвчлөлийн хэв маягт 1990-ээд оноос эхлэн тархвар зүйн өөрчлөлт орж, зан үйл, нийгмийн хүчин зүйлээс шалтгаалсан өвчлөлүүд болох цусны эргэлтийн тогтолцооны өвчин, чихрийн шижин, хорт хавдар, осол гэмтлийн шалтгаант өвчлөл давамгайлах болж улмаар хүн амын нас баралтын шалтгааны эхний байруудыг эзэлж жил ирэх тутам эдгээр өвчний улмаас нас барсан хүний тоо нэмэгдсээр байна.

Хүн амын нас баралтын тэргүүлэх 5 шалтгааныг 2008 оны байдлаар 10 000 хүн амд тооцсоноор авч үзвэл:

- Цусны эргэлтийн тогтолцооны өвчин - 20.5
- Хавдар - 11.8
- Бэртэл хордлого гадны шалтгаант үр дагавар - 9.3
- Хоол боловсруулах тогтолцооны өвчин - 5.3
- Төрөх тойрны (перинаталь) үед үүсэх өг- 2.4 байна.

Цусны эргэлтийн тогтолцооны өвчлөл, нас баралт нь манай улсын хүн амын өвчлөл, нас баралтын шалтгааны эхний байрыг тогтмол эзэлж байгаа бөгөөд жил бүр (2008 он) нас барж буй 3 хүний нэг нь энэ өвчнөөс улбаатай байна [1].

Хорт хавдрын дотор, умайн хүзүүний өмөн нь эмэгтэйчүүдэд тохиолдох хорт хавдрын хоёрдугаар байранд орох болж 2000-2008 онд 100 000 хүн амд ноогдох умайн хүзүүний хорт хавдрын тархалтын түвшин 38.8-68.4, өвчлөлийн түвшин 6.6-15.5, нас баралтын түвшин 3.4-4.0 болж тус тус нэмэгдсэн байна.

Хөхний өмөнгийн өвчлөл саяхан болтол нэн ховор өвчний тоонд орж байсан бол сүүлийн жилүүдэд монгол эмэгтэйчүүдийн хөхний өмөнгийн өвчлөл жилээс жилд (2000-2008 он) нэмэгдэж нийт хорт хавдрын зургадугаар байранд буюу зонхилон тохиолдох хавдрын тоонд орж 100.000 хүн амд ноогдох тархалтын түвшин 12.5-20.6, өвчлөлийн түвшин 2.5-3.6, нас баралтын түвшин 0.8-1.3 болтлоо тус тус нэмэгдсэн байна.

Осол гэмтэл. Дэлхий дахинаа жил бүр 5 сая гаруй, өлөрт дундажаар 16 000 хүн осол, гэмтлийн улмаас амь насаа алдаж, үүнээс хэдэн мянга дахин олон хүн үүрдийн тахир дутуу болж байна. Манай улсад осол, гэмтлээр нас барах тохиолдол сүүлийн жилүүдэд эрс нэмэгдэж, 1990 онд хүн амын нас баралтын тэргүүлэх шалтгааны дотор 5 дугаарт орж байсан бол 2000 оноос

хойш тогтмол 3 дугаарт орох болсон байна. Осол гэмтлийн шалтгаант нас баралтыг төрлөөр авч үзвэл 19.7% нь зам тээврийн осол, 16.3% нь амиа хорлох, 10.4% нь бусдад хорлогдсон ба 46.9% нь бусад ослоор нас баржээ [13].

Хүчирхийлэл. Монголд жендэрт суурилсан хүчирхийлэл болон хүүхдийн эсрэг хүчирхийллийн талаар хийсэн зарим судалгааны дүнгээр 3 эмэгтэй тутмын 1 нь хүчирхийллийн ямар нэгэн хэлбэрт өртдөг, 10 эмэгтэйн нэг нь зодуулдаг, 5 гэр бүл тутмын нэг нь хүчирхийллийн харилцаатай, 2 хүүхэд тутмын нэг нь хүчирхийлэлд өртдөг, 4 ахмад настны нэг нь гэр бүлийн хүчирхийлэлд өртдөг байна. Гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас шүүх эмнэлэгт хандагсдын дотор хүнд болон хүндэвтэр гэмтэлтэй хүний тоо өмнөх жилүүдээс 2,5 дахин өссөн байна [12].

ХБӨ-ний зан үйлийн анхдагч ба хоёрдогч эрсдэлт хүчин зүйлсийн тархалтын байдал

“Халдварт бус өвчний эрсдэлт хүчин зүйлсийн тархалтын түвшин тогтоох судалгаагаар (2005 он) манай хүн амын 24.2 хувь нь өдөр бүр тогтмол тамхи хэрэглэдэг, хоногт 5 нэгжээс бага жимс, хүнсний ногоо хэрэглэдэг хүн амын тархалт 72.5 хувь, биеийн хүч бага шаардсан хөдөлгөөн хийдэг буюу хөдөлгөөний хомсдолтой хүн ам 23.1 хувь тус тус байв. Энэхүү судалгаагаар хүн амын 21.8 хувь нь илүүдэл жинтэй, 9.8 хувь нь тарган байсан байна. АДИӨ-ний тархалт 28.1 хувь, ЧШӨ-ний тархалт 8.2 хувь тус тус байжээ [2].

Энэ удаагийн судалгаагаар ХБӨ, осол гэмтлийн шалтгаан, эрсдэлт хүчин зүйлсийн тархалтын өнөөгийн байдлыг тогтоож, улмаар ХБӨ-өөс сэргийлэх, хянах үндэсний хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн явцад үнэлгээ өгөх, Монгол дахь МСС-ийн Эрүүл Мэндийн Төсөл хэрэгжих суурь үзүүлэлтүүдийг тодорхойлох шаардлагатай байлаа.

СУДАЛГААНЫ ЗОРИЛГО

ХБӨ, осол гэмтлийн эрсдэлт хүчин зүйлсийн тархалтын одоогийн түвшин, чиг хандлагыг Дэлхийн Эрүүл Мэндийн Байгууллагын батлагдсан арга аргачлалын дагуу тогтоож, ХБӨ, осол гэмтлээс сэргийлэх ажлын цаашдын төлөвийг тодорхойлоход чиглэнэ.

ЗОРИЛТУУД

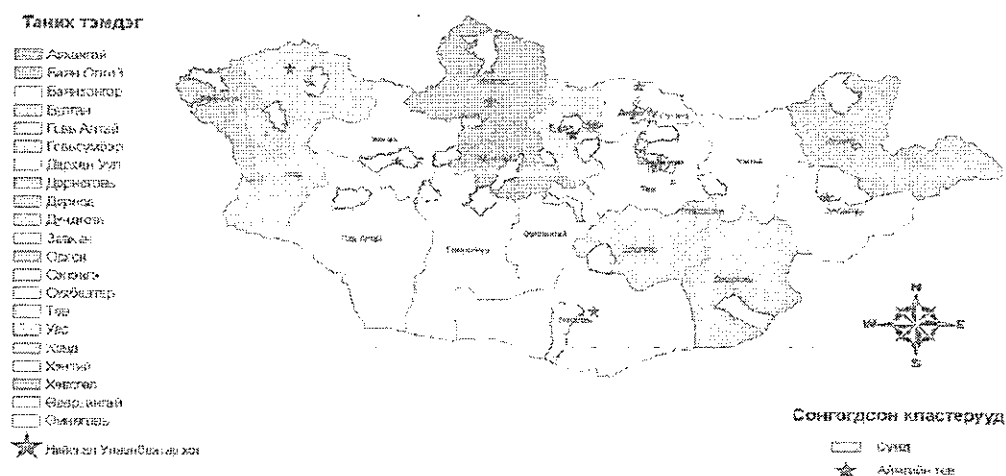
- ХБӨ-ний анхдагч эрсдэлт хүчин зүйлс, осол гэмтлийн шалтгаан, тархалтын түвшинг тодорхойлох
- Цусны даралт ихсэлт, илүүдэл жин, таргалалт, гиперхолестеринеми, гипергликемийн тархалтын түвшинг тогтоох
- ХБӨ-ний эрсдэлт хүчин зүйлсийн тархалтын чиг хандлагыг өмнөх судалгааны дүнтэй харьцуулж үнэлэх

АЧ ХОЛБОГДОЛ, ШИНЭЛЭГ ТАЛ

- Судалгаа нь ХБӨ-өөс сэргийлэх, хянах үндэсний хөтөлбөрийн явцад үнэлгээ өгөх, цаашдын үйл ажиллагааны чиглэлийг тодруулах үндэслэл болох төдийгүй ММСС-ийн Эрүүл Мэндийн төслийн үйл ажиллагаа хэрэгжих суурь үзүүлэлтүүдийг гаргана.
- Олон Улсын хэмжээнд баталгаажсан нэгдсэн арга зүйг өөрийн орны нөхцөлд тохируулан нэвтрүүлснээр эрүүл мэндийн судалгааны хөгжилд тодорхой хувь нэмэр оруулсан төдийгүй тоо баримтыг бусад орныхтой харьцуулах боломжийг олгож байна.
- Судалгаанд ДЭМБ-ын “Шаталсан аргачлал” (STEPS), орчин үеийн программ хангамж, лаборатори болон статистик дүн шинжилгээний аргуудыг ашиглан эрсдэлт хүчин зүйлсийн түвшинг тодорхойлж, шинжлэх ухааны үндэстэй бодит тоо, баримтыг судлан тогтоосноор бодлого боловсруулагчид, хөтөлбөр, төслийн зохицуулагчдыг нотолгоонд суурилсан тоо баримтаар хангах юм.

БҮЛЭГ II

СУДАЛГААНЫ АРГА, АРГАЧЛАЛ

ХБӨ-ийг тандах шаталсан судалгааны аргачлалын дагуу судалгааны түүврийн хэмжээг тодорхойлохдоо өмнөх судалгааны эрсдэлт хүчин зүйлсийн тархалтын үзүүлэлтүүдээс илүүдэл жин, таргалалтын түвшинг ($P=32.6\%$) суурь үзүүлэлтээр авч, 95%-ийн үнэн магадлал ($Z=1.96$), алдааны хязгаар ($p=0.05$), комплекс түүврийн нөлөөллийн коэффициент (1.5), насны бүлэг бүрт хүйсийн төлөөлөл тэнцвэртэй байх (хүйс бүрт 5 насны бүлэг нийт 10) зарчмуудыг баримталж нийт 4840 орчим хүнийг хамруулах тооцоо гарснаас сонгогдсон хүмүүс судалгаанд оролцохоос татгалзах магадлалыг 15%-иар тооцоолон нэмж нийт 5694 хүнийг судлахаар төлөвлөсөн болно (Томьёолол 1).

Түүврийн хэмжээг тооцоолсон томьёолол:

$$1. n = Z^2 \frac{P(1-P)}{e^2}$$

$$n = 1.96^2 \frac{0.3(1-0.3)}{0.0025} = 322.69$$

$$2. n \times \text{комплекс түүврийн коэффициент} \times \text{нас-хүйсийн үзүүлэлт} = 322.7 \times 1.5 \times 10 = 4840$$

$$3. n / \text{татгалзах магадлал} = 4840 / 0.85 = 5694$$

Монгол улсын нийт нутаг дэвсгэрийг хамруулан судалгааг зохион байгуулахаар төлөвлөж, судалгаанд хамрагдах хүн амыг олон үе шатат санамсаргүй түүврийн аргаар 4 шатлалт нэгж тус бүрээр сонгов. Хот суурин болон хөдөө орон нутгаас хамрагдах хүн амын зохистой харьцааг хангах, амьдралын хэв маяг, өвчлөлийн ялгааг тодорхойлохын тулд судалгааны түүвэрлэлтийг хот, хөдөөд тусад нь хийлээ.

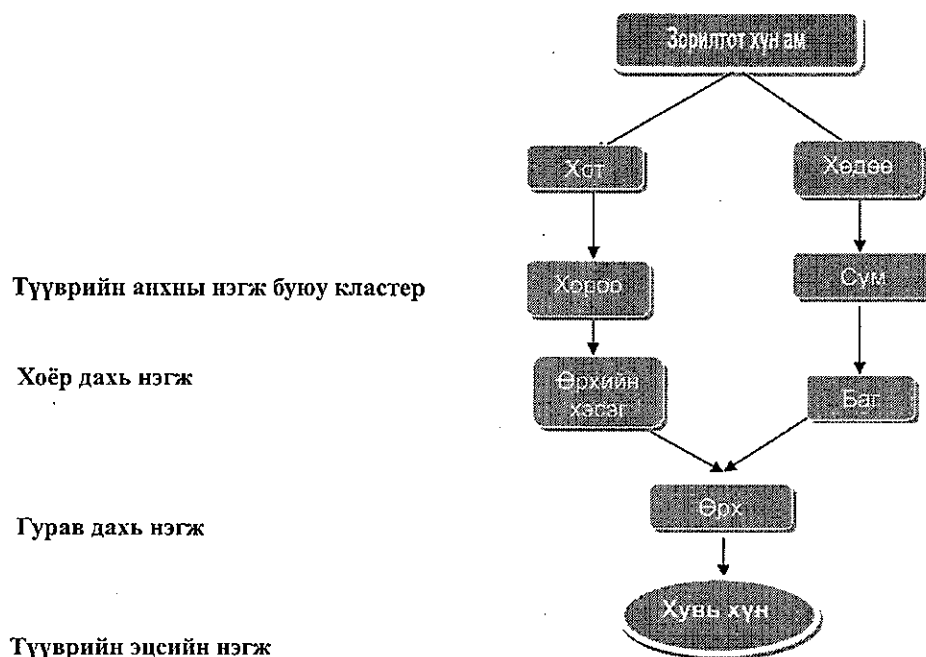
Улаанбаатар хот, Дархан, Орхон аймгуудыг хот суурин газар, бусад аймаг сумдыг хөдөө орон нутагт оруулж түүвэрлэсэн болно. Судалгааны хүн амыг нийт 60 багц түүвэрлэлтийн нэгж буюу кластерт хувааж 1 кластераас 95 орчим хүн сонгож оролцуулав. Хот болон хөдөөд харьяалагдах судалгааны хүрээний 15-64 насны хүн амын тооны харьцаанд үндэслэн хот суурин газраас 28, хөдөө орон нутгаас 32 кластерыг сонгон түүвэрлэлтийг хийв (Хүснэгт 1).

Хүснэгт 1. Хот, хөдөөгөөс сонгогдсон кластерийн тоо

Нутаг дэвсгэр	Зорилготой хүн ам	Нийт хүн амд эзлэх %	Судалгааны хүн ам	Кластерийн тоо
Хот суурин	831802	0.5	2733	28
Хөдөө орон нутаг	919417	0.5	2961	32
Нийт	1751219	1.00	5694	60

Олон үе шатат санамсаргүй түүврийн анхны нэгж буюу кластер нь хот суурин газарт хороо, хөдөө орон нутагт сум; хоёр дахь нэгж нь хот суурин газарт өрхийн хэсэг, хөдөө орон нутагт баг; гурав дахь нэгж нь хот суурин ба хөдөө орон нутагт өрх байлаа (хотод хороо-өрхийн хэсэг-өрх-хувь хүн, хөдөөд сум-баг-өрх-хувь хүн шатлалт нэгж; (Дүрслэл 2).

Дүрслэл 2. Олон үет санамсаргүй түүврийн үе шатууд

Хот суурин газрын нийт 173 хороодоос 28 хороо, сонгогдсон хороо бүрээс тус бүр 3 өрхийн хэсгийг хүн амын тоонд нь тохируулан тэнцүүлэх байдлаар санамсаргүйгээр сонгов. Сонгогдсон өрхийн хэсгүүдийн өрхийн шинэчилсэн бүртгэлээс, санамсаргүй тоон хүснэгтэд үндэслэн судалгаанд хамрагдах 95 өрхийг сонгов.

Хөдөө орон нутгийн нийт 324 сумдаас судалгааны насны хүн амын тоонд нь тохируулан тэнцүүлэх байдлаар санамсаргүйгээр 32 сум, сонгогдсон сумаас тус бүр 2 багийг тус тус сонгов. Тухайн сумаас сонгогдсон багуудын өрхийн шинэчилсэн жагсаалтаас санамсаргүй тоон хүснэгтэд үндэслэн судалгаанд хамрагдах 95 өрхийг сонголоо (Хүснэгт 2).

Түүврийн эцсийн нэгж буюу *хувь хүн* нь сонгогдсон өрхийн 15-64 насны хүмүүсийн дотроос Кишийн аргаар, санамсаргүйгээр сонгогдлоо. Сонгогдсон өрхөөс зөвхөн 1 хүн судалгаанд хамрагдсан болно.

Мэдээлэл цуглуулсан цаг хугацаа. Судалгааны мэдээлэл цуглуулах ажлыг хөдөө орон нутагт 2009 оны 10-р сарын 8-ний өдрөөс 11-р сарын 2, Улаанбаатар хотод 2009 оны 12-р сарын 10-аас 12-р сарын 25-ны өдрүүдэд зохион байгуулав.

Судалгааны арга зүйн болоод судлаач бэлтгэх сургалтууд.

“ХБӨ, осол гэмтлийн шалтгаан, эрсдэлт хүчин зүйсийн тархалтын түвшин тогтоох” судалгааны арга зүйн сургалтыг НЭМХ нь ЭМЯ, ДЭМБ, ММСС-ийн Эрүүл Мэндийн төслийн багтай хамтран 2009 оны 9 дугаар сарын 15-ны өдөр зохион байгуулав. Сургалт, семинарт ДЭМБ-ын ХБӨ-ний тандалтын судалгааны багийн ахлагч Леани Рили, судалгааны зохицуулах хорооны гишүүд, эрүүл мэндийн судалгаа, сургалт, үйлчилгээ, биеийн тамир, спортын байгууллагуудын удирдлага, олон улсын болоод төрийн бус байгууллагын төлөөлөл бүхий нийт 50 гаруй хүн оролцлоо.

Хүснэгт 2. Судалгаанд сонгогдсон түүврийн нэгж ба судалгааны хүн амыг төлөөлөх хувь

	Аймаг/Хот	Кластерийн тоо	Хүн амын тоо хувь
Хот	Улаанбаатар	24	2176 (40.0)
	Дархан	2	180 (3.3)
	Эрдэнэт	2	190 (3.5)
Хөлөө	Архангай	3	285 (5.2)
	Баян-Өлгий	1	95 (1.7)
	Баянхонгор	2	190 (3.5)
	Булган	2	180 (3.3)
	Дорноговь	1	77 (1.4)
	Дорнод	2	184 (3.4)
	Дундговь	1	82 (1.5)
	Завхан	2	188 (3.5)
	Өвөрхангай	2	180 (3.3)
	Өмнөговь	2	151 (2.8)
	Сүхбаатар	1	91 (1.7)
	Сэлэнгэ	2	177 (3.3)
	Төв	2	178 (3.3)
	Увс	2	183 (3.4)
	Ховд	2	184 (3.4)
	Хөвсгөл	3	277 (5.1)
	Хэнтий	1	95 (1.7)
	Говь-Алтай	1	95 (1.7)

Судалгааны техникийн ажлын хэсгийн баг ДЭМБ-ын зөвлөхтэй хамтран үндэсний судлаач бэлтгэх сургалтыг 2009 оны 9-р сарын 16-21-ний өдрүүдэд нь зохион байгуулж нийт 50 гаруй үндэсний судлаач бэлтгэв. Сургалтын эхний 2 өдөр судлаачид судалгааны хүн амыг сонгох түүвэрлэлтийн арга, сонгогдсон хүн амд мэдээлэл түгээх, судалгаанд хамруулах арга ажиллагаатай танилцав. Сургалтын гол хэсэг нь судалгааны мэдээлэл цуглуулах үндсэн хэрэгсэл болох гар компьютерийг ашиглах, харьцах зарчим, мэдээлэл оруулах арга, техник эзэмших хичээл байв. Түүнчлэн, судалгааны асуумжтай танилцаж, асуултуудын зорилго, агуулгын талаар товч ярилцлаа. Сургалтын сүүлийн 2 өдөр судалгааны нэг, хоёр болон гуравдугаар шатны мэдээлэл цуглуулах ажлын арга аргачлалыг тухайн чиглэлийн эрдэмтэн, судлаач, мэргэжилтнүүд дэлгэрэнгүй байдлаар зааж, хичээл бүрийн дараа шаардлагатай дадлага ажлууд хийгдэв.

Туршилт судалгаа. Дээрх сургалтаар бэлтгэгдсэн судлаачдыг оролцуулан судалгааны бүхий л үе шатуудыг хамарсан туршилт судалгааг Улаанбаатар хотын 2 дүүргийн 80 гаруй хүмүүсийг хамруулан зохион байгуулав. Туршилт судалгаа нь мэдээлэл цуглуулах багийн ахлагч нар хороодоос судалгаанд хамрагдах өрхийн

хэсэг, өрх болоод хувь хүнийг зохих арга аргачлалын дагуу сонгож, өрхийн эмч, сувилагчтай хамтран сонгогдсон хүмүүст мэдээлэл түгээх ажлаар эхлэв. Мэдээлэл цуглуулах нийт 8 баг тус бүр 5 гишүүний бүрэлдэхүүнтэйгээр ажлаа эхэлж, баг тус бүр 9-10 хүнээс асуумж судалгаа аван, бие махбодийн хэмжилт хийж, 3-4 хүнийг биохимийн шинжилгээнд хамрууллаа. Туршилт судалгаа нь ярилцагч нарын харилцааны чадвар, асуултын утга санааг жигд зөв гаргаж буй эсэх, бие махбодын хэмжилт, лабораторийн шинжилгээний арга техник эзэмшсэн байдал болоод нийт судлаачдын PDA-тэй ажиллах чадвар зэргийг нягтлан үзэх зорилготой байв. Туршилт судалгааны явц, байдалд үндэслэн бие махбодийн хэмжилт хийх судалгааны дадлагыг дахин хийж, судлаач нэг бүрээр хэмжилт хийлгэн шалгаж баталгаажуулав.

Судалгааны мэдээлэл цуглуулсан байдал

ДЭМБ-ын боловсруулсан “ХБӨ-ний эрсдэлт хүчин зүйлсийн тархалтын шаталсан судалгаа” болон “Осол гэмтэл, хүчирхийллийн шалтгаан, тархалтын судалгаа”-ны олон улсын стандарт асуумжийг Монгол хэлнээ хөрвүүлэн, үндсэн утга санааг хадгалахын зэрэгцээ, өөрийн орны онцлог, шаардлагад тохируулан боловсруулж, англи хэлнээ дахин орчуулж ОУ-ын болон үндэсний зөвлөх мэргэжилтнүүд хянасны дараа судалгаанд ашиглав.

Судалгааны нэгдүгээр шат буюу асуумжийн арга

Судалгаанд оролцогчийн нийгэм эдийн засгийн байдал, архи тамхины хэрэглээ, жимс хүнсний ногооны хэрэглээ, хөдөлгөөний идэвх, цусны даралт ихсэлт, чихрийн шижингийн түүх болоод эмийн бус эмчилгээний хувилбарууд, хөх, умайн хүзүүний хавдрын эрт илрүүлэлтийн байдал, осол гэмтэл, хүчирхийллийн шалтгаан нөхцөл байдал зэрэг мэдээллийг асуумжийн аргаар цуглуулж, үр дүнг нэгтгэлээ.

Архины хэрэглээг үнэлэх аргачлал: Архи, согтууруулах ундааны хэрэглээг “Стандарт уулт” хэмээх ухагдахуунаар илэрхийлэн үнэлгээ өгөв. Нэг стандарт уулт нь 10 грамм этилийн спирт агуулах хэмжээний архи согтууруулах ундааны төрөл зүйлтэй тэнцэнэ (Хүснэгт 3).

Архины хэрэглээг баримжаалан тооцоход дөхөм үзүүлэх зорилгоор 5 нэрийн согтууруулах ундааны төрлийг стандарт уултаар илэрхийлсэн зурагт хуудас бэлтгэж хэвлүүлсэн ба нийтлэг хэрэглэгддэг архи, согтууруулах ундааны төрлүүдийг стандарт уултаар илэрхийлсэн хүснэгт зэргийг хавсралтаар үзүүлэв.

Хүснэгт 3. Архины стандарт уулт

Согтууруулах ундаа	Хэмжээ	Этилийн спирт		Стандарт уултын хэмжээ
		агууламж	хэмжээ	
Архи	1 хундага / 50мл /	40%	20гр	2
Дарс	1 хундага / 100 мл /	12.5%	12.5гр	1.3
Шар айраг	1 шил / лааз 330мл /	4-5 %	15гр	1.5
Нэрмэл архи	1 аяга / 100 мл /	15%	15гр	1.5
Айраг	1 аяга / 500 мл /	5 %	25гр	2.5

Энэхүү судалгаанд сүүлийн 1 сард ямар нэг хэмжээгээр согтууруулах ундаа хэрэглэсэн хүмүүсийг “одоогоор архи хэрэглэгсэд” гэж авч үзсэн болно. Судалгаанд хамрагдагсдын архи, согтууруулах ундааны хоногийн хэрэглээний байдлаар нийт хүн амыг архины хэрэглээний эрсдлийн зэргээр 2 бүлэгт, архи согтууруулах ундаа хэрэглэгсдийг 3 бүлэгт хувааж, хүйс, насны байдлаар харьцуулж дүгнэлт өглөө [10] (Хүснэгт 4).

Хүснэгт 4. Архины хэрэглээний эрсдлийн зэрэг, хүйсээр

Эрсдлийн зэрэг			
Хүйс, этилийн спиртийн агууламж	Зохистой хэрэглээ	Дунд зэргийн эрсдэлтэй	Өндөр эрсдэлтэй
Эрэгтэй	<40гр	40-59.9гр	>60гр
Эмэгтэй	<20гр	20-39.9гр	>40гр

Архийг хэтрүүлэн хэрэглэгсэд гэдэг нь архи, согтууруулах ундаа хэрэглэгсэд нэг удаагийн уултаар эрэгтэйчүүд 5 буюу түүнээс олон, эмэгтэйчүүд 4 буюу түүнээс дээш стандартаар архи болон согтууруулах ундааг хэрэглэхийг хэлнэ.

Хүнсний ногоо, жимс, жимсгэний хэрэглээг үнэлэх аргачлал: Судалгаанд хамрагдсан хүн амын хооллолтын хэв маягийг тодорхойлохдоо жимс, хүнсний ногооны хэрэглээ, өөх тосны төрөл, хоногт хэрэглэдэг давсны дундаж хэмжээ зэргийг асуумжийн аргаар судлан үнэлгээ

өглөө. Жимс, хүнсний ногооны дундаж хэмжээг “нэгж” хэмжигдэхүүнээр илэрхийлсэн ба 1 “нэгж” нь 80 граммтай тэнцэнэ. Мэдээлэл цуглуулахад дөхөм үзүүлэх үүднээс Монголчуудын нийтлэг хэрэглэдэг 14 төрлийн 21 нэрийн жимс, төмснөөс бусад 11 төрлийн 19 нэрийн хүнсний ногоог нэгжээр илэрхийлэн, 6 төрлийн 11 нэрийн тос, өөхлөг бүтээгдэхүүн, 2 төрлийн давс зэрэг нийт 52 фото зураг бүхий “зурагт үзүүлэн” (showcard)-г боловсруулан, хэвлүүлж судалгаанд хэрэглэв. Энэхүү “зурагт үзүүлэн” (showcard)-г ашиглан “ердийн өдөр” дундажаар хэдэн нэгж жимс, хүнсний ногоо хэрэглэдэг болохыг асууж, бүртгэн үр дүнг тооцлоо. Хүнсний ногоо, жимсийг “Нэгж”-ээр илэрхийлсэн баримжаа хэмжээг харуулсан зурагт хуудсыг хавсралтаар толилуулав.

Давсны хэрэглээг тооцохдоо 500 грамм давсыг тухайн өрх хэд хоног хэрэглэдэгийг асууж, дундаж хоногийг тооцон гаргаад, өрхийн ам бүлийн тоонд хувааж өрхийн нэг гишүүний хоногт хэрэглэж буй давсны дундаж хэмжээг тооцоолж гаргав. *Өөх тосны хэрэглээний байдлыг* тодорхойлохдоо гэрийн нөхцөлд хоол хүнс бэлтгэхдээ давамгайлан хэрэглэдэг өөх тосны төрлийг асууж үнэлгээ өгсөн болно.

Хөдөлгөөний идэвхийг тодорхойлох аргачлал: Хөдөлгөөний идэвхийг цогц 16 асуултын тусламжтайгаар тодорхойлсон бөгөөд ажлын байр, ирж очих хөдөлгөөн болон чөлөөт цагаараа хийж буй хөдөлгөөний идэвхи, давтамжийг тодорхойлох аргаар үнэлэв. Ажлын байр, ирж очих зам, тээврийн хэрэглээ, чөлөөт цагаараа 10 минутаас доошгүй хугацаанд хөдөлгөөн хийдэг өдрийн тоо, хөдөлгөөн хийдэг нийт хугацааг цаг ба минутаар тооцон гаргасан болно. Энэхүү багц асуумжийн давуу тал нь тухайн хүн хоногт хэдэн цаг ба минут хөдөлгөөн хийсэн байдлыг тодорхойлохоос гадна хөдөлгөөний идэвхийн зэргийг тодорхойлох боломжтой юм.

Ажлын байр, ирж очих, чөлөөт цагаараа хийж буй хөдөлгөөний хоногт зарцуулсан дундаж голч (median) хугацааг MET-ээр хэмжсэн (1 MET хэмжигдэхүүн нь тайван сууж байх үед хүний бие махбодийн зарцуулж буй хүчилтөрөгч буюу илчлэгийн хэмжээ). Биеийн хөдөлгөөний идэвхийг биеийн хүч их, дунд зэрэг болон бага шаардсан зэргээр ангилан тооцсон байдаг. Үүнд:

• Биеийн хүч их шаардсан хөдөлгөөнд

- 7 хоногт 3-аас доошгүй өдөр 1500 MET-минутаас багагүй хугацаагаар нилээд эрчимтэй хөдөлгөөн хийх
- 7 хоногийн ихэнх өдрүүдэд 3000 MET-г ажлын нэг хэсэг, ирж очих болон чөлөөт цагаараа зарцуулсан хугацааг нийтэд нь 3000 MET-минутаас багагүй хугацаагаар явган явах гэх мэт нилээд болон дунд зэргийн эрчимтэй хөдөлгөөн хийх

• Биеийн хүч дунд зэрэг шаардсан хөдөлгөөнд

- 7 хоногийн 3-аас доошгүй өдөр идэвхитэй хөдөлгөөнийг өдөрт 20 минутаас доошгүй хугацаагаар хийх
- 7 хоногийн 5-аас доошгүй өдөр дунд зэргийн эрчимтэй хөдөлгөөн, тухайлбал алхах хөдөлгөөнийг өдөрт 30 минутаас доошгүй хугацаагаар хийх
- 7 хоногийн 5-аас доошгүй өдөр нилээд болон дунд зэргийн эрчимтэй хөдөлгөөнийг 600 MET - минутаас багагүй хугацаагаар хийх

Биеийн хүч бага шаардсан хөдөлгөөн - Биеийн хөдөлгөөний хамгийн доод түвшин бөгөөд 7 хоногт биеийн хүч их ба дунд зэрэг шаардсан хөдөлгөөн хийдэггүй хүмүүсийг энэ зэрэглэлд хамааруулна. Биеийн хүч бага шаардсан хөдөлгөөн хийж буй хүмүүсийг хөдөлгөөний хомсдолтой (600 MET - минутаас бага) хэмээн үнэлнэ.

Хөх, умайн хүзүүний хорт хавдарын эрт илрүүлэлтийн байдлыг судалсан аргачлал

Умайн хүзүүний хорт хавдрыг харж оношлох арга- цууны хүчлийн сорил (VIA - Visual inspection with acetic acid), умайн хүзүүний эсийн шинжилгээ - Пап тест (Pap test (Papancicolaou test or Pap smear and Cervical cytology) зэрэг аргаар эрт илрүүлэлтийн байдлыг асуумжийн аргаар судлан үнэлгээ өглөө.

- Цууны хүчил, люголын сорил гэдэг нь умайн хүзүүг харж-оношлоход цууны хүчил болон люголын уусмалыг хэрэглэдэг арга юм. Цууны хүчил, люголын уусмалаар умайн хүзүүг арчиж ямар ч өсгөлтгүйгээр нүдээр оношлохыг – цууны хүчлийн (VIA) сорил гэж нэрлэдэг. Цууны хүчил, люголын сорилын өөрчлөлтийг зөвхөн умайн хүзүүний шилжилтийн бүсэд харна.
- Эсийн шинжилгээ- PAP тест буюу эс зүйн шинжилгээ нь эмэгтэйчүүдийн үтрээ, умайн хүзүүнээс түрхэц авч тавиур шилэнд нимгэн түрхэж наалдацийг бэлтгэж тусгай будгаар (Папаар) будаж эсийг микроскопийн тусламжтайгаар харж оношлодог арга юм. Эсийн шинжилгээ нь умайн хүзүүний хавдрыг хортой, хоргүй, хавдрын урьдал болон үрэвслийн явцаас ялган оношлоход чухал ач холбогдолтой шинжилгээ байдаг.
- Хөхөө өөрөө шалгах арга гэдэг нь эмэгтэйчүүд сар бүр сарын тэмдэг ирснээс 7 хоногийн дараа цагийн зүүний дагуу тодорхой чиглэлээр хөхөө тэмтэрч өөрчлөлт байгаа эсэхийг шалгадаг арга юм.

Судалгааны хоёрдугаар шат буюу бие махбодийн хэмжилтийн арга

Хэмжилтийн аргаар биеийн жин, өндөр, бүсэлхийн тойрог, биед агуулагдах өөхлөг эдийн хэмжээ, артерийн даралт, бие бялдрын хөгжил, чийрэгжилтийн түвшинг тодорхойлов.

Биеийн жинг Итали улсад үйлдвэрлэгдсэн “GIMA” биеийн бүтцийг тодорхойлогч электрон жинлүүрийг ашиглан хэмжив. “GIMA” нь эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажилд ашиглах боломжтой, биеийн жин, өөхлөгийн хувь, ус, булчин масс, ясны жин зэргийг 0.1%-ийн нарийвчлалтай хэмжих чадвартай, 4 хэмжилтийн үр дүнг санах ойтой багаж юм.

Биеийн өндөр. Биеийн өндрийг “Somatometre-Stanley 04-116” багаж ашиглан тодорхойлсон.

Somatometre - өндөр хэмжигч нь 2 метр хүртэлх өндрийг хэмжих боломжтой, хэмжилтийн заалтыг миллиметрийн нарийвчлалтайгаар сантиметрээр илэрхийлдэг, судалгаанд ашиглахад тохиромжтой багаж юм.

Биеийн жингийн индекс. БЖИ-ийг тухайн хүний килограмаар илэрхийлсэн биеийн жингийн утгыг түүний метрээр илэрхийлсэн өндрийн утгад харьцуулж тооцов.

БЖИ = Биеийн жин (Kg) : Биеийн өндөр (см²)

Бүсэлхийн тойргийг хэмжихэд миллиметрийн нарийвчлалтай, сунадаггүй, судалгааны ажлын зориулалттай, “GIMA waist meter” уян туузан метр ашиглав. Хэмжүүлэгчийн хавирганы доод нум болон ташаан толгойн дээд ирмэг хоёрын голч цэгийг дайруулан бүсэлхийн тойргийг хэмжлээ.

Биед агуулагдах өөхлөг эдийн хэмжээг дээрх “GIMA body fat scale” биеийн бүтцийг тодорхойлогч багажийг ашиглан хэмжив. Энэ нь биед агуулагдах өөхлөг эдийн хэмжээг тухайн хүний нас, хүйс, жин, өндрийн үзүүлэлтийг ашиглан биеийн жинд эзлэх хувиар илэрхийлж үнэлдэг (Хүснэгт 5).

Хүснэгт 5. Биеийн өөхлөгийн лавламж хэмжээ

Хүйс	Биеийн өөхлөгийн хэмжээ			
	Туранхай	Хэвийн жинтэй	Илүүдэл жинтэй	Тарган
Эрэгтэй	<10.0	10.0 -19.9	20.0- 24.9	25<=
Эмэгтэй	<20.0	20.0-29.9	30.0 -- 34.9	35<=

Reference: Wardlaw,G.M., Kessel, M. (2000). Perspectives in Nutrition

Артерийн даралт тодорхойлох аргачлал: Судалгаанд хамрагдсан 15-64 насны хүмүүсийн артерийн даралтыг суугаа байрлалд OMRON Model MX3 автомат даралт хэмжигчээр баруун гарын буталганд 3 удаа хэмжин эдгээр хэмжилтийн дундажийг тооцож үнэлгээ өгөв. Артерийн даралт ихсэлтийг оношлохдоо:

- Хэмжилтээр даралт 140/90 мм.муб-аас дээш ба/эсвэл даралт бууруулах эм хэрэглэж байгаа, артерийн даралт ихсээгүй боловч урьд нь эмч, эмнэлгийн ажилтнаар оношлогдсон эсвэл сүүлийн 2 долоо хоногт артерийн даралт бууруулах эм хэрэглэж байгаа хүмүүсийг артерийн гипертензтэй гэж авч үзэв.
- АГ-ийн шинэ тохиолдолд: Асуумжаар өмнө нь хэзээ ч даралтаа хэмжүүлж байгаагүй, даралтаа өмнө нь хэмжүүлж байсан ч даралт ихтэй гэж оношлогдож байгаагүй, сүүлийн 12 сард даралт ихэссэн, эм хэрэглээгүй гэсэн тохиолдлуудаас СДД 140 мм.муб-тай тэнцүү буюу түүнээс их, ба/эсвэл ДДД 90 мм.муб-тай тэнцүү буюу түүнээс их байгаа
- Эмийн эмчилгээнд үр дүнтэй АГ: СДД 140 мм.муб-аас бага, ба ДДД 90 мм.муб-аас бага, сүүлийн 2 долоо хоногт даралт бууруулах эм хэрэглэж байгаа зэргийг харгалзан үзсэн болно.

Бие бялдрын хөгжил, чийрэгжилтийн түвшинг тодорхойлох аргачлал: Судалгаанд хамрагдсан 25-64 насны 3 хүн тутмын 1 хүнд бие бялдрын чийрэгжилтийн түвшинг бие махбодийн 5 чанар (хүч, хурд, уян хатан, тэсвэр ба тэнцвэр)-ыг үнэлэх сорилын аргаар тодорхойлсон [4].

- Хүчний чанарыг гар дээр суниалтаар тодорхойлж 1 минутад гүйцэтгэсэн тоогоор үнэлгээ өгөв.
- Хурдны чанарыг байрандаа гүйлтээр тодорхойлж 10 секундэд гүйцэтгэсэн гүйлтийн тоогоор үнэлгээ өгөв.
- Биеийн уян хатан чанарыг суугаа байдлаас бөхийлгөх байдлаар тодорхойлж түлхэлтийн тоогоор үнэлгээ өгөв.
- Биеийн тэнцвэрийг гараа алдлан зүүн хөл дээр өвдөг өндөр өргөж нүдээ анин зогсоох байдлаар хэмжиж, нийт зогссон хугацаагаар үнэлгээ өгөв
- Биеийн тэсвэрийн чанарыг гүнзгий амьсгал авч гаргах байдлаар тодорхойлж амьсгал үлээж гаргах хугацаагаар үнэлгээ өглөө.

Судалгаанд оролцогч дээрх 5 чанар тус бүрт оноо авах ба эдгээрийн нийлбэр оноог тооцож доорх байдлаар үнэлгээ өглөө (Хүснэгт 6).

Хүснэгт 6. Бие бялдрын чийрэгжилтийн түвшинг үнэлэх аргачлал

Насны бүлэг	Үсгэн үнэлгээ				
	A	B	C	D	F
15-24	>25	21-24	17-20	13-16	<12
25-34	>24	20-23	16-19	12-15	<11
35-44	>21	17-20	13-16	9-12	<8
45-54	>17	12-16	8-11	4-7	<3
55-64	>15	11-14	6-13	2-5	<1

Судалгааны гуравдугаар шатанд ХБӨ-ний эрсдэлт хүчин зүйлсийн биохимийн үзүүлэлт болох захын цусан дахь *сахар, холестерин болон триглицерид, бага болон их нягттай липопротеидуудын* хэмжээг тус тус тодорхойлсон. Accutrend GCT (Glucose, Cholesterol, Triglycerides) багажийн тусламжтайгаар захын цусан дахь сахар, холестерин, триглицеридийн түвшинг *хуурай химийн аргаар*, шинжлэгдэхүүн тус бүрд тохирсон туузан оношлуураар шууд тодорхойлсон. Судалгааны мэдээлэл цуглуулах ажил намар орой хийгдсэн учраас багаж хэт хөрснөөс мэдрэг байдал нь өөрчлөгдөж дээрх үзүүлэлтүүдийн багажийн хэмжих хязгаараас их бага заалтууд нэлээд олон гарсан тул үр дүнг дахин баталгаажуулах шаардлага гарсан. Шинжилгээг баталгаажуулахын тулд алдаа заасан мэдээлэл бүхий хүмүүсийн ийлдсэнд “Humalyzer 2000” хагас автомат анализатор ашиглан колориметрийн аргаар нийт холестерин, триглицеридийн хэмжээг дахин тодорхойлсон шинжилгээний дүнгээр үр дүнг тооцов.

Бага болон их нягттай липопротеины хэмжээг венийн цуснаас ялгасан ийлдсэнд төв лабораторид “Humalyzer 2000” хагас автомат анализатор ашиглан колориметрийн аргаар тодорхойлов. Сонгогдсон хүний судаснаас 7 мл өлөн цус хуруу шилэнд авч, авсан цусыг центрифугдэж, ийлдсийг ялган, бичил хуруу шилэнд хийж дугаарласан ийлдсийг явуулын хөлдөөгчинд хадгалан төв лабораторит зөөвөрлөж аваачсан болно. Биохимийн шинжилгээний үзүүлэлтүүдэд үнэлгээ өгөхдөө ДЭМБ-аас баримталдаг ангиллыг ашиглаалаа [10] (Хүснэгт 7).

Хүснэгт 7. Биохимийн үзүүлэлтүүдийг үнэлэх шалгуур үзүүлэлтүүд (ДЭМБ, 2005)

Шинжилгээний үзүүлэлт	Хэвийн	Эрсдэлтэй	Ихэсөн
Сахар	>5.6 ммоль/л	≥5.6 ммоль/л ба > 6.1ммоль/л	≥6.1 ммоль/л эсвэл сахар бууруулах эм хэрэглэж байгаа
Холестерин	>5.0 ммоль/л	≥ 5.0 ммоль/л ба >6.2 ммоль/л	≥ 6.2 ммоль/л эсвэл холестерин бууруулах эм хэрэглэж байгаа
Триглицерид	>1.7 ммоль/л	≥1.7ммоль/л ба > 2ммоль/л	≥2.0 ммоль/л
БНЛП	>3 ммоль/л	⇒>3 ммоль/л ба <4.15ммоль/л	≥4.15 ммоль/л
ИНЛП	Эр: >1.03 ммоль/л Эм: >1.29 ммоль/л	ИНЛП-ын түвшин буурсан Эрэгтэй: <1.03 ммоль/л; Эмэгтэй: <1.29 ммоль/л	

Судалгааны мэдээлэл цуглуулах ажлыг үндсэн 5 хүний бүрэлдэхүүнтэй 7 баг Улаанбаатар хот болон хөдөө орон нутагт хийж гүйцэтгэсэн. Судалгааны баг нь багийн ахлагч-1, мэдээлэл цуглуулагч-2, хэмжигч-1, лабораторийн ажилтан-1 хүн, орон нутгийн туслах-2 нийт 7-8 хүний бүрэлдэхүүнтэй ажиллав. Санамсаргүй түүврийн аргаар сонгогдсон өрхийн гишүүдэд судалгаа авахаас 2-3 хоногийн өмнө мэдээллийн хуудсыг тарааж, судалгааны зорилго, зорилтыг танилцуулсан бөгөөд судалгаанд сонгогдсон хүн бүр оролцох эсэх талаар бичгээр

зөвшөөрөл өгсөнийг үндэслэн оролцогчдыг тогтоосон болно. Судалгаанд оролцогчид нь хот суурин газарт сонгогдсон өрхийн эмнэлгүүд дээр, хөдөө орон нутагт сум, багийн эмнэлэг, төвүүдэд уригдан ирж судалгаа өгсөн ба судалгааны талбарт ирэх боломжгүй тохиолдлууд, ялангуяа хөдөө орон нутагт судалгааны баг өрхөд хүрч очин мэдээлэл цуглуулсан болно.

Мэдээлэл цуглуулах явцад хийгдсэн хяналт, шинжилгээ, үнэлгээ.ЭМЯ-ны Төрийн нарийн бичгийн даргын баталсан “ХБӨ-ний эрсдэлт хүчин зүйлсийн тархалтын судалгааны явцад хяналт шинжилгээ хийх ажлын удирдамж”-ийн дагуу томилогдсон 3 баг ЭМЯ, НЭМХ-ийн төлөөлөл бүхий тус бүр 2 хүний бүрэлдэхүүнтэйгээр хөдөө орон нутагт ажиллаж судалгааны багийн ажлын явцтай танилцаж, хяналт тавин, үнэлгээ өгч, шаардлагатай зохион байгуулалтын болон арга зүйн зөвлөгөө өгч, судалгааны ажилд дэмжлэг үзүүлж ажиллалаа. Улаанбаатар хотод мэдээлэл цуглуулах явцад НЭМХ-ийн захирлын баталсан удирдамжийн дагуу 2 баг Нийслэлийн Эрүүл Мэндийн Газар (НЭМГ)-ын НЭМ-ийн хэлтэс, дүүргүүдийн НЭМ-ийн нэгдлийн орлогч дарга нар, судалгааны зохицуулагчдын бүрэлдэхүүнтэйгээр судалгааны талбарт хяналт тавьж, дэмжлэг үзүүлж ажиллав.

Судалгааны мэдээлэл оруулах, цэвэрлэгээ: Судалгааны бүхий л үе шатны мэдээллийг PDA буюу гар компьютерийн тусламжтайгаар цуглуулсан тул судалгааны багуудад хэрэглэгдсэн нийт 35 PDA –д агуулагдах мэдээллийг eSTEPS manager-ээр дамжуулан суурин компьютерийн мэдээллийн баазад хуулбарласнаар мэдээлэл оруулах ажиллагаа дууссан болно. Esteps questionnaire designer программд хуулбарлагдсан дээрх мэдээллийг EPIDATA программд шилжүүлэн судалгааны мэдээллүүдийг нэгтгэж, бусад статистик программуудад шилжүүлэн ажиллах боломжтой болсон юм. EPIDATA программ дээр судалгааны мэдээллийг нэг, хоёр, гуравдугаар шат тус бүрээр нэгтгэн, эдгээр мэдээллийн файлуудыг SPSS программд хөрвүүлэв. Судалгаанд хамрагдсан хүн бүрийн мэдээлэл нь кластер, өрхийн хэсэг, баг болон хувийн дугааруудаар ялгагдах зарчимд үндэслэн эдгээр код, дугааруудын дэс дараа, давхардал, алгасалт, буруу кодлогдсон эсэх зэргийг нарийвчлан шалгаж засах ажиллагаа 7 хоног үргэлжлэв. Энэ үйлдлийн дараа судалгааны мэдээллийг бүхэлд нь нэгтгэн нэг файл болгож, нас, хүйсний үзүүлэлтүүдийг нягтлан шалгаж, хувьсууруудын дээд, доод хязгаар, орхигдсон болоод хэлбэлзлийн хязгаараас хэтэрсэн мэдээллүүдийг илрүүлэх, засах ажилд 7 хоног зарцуулагдав. Эцэст нь судалгааны үндсэн мэдээллийн баазыг EPI INFO программд шилжүүлж дээрх үйлдлүүдийг дахин давтан нягталж шалгаснаар судалгааны мэдээллийн цэвэрлэгээ дуусгавар болсон болно.

Судалгааны мэдээллийг жинлэх: Энэхүү судалгаанд түүврийн хүн амаар төлөөлүүлэн судалгааны насны Монгол улсын нийт хүн амыг төлөөлөхүйц үзүүлэлтүүдийг гаргаж авах зорилт тавьсан. Энэ үүднээс судалгааны мэдээллийн үр дүнг жинлэх зайлшгүй шаардлага гардаг. Жин гэдэг нь судалгааны түүврийн нэгж дэх нэг хүн нийт хүн амын дундаас хичнээн хүнийг төлөөлж буйг илэрхийлэх тоо юм. Энэхүү судалгаанд хоёр төрлийн жинлэлт хийгдсэн нь хүн амын жинлэлт (population weighting) ба түүврийн жинлэлт (sample weighting) юм.

Энэхүү хоёр жинлэлтийн үржвэрээр үүссэн нийт жинлэлтийн хувьсуур (WStep1) судалгааны мэдээллийн боловсруулалтаар гарч буй бүхий л үр дүнд тооцогдож бодогдсон болно.

Судалгааны мэдээлэл боловсруулах

Судалгааны мэдээллийн статистик боловсруулалтыг ДЭМБ-ын ХБӨ-ний тандалт судалгааны багийн гишүүн Мелани Кованы удирдлагаар НЭМХ-ийн статистик боловсруулалтын баг хийж гүйцэтгэв. Судалгааны мэдээллийн статистик боловсруулалтыг EPI INFO програмын 3.5.1 хувилбарыг ашиглан хийсэн. EPI INFO 3.5.1 нь комплекс түүвэрлэлтийн арга бүхий үндэсний түвшний судалгааны хүн амын мэдээллийн үр дүнд дүн шинжилгээ хийх зориулалт бүхий программ юм.

ХБӨ-ний эрсдэлт хүчин зүйлсийн байдлын үр дүнгүүд нь хүн амын дундах тархалтын % ба дундаж үзүүлэлтээр илэрхийлэгдлээ. Үр дүнгийн нарийвчлалын хэмжүүр (тархалтын хувь

болон дунджийн хэлбэлзэл) болоод бүлгүүдийн (нас, хүйс, хот хөдөө) ялгааг тодорхойлоход **95%-ийн итгэх хязгаар (95% CI)**-ын хэлбэлзлийн утгуудыг ашиглав. Түүврийн хүн амд түшиглэсэн энэхүү судалгааны үр дүнгийн нарийвчлалд нөлөөлж болох түүвэрлэлтийн алдаа нь хэмжигдэж буй хувьсуурууд ба үр дүнгийн **стандарт алдаагаар** хэмжигдэнэ. Тархалтын хувь болоод дундаж үзүүлэлтэд гарч болох алдааны хязгаар нь 95%-ийн итгэх хязгаарын дээд, доод утгаар илэрхийлэгдсэн болно.

ХБӨ, осол гэмтлийн шалтгаан, эрсдэлт хүчин зүйлсийн тархалтын судалгааны бүхий л үр дүн буюу тархалтын хувь, дундаж үзүүлэлт нь хүн амын болоод түүврийн жинлэлтийн үзүүлэлтүүдээр тохируулга хийгдсэн тул судалгааны хүрээний нийт хүн амыг төлөөлөх боломжтой юм.

Харьцуулсан судалгааны үр дүнгийн боловсруулалт

ХБӨ-ний эрсдэлт хүчин зүйлсийн тархалтын анхны судалгааг 2005 онд хийж, эрсдэлт хүчин зүйлсийн суурь үзүүлэлтүүдийн үр дүнг гаргахдаа зөвхөн хүн амын жинлэлтийг тооцсон байдаг. Харин энэхүү давтан судалгааны эрсдэлт хүчин зүйлсийн үзүүлэлтүүдийн үр дүнг хүн амын болон түүврийн жинлэлтийг тооцон гаргаснаар үр дүнгийн нарийвчлал, нийт хүн амыг төлөөлөх чадвар улам илүү сайжирсан талтай. Гэвч судалгааны үр дүнгийн боловсруулалтын аргын энэхүү ялгаа нь хоёр судалгааны үр дүнг шууд харьцуулах боломжийг бууруулж байгаа юм. Иймээс харьцуулсан судалгааны үр дүнг гаргахдаа 2005 болон 2009 оны судалгааны мэдээлэлд дахин боловсруулалт хийж, үр дүнг 2008 оны хүн ам зүйн мэдээлэлд түшиглэн нас, хүйсний төлөөллийн ижил үзүүлэлтээр жинлэн, шууд харьцуулах боломжтой үр дүнг гаргалаа.

БҮЛЭГ III
СУДАЛГААНЫ ҮР ДҮН

3.1 ХҮН АМ ЗҮЙН ҮЗҮҮЛЭЛТ

Хүн ам зүйн хэсэгт судалгаанд оролцсон хүн амын нас, хүйс, боловсролын түвшин, яс үндэс, ажил мэргэжил, өрхийн орлого, гэр бүлийн байдлыг харуулав.

ХБӨ-ний эрсдэлт хүчин зүйлсийн түвшинг тогтоох судалгаанд Монгол улсын 20 аймаг, Улаанбаатар хотын 15-64 насны нийт 5438, үүнээс эрэгтэй 2217, эмэгтэй 3221 хүн хамрагдлаа (Хүснэгт 8).

Хүснэгт 8. Судалгааны түүвэрлэлт (нас ба хүйсээр)

Насны бүлэг	Эрэгтэй		Эмэгтэй		Бүгд	
	Тоо	%	Тоо	%	Тоо	%
15-24	403	44.8	496	55.2	899	16.5
25-34	603	39.5	922	60.5	1525	28.0
35-44	568	39.3	876	60.7	1444	26.6
45-54	420	40.2	626	59.8	1046	19.2
55-64	223	42.6	301	57.4	524	9.6
15-64	2217	40.8	3221	59.2	5438	100.0

Судалгаанд хамрагдсан нийт 5438 хүний 82.1% нь халх, 2.0% нь казак, 15.9% нь бусад ястан байв. Тэдгээрийг насны бүлгээр авч үзвэл 15-24 насны 899 хүн, 25-34 насны 1525 хүн, 35-44 насны 1444 хүн, 45-54 насны 1046 хүн, 55-64 насны 524 хүн байна. Хогоос 2546 хүн, хөдөөнөөс 2892 хүн судалгаанд хамрагджээ (Хүснэгт 9).

Хүснэгт 9. Судалгааны хэмжээ (яс үндэс, нас, хүйсээр)

Хүн ам зүйн үзүүлэлт		Судалгааны түүвэр	
		n	Жинлээгүй %
Яс үндэс	Халх	4460	82.1
	Казак	107	2.0
	Бусад	866	15.9
Хот/хөдөө	Хот	2546	46.8
	Хөдөө	2892	53.2
	Нийт	5438	

Судалгаанд хамрагдсан хүмүүсийн тоо, хот хөдөө ба хүйсийн харьцаа харьцангуй тэгш байгаа бөгөөд насны бүлэг нь тухайн насны хүн амыг төлөөлж чадахаар сонгож авсан нь судалгааны үр дүнд хүн амыг хот хөдөө, хүйс болон насны бүлгээр ялган боловсруулалт хийж, дүгнэлт өгөх боломжтойг харуулж байна.

Гэр бүлийн байдал

Судалгаанд хамрагдагсадын 74.0% нь гэрлэсэн, 17.3% нь гэрлэж байгаагүй, 4.3 % бэлэвсэн, 2.6% нь салсан, 1.2% нь хамтдаа амьдардаг, 0.6% нь тусдаа амьдардаг байна (Хавсралт I, 1-3).

5 хүн тутмын 4 нь хосоороо хамт амьдардаг ба бэлэвсэн эмэгтэйчүүд эрэгтэйчүүдээс 3.2%-иар илүү байна.

Боловсролын түвшин

Судалгаанд хамрагдсан хүн амын сургуульд суралцсан нийт жил дундажаар 10.4 байгаа бөгөөд энэ нь эрэгтэйчүүдэд 9.9, эмэгтэйчүүдэд 10.8 жил байна (Хүснэгт 10). Сургуульд суралцсан жил эмэгтэйчүүдэд эрэгтэйчүүдээс насны бүлэг бүрд 0.9-1.4 хувиар илүү жил суралцсан байна.

Хүснэгт 10. Сургуульд суралцсан нийт жил (нас ба хүйсээр)

Насны бүлэг	Эрэгтэй		Эмэгтэй		Бүгд	
	Тоо	Дундаж	Тоо	Дундаж	Тоо	Дундаж
15-24	403	9.6	496	10.6	899	10.1
25-34	603	9.8	922	10.7	1525	10.3
35-44	568	10.3	876	11.3	1444	10.9
45-54	419	9.6	626	11.0	1045	10.4
55-64	223	10.3	301	9.6	524	9.9
15-64	2216	9.9	3221	10.8	5437	10.4

Судалгаанд хамрагдсан нийт хүн амын 1.4 хувь нь боловсролгүй, 1.8 хувь нь бүрэн бус бага (3-р анги төгссөн буюу бичиг үсэг тайлагдаагүй), 9.7 хувь нь бага, 22.6 хувь нь бүрэн бус дунд, 25.9 хувь нь бүрэн дунд, 37.3 хувь нь тусгай дунд ба дээд, 1.3 хувь нь төгсөлтийн дараах боловсрол эзэмшсэн байна (Хавсралт 1,5).

Боловсролын түвшинг хүйсээр авч үзвэл 15-64 насны эрэгтэйчүүд боловсролгүй 0.9 хувь, бүрэн бус бага 1-3 0.9 хувь, бага 4.6 хувь, бүрэн бус дунд боловсрол 6.2 хувиар тус тус эмэгтэйчүүдээс илүү байсан бол эмэгтэйчүүд эрэгтэйчүүдээс бүрэн дунд 2.5 хувь, тусгай дунд ба дээд 9.3 хувь, магистр 0.8 хувиар тус тус илүү эзэмшсэн ялгаатай байв. Үүнээс харахад эрэгтэйчүүд бүрэн бус дунд боловсролд эмэгтэйчүүдээс илүү хамрагдсан байсан бол бүрэн дунд боловсролоос дээш боловсрол эзэмшилт эмэгтэйчүүдэд харьцангуй өндөр байлаа.

Боловсролын түвшинг насны бүлгээр авч үзвэл бүрэн бус дунд боловсролын түвшин 15-24 насны эрэгтэйчүүд (33.3%) тухайн насны эмэгтэйчүүдийнхээс (27.6%) 5.7 хувиар дээгүүр байсан бол тусгай дунд болон дээд боловсролын түвшин насны аль ч ангилалд эмэгтэйчүүдэд эрэгтэйчүүдээс 2.2-20.7 хувиар дээгүүр байна. Энэ нь эрэгтэйчүүд 8 дугаар ангиа төгсөөд цааш сурах асуудлаа хязгаарласнаас тэдний боловсролын түвшин хоцрох хандлагатай байгааг харуулж байна.

Харин төгсөлтийн дараах хөтөлбөрт хамрагдалт 15-54 насанд аль ч насны ангилалд эмэгтэйчүүд эрэгтэйчүүдээс 0.7-1.5 хувиар илүү хамрагдсан байгаа нь ажиглагдаж байна (Хавсралт I, 4-5).

Өрхийн орлого ба ажил эрхлэлт. Судалгаанд хамрагдсан хүн амын өрхийн орлогыг асуумжийн аргаар сүүлийн нэг жилийн дундаж түвшингээр тооцож үнэлгээнд ашиглав. “Сүүлийн нэг жилд танай өрхийн дундаж орлого хэд байсан бэ?” хэмээх асуултанд судалгаанд оролцсон 5298 хүн тодорхой хариулсан бөгөөд хүн амын сүүлийн нэг жилийн дундаж орлого 3138196.0 төгрөг байна.

45-54 насныхан амьдардаг өрхийн жилийн дундаж орлого хамгийн өндөр (3282050.2), 55-64 насныхан амьдардаг өрхийн жилийн дундаж орлого хамгийн бага (2970103.9) орлоготой байлаа.

Хэрэв уг орлогыг хөдөлмөрийн насныхан (18 наснаас дээш) олдог гэж үзвэл насанд хүрсэн нэг хүнд жилд 1283132.8 мянган төгрөгийн орлого ногдож байна (Хүснэгт 11).

Хүснэгт 11. Өрхийн нэг гишүүний жилийн дундаж орлого (насны бүлгээр)

Насны бүлэг	Бодит тоо	Өрхийн дундаж орлого (төг)	95% CI
15-24	840	1127826.8	1064210.1 – 1191443.6
25-34	1495	1421754.0	1363689.4 – 1479818.7
35-44	1419	1434386.2	1373701.3 – 1495071.0
45-54	1026	1094237.1	1033084.0 – 1155390.3
55-64	518	1094709.2	1014456.4 – 1174962.0
Total	5298	1283132.8	1253928.6 – 1312337.0

Судалгаанд хамрагдагсадын 57.4 хувь ажил эрхэлдэг ба ажил эрхэлдэг хүмүүсийн 44.9 хувь нь эрэгтэйчүүд 55.1 хувь нь эмэгтэйчүүд байна.

Хүн амын 21.5 хувь нь төрийн байгууллагад, 10.6 хувь нь төрийн бус байгууллагад, 20.4 хувь нь хувиараа хөдөлмөр эрхэлдэг, 47.5 хувь нь тогтмол цалин олгодоггүй хөдөлмөр эрхэлдэг байна. Төрийн байгууллагад эмэгтэйчүүд (22.7%) илүү ажиллаж байгаа бол эрэгтэйчүүд хувийн хэвшлийн байгууллагад (24.9%) илүү хөдөлмөр эрхэлдэг байна (Хүснэгт 12).

Хүснэгт 12. Ажил эрхэлдэг хүн ам (нас ба хүйсээр)

	Насны бүлэг	n	Төрийн байгууллага	Төрийн бус байгууллага	Хувиараа хөдөлмөр эрхэлдэг
Эрэгтэй	15-24	402	7	4.5	14.7
	25-34	603	21.2	15.8	29.4
	35-44	568	24.5	13.9	32.9
	45-54	420	23.1	11.9	25.2
	55-64	223	20.2	5.8	10.3
	15-64	2216	19.7	11.5	24.9
Эмэгтэй	15-24	496	8.1	7.7	6.7
	25-34	922	21.4	13.2	18.4
	35-44	876	32.1	10.6	24.1
	45-54	626	31	8.5	19.6
	55-64	301	7.3	4.3	7
	15-64	3221	22.8	9.9	17.3
Дүн		5437	21.5	10.6	20.4

Судалгаанд хамрагдагсадын 30,5 хувь нь ажил эрхлээгүй ба тэдний 39,1 хувь нь эрэгтэйчүүд, 25,3 хувь нь эмэгтэйчүүд байна.

Нийт хүн амын 18,6 хувь нь оюутан, 24,1 хувь нь гэрийн ажилтай, 16,5 хувь нь тэтгэвэр авдаг хүмүүс байна. Ажил эрхэлдэггүй хүмүүсийн 24,4 хувь нь хөдөлмөрийн чадвартай боловч тодорхой ажил эрхэлдэггүй, 6,1 хувь нь хөдөлмөрийн чадваргүйгээс ажил эрхэлдэггүй байна. Хөдөлмөрийн чадвартай боловч ажил эрхэлдэггүй хүмүүсийг хүйсээр авч үзвэл эрэгтэйчүүд эмэгтэйчүүдээс 9,9 хувиар илүү байгаа бол гэрийн ажилтай эмэгтэйчүүд эрэгтэйчүүдээс 20 хувиар илүү байна (Хүснэгт 13).

Хүснэгт 13. Ажил эрхлээгүй хүн амын судалгаа (нас ба хүйсээр)

	Насны бүлэг	N	Оюутан	Гэрийн ажилтай	Тэтгэвэрт	Ажил эрхэлдэггүй	
						Хөдөлмөрийн чадвартай ажилгүй	Хөдөлмөрийн чадваргүй /тэтгэмж/
		Тоо	%	%	%	%	%
Эрэгтэй	15-24	297	61.3	8.8	0	19.5	2
	25-34	203	6.4	16.3	0.5	42.9	7.4
	35-44	163	0.6	17.2	4.3	40.5	11.7
	45-54	167	0	12.6	15	39.5	16.2
	55-64	142	0	3.5	65.5	14.1	11.3
	15-64	972	20.2	11.6	13	30.6	8.5
Эмэгтэй	15-24	385	67.8	15.6	0.5	12.5	0.5
	25-34	433	3.9	53.1	0.2	28.9	3
	35-44	291	1.7	47.8	3.1	30.9	5.8
	45-54	256	0	26.2	29.3	23.8	2.9
	55-64	245	0	4.9	87.3	3.7	2.9
	15-64	1610	17.6	31.6	18.7	20.7	4.6
	Дүн	2582	18.6	24.1	16.5	24.4	6.1

3.2 АНХДАГЧ ЭРСДЭЛТ ХҮЧИН ЗҮЙЛСИЙН ТАРХАЛТЫН БАЙДАЛ

Тамхи таталтын байдал

Хүн амын тамхи хэрэглэх сөрөг зан үйлийг тамхи татдаг эсэх, тамхи таталтын давтамж, хэдэн наснаас тамхийг татаж эхэлсэн, татсан хугацаа, өдөрт хэдэн ширхэг тамхи татдаг, угаагүй тамхи хэрэглэдэг эсэх, ямар төрлийн тамхин бүтээгдэхүүн хэрэглэдэг, гэртээ болон ажлын байрандаа дам тамхидалтад хэдий хугацаагаар өртдөг зэргээр тус тус тодруулан судалсан болно.

Судалгаанд хамрагдсан хүн амын тамхи таталтын тархалт 27.7 хувь (95% CI 26.0-29.4) байсан ба үүнээс, эрэгтэйчүүдийн 48.0 хувь (95% CI 44.5-51.5), эмэгтэйчүүдийн 6.9 хувь (95% CI 5.2-8.5) нь одоогоор тамхи хэрэглэж байна. Тамхины хэрэглээ эрэгтэйчүүдэд эмэгтэйчүүдтэй харьцуулахад бараг 7 дахин өндөр байна. Тамхи татдаг нийт хүмүүс болон эрэгтэй тамхи хэрэглэгсэдийн дотор 15-24 насныханд бусад насны бүлгүүдтэй харьцуулахад тамхины хэрэглээ харьцангуй бага байв. Харин эмэгтэй тамхи хэрэглэгсэдийн дотор насны бүлгээр ялгаатай дүн ажиглагдсангүй (Хүснэгт 14).

Тамхины хэрэглээг хот хөдөөгийн байдлаар авч үзэхэд судалгаанд хамрагдсан хот суурин газрын хүн амын 27.6 хувь (95%CI 24.8-30.3), хөдөөгийн хүн амын 27.8 хувь (95%CI 25.7-29.8) нь тамхи татдаг ба энэ үзүүлэлтэд статистик магадлал бүхий ялгаа байсангүй.

Хүснэгт 14. Тамхины хэрэглээний байдал (нас, хүйсээр)

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Нийт		
	n	Тамхи хэрэглэдэг хүн амын хувь	95% CI	n	Тамхи хэрэглэдэг хүн амын хувь	95% CI	n	Тамхи хэрэглэдэг хүн амын хувь	95% CI
15-24	403	35.0	27.3-42.8	496	4.0	1.9-6.0	899	19.9	15.5-24.2
25-34	603	55.5	50.6-60.4	922	9.1	5.8-12.4	1525	32.5	29.9-35.2
35-44	568	60.4	54.3-66.4	876	7.1	4.5-9.8	1444	33.6	30.5-36.7
45-54	420	52.4	46.0-58.7	626	10.9	7.3-14.4	1046	32.3	28.9-35.8
55-64	223	47.5	39.4-55.6	301	5.4	1.9-8.9	524	25.6	21.3-29.9
15-64	2217	48.0	44.5-51.5	3221	6.9	5.2-8.5	5438	27.7	26.0-29.4

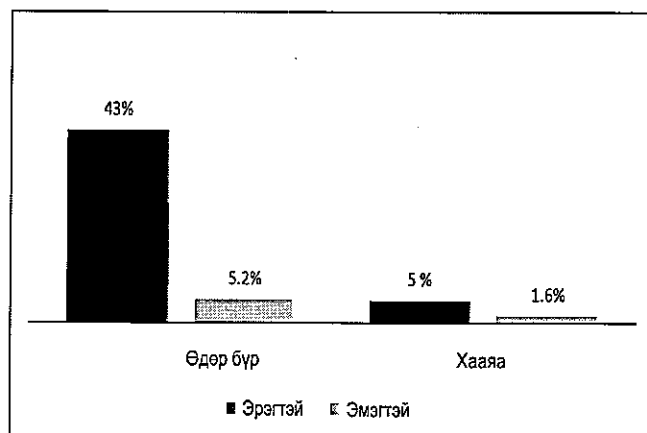
Тамхины хэрэглээг давтамжаар нь авч үзвэл хүн амын 24.3 хувь (95%CI 22.9-25.7) нь өдөр бүр тогтмол, 3.4 хувь (95% CI 2.7-4.0) нь хааяа тамхи татдаг, харин 72.3 хувь (95%CI 70.6-74.0) нь тамхи огт татдаггүй эерэг хандлагатай байна (Хүснэгт 15).

Хүснэгт 15. Тамхины хэрэглээний давтамж

Насны бүлэг (жилээр)	n	Нийт хүн ам					
		Одоогоор тамхи хэрэглэж буй				Тамхи татдаггүй	95% CI
		Өдөр бүр	95% CI	Хааяа	95% CI		
15-24	899	16.4	13.0-19.9	3.4	1.7-5.1	80.1	75.8-84.5
25-34	1525	29.1	26.7-31.5	3.4	2.3-4.5	67.5	64.8-70.1
35-44	1444	29.2	26.7-31.8	4.4	2.8-6.0	66.4	63.3-69.5
45-54	1046	30.0	26.4-33.7	2.3	1.2-3.4	67.7	64.2-71.1
55-64	524	23.6	19.7-27.5	2.0	0.7-3.3	74.4	70.1-78.7
15-64	5438	24.3	22.9-25.7	3.4	2.7-4.0	72.3	70.6-74.0

Судалгаанд хамрагдсан хүн амын тамхи таталтын давтамжийг хүйсийн ялгаатай байдлаар тодруулахад эрэгтэйчүүдийн 43.0 хувь (95%CI 39.9-46.0), эмэгтэйчүүдийн 5.2 хувь (95%CI 3.8-6.7) нь өдөр бүр тогтмол, харин эрэгтэйчүүдийн 5.0 хувь (95%CI 4.0-6.1), эмэгтэйчүүдийн 1.6 хувь (95%CI 0.9-2.4) хааяа тамхи татдаг байна. (Дүрслэл 3).

Дүрслэл 3: Тамхины хэрэглээний давтамж, хүйсээр

Тамхи хэрэглэгсдийн хэрэглээний давтамжийг тодруулбал, 87.9 хувь (95%CI 85.8-90.0) нь өдөр бүр тогтмол тамхи татдаг байна. Түүнчлэн тамхи хэрэглэдэг эрэгтэйчүүдийн 89.5 хувь (95%CI 87.5-91.4), эмэгтэйчүүдийн 76.3 хувь (95%CI 66.5-86.0) өдөр бүр тогтмол тамхи татаж байсан ба энэ үзүүлэлтэд хүйсээр ялгаатай байдал ажиглагдсангүй (Хавсралт I, 7).

Тамхи татдаг хүмүүс ойролцоогоор 19.2 (95%CI 18.7-19.6) настайгаас тамхи татаж эхэлсэн ба энэ нь эрэгтэйчүүдийн хувьд 18.7 (95%CI 18.2-19.2) нас байхад эмэгтэйчүүдэд 23.2 (95%CI 21.3-25.1) нас байгаа нь статистикийн магадлал бүхий ялгаатай байна (Хүснэгт 16).

Хүснэгт 16. Тамхи хэрэглэж эхэлсэн дундаж нас

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Нийт хүн ам		
	n	Дундаж нас	95% CI	n	Дундаж нас	95% CI	n	Дундаж нас	95% CI
15-24	126	16.6	16.0-17.1	12	17.5	15.9-19.1	138	16.6	16.1-17.2
25-34	298	18.3	17.8-18.9	55	20.6	18.4-22.8	353	18.6	18.1-19.1
35-44	305	19.4	18.3-20.5	55	25.6	21.6-29.6	360	20.0	18.9-21.0
45-54	210	19.9	19.0-20.9	51	25.9	22.8-29.1	261	20.8	19.8-21.8
55-64	99	23.3	21.5-25.0	21	32.4	21.5-43.3	120	24.3	22.2-26.4
15-64	1038	18.7	18.2-19.2	194	23.2	21.3-25.1	1232	19.2	18.7-19.6

Тухайн тамхи татаж буй хүний тамхи татсан хугацаа нь өндөр эрсдэлийг дагуулж байдаг билээ. Судалгаанд хамрагдсан хүн амын дунд тамхи татаж буй жил дундажаар 15.8 (95%CI 14.9-16.6) жил бол эрэгтэйчүүд 16.1 (95%CI 15.1-17.0) жил, эмэгтэйчүүд 13.1 (95%CI 11.0-15.2) жил тус тус хугацаагаар тамхи татсан бөгөөд харин хүйсийн хувьд статистикийн магадлал бүхий ялгаатай байдал ажиглагдаагүй болно (Хавсралт I, 8).

Өдөр бүр тогтмол тамхи татдаг нийт хүмүүсийн 84.6 хувь (95%CI 78.8-90.3), үйлдвэрийн тамхи татдаг бол харин энэ үзүүлэлт хот сууринд амьдарч тамхи татдаг хүмүүсийн 99.6 хувь (95%CI 99.1-100.0), хөдөө орон нутгийнхны 71.0 хувь (95%CI 61.1-80.8) -ийг эзэлж байгаа нь статистик магадлал бүхий ялгаатай байна (Хавсралт I, 10).

Судалгаанд оролцож өдөр бүр тамхи татдаг гэсэн хариултыг өгсөн хүмүүс хоногт дундажаар 8.7 хувь (95%CI 7.8-9.6) ширхэг үйлдвэрийн тамхи татдаг бөгөөд эрэгтэйчүүд 8.9 хувь (95%CI 7.9- 9.8) ширхэг, эмэгтэйчүүд 7.0 хувь (95%CI 5.6-8.4) ширхэг янжуурыг тус тус татаж байгаа нь насны бүлэг болон хүйсийн хувьд статистикийн магадлал бүхий ялгаагүй байна.

Гэрийн дотор орчинд 42.9 хувь (95% CI 38.4-47.3) нь дам тамхидалтад ямар нэг хэмжээгээр өртдөг буюу 2 хүн тутмын 1 нь дам тамхидалтын эрсдэлт хүчин зүйлсийн орчинд амьдарч байна. Судалгаанд оролцсон хүн амын 35.6 хувь (95% CI 31.1-40.1) нь ажлын байрандаа дам тамхидалтад өртдөг байна.

Хүйсийн ялгаатай байдлаар авч үзэхэд эрэгтэйчүүдийн 38.2 хувь (95% CI 32.3-44.1), эмэгтэйчүүдийн 47.6 хувь (95%CI 43.3-51.9) гэрийн орчинд тамхи татаж байгаа нь статистикийн магадлал бүхий ялгаагүй байв. Ажлын байрандаа дам тамхидалтад эрэгтэйчүүдийн 43.3 хувь (95% CI 36.7-40.1), эмэгтэйчүүдийн 27.7 хувь (95% CI 24.0-31.3) өртдөг нь статистикийн магадлал бүхий ялгаатай байна.

Дүгнэлт

1. Монгол улсын хүн амын 27.7 хувь буюу 10 хүн тутмын гурав нь, 2 эрэгтэй тутмын нэг нь тамхи хэрэглэх эрсдэлт зан үйлтэй байна.
2. Тамхи хэрэглэдэг 4 хүн тутмын 1 (24.3%) нь өдөр бүр тогтмол тамхи татаж байна. Эрэгтэйчүүдийн 43.0 хувь эмэгтэйчүүдийн 5.2 хувь тогтмол тамхи хэрэглэдэг байна.
3. Эрэгтэй, эмэгтэй тамхи хэрэглэгсдийн тамхи татсан нийт хугацаа болон өдөрт татдаг тамхины тоо хэмжээ ялгаагүй байгаа нь аль ч хүйсний тамхи татдаг хүмүүст эрсдэл өндөр байгааг харуулж байна.
4. Гэрийн дотоод орчинд дам тамхидалтад 2 хүн тутмын 1 нь, ажлын байранд 10 хүн тутмын 4 нь өртөж байгаа нь дам тамхидалтын орчин, тамхины утаанд өртдөг эрсдэлтэй хүмүүсийн хувь тодорхой хэмжээгээр өндөр байгааг харуулж байна.

Архины хэрэглээ

Энэхүү судалгаагаар хүн амын архи, согтууруулах ундааны хэрэглээний байдал, хэрэглээний давтамж, хэв маяг, эрсдлийн байдал зэргийг хүйс, насны бүлэг, байршлын үзүүлэлтүүдээр судлан, дүгнэлт өглөө.

Судалгааны хүрээний нийт хүн амын 34.2 хувь (95%CI 28.7-39.6), үүнээс, эрэгтэйчүүдийн 24 хувь (95%CI 19.3-28.8), эмэгтэйчүүдийн 44.5 хувь (95%CI 38.1-51.0) архийг амьдралын туршид огт хэрэглэж байгаагүй гэжээ. Түүнчлэн судалгааны насны нийт хүн амын 7.4 хувь (95%CI 5.7-9.1) сүүлийн 12 сард архи хэрэглээгүй байсан ба энэ үзүүлэлтэд хүйсийн ялгаа ажиглагдсангүй (Хүснэгт 17).

Хүснэгт 17. Архины хэрэглээний байдал, насны бүлгээр

Насны бүлэг (жилээр)	n	Нийт хүн ам							
		Одоо архи хэрэглэгчид /сүүлийн 30 хоногт/	95% CI	Сүүлийн 12 сард архи хэрэглэгчид	95% CI	Сүүлийн 12 сард архи хэрэглээгүй хүмүүс	95% CI	Амьдралынхаа туршид архи огт хэрэглээгүй хүмүүс	95% CI
15-24	899	26.7	21.6-31.8	21.4	16.0-26.9	6.7	4.1-9.3	45.2	37.6-52.7
25-34	1525	47.5	42.1-53.0	19.1	15.7-22.6	7.6	5.7-9.5	25.7	20.1-31.4
35-44	1444	47.7	42.1-53.3	19.8	15.6-23.9	7.1	4.3-9.9	25.4	19.2-31.7
45-54	1046	44.0	39.1-48.9	18.8	15.0-22.6	8.4	6.0-10.9	28.8	23.3-34.4
55-64	524	33.0	28.0-38.1	15.7	10.4-20.9	9.3	5.9-12.6	42.1	34.1-50.0
15-64	5438	38.6	34.6-42.7	19.8	16.1-23.5	7.4	5.7-9.1	34.2	28.7-39.6

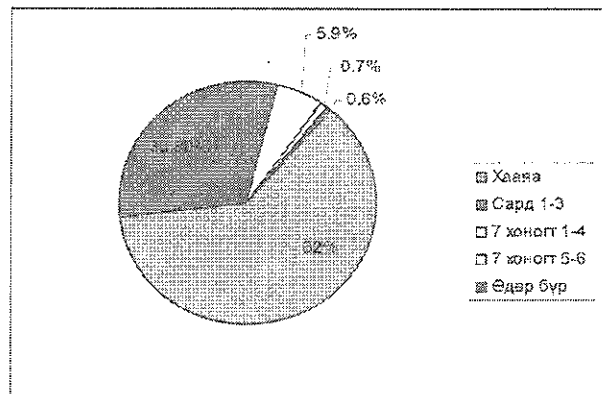
Архи, согтууруулах ундаа хэрэглэгчдийн 19.8 хувь (95%CI 16.1-23.5) сүүлийн 12 сард, 38.6 хувь (95%CI 34.6-42.7) сүүлийн 30 хоногт буюу одоогоор архи хэрэглэж байв. Сүүлийн 12 сард архи хэрэглэгчдийн дотор хүйсийн ялгаатай байдал ажиглагдсангүй. Харин эрэгтэйчүүдийн 49.8 хувь (95%CI 44.7-54.8), эмэгтэйчүүдийн 27.2 хувь (95%CI 23.0-31.3) нь сүүлийн 30 хоногт архи хэрэглэсэн ба одоогоор архи хэрэглэж байлаа (Хүснэгт 18).

Хүснэгт 18. Архины хэрэглээний байдал, хүйсээр

Хүйс	Одоо архи хэрэглэгчид /сүүлийн 30 хоногт/			Сүүлийн 12 сард архи хэрэглэгчид		Сүүлийн 12 сард архи хэрэглээгүй хүмүүс		Амьдралынхаа туршид архи огт хэрэглээгүй хүмүүс	
	n	%	95% CI	%	95% CI	%	95% CI	%	95% CI
Эрэгтэй	2217	49.8	44.7-54.8	20.1	15.9-24.4	6.1	4.4-7.7	24	19.3-28.8
Эмэгтэй	3221	27.2	23.0-31.3	19.5	15.9-23.1	8.8	6.6-11.0	44.5	38.1-51.0
Нийт	5438	38.6	34.6-42.7	19.8	16.1-23.5	7.4	5.7-9.1	34.2	28.7-39.6

Архины хэрэглээний давтамжийн судалгаагаар, сүүлийн 12 сард архи согтууруулах ундаа хэрэглэгчдийн 62.0 хувь (95%CI 55.0-69.0) хааяа, 30.8 хувь (95%CI 25.2-36.2) сард 1-3 өдөр, 5.9 хувь (95%CI 3.6-8.3) 7 хоногт 1-4 өдөр, 0.7 хувь (95%CI 0.1-1.4) 7 хоногт 5-6 өдөр, харин 0.6 хувь (95%CI 0.2-0.9) өдөр бүр хэрэглэдэг гэж хариулжээ.

Дүрслэл 4: Сүүлийн 12 сард архи согтууруулах ундаа-хэрэглэсэн давтамж

Архины хэрэглээний давтамжийг хүйсээр авч үзэхэд:

- эрэгтэйчүүдийн 52.9 хувь (95%CI 44.7-61.2), эмэгтэйчүүдийн 75.8 хувь (95%CI 69.8-81.9) нь архийг сард 1-ээс бага буюу хааяа
- харин эрэгтэйчүүдийн 37.2 хувь (95%CI 30.3-44.0), эмэгтэйчүүдийн 21 хувь (95%CI 15.9-26.1) нь сард 1-3 өдөр,
- эрэгтэйчүүдийн 8.3 хувь (95%CI 4.9-11.7), эмэгтэйчүүдийн 2.3 хувь (95%CI 0.9-3.6) нь 7 хоногт 1-4 өдөр,
- эрэгтэйчүүдийн 0.9 хувь (95%CI 0.2-1.6), эмэгтэйчүүдийн 0.4 хувь (95%CI 0.0-1.1) нь 7 хоногт 5-6 өдөр,
- эрэгтэйчүүдийн 0.6 хувь (95%CI 0.1-1.1), эмэгтэйчүүдийн 0.5 хувь (95%CI 0.0-0.9) нь өдөр бүр архи хэрэглэдэг гэж хариулсан байдлаас харахад архины хэрэглээний давтамж эрэгтэйчүүдэд өндөр эрсдэлтэй байна (Дүрслэл 3) (Хавсралт I, 12-13).

Архи, согтууруулах ундаа хэрэглэгчдийн хэрэглээний хэв маягийг сүүлийн 30 хоногт уусан тохиолдлын тоо болон нэг удаад уусан стандарт уултын хэмжээ зэргээр тодруулан судаллаа. Архи согтууруулах ундаа хэрэглэгчид сүүлийн 30 хоногт дундажаар 3.6 удаа (95%CI 2.7-4.6); үүнээс эрэгтэйчүүд 3.8 удаа (95%CI 2.9-4.8), эмэгтэйчүүд 3.3 (95%CI 2.1-4.6) удаа тус тус архи ууж хэрэглэсэн байв. Нэг удаагийн уултаар дундажаар 7.7 (95%CI 7.1-8.3) стандарт уулт хэрэглэсэн ба энэ үзүүлэлт эрэгтэйчүүдэд 9.2 стандарт уулт (95%CI 8.5-9.9), эмэгтэйчүүдэд 5.1 стандарт уулт (95%CI 4.5-5.6) тус тус байна. Аль ч насны бүлэгт эрэгтэйчүүд нэг удаагийн уултаар эмэгтэйчүүдээс 2 дахин их стандарт уулт бүхий архи согтууруулах ундааг хэрэглэж байна. (Хүснэгт 19).

Хүснэгт 19. Архи согтууруулах ундаа хэрэглэгсдийн 1 удаагийн уултаар хэрэглэж буй стандарт уултын дундаж тоо (сүүлийн 30 хоногт)

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Нийт		
	n	Уултын тоо	95% CI	n	Уултын тоо	95% CI	n	Уултын тоо	95% CI
15-24	113	7.3	6.1-8.5	94	4.0	3.0-5.0	207	6.0	5.2-6.9
25-34	332	9.5	8.5-10.6	280	5.3	4.5-6.1	612	8.0	7.1-8.8
35-44	296	10.0	8.9-11.0	274	5.9	5.1-6.8	570	8.5	7.6-9.3
45-54	212	10.0	8.7-11.4	172	5.3	4.5-6.1	384	8.4	7.5-9.4
55-64	107	10.1	8.6-11.6	54	4.2	3.2-5.2	161	8.5	7.2-9.8
15-64	1060	9.2	8.5-9.9	874	5.1	4.5-5.6	1934	7.7	7.1-8.3

Архи, согтууруулах ундааны хэрэглээний 1 хоногт уух стандарт уултын дундаж үзүүлэлтэд түшиглэн судалгааны насны нийт хүн амын хүрээнд архины хэрэглээний эрсдлийн байдлыг үнэлж үзлээ. Судалгааны дүнгээр нийт хүн амын 1.1 хувь (95%CI 0.4-1.8), үүнээс эрэгтэйчүүдийн 1.5 хувь (95%CI 0.6-2.4), эмэгтэйчүүдийн 0.7 хувь (95%CI 0.2-1.2) нь 3-р зэрэглэлийн буюу өндөр эрсдэлтэй хэрэглэгсэд байгаагаас үзэхэд эрэгтэйчүүдийн дунд архины өндөр эрсдэлтэй хэрэглээ 2 дахин их байна. Архины хэрэглээний эрсдлийн 2-р зэрэг буюу дунд зэргийн эрсдэлтэй хэрэглээний тархалтын байдал нийт хүн амын дунд 1.0 хувь (95%CI 0.5-1.5), үүнээс эрэгтэйчүүдэд 1.2 хувь (95%CI 0.5-1.8), эмэгтэйчүүдэд 0.8 хувь (95%CI 0.3-1.3) буюу хүйсийн ялгаагүй байв (Хүснэгт 20).

Хүснэгт 20. Архины хэрэглээний эрсдлийн байдал, нийт хүн амын дунд, хүйсээр

Хүйс	Дунд			Өндөр	
	n	%	95% CI	%	95% CI
Эрэгтэй	2164	1.2	0.5-1.8	1.5	0.6-2.4
Эмэгтэй	3212	0.8	0.3-1.3	0.7	0.2-1.2
Нийт	5376	1	0.5-1.5	1.1	0.4-1.8

Хоногт ууж хэрэглэх стандарт уултын дундаж үзүүлэлтэнд түшиглэн сүүлийн 30 хоногт архи хэрэглэсэн хүмүүсийн эрсдлийн зэргийг тогтоож үзэхэд нийт эрэгтэй, эмэгтэй хүмүүсийн 94.5 хувь (95%CI 92.1-96.9) нь бага, эрэгтэйчүүдийн 2.4 хувь (95%CI 1.1-3.7), эмэгтэйчүүдийн 2.9 хувь (95%CI 1.1-4.6) дунд, эрэгтэйчүүдийн 3.1 хувь (95%CI 1.4-4.7), эмэгтэйчүүдийн 2.6 хувь (95%CI 1.0-4.3) өндөр эрсдэлтэй бүлэгт тус тус хамаарагдаж байв (Хүснэгт 21).

Хүснэгт 21. Архины хэрэглээний эрсдлийн байдал, архи согтууруулах ундаа хэрэглэгсэдийн дунд, хүйсээр

Хүйс	Бага				Дунд			Өндөр		
	n	Хэмжээ /гр/	%	95% CI	Хэмжээ /гр/	%	95% CI	Хэмжээ /гр/	%	95% CI
Эрэгтэй	1125	<40	94.5	92.1-96.9	40-59.9	2.4	1.1-3.7	>60	3.1	1.4-4.7
Эмэгтэй	885	<20	94.5	91.6-97.4	20-39.9	2.9	1.1-4.6	>40	2.6	1.0-4.3

Архины хэрэглээний эрсдлийн нэг чухал үзүүлэлт бол архийг хэтрүүлэн уух явдал юм. Энэ нь 1 удаагийн уултаар эрэгтэйчүүд 5 буюу түүнээс дээш, эмэгтэйчүүд 4 буюу түүнээс дээш стандарт уултын хэмжээний архи согтууруулах ундааг ууж хэрэглэснээр тодорхойлогддог билээ. Судалгааны дүнгээр, архи хэрэглэдэг эрэгтэйчүүдийн 39.7 хувь (95%CI 35.0-44.4), эмэгтэйчүүдийн 15.1 хувь (95%CI 12.4-17.7) архийг хэтрүүлэн хэрэглэдэг ба архийг зохисгүй байдлаар хэрэглэдэг байдал эрэгтэйчүүдийг эмэгтэйчүүдтэй харьцуулахад 2.5 дахин илүү байв (Хүснэгт 22).

Хүснэгт 22. Архийг хэтрүүлэн хэрэглэгсэдийн байдал, хүйсээр

Хүйс	Стандарт уулт	Архи хэтрүүлэн хэрэглэсэн хүний эзлэх хувь		
		n	%	95% CI
Эрэгтэй	≥5	2217	39.7	35.0-44.4
Эмэгтэй	≥4	3221	15.1	12.4-17.7

Архи, согтууруулах ундааг хэтрүүлэн хэрэглэх байдлыг насны бүлгээр судлахад 25-44 насны эрэгтэйчүүдийн талаас илүү хувь (51.5% ба 52%), мөн энэ насны 5 эмэгтэй тутмын 1 нь (18.7% ба 20.5%) архийг зохисгүй байдлаар хэрэглэдэг дадалтай байдал ажиглагдлаа (Хавсралт I, 16).

Сүүлийн 30 хоногт, архи согтууруулах ундааг ууж хэрэглэхдээ стандарт уултаас хэтрүүлж уусан тохиолдлын тоог тооцож үзэхэд эрэгтэйчүүд дундажаар 2.1 (95%CI 1.7-2.4), эмэгтэйчүүд 1.0 (95%CI 0.8-1.1) удаа тус тус хэтрүүлж уужээ. Мөн сүүлийн 30 хоногт, нэг удаагийн уултаар хамгийн их уусан стандарт уултын дундаж хэмжээг тооцож үзэхэд, архи, согтууруулах ундаа хэрэглэдэг нийт хүн амын дунд 8.8 стандарт (95%CI 8.2-9.4), эрэгтэйчүүдэд 10.7 (95%CI 9.8-11.5), эмэгтэйчүүдэд 5.5 (95%CI 4.9-6.2) стандарт уулт тус тус байв (Хавсралт I, 17).

Дүгнэлт

1. Судалгааны насны 3 хүн тутмын 1 нь архи согтууруулах ундааг амьдралынхаа туршид огт хэрэглээгүй байна. Хүн амын 38.6 хувь, эрэгтэйчүүдийн 49.8 хувь, харин эмэгтэйчүүдийн 27.2 хувь нь сүүлийн 1 сард буюу одоогоор архи хэрэглэж байна.
2. Эрэгтэйчүүдийн архи согтууруулах ундааны хэрэглээний давтамж эмэгтэйчүүдийнхээс илүү байна.
3. Нэг удаад уухдаа эрэгтэйчүүд 9.2 стандарт уулт, эмэгтэйчүүд 5.1 стандарт уултын хэмжээний архи согтууруулах ундааг хэрэглэж байна.
4. Эрэгтэйчүүдийн 39.7 хувь, эмэгтэйчүүдийн 15.1 хувь архийг хэтрүүлэн хэрэглэдэг ба архийг зохисгүй байдлаар хэрэглэдэг байдал эрэгтэйчүүдэд эмэгтэйчүүдтэй харьцуулахад 2.5 дахин илүү байв.

Жимс, хүнсний ногооны хэрэглээ

Судалгаанд хамрагдсан хүн амын жимс, хүнсний ногооны хэрэглээг “7 хоногийн хэрэглээний давтамж”, “хоногийн дундаж хэрэглээ” болон нийт хүн амын жимс, хүнсний ногоо хэрэглээний байдал зэрэг үзүүлэлтээр тус тус үнэлэв.

Жимсний 7 хоногийн хэрэглээний давтамж

Судалгаанд хамрагдсан хүн амын жимсний “7 хоногийн хэрэглээний давтамж”- ийг хүн амын байршил болон хүйсээр ангилан хүснэгт 23-д харуулав.

Хүснэгт 23. Жимсний 7 хоногийн хэрэглээний давтамж (хүйс, байршилаар)

Хүйс, байршил		Судлагдсан хүн амын тоо	Хэрэглэж буй өдрийн тоо	
			Дундаж	95% CI
Хүйс	Эрэгтэй	2217	1.0	0.7-1.2
	Эмэгтэй	3220	1.4	1.2-1.6
	Нийт	5437	1.2	0.9-1.4
Байршил	Хот	2546	1.5	1.3-1.7
	Хөдөө	2891	0.8	0.5-1.1
	Нийт	5437	1.2	0.9-1.4

Судалгаанд хамрагдсан нийт хүн ам 7 хоногийн 1.2 өдөр нь (95%CI 0.9-1.4) жимс хэрэглэж байгаагаас эмэгтэйчүүд 7 хоногт 1.4 өдөр, эрэгтэйчүүд 1.0 өдөр тус тус жимс хэрэглэж, эмэгтэйчүүдийн жимс хэрэглэсэн өдрийн тоо нь эрэгтэйчүүдийнхээс илүү байв (95%CI 1.2-1.6, 0.7-1.2) (Хавсралт I, 18).

Байршлаар авч үзвэл хотын хүн ам 7 хоногийн 1.5 өдөр (95%CI 1.3-1.7), хөдөөгийн хүн ам 0.8 өдөр нь (95%CI 0.5-1.1) тус тус жимс хэрэглэж, хотын хүн амын жимс хэрэглэсэн өдрийн тоо нь хөдөөгийн хүн амынхаас илүү байв (Хавсралт II, 2).

Долоо хоногт жимс хэрэглэсэн өдрийн тоог судалгаанд хамрагдсан хүн амын суурьшил ба хүйсээр ангилж үзвэл хотын эрэгтэйчүүд 1.3 өдөр (95%CI 1.0-1.6), хөдөөгийн эрэгтэйчүүд 0.6 өдөр (95% CI 0.4-0.9), хотын эмэгтэйчүүд 1.7 өдөр (95%CI 1.6-1.9), хөдөөгийн эмэгтэйчүүд 1.0 өдөр (95%CI 0.6-1.3) тус тус жимс хэрэглэж, хотынх нь хөдөөгийн хүн амынхаас илүү байв.

Жимсний 7 хоногийн хэрэглээний давтамжийг судалгаанд хамрагдсан хүн амын насны бүлгээр харьцуулахад 15-24 насны хүмүүс 7 хоногт 1.4 өдөр нь жимс хэрэглэсэн байгаа нь бусад насны бүлгийн хүмүүсийн 7 хоногийн жимсний хэрэглээний давтамжаас илүү байв (95%CI 1.1-1.6) .

Хүн амын жимсний хоногийн дундаж хэрэглээ

Жимсний хоногийн дундаж хэрэглээг судалгаанд хамрагдсан хүн амын хүйс ба байршилаар ангилж, хүснэгт 24-д харуулав.

Хүснэгт 24. Жимсний хоногийн дундаж хэрэглээ (хүйс, байршилаар)

Хүйс, байршил		N	Өдөрт хэрэглэж буй хэмжээ (нэгжээр)	
			дундаж	95% CI
Хүйс	Эрэгтэй	2208	0.3	0.2-0.5
	Эмэгтэй	3206	0.5	0.4-0.6
	Нийт	5414	0.4	0.3-0.5
Байршил	Хот	2534	0.5	0.4-0.7
	Хөдөө	2880	0.3	0.1-0.5
	Нийт	5414	0.4	0.3-0.5

Хоногт жимс хэрэглэх хэмжээ нь нийт хүн амд 0.4 нэгж (95%CI 0.3-0.5) үүнээс эрэгтэйчүүд 0.3 нэгж (95%CI 0.2-0.5), эмэгтэйчүүд 0.5 нэгж (95%CI 0.4-0.6) жимснийг хоногт тус тус хэрэглэж, эмэгтэйчүүдийн дундаж хэрэглээ нь эрэгтэйчүүдийнхээс өндөр байв (95% CI 0.4-0.6, 0.2-0.5) (Хавсралт I, 19).

Хоногт жимс хэрэглэх дундаж хэмжээ хотын хүн амд 0.5 нэгж (95%CI 0.4-0.7), хөдөөгийн хүн амд 0.3 нэгж (95%CI 0.1-0.5) байсан бөгөөд хотынхон хөдөөгийнхнөөс өндөр байв. Харин дундаж хэрэглээг хүн амын насны бүлгээр харьцуулахад статистикийн магадлал бүхий ялгаа ажиглагдсангүй.

Хүнсний ногооны 7 хоногийн хэрэглээний давтамж

Судалгаанд хамрагдсан хүн амын төмснөөс бусад хүнсний ногооны “7 хоногийн хэрэглээний давтамж”- ийг хүн амын хүйс болон байршилаар ангилан хүснэгт 25-т харуулав.

Хүснэгт 25. Хүнсний ногооны 7 хоногийн хэрэглээ (хүйс, байршилаар)

Хүйс, байршил		N	Хэрэглэж буй өдрийн тоо	
			дундаж	95% CI
Хүйс	Эрэгтэй	2215	4.6	4.0-5.2
	Эмэгтэй	3220	4.9	4.4-5.5
	Нийт	5435	4.8	4.2-5.3
Байршил	Хот	2546	5.8	5.5-6.1
	Хөдөө	2889	3.8	3.0-4.6
	Нийт	5435	4.8	4.2-5.3

Судалгаанд хамрагдсан нийт хүн ам нь 7 хоногт дундажаар 4.8 өдөр (95%CI 4.2-5.3), эмэгтэйчүүд 4.9 өдөр, эрэгтэйчүүд 4.6 өдөр тус тус хүнсний ногоо хэрэглэсэн бөгөөд эмэгтэйчүүдийн хүнсний ногоо хэрэглэсэн өдрийн тоо нь эрэгтэйчүүдийнхээс илүү байв (95%CI 4.4-5.5, 4.0-5.2) (Хавсралт I, 20).

Хүнсний ногоог хотын хүн ам 5.8 өдөр (95%CI 5.5-6.1), хөдөөгийн хүн ам 3.8 өдөр (95%CI 3.0-4.6) тус тус хэрэглэсэн бөгөөд 7 хоногт хотын хүн амын хүнсний ногоо хэрэглэсэн өдрийн тоо нь хөдөөгийн хүн амынхаас илүү байв (95% CI 5.5-6.1, 3.0-4.6). Долоо хоногт хүнсний ногоо хэрэглэсэн өдрийн тоог хот, хөдөөгийн хүн амд хүйсээр ангилж үзвэл хотын эрэгтэйчүүд 5.8 өдөр (95%CI 5.5-6.1), хөдөөгийн эрэгтэйчүүд 3.6 өдөр (95% CI 2.8-4.4), хотын эмэгтэйчүүд 5.9 өдөр (95%CI 5.6-6.2), хөдөөгийн эмэгтэйчүүд 3.9 өдөр (95%CI 3.1-4.7) тус тус хүнсний ногоо хэрэглэж, хотын хүн ам болон хотын эмэгтэйчүүдийн хүнсний ногоо хэрэглэсэн өдрийн тоо нь хөдөөгийн хүн ам болон хөдөөгийн эрэгтэйчүүдээс илүү байв.

Хоногт хэрэглэх хүнсний ногооны дундаж хэмжээ

Дундаж хэрэглээг судалгаанд хамрагдсан хүн амыг хүйс, байршилаар ангилж, хүснэгт 26-д харуулав.

Хүснэгт 26. Хоногт хэрэглэх хүнсний ногооны дундаж хэмжээ

Хүйс, байршил		N	Өдөрт хэрэглэж буй хэмжээ (нэгжээр)	
			дундаж	95% CI
Хүйс	Эрэгтэй	2204	1.4	1.1-1.6
	Эмэгтэй	3207	1.6	1.2-1.9
	Нийт	5411	1.4	1.2-1.7
Байршил	Хот	2534	1.9	1.6- 2.2
	Хөдөө	2877	1.0	0.7-1.3
	Нийт	5411	1.4	1.2-1.7

Хоногт хэрэглэх хүнсний ногооны дундаж нь нийт хүн амд дундажаар 1.4 нэгж (95%CI 1.2-1.7), үүнээс эрэгтэйчүүд 1.4 нэгж, эмэгтэйчүүд 1.6 нэгж тус тус хүнсний ногоог хоногт хэрэглэж хоногт, эмэгтэйчүүдийн дундаж хэрэглээ нь эрэгтэйчүүдийнхээс өндөр байв (95% CI 1.2-1.9, 1.1-1.6) (Хавсралт I, 21).

Хоногт хэрэглэх хүнсний ногооны дундаж хотын хүн амд 1.9 нэгж, хөдөөгийн хүн амд 1.0 нэгж байсан бөгөөд хотын хүн амын дундаж хэрэглээ нь хөдөөгийн хүн амынхаас өндөр байв (95%CI 1.6-2.2, 0.7-1.3). Хүнсний ногооны дундаж хэрэглээг насны бүлгээр харьцуулахад 25-34 насны бүлгийн хүмүүс хоногт дундажаар 1.5 нэгж хүнсний ногоо хэрэглэсэн байгаа нь бусад насны бүлгийн хүмүүсийн дундаж хэрэглээнээс илүү байв (95% CI 1.1-1.9). Харин хоногт хэрэглэх хүнсний ногооны дундаж хэмжээг хүйсээр харьцуулахад 25-34 насны эрэгтэйчүүд хоногт 1.5 нэгж (95% CI 1.1-1.9), 15-24 насны бүлгийн эмэгтэйчүүд хоногт 1.7 нэгж (95%CI 1.4-2.0) хүнсний ногоо тус тус хэрэглэсэн байгаа нь бусад насны бүлгийн эрэгтэйчүүд ба эмэгтэйчүүдийн дундаж хэрэглээнээс статистикийн магадлал бүхий өндөр байв.

Хоногт хэрэглэх жимс, хүнсний ногооны дундаж хэмжээ

Судалгаанд хамрагдсан нийт хүн ам нь дундажаар 1.8 нэгж, үүнээс эмэгтэйчүүд 2.0 нэгж, эрэгтэйчүүд 1.7 нэгж жимс, хүнсний ногоог хоногт тус тус хэрэглэж байсан бөгөөд эмэгтэйчүүдийн хэрэглээ нь эрэгтэйчүүдийнхээс өндөр байв (95%CI 1.6-2.4, 1.3-2.0). (Хүснэгт 27) (Хавсралт I, 22)

Хүснэгт 27. Хоногт хэрэглэх жимс, хүнсний ногооны дундаж хэмжээ

Хүйс, байршил		N	Өдөрт хэрэглэж буй хэмжээ (нэгжээр)	
			дундаж	95% CI
Хүйс	Эрэгтэй	2217	1.7	1.3-2.0
	Эмэгтэй	3219	2.0	1.6 -2.4
	Нийт	5436	1.8	1.5-2.2
Байршил	Хот	2545	2.4	2.0-2.8
	Хөдөө	2891	1.3	0.8-1.8
	Нийт	5436	1.8	1.5-2.2

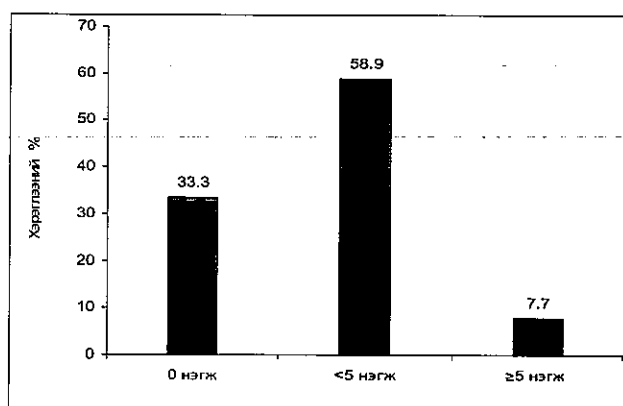
Хоногт хэрэглэх жимс, хүнсний ногооны дундаж нь хотын хүн амд 2.4 нэгж, хөдөөгийн хүн амд 1.3 нэгж байсан ба хотын хүн амын дундаж хэрэглээ нь хөдөөгийн хүн амын дундаж хэрэглээнээс өндөр байв (95%CI 2.0-2.8 ба 0.8-1.8) (Хүснэгт 27).

Судалгаанд хамрагдсан нийт хүн амын хоногт хэрэглэх жимс ба төмснөөс бусад хүнсний ногооны дундаж хэрэглээг “нэгж” хэмжигдэхүүнээр 3 ангилж, үзүүлэлтүүдийг насны бүлгээр мөн ангилж, хүснэгт 28-д харуулав. Нийт хүн амын 33,3% (95%CI 25.9-40.7) жимс, хүнсний ногоо огт хэрэглээгүй, 46,5 хувь (95%CI 40.2-52.9) хоногт 1-2 нэгж, 12.4 хувь (95%CI 8.9-16.0) 3-4 нэгж, зөвхөн 7,7 хувь (95%CI 4.2-11.3) нь хоногт 5 буюу түүнээс дээш нэгж жимс, хүнсний ногоо хэрэглэж байна. Нийт дүнгээр хүн амын 92.3 хувь нь жимс, хүнсний ногоо огт хэрэглээгүй буюу хоногт 5-аас бага нэгж хэрэглэж байна (Дүрслэл 5) (Хавсралт I, 25).

Хүснэгт 28. Жимс, хүнсний ногооны хоногийн дундаж хэрэглээний үзүүлэлт, хүн амын насны бүлэг, “нэгж” хэмжигдэхүүний ангилалаар

Насны бүлэг /жилээр/	N	Хэрэглээгүй /%/	95%CI	Нийт					
				Хоногт 1-2 нэгж %/	95% CI	хоногт 3-4 нэгж /%/	95% CI	Хоногт 5 ба түүнээс дээш нэгж /%/	95% CI
15-24	898	28.8	19.8-37.9	49.7	41.1-58.2	12.4	8.2-16.6	9.1	5.0-13.2
25-34	1524	34.2	25.8-42.6	44.8	37.7-51.8	12.9	8.8-17.0	8.2	3.0-13.3
35-44	1444	36.4	28.0-44.9	44.2	38.1-50.2	12.2	8.1-16.4	7.2	3.5-10.9
45-54	1046	38.1	31.5-44.8	45.6	40.0-51.2	10.7	7.2-14.2	5.5	2.7- 8.3
55-64	524	34.7	26.6-42.8	45.0	37.2-52.8	15.3	9.6-21.0	5.1	0.6-9.5
15-64	5436	33.3	25.9-40.7	46.5	40.2-52.9	12.4	8.9-16.0	7.7	4.2-11.3

Дүрслэл 5. Хүн амын жимс, хүнсний ногооны хоногийн хэрэглээ нэгжээр

Жимс ба хүнсний ногоо хэрэглэсэн хүмүүсийн дунд 35-44 насны бүлгийнхэн 36.4 хувь (95% CI 28.0-44.9), 45-54 насны бүлгийнхэн 38.1 хувийг (95%CI 31.5-44.8) тус тус эзлэж байгаа нь бусад насны бүлгээс статистикийн магадлал бүхий өндөр байв. Харин жимс, хүнсний ногоо хэрэглэсэн хүн амын үзүүлэлтийг “нэгж” хэмжигдэхүүний ангилалаар авч үзвэл 46.5 хувь нь 1-2 “нэгж”, 12.4 хувь нь 3-4 нэгж, 7.7 хувь нь 5 ба түүнээс дээш хэмжээний жимс, хүнсний ногоог хоногт хэрэглэсэн бөгөөд судалгаанд хамрагдсан хүн амын дийлэнх нь (95%CI 40.2-52.9, 8.9-16.0, 4.2-11.3) хоногт 1-2 нэгж жимс, хүнсний ногоо хэрэглэсэн байв. 1-2 “нэгж” жимс, хүнсний ногоо хэрэглэсэн хүн амын үзүүлэлтийг насны бүлгээр авч үзвэл 15-24 насны бүлгийнхэн 49.7 хувь (95%CI 41.1-58.2)-ийг эзлэж байгаа нь бусад насны бүлгийн хүн амын үзүүлэлтээс статистикийн магадлал бүхий өндөр байв (95%CI 41.1- 58.2, 40.0-51.2, 38.1-50.2, 37.7-51.8, 37.2-52.8) (Хавсралт I, 23-24).

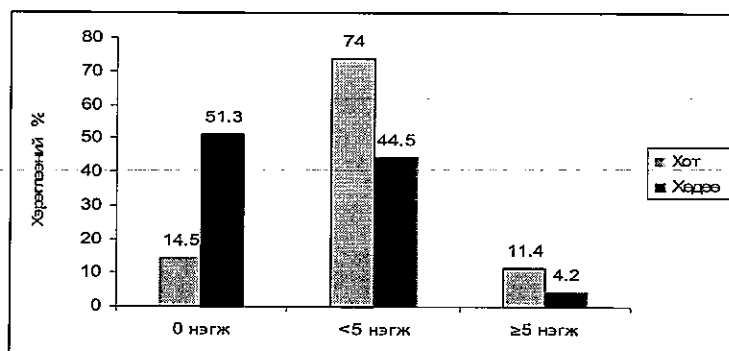
Хоногт хэрэглэх жимс ба хүнсний ногооны дундаж хэмжээг “нэгж” хэмжигдэхүүнээр 3 ангилж, үзүүлэлтүүдийг судалгаанд хамрагдсан хүн амын байршилаар ангилж, хүснэгт 29-д харуулав.

Хүснэгт 29. Жимс, хүнсний ногооны хоногийн хэрэглээний үзүүлэлт хүн амын байршил ба “нэгж” хэмжигдэхүүний ангилалаар

Байршил	Эрэгтэй, Эмэгтэй							
	Тоо	Жимс, хүнсний ногоо хэрэглэдэггүй үзүүлэлт /%/	95% CI	1-2 нэгж хэрэглэсэн үзүүлэлт /%/	95% CI	3-4 нэгж хэрэглэсэн үзүүлэлт /%/	95% CI	5 ба түүнээс дээш нэгж хэрэглэсэн үзүүлэлт /%/
Хот	2545	14.6	11.2-18.1	58.1	49.6-66.7	15.9	11.5-20.3	11.4
Хөдөө	2891	51.3	38.9-63.7	35.4	27.7-43.0	9.1	3.8-14.4	4.2
Нийт	5436	33.3	24.5-42.0	46.5	39.6-58.5	12.4	8.8-16.0	7.7

Судалгаанд хамрагдсан нийт хүн амын 33.3 хувь (95%CI 24.5-42.0) нь, хотын хүн амын 14.6 хувь нь, хөдөөгийн хүн амын 51.3 хувь нь тус тус жимс, хүнсний ногоо хэрэглэдэггүй бөгөөд эдгээрийн дотор хөдөөгийн хүн амын үзүүлэлт өндөр хувийг эзлэж байв (95%CI 38.9-63.7). Харин жимс, хүнсний ногоо хэрэглэдэг хүмүүсийн 46.5 хувь нь 1-2 нэгж, 12.4 хувь нь 3-4 нэгж, 7.7 хувь нь 5 ба түүнээс дээш нэгжээр жимс, хүнсний ногоо хэрэглэдэг бөгөөд судалгаанд хамрагдсан хүн амын дийлэнх хувь нь (95%CI 39.6-58.5, 8.8-16.0, 4.1-11.4) хоногт 1-2 нэгж жимс, хүнсний ногоо хэрэглэсэн байв (Дүрслэл 6).

Дүрслэл 6. Хүн амын жимс, хүнсний ногооны хоногийн хэрэглээ, нэгжээр

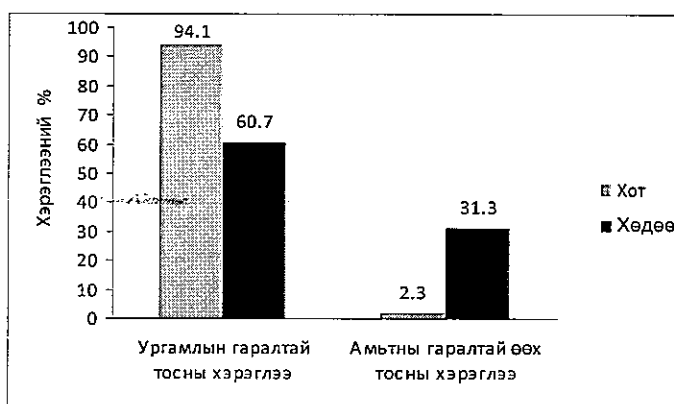

Хотын хүн амын 58.1 хувь (95%CI 49.6-66.7), хөдөөгийн хүн амын 35.4 хувь (95% CI 27.7-43.0) нь тус тус хоногт 1-2 нэгж жимс, хүнсний ногоо хэрэглэсэн байхад хоногт 3-4 нэгж жимс, хүнсний ногоо хэрэглэж буй хүмүүсийн 15.9 хувь (95%CI 11.5-20.3)-ийг хот, 9.1 хувь (95%CI 3.8-14.4)-ийг хөдөөгийн хүн ам эзлэж байв. Мөн хоногт 5 ба түүнээс дээш нэгжээр жимс, хүнсний ногоо хэрэглэсэн хүмүүсийн 11.4 хувь (95% CI 5.5-17.2)-ийг хот, 4.2 хувь (95%CI 0.3-8.2)-ийг хөдөө орон нутгийн хүмүүс эзлэж байв. Эдгээр дүнгээс үзвэл хотын хүн амын жимс, хүнсний ногооны хэрэглээний үзүүлэлт нь хөдөөгийн хүн амын жимс, хүнсний ногооны хэрэглээний үзүүлэлтээс статистикийн магадлал бүхий өндөр байна (Хавсралт II. 10-12).

Өөх тосны хэрэглээ

Гэрийн нөхцөлд хоол хүнс бэлтгэхдээ судалгаанд хамрагдсан хүн амын 77.1 хувь (95%CI 70.3-83.9) нь ургамлын тос, 17.1 хувь (95%CI 10.8-23.3) нь амьтны гаралтай тос, 5.5 хувь (95%CI 3.3-7.8) нь бусад төрлийн тос хэрэглэдэг, 0.3 хувь (95%CI 0.1-0.5) нь тосыг огт хэрэглэдэггүй байна.

Дүрслэл 7. Өөх тосны хэрэглээ (байршлаар)

Судалгаанд хамрагдсан эрэгтэйчүүдийн 73.7 хувь нь (95%CI 65.9-81.5) ургамлын тос, 20.3 хувь (95%CI 12.8-27.9) нь амьтны гаралтай өөх тос, 5.5 хувь (95%CI 3.2-7.8) нь бусад төрлийн ургамлын гаралтай тос тус тус хэрэглэсэн бөгөөд 0.4 хувь нь тосыг огт хэрэглээгүй байна.

Хотын хүн амын 94.1 хувь (95%CI 91.5-96.7) нь, хөдөөгийн хүн амын 60.7 хувь (95%CI 48.6-72.7) нь ургамлын тос хэрэглэж байна. Харин амьтны гаралтай тосны хэрэглээний үзүүлэлт нь хотын хүн амын дунд 2.3 хувь (95%CI 1.3-3.3) байхад хөдөөгийн хүн амын дунд 31.3 хувь (95%CI 19.9-42.8) байв (Дүрслэл-7).

Давсны хэрэглээ

Өрхийн нэг гишүүний хоногт хэрэглэх давсны хэмжээ 7.3 гр (95%CI 6.9-7.7) байгаагаас хөдөөгийн хүн ам хоногт дундажаар 8.1 г давс, хотын хүн ам дундажаар 6.5 г давс хэрэглэж байна. Хөдөөгийн хүн амын давсны хэрэглээ нь хотын хүн амын давсны хэрэглээнээс өндөр байв (95% CI 6.1-6.9, 7.5-8.6) (Хавсралт I, 26 ; II, 13).

Дүгнэлт

1. Монголын хүн ам хоногт дундажаар 1.8 нэгж жимс, хүнсний ногоо хэрэглэж, энэ нь ДЭМБ-ын зөвлөмж хэмжээнээс 3.2 нэгжээр доогуур байна.
2. Монголын хүн амын 92.3 хувь нь хоногт 5 нэгжээс бага жимс, хүнсний ногоо хэрэглэж байна. Хөдөөгийн хүн амын жимс, хүнсний ногооны хэрэглээ нь хотын хүн амынхаас 2 дахин бага байна.
3. Хотын хүн ам хоол хүнсээ бэлтгэхдээ ургамлын тос, хөдөөгийн хүн ам амьтны гаралтай өөх тос түлхүү хэрэглэж байна.
4. Хүн амын давсны хоногийн дундаж хэрэглээ 7.3 грамм байгаа ба, хөдөөгийн хүн амын давсны хэрэглээ хотын хүн амынхаас 1,6 граммаар их байна.

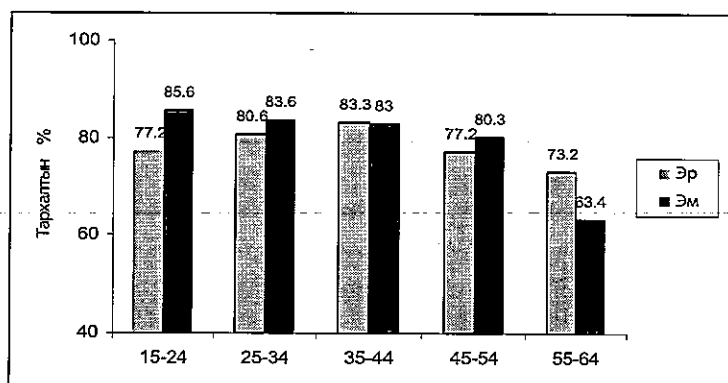
Хөдөлгөөний идэвхн

Нийт хүн амд хөдөлгөөнийг эрчим, зарцуулсан хугацаагаар болон хүйс, насны бүлэг, хот, хөдөөгөөр харьцуулан судалсан болно. Хөдөлгөөнийг эрчимээр нь өндөр, дунд эрчимтэй хөдөлгөөн, бага гэсэн 3 хэсэгт хувааж авч үзсэн болно.

Өндөр (high) эрчимтэй идэвхтэй хөдөлгөөн. Судалгааны дүнгээс үзвэл идэвхтэй хөдөлгөөн хийдэг хүн амын тархалт 80.0% байгаагаас эрэгтэйчүүд (82.5%), эмэгтэйчүүд (78.9%) байна. Насны бүлгийн хувьд хөдөлгөөний эрчим эрэгтэйчүүдэд 15-24 насанд (85.6%) дээд цэгтээ хүрч нас ахих тусам аажмаар бууран 55-64 насандаа (63.4%) доод цэгтээ хүрсэн бол энэ үзүүлэлт эмэгтэйчүүдэд 35-44 насанд (83.3%) дээд цэгтээ хүрч 55-64 насанд (73.2%) доод цэгтээ хүрсэн байна. Судалгааны дүнгээс харахад аль аль хүйсэнд 55-64 насанд идэвхтэй хөдөлгөөн хийдэг хүний хувь багассан, эмэгтэйчүүдэд идэвхтэй хөдөлгөөнхийх амьдралын хэв маяг эрчүүдээс 20 насаар хожуу байна (Дүрслэл 8) (Хавсралт I, 27-29).

Идэвхтэй хөдөлгөөн хийж буй хүн амыг хот, хөдөөгөөр нь харьцуулан үзвэл хөдөөд (88.1%) өндөр эрчимтэй идэвхтэй хөдөлгөөн хийдэг хүн ам хотоос (73.3%) 14.8 хувиар илүү байна. Хотын эрэгтэйчүүд 75.1 хувь (95%CI 67.1-83.2) байгаа нь хөдөөгийн эрэгтэйчүүдийн 89.2 хувийн (95%CI 84.3-94.1) үзүүлэлтээс 14.1 хувиар, эмэгтэйчүүдэд энэ үзүүлэлт хотын эмэгтэйчүүд 71.7 хувийн (95%CI 63.1-80.4) байгаа нь хөдөөгийн эмэгтэйчүүдийн 87.0 хувийн (95%CI 79.6-94.3) үзүүлэлтээс 15.3 хувиар тус тус бага байна (Хавсралт II, 14-16).

Дүрслэл 8. Идэвхтэй хөдөлгөөн хийдэг хүн амын хувь(насны бүлэг, хүсээр)

Дунд (moderate) зэргийн эрчимтэй идэвхтэй хөдөлгөөн. Нийт хүн амын 11.7 хувь (95%CI 8.7-14.7) дунд зэргийн эрчимтэй хөдөлгөөн хийдгээс эрэгтэйчүүд 10.0 хувь (95%CI 7.4-12.7), эмэгтэйчүүд 13.4 хувь (95%CI 9.4-17.4) байгаа бөгөөд эмэгтэйчүүд эрэгтэйчүүдээс 3.4 хувиар илүү байна. Дунд зэргийн эрчимтэй хөдөлгөөн хийж буй байдлыг насны бүлгээр нь задлаж үзвэл эрэгтэйчүүд 15-44 насанд нас ахих тутамд (10.3%, 8.5%, 7.6%) аажмаар бууран 45-65 насанд (11.5%, 18.6%) нэмэгдэн хамгийн дээд цэгтээ хүрсэн бол эмэгтэйчүүдийн хувьд 15-24 насанд (16%) хамгийн дээд цэгээс бууран 35-44 хамгийн доод цэгтээ (10.4%) хүрч 45-64 насандаа аажмаар (13.2%, 14.4%) өссөн үзүүлэлттэй байна. Насны бүлгийн хувьд авч үзэхэд эрэгтэйчүүд, эмэгтэйчүүдийн 35-44 насанд дунд зэргийн эрчимтэй хөдөлгөөн нийтлэг бага байгаа ч нас ахих тусам 55-64 насандаа харьцангуй нэмэгдсэн эерэг дүнтэй байна.

Хүн амыг хот, хөдөөгөөр нь дунд зэргийн эрчимтэй хөдөлгөөн хийж буй байдлаар нь ангилж үзвэл хотод хүн амын 15.3 хувь (95%CI 11.2-19.3) нь дунд зэргийн эрчимтэй хөдөлгөөн хийж байгаа бол хөдөөд үүнээс 8.2 хувь (4.1-12.3) буюу 2 дахин бага байна.

Биеийн хүч бага (low) шаардсан идэвхтэй хөдөлгөөн. Нийт хүн амын 7.5 хувь хөдөлгөөний идэвхгүй эрсдэлт бүлэгт хамрагдаж байгаа бөгөөд үүнээс эрэгтэйчүүд 7.4 хувь (95%CI 4.5-10.3), эмэгтэйчүүд 7.7 хувь (95%CI 5.1-10.2), хот, хөдөөгөөр нь хүйсээр нь авч үзвэл эрэгтэйчүүдийн хувьд хотод 12.0 хувь (95%CI 7.3-16.7), хөдөөд 3.3 хувь (95%CI 1.4-5.2), эмэгтэйчүүдийн хувьд хотод 10.8 хувь (95%CI 7.1-14.6), хөдөөд 4.2 хувь (95%CI 1.6-6.7) байгаа нь хотын нийт хүн амын 11.4 хувь (95%CI 7.5-15.2), хөдөөгийн хүн амын 3.7 хувь (95%CI 1.7-5.8) хөдөлгөөний идэвхгүйд тооцогдож байна. Дээрх судалгаанаас үзэхэд хотын хүн амын 10 хүн тутмын 1 нь хөдөлгөөний хомсдолтой байна.

Өндөр эрчимтэй идэвхтэй хөдөлгөөн хийгддэггүй байдал

Нийт хөдөлгөөний идэвх өндөртэй хүн амын 48.5 хувь (95%CI 43.1-53.8) нь ажлын байр, амралт чөлөөт цагаараа өндөр эрчимтэй идэвхтэй хөдөлгөөнийг хийдэггүй байна. Үүнээс эрэгтэйчүүдийн 42.9 хувь (95%CI 37.3-48.4), эмэгтэйчүүдийн 54.2 хувь (95%CI 48.2-60.1) нь өндөр эрчимтэй идэвхтэй хөдөлгөөн хийдэггүй бөгөөд энэ үзүүлэлт нь насны бүлгийн хувьд хүйсийн ялгаваргүйгээр аажмаар жигд нэмэгдсэн байна (Хавсралт I, 30).

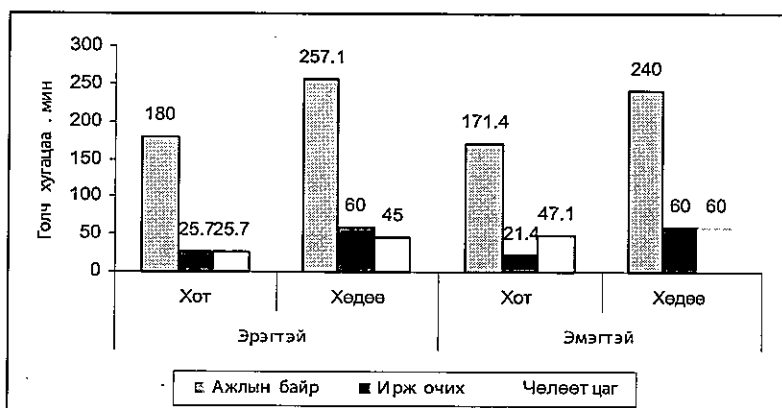
Өндөр эрчимтэй идэвхтэй хөдөлгөөн хийдэггүй нийт хүн амыг хот, хөдөөгөөр авч үзвэл энэ үзүүлэлт хотын хүн амд 54.5 хувь (95%CI 48.5-60.6), хөдөөгийн хүн амд 42.4 хувьтай (95%CI 34.1-50.8) байгаа нь хөдөөд хотоос 12.1 хувиар илүү өндөр эрчимтэй идэвхтэй хөдөлгөөнийг ажлын байр болон амралт чөлөөт цагаараа хийдэг үзүүлэлт гарч байна.

Нийт хүн амын ажлын байранд, ирж очиход, амралтын цагаараа идэвхтэй хөдөлгөөн хийдэг хувийг авч үзэхэд ажлын байранд 53.4 хувь (95%CI 49.1-57.6), ирж очиход 23.7 хувь (95%CI 20.7-26.7), амралт чөлөөт цагаар 23.0 хувьтай (95%CI 20.1-25.8) байна. Хүйсээр нь ангилж үзэхэд төдийлөн зөрүүгүй жигд байна.

Идэвхтэй хөдөлгөөний голч хугацаа өдөрт 342.9 минут (95%CI 158.6-510) байгаагаас эрэгтэйчүүд 347.1 минут (95%CI 171.4-501.4), эмэгтэйчүүд 337.1 минут (95%CI 141.4-518.6) байгаа бөгөөд насны бүлгээр авч үзвэл өндөр эрчимтэй идэвхтэй хөдөлгөөн хийж буй хугацаа эрэгтэйчүүд (385.7 минут), эмэгтэйчүүдэд (364.3 минут) 35-44 насандаа дээд цэгтээ хүрч 55-64 насанд эрэгтэйчүүдэд 234.3 минут (95%CI 47.1-450), эмэгтэйчүүдэд 297.1 минут (95%CI 107.1-467.1) болон доод цэгтээ хүрсэн байна. Өөрөөр хэлбэл нас ахих тусам хүний идэвхтэй хөдөлгөөн хийх эрчим, голч хугацаа буурч байна (Хавсралт I, 31-36).

Идэвхтэй хөдөлгөөнийг өдөрт хийж буй голч хугацааг ажлын байр, ирж очих, амралт чөлөөт цагаар нь задалж харвал ажлын байранд 214.2 минут (95%CI 25.7-342.9), ирж очиход 30.0 минут (95%CI 11.4-85.7), амралт чөлөөт цагаараа 51.4 минутыг (95%CI 4.3-102.9) тус тус зарцуулж байгаагаас эрэгтэйчүүд ажлын байранд 225.7 минут (95%CI 51.4-342.9), ирж очиход 34.3 минут (95%CI 10-90), амралт чөлөөт цагаараа 34.3 минутыг (95%CI 0-85.7) зарцуулдаг бол эмэгтэйчүүд ажлын байранд 205.7 минут (95%CI 7.1-342.9), ирж очиход 30.0 минут (95%CI 12.9-77.1), амралт чөлөөт цагаараа 51.4 минутыг (95%CI 11.4-120) зарцуулдаг байна.

Дүрслэл 9. Идэвхтэй хөдөлгөөнд хоногт зарцуулдаг голч хугацаа (Хүйс, байршил, ажлын байр, ирж очих, чөлөөт цагаар)

Хөдөөгийн хүн ам хотын хүн амаас илүү урт хугацааг хөдөлгөөн хийхэд зарцуулж байна. Идэвхтэй хөдөлгөөнийг хийхэд хоногт зарцуулж буй голч хугацаагаар нь салгаж харвал хотод эрэгтэйчүүд ажлын байранд 180 минут (95%CI 8.6-308.6), ирж очиход 25.7 минут (95%CI 4.2-60.0), амралт чөлөөт цагаараа 25.7 минутыг (95%CI 0-64.3) зарцуулдаг бол хөдөөд эрэгтэйчүүд ажлын байранд 257.1 минут (95%CI 109.3-360), ирж очиход 60 минут (95%CI 20-120), амралт чөлөөт цагаар 45 минутыг (95%CI 0-120) зарцуулж байна. Эмэгтэйчүүдэд энэ үзүүлэлт хотод ажлын байранд 171.4 минут (95%CI 0-300), ирж очиход 21.4 минут (95%CI 7.1-60.0), амралт чөлөөт цагаараа 47.1 минутыг (95%CI 8.6-102.9) зарцуулдаг бол хөдөөд эмэгтэйчүүд ажлын байранд 240 минут (95%CI 85.7-360), ирж очиход 60 минут (95%CI 21.4-120), амралт чөлөөт цагаар 60 минутын (95%CI 17.1-124.3) голч хугацааг тус тус зарцуулж байна (Дүрслэл 9).

Дүгнэлт

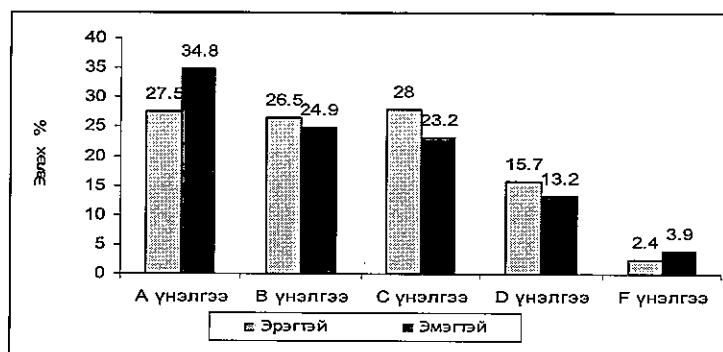
1. Нийт хүн амын 7.5 хувийг идэвхтэй хөдөлгөөн хийдэггүй, хөдөлгөөний хомсдолд орсон эрсдэлт бүлэг эзэлж байгаа бөгөөд хотын хүн амын 10 хүн тутмын 1 нь энэхүү эрсдэлд өртсөн байгаа нь хөдөөгийн эрэгтэйчүүдээс хотын эрэгтэйчүүд 4, эмэгтэйчүүд 2 дахин их байгаа үзүүлэлтээс харагдаж байна.
2. Нийт хүн амын хоногт идэвхтэй хөдөлгөөнд зарцуулах голч хугацааг тооцоход ажлын байранд 214.2 минут, ирж очих хөдөлгөөнд 30.0 минут, амралт чөлөөт цагаар 51.4 минут тус тус зарцуулдаг байв.
3. Энэхүү судалгааны дүнгээс харахад ажлын байранд нийт хүн амын (53.4%) 2 хүн тутмын 1 нь идэвхтэй хөдөлгөөн хийж байгаа нь амьдралын эрүүл хэв маягийн талаархи мэдлэг, мэдээллийг ажлын байраар дамжуулан олгох үйл явц үр дүнтэй, хүртээмжтэй байх боломж байгааг харуулж байна.
4. Насны бүлгийн хувьд авч үзвэл эмэгтэйчүүд эрэгтэйчүүдээс 20 насаар хожуу өндөр болон дунд зэргийн эрчимтэй идэвхтэй хөдөлгөөнийг хийж эхэлж байгаа нь мөн адил идэвхтэй хөдөлгөөний мэдлэг дутмагаас илүүдэл жинтэй болсон хойноо идэвхтэй хөдөлгөөн хийх шалтгаан болж байна.

Бие бялдрын хөгжил, чийрэгжилт

Сорил авах аргачилалд зарим нэг өөрчлөлтийг оруулсан нь сорил авах хугацааг богиносгож, ажиллагааг багасгасан буюу энэ удаад бие бялдрын үндсэн 5 чанарт (хүч, хурд, уян хатан, тэнцвэр, тэсвэр) суурилсан таван сорилоор авсан. Бие бялдрын хөгжил, чийрэгжилтийн түвшин тогтоох сорилд нийт 1949 хүн буюу судалгаанд хамрагдсан хүн амын 37.5 хувь (3 хүн тутмын 1) судалгаанд оров.

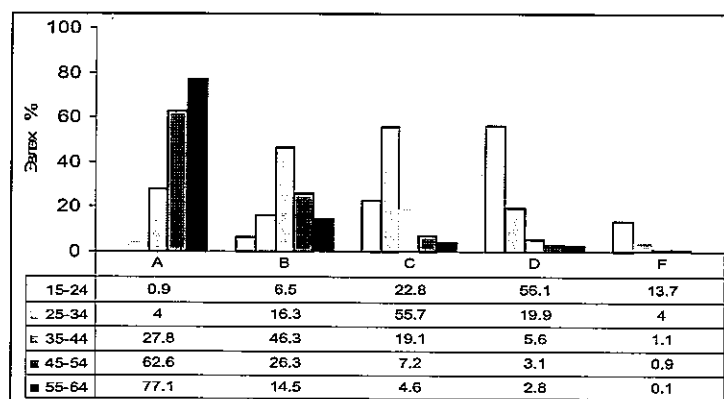
Судалгааны дүнгээр бие бялдрын хөгжил чийрэгжилтийн түвшин тогтоох сорилоор судалгаанд хамрагдсан эрэгтэйчүүдийн 27.5 хувь, эмэгтэйчүүдийн 34.8 хувь нь “А-Хангалттай сайн”, эрэгтэйчүүдийн 26.5 хувь, эмэгтэйчүүдийн 24.9 хувь нь “В-Сайн”, эрэгтэйчүүдийн 28 хувь, эмэгтэйчүүдийн 23.2 хувь нь “С-Хангалттай”, эрэгтэйчүүдийн 15.7 хувь, эмэгтэйчүүдийн 13.2 хувь нь “D-Дунд”, эрэгтэйчүүдийн 2.4 хувь, эмэгтэйчүүдийн 3.9 хувь нь “F-Хангалтгүй” гэсэн үнэлгээг тус тус авсан байна (Дүрслэл 10).

Дүрслэл 10. Бие бялдрын хөгжил, чийрэгжилтийн түвшин (хүйсээр)

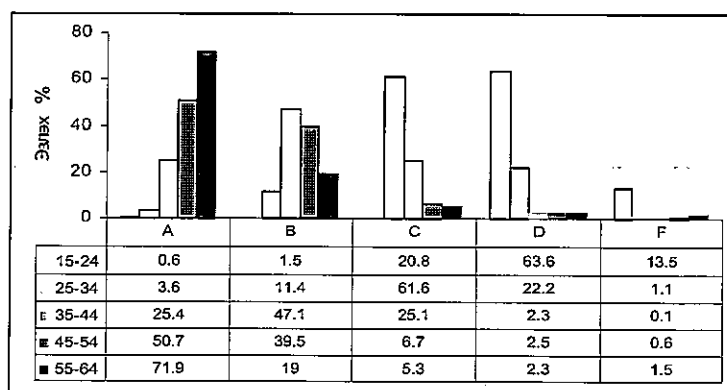
Судалгаанд хамрагдсан нийт хүмүүсийн дотор А, В үнэлгээ авсан хүмүүс 57.4 хувь байгаагаас эрэгтэйчүүд 54 хувь, эмэгтэйчүүд 59.7 хувийг эзэлж байна. С буюу түүнээс доош үнэлгээ авсан хүмүүс 42.6 хувь байгаагаас эрэгтэйчүүд 46.6 хувь, эмэгтэйчүүд 40.3 хувьтай байгаа нь 2005 оны судалгаатай харьцуулахад эрэгтэйчүүдийн хувьд бие бялдрын хөгжил чийрэгжилтийн түвшин 15 хувиар ахисан байна.

Дүрслэл 11. Бие бялдрын хөгжил, чийрэгжилтийн түвшин (насны бүлгээр)

Энэ ахицыг тодотгох үүднээс эрэгтэйчүүдийг дангаар нь насны бүлгээр авч үзсэн дүрслэлээс харахад 15-24 насны эрэгтэйчүүдийн “А-Хангалттай сайн” үнэлгээ 2005 оны судалгааны дүнгээс 0.6 хувиар өссөн боловч “В-Сайн” үнэлгээ нь 9.4 хувиар буурч “С” буюу түүнээс доош үнэлгээ авсан эрэгтэйчүүдийн хувь 97.9 хувь болон 2005 оны 80.2 хувийн үзүүлэлтээс 17.7 хувиар өссөн байна. Энэхүү өссөн шалтгаан нь бие бялдрын боловсрол олгох шатанд 2005 онд байсан доголдууд одоо болтол хэвээрээ байгаатай шууд холбоотой байж болох талтай.

Дүрслэл 12. Бие бялдрын хөгжил, чийрэгжилтийн түвшин, эрэгтэйчүүдэд (насны бүлгээр)

Хэлцэмж

Хүн бүр өдөр тутам ажлын байр, ирж очих, амралт чөлөөт цагаараа өндөр болон дунд зэргийн эрчимтэй идэвхтэй хөдөлгөөнтэй байх, дасгал, хөдөлгөөн, спортоор хичээллэхийн давуу тал, ач тусын талаархи мэдлэг эзэмших, амьдралын зөв хэв маягт суралцах үйл явц хүний амьдралын бага наснаас боловсрол олгох үйл явцтай хамсахгүй, энэ талаархи мэдлэг мэдээлэл хангалтгүй, биеийн тамир, спортын хичээлийн хөтөлбөр, орчин нөхцөл өнөөгийн шаардлага, стандартад нийцэхгүй байгаа нь 15-24 насны залуусын бие бялдар, хөгжил чийрэгжилтийн түвшин хангалттай сайн, хөдөлгөөний идэвхтэй байхад эерэг нөлөө үзүүлэхгүй байна.

3.3. ХБӨ-НИЙ ХОЁРДОГЧ ЭРСДЭЛТ ХҮЧИН ЗҮЙЛСИЙН ТАРХАЛТ

Илүүдэл жин ба таргалалт

Эрүүл мэндийн үзүүлэлтийн нэг болох илүүдэл жин, таргалалт нь ХБӨ-ний завсрын эрсдэлт хүчин зүйлд хамаардаг. Судалгааны хүн амын дунд илүүдэл жин ба таргалалтын түвшинг тогтоох зорилгоор антропометрийн хэмжилт хийх арга зүй эзэмшсэн судлаачид судалгаанд хамрагдсан 15–64 насны 5314 хүний биеийн жин, өндөр, бүсэлхийн тойргийн хэмжээг тодорхойлсон юм. Антропометрийн судалгаанд хамрагдагсдын биеийн жингийн индекс (БЖИ), бүсэлхийн тойргийн дундаж хэмжээг тодорхойлж, улмаар илүүдэл жин ба таргалалтын тархалтын түвшинг тогтоож хүн амын нас, хүйс, байршлаар харьцуулан үнэлгээ дүгнэлт өгсөн болно.

Судалгаанд хамрагдсан эрэгтэйчүүдийн биеийн дундаж жин 68.3 кг (95% CI 67.2-69.3), өндөр нь 167.4 см (95% CI 166.7-168.0) байна. Харин эмэгтэйчүүдийн биеийн жин 61.7 кг (95% CI 60.9-62.4), өндрийн дундаж үзүүлэлт 157.4 см (95% CI 156.9-157.9) байв (Хүснэгт 30).

Хүснэгт 30. Биеийн жин, өндрийн дундаж үзүүлэлт (нас ба хүйсээр)

Нас	Эрэгтэй				Эмэгтэй			
	Жин – кг		Өндөр – см		Жин – кг		Өндөр – см	
	Дундаж	95%CI	Дундаж	95%CI	Дундаж	95%CI	Дундаж	95%CI
15-24	62.9	61.4-64.5	168.2	167.2-169.3	56.4	55.0-57.8	158.2	157.4-159.0
25-34	70.3	68.6-71.9	168.1	167.1-169.2	62.1	61.0-63.1	158.2	157.5-158.9
35-44	72.0	70.0-74.0	166.8	165.9-167.8	64.9	63.9-66.0	156.7	155.9-157.6
45-54	71.9	70.3-73.6	166.1	165.1-167.0	67.1	65.7-68.5	156.0	155.2-156.8
55-64	72.0	68.8-75.2	163.9	162.9-164.8	66.6	65.1-68.1	155.1	154.0-156.3
15-64	68.3	67.2-69.3	167.4	166.7-168.0	61.7	60.9-62.4	157.4	156.9-157.9

Судалгаанд хамрагдсан хүн амын биеийн жин, өндрийн дундаж хэмжээг хот, хөдөөгөөр харьцуулан судлахад статистик магадлал бүхий ялгаа ажиглагдсангүй. Тухайлбал, эрэгтэйчүүдийн биеийн жингийн дундаж хэмжээ хот суурин газарт 69.3 кг (95% CI 67.6-71.0) бол хөдөө орон нутагт 67.3 кг (95% CI 66.2-68.5), харин тэдгээрийн биеийн өндрийн дундаж хэмжээ хотод 168.5 см (95% CI 167.7-169.2), хөдөөд 166.4 см (95% CI 165.3-167.4) байна (Хүснэгт 31).

Хүснэгт 31. Биеийн жин, өндрийн дундаж үзүүлэлт (хүн амын байршлаар)

Нас	Эрэгтэй				Эмэгтэй			
	Жин – кг		Өндөр – см		Жин – кг		Өндөр – см	
	Дундаж	95%CI	Дундаж	95%CI	Дундаж	95%CI	Дундаж	95%CI
Хот	69.3	67.6-71.0	168.5	167.7-169.2	62.1	61.2-63.1	158.1	157.3-158.8
Хөдөө	67.3	66.2-68.5	166.4	165.3-167.4	61.1	60.0-62.2	156.7	155.9-157.4
Бүгд	68.3	67.2-69.3	167.4	166.7-168.0	61.7	60.9-62.4	157.4	156.9-157.9

Эмэгтэйчүүдийн биеийн жингийн дундаж хэмжээ хот суурин газарт 62.1 кг (95%CI 61.2-63.1), хөдөө орон нутагт 61.1 кг (95%CI 60.0-62.2), тэдгээрийн биеийн өндрийн дундаж үзүүлэлт хотод 158.1 см (95%CI 157.3-158.8), хөдөөд 156.7 см (95%CI 155.9-157.4) байлаа (Хүснэгт 31).

БЖИ-ийн дундаж хэмжээ 15 – 64 насны эмэгтэйчүүдэд 24.3 (95%CI 24.0-24.7), эрэгтэйчүүдэд 24.9 (95%CI 24.6-25.2) байна. Эмэгтэйчүүдийн БЖИ-ийн дундаж хэмжээ эрэгтэйчүүдийнхээс ялимгүй өндөр байгаа боловч, энэ нь статистик магадлал бүхий ялгаагүй байв. Судалгаанд хамрагдсан аль ч хүйсийн хүмүүсийн дунд БЖИ-ийн дундаж хэмжээ нас ахих тутам нэмэгдэх хандлага ажиглагдаж байгаа боловч статистик магадлалтай байсангүй. Гэхдээ 15–24 насны хүмүүсийн биеийн жин болон БЖИ нь бусад насны хүмүүсийн үзүүлэлтээс харьцангуй бага байгаа нь статистик магадлал бүхий байв (Хүснэгт 32).

Хүснэгт 32. Биеийн жингийн индексийн дундаж үзүүлэлт (нас ба хүйсээр)

Нас	Эрэгтэй			Эмэгтэй*			Бүгд		
	Тоо	Дундаж	95% CI	Тоо	Дундаж	95% CI	Тоо	Дундаж	95% CI
15-24	400	22.2	21.7-22.7	473	22.5	22.0-23.0	873	22.3	21.9-22.8
25-34	599	24.8	24.3-25.3	857	24.8	24.5-25.2	1456	24.8	24.5-25.2
35-44	564	25.8	25.2-26.4	867	26.4	26.0-26.8	1431	26.1	25.8-26.5
45-54	412	26.1	25.5-26.6	620	27.5	27.0-28.1	1032	26.8	26.3-27.2
55-64	222	26.8	25.7-27.9	300	27.7	27.0-28.3	522	27.2	26.6-27.9
15-64	2197	24.3	24.0-24.7	3117	24.9	24.6-25.2	5314	24.6	24.3-24.9

*жирэмсэн эмэгтэйг оролцуулаагүй

Түүнчлэн 15–54 насны эмэгтэйчүүдийн БЖИ-ийн дундаж хэмжээ нь нас ахих тусам нэмэгдэх хандлагатай байгаа нь статистик магадлал бүхий байлаа. Харин 45–54 ба 54–64 насны эмэгтэйчүүдийн БЖИ дундаж хэмжээ нь 27.5 кг/м² (95% CI 27.0-28.1) ба 27.7 кг/м² (95% CI 27.0-28.3)) статистик магадлал бүхий ялгаагүй байв.

Мөн 15–64 насны нийт хүн амын БЖИ-ийн дундаж хэмжээ хот суурин 24.7 кг/м² (95%CI 24.3-25.0) болон хөдөө орон нутагт 24.6 кг/м² (95%CI 24.2-24.9) төдийлөн ялгаатай бус байна (Хүснэгт 33).

Хүснэгт 33. БЖИ-ийн дундаж үзүүлэлт (байршлаар)

Нас	Эрэгтэй			Эмэгтэй*			Бүгд		
	Тоо	Дундаж	95% CI	Тоо	Дундаж	95% CI	Тоо	Дундаж	95% CI
Хот	991	24.4	23.7-24.9	1508	24.89	24.5-25.3	2499	24.7	24.2-25.0
Хөдөө	1206	24.3	23.8-24.7	1609	24.90	24.4-25.4	2815	24.6	24.2-24.9
15-64	2197	24.3	23.9-24.7	3117	24.9	24.6-25.2	5314	24.6	24.3-24.9

*жирэмсэн эмэгтэйг оролцуулаагүй

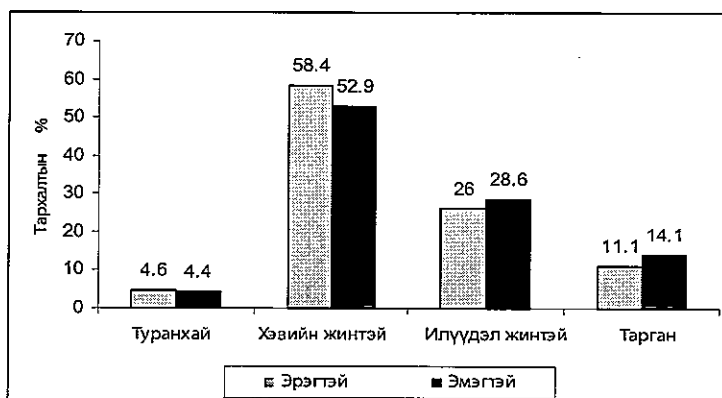
Хот суурин ба хөдөө орон нутгийн эрэгтэй ба эмэгтэй хүмүүсийн БЖИ-ийн дундаж үзүүлэлт мөн статистик магадлал бүхий ялгаагүй байгааг дээрх хүснэгтээс харж болно.

Судалгаанд хамрагдагсдыг БЖИ-ийн эрсдэлийн үнэлгээгээр харьцуулан үнэлэхэд, 15–64 насны хүн амын 4.5 хувь (95% CI 3.2-5.8) нь туранхай, 55.7 хувь (95%CI 53.1-58.3) хэвийн жинтэй, 27.3 хувь (95%CI 25.3-29.2) нь илүүдэл жинтэй, харин 12.5 хувь (95%CI 10.8-14.3) нь таргалалттай байна (Хавсралт I, 36-38).

Биеийн жингийн эрсдэлийн үнэлгээгээр эрэгтэйчүүдийн 26.0 хувь (95%CI 23.2-28.7) ба 11.1 хувь (95%CI 8.7-13.4) нь илүүдэл жин ба таргалалттай байсан бол эмэгтэйчүүдийн 28.6 хувь (95%CI 26.3-31.0) ба 14.1 хувь (95%CI 12.1-16.0) нь тус тус илүүдэл жин ба таргалалттай байв.

Илүүдэл жин ба таргалалтын тархалтыг судалгааны хүн амын хүйсээр харьцуулан үнэлэхэд статистик магадлал бүхий ялгаа ажиглагдаагүй юм (Дүрслэл 13).

Дүрслэл 13. Илүүдэл жин ба таргалалтын тархалт (хүйсээр)

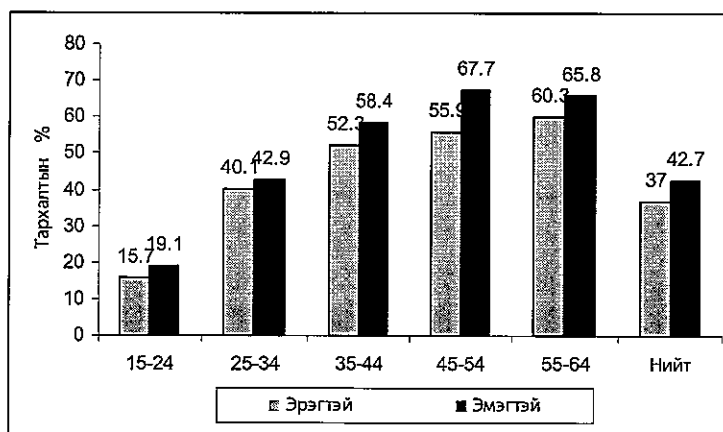

БЖИ нь 25.0 ба түүнээс их байх тохиолдол буюу илүүдэл жин ба таргалалтын тархалт эмэгтэйчүүдийн дунд 42.7 хувь (95% CI 39.9-45.5), харин эрэгтэйчүүдийн дунд 37.0 хувь (95% CI 33.0-41.0) тохиолдож байгаа нь судалгааны дүнгээр тогтоогдлоо (Дүрслэл 14).

Түүнчлэн илүүдэл жин ба таргалалттай 25–34 насны эрэгтэй, эмэгтэй хүмүүсийн эзлэх хувь 15–24 насны хүмүүстэй харьцуулахад огцом нэмэгдэж (2.2-2.5 дахин) байгааг судалгааны дүн харуулж байна. Тухайлбал илүүдэл жин ба таргалалттай 15–24 насны эрэгтэй, эмэгтэй хүмүүсийн эзлэх хувь 15.7 хувь ба 19.1 хувь байгаа бол уг үзүүлэлт 25–34 насны эрэгтэйчүүдэд 2.5 дахин (40.1%), эмэгтэйчүүдэд 2.2 дахин (41.4%) нэмэгдэж байв.

Илүүдэл жин ба таргалалтын тархалт 15-44 насны аль ч хүйсийн хүмүүсийн дунд наснаас шууд хамаарч нэмэгдэх хандлага ажиглагдсан бөгөөд энэ нь статистик магадлал бүхий судалгааны дүнгээр нотлогдож байна. Харин 45–64 насны хүн амын талаас илүү хувь нь илүүдэл жин ба таргалалттай байсан ба тархалтын түвшинд статистик магадлал бүхий ялгаа ажиглагдаагүй (Дүрслэл 14).

Дүрслэл 14. Илүүдэл жин ба таргалалтын тархалт, насны бүлэг ба хүйсээр

Илүүдэл жин ба таргалалтын тархалт 45–64 насны хүн амын дунд хамгийн түгээмэл, тухайлбал эрэгтэйчүүдийн 55.9-60.3 хувь, эмэгтэйчүүдийн 65.8–67.7 хувь нь БЖИ 25 ба түүнээс их буюу илүүдэл ба таргалалттай байна.

Судалгаанд хамрагдсан хүн амын дунд илүүдэл жин ба таргалалтын тархалтыг хүн амын байршлаар харьцуулан үнэлэхэд статистик магадлал бүхий ялгаа ажиглагдаагүй юм. Тухайлбал, хот суурин газрын 15–64 насны нийт хүн амын 41.1 хувь (95%CI 37.5-44.7), хөдөөгийн хүн амын 38.5 хувь (95%CI 34.7-42.3) илүүдэл жин ба таргалалттай байна (Хүснэгт 34).

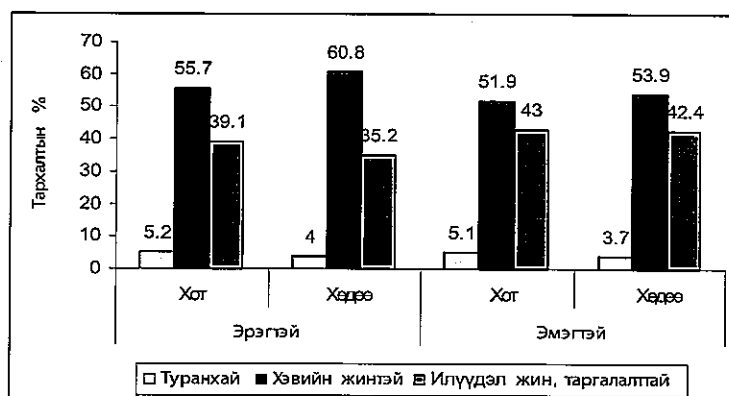
Хүснэгт 34. Биеийн жингийн эрсдэлийн үнэлгээ (хүйс болон байршлаар)

БЖИ	Эрэгтэй					
	Хот			Хөдөө		
	Тоо	Хувь	95%CI	Тоо	Хувь	95%CI
Туранхай (БЖИ <18.4)	30	5.2	2.7-7.8	35	4.0	2.2-5.8
Хэвийн жин (БЖИ 18.5-24.9)	512	55.7	49.4-61.9	684	60.8	56.2-65.4
Илүүдэл жин (БЖИ 25.0-29.9)	315	28.1	24.6-31.7	335	24.0	20.3-27.8
Таргалалт (БЖИ >30.0)	134	10.9	6.9-14.9	152	11.1	8.6-13.7

БЖИ	Эмэгтэй					
	Хот			Хөдөө		
	Тоо	Хувь	95%CI	Тоо	Хувь	95%CI
Туранхай (БЖИ <18.4)	48	5.1	2.6-7.6	41	3.7	2.3-5.0
Хэвийн жин (БЖИ 18.5-24.9)	679	51.9	48.5-55.4	762	53.9	50.0-57.8
Илүүдэл жин (БЖИ 25.0-29.9)	496	28.4	24.8-31.8	527	29.0	25.8-32.1
Таргалалт (БЖИ >30.0)	285	14.6	12.1-17.1	279	13.4	10.5-16.4

Хот, хөдөөгийн хүн амын дундах илүүдэл жин, таргалалтын тархалтыг хүйсээр харьцуулан үнэлэхэд статистик магадлал бүхий ялгаатай дүн гараагүй. Илүүдэл жин ба таргалалтын байдал 15–64 насны эрэгтэйчүүдийн дунд хот суурин газарт 39.1 хувь (95%CI 33.0-45.2), хөдөө 35.2 хувьтай (95%CI 30.2-40.1) байлаа (Дүрслэл 15).

Дүрслэл 15. Илүүдэл жин ба таргалалтын тархалт, байршил ба хүйсээр

Дээрх дүрслэлээс харахад хот суурин газрын эмэгтэйчүүдийн 43.0 хувь (95%CI 39.4-46.5), харин хөдөөгийн эмэгтэйчүүдийн 42.4 хувь (95%CI 38.2-46.6) тус тус илүүдэл жин ба таргалалттай (БЖИ ≥ 25.0) байна.

Бүсэлхийн тойргийн дундаж хэмжээ ба төвийн таргалалтын тархалт

Судалгаанд хамрагдсан хүн амын зүрх судасны өвчинд өртөх эрсдэлийг илрүүлэх зорилгоор бүсэлхийн тойргийг хэмжин, төвийн таргалалтын тархалтын түвшинг тодорхойлсон юм. Хоёр дахь шатлалын судалгаанд хамрагдсан 15–64 насны эрэгтэйчүүдийн бүсэлхийн тойргийн дундаж хэмжээ 83.2 см (95% CI 82.2-84.3), эмэгтэйчүүдэд 82.6 см (95% CI 81.7-83.5) байна. Бүсэлхийн тойргийн дундаж хэмжээг хүйсээр харьцуулан үзэхэд статистик магадлал бүхий ялгаа ажиглагдаагүй. Түүнчлэн бүсэлхийн тойргийн дундаж хэмжээ нь наснаас шууд хамаарч нэмэгдэх хандлага ажиглагдсан боловч батлагдаагүй болно (Хүснэгт 35).

Хүснэгт 35. Бүсэлхийн тойргийн дундаж хэмжээ (насны бүлэг ба хүйсээр)

Нас	Эрэгтэй			Эмэгтэй*		
	Тоо	Дундаж	95% CI	Тоо	Дундаж	95% CI
15-24	402	76.5	75.2-77.8	475	75.7	74.4-77.1
25-34	600	83.9	82.4-85.4	859	82.9	81.7-84.1
35-44	567	88.3	86.3-90.3	868	86.5	85.5-87.5
45-54	416	88.9	87.1-90.6	622	89.5	88.0-91.0
55-64	223	91.8	88.3-95.3	300	91.3	89.9-92.8
15-64	2208	83.2	82.2-84.3	3124	82.6	81.7-83.5

Бүсэлхийн тойргийн дундаж хэмжээ 25–34 насанд (эрэгтэйд, 83.9 см (95%CI 82.4-85.4), эмэгтэйд 82.9 см (95%CI 81.7-84.1)) байгаа нь 15-24 насны хүмүүстэй харьцуулахад статистик магадлал бүхий огцом нэмэгдэж байгаа дүн ажиглагдаж байна.

Судалгаанд хамрагдагсадын бүсэлхийн тойргийн дундаж хэмжээг хүн амын байршлаар буюу хот хөдөөгөөр харьцуулан үнэлэхэд статистик магадлал бүхий ялгаа ажиглагдаагүй (Хүснэгт 36).

Хүснэгт 36. Бүсэлхийн тойргийн дундаж хэмжээ (Байршил ба хүйсээр)

Нас	Эрэгтэй			Эмэгтэй*		
	Тоо	Дундаж	95% CI	Тоо	Дундаж	95% CI
Хот	992	83.5	81.8-85.2	1511	81.7	80.5-82.9
Хөдөө	1216	83.0	81.7-84.3	1613	83.5	82.1-84.9
15-64	2208	83.2	82.2-84.3	3124	82.6	81.7-83.5

Тухайлбал, бүсэлхийн тойргийн дундаж хэмжээг байршлаар үзэхэд хот суурин газарт амьдардаг эрэгтэйчүүдэд 83.5 см (95%CI 81.8-85.2), эмэгтэйчүүдэд 81.7 см (95%CI 80.5-82.9) байгаа бол, хөдөөгийн хүн амын хувьд уг үзүүлэлт эрэгтэйчүүдэд 83.0 см (95%CI 81.7-84.3), эмэгтэйчүүдэд 83.5 см (95%CI 82.1-84.9) байгааг дээрх хүснэгтээс харж болно.

Түүнчлэн судалгаанд хамрагдсан хүмүүсийн бүсэлхийн тойргийн хэмжээг ашиглан төвийн таргалалтын тархалтыг тогтоолоо. Бүсэлхийн тойргийн хэмжээ нь эрэгтэйчүүдийн хувьд 90 см ба түүнээс их, харин эмэгтэйчүүдэд 80 см ба түүнээс их байх тохиолдлыг төвийн таргалалттай хэмээн тооцсон болно.

Судалгаанд хамрагдсан 15–64 насны эрэгтэйчүүдийн 29.1 хувь (95% CI 25.8-32.4), эмэгтэйчүүдийн 55.7 хувь (95% CI 52.3-59.0) төвийн таргалалттай байна. Төвийн таргалалтын тархалт судалгааны хүн амын наснаас шууд хамаарч ихсэх хандлага 15–44 насны хүн амын дунд нилээд тодорхой ажиглагдаж байсан бөгөөд энэ нь статистик магадлалаар батлагдаж байна. Төвийн таргалалт 35–аас дээш насны аль ч хүйсийн хүмүүсийн дунд харьцангуй

түгээмэл тохиолдож байгаа бөгөөд 35–54 насны 4 эмэгтэй тутмын 3 нь, 55–64 насны 10 эмэгтэй тутмын 8 нь тус тус төвийн таргалалтай байгааг дээрх хүснэгтээс харж болно. Харин 55–64 насны 2 эрэгтэй хүн тутмын нэг нь төвийн таргалалтай байв (Хүснэгт 37).

Хүснэгт 37. Төвийн таргалалтын тархалт (насны бүлэг ба хүйсээр)

Нас	Эрэгтэй (БТ ≥ 90 см)			Эмэгтэй (БТ ≥ 80 см)		
	Тоо	Хувь	95% CI	Тоо	Хувь	95% CI
15-24	402	10.4	6.3-14.6	475	31.3	25.8-36.9
25-34	600	29.5	24.7-34.4	859	59.4	54.7-64.1
35-44	567	43.4	37.0-49.8	868	71.4	68.0-74.8
45-54	416	45.4	39.2-51.6	622	76.1	70.8-81.4
55-64	223	55.9	44.5-67.3	300	80.6	74.9-86.2
15-64	2208	29.1	25.8-32.4	3124	55.7	52.3-59.0

Төвийн таргалалтын тархалтыг судалгааны хүн амын байршлаар буюу хот, хөдөөгөөр харьцуулан судалж үзэхэд төдийлөн ялгаатай бус байна (Хүснэгт 38).

Хүснэгт 38. Төвийн таргалалтын тархалт (байршлаар)

Байршил	Эрэгтэй (БТ ≥ 90 см)			Эмэгтэй (БТ ≥ 80 см)		
	n	Хувь	95%CI	n	Хувь	95%CI
Хот	992	31.7	26.6-36.8	1511	53.1	48.8-57.4
Хөдөө	1216	26.9	22.9-30.9	1613	58.6	53.5-63.6
Нийт	2208	29.1	25.8-32.4	3124	55.7	52.3-59.1

Тухайлбал, төвийн таргалалтын тархалтын түвшин хот суурин газарт амьдарч буй эрэгтэйчүүдэд 31.7 хувь (95% CI 26.6-36.8), эмэгтэй хүмүүсийн 53.1 хувь (95% CI 48.8-57.4) байгаа бол хөдөөгийн эрэгтэйчүүд 26.9 хувь (95% CI 22.9-30.9), эмэгтэйчүүдэд 58.6 хувь (95% CI 53.5-63.6) байна.

Судалгаанд хамрагдсан хүн амын биед агуулагдах өөхлөг эдийн хэмжээ

Уг судалгаагаар эрэгтэй 2167, эмэгтэй 3048 нийт 5215 хүний биед агуулагдах өөхлөг эдийн хэмжээг “GIMA” биеийн өөх хэмжигч багаж ашиглан биеийн жинд эзлэх хувиар тодорхойлсон. Биед агуулагдах өөхлөг эдийн хэмжээг дараах лавлагаа үзүүлэлттэй харьцуулан жишиж үнэлгээ өгсөн юм (Хүснэгт 39).

Хүснэгт 39. Биед агуулагдах өөхлөг эдийн хэмжээг үнэлэх хязгаар

Хүйс	Биед агуулагдах өөхлөг эдийн хэмжээ, %-аар			
	Бага	Хэвийн	Их	Маш их
Эрэгтэй	<10.0	10.0-19.9	20.0-24.9	25≤
Эмэгтэй	<20.0	20.0-29.9	30.0-34.9	35≤

Судалгаанд хамрагдсан 15–64 насны эрэгтэйчүүдийн биед агуулагдах өөхлөг эдийн дундаж лавламж хэмжээний хэвийн хязгаараас хэтэрсэн буюу 22.2 хувь (95%CI 21.4-23.0), харин эмэгтэйчүүдийн хувьд лавламж хэмжээний хязгаарт буюу 29.3 хувь (95%CI 28.5-30.2) байна (Хүснэгт 40).

Хүснэгт 40. Биед агуулагдах өөхлөг эдийн дундаж хэмжээ (нас ба хүйсээр)

Нас	Эрэгтэй			Эмэгтэй*		
	Тоо	Дундаж	95% CI	Тоо	Дундаж	95% CI
15-24	391	17.9	16.7-19.2	464	24.3	23.3-25.3
25-34	592	22.3	20.8-23.7	842	28.7	27.7-29.6
35-44	558	25.1	23.9-26.4	846	32.4	31.6-33.1
45-54	408	26.6	25.5-27.7	607	35.0	33.9-36.2
55-64	218	28.2	26.6-29.7	289	37.2	34.5-39.8
15-64	2167	22.2	21.4-23.0	3048	29.3	28.5-30.2

Судалгаанд хамрагдсан 25 ба түүнээс дээш насны эрэгтэйчүүд, 35 ба түүнээс дээш насны эмэгтэйчүүдийн биед агуулагдах өөхлөг эдийн дундаж хэмжээ нь лавлагаа хэмжээний хязгаараас хэтэрсэн буюу таргалалттай байна. Харин 45-64 насны 4 эрэгтэй тутмын нэг, мөн насны 3 эмэгтэй тутмын нэг нь биед агуулагдах өөхлөг эдийн хэмжээ ихсэлттэй буюу таргалалттай байгааг судалгааны дүн харууллаа.

Судалгааны хүн амын биед агуулагдах өөхлөг эдийн дундаж хэмжээг хот, хөдөөгөөр харьцуулан үнэлэхэд статистик магадлал бүхий ялгаа ажиглагдаагүй (Хүснэгт 41).

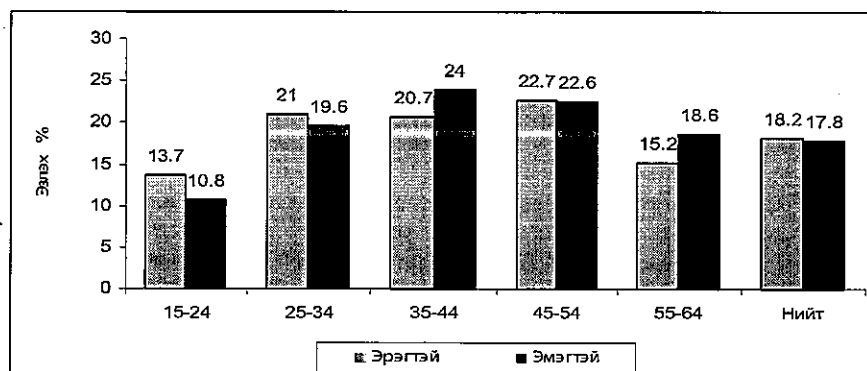
Хүснэгт 41. Биед агуулагдах өөхлөг эдийн дундаж хэмжээ (байршлаар)

нас	Эрэгтэй			Эмэгтэй*		
	Тоо	Дундаж	95% CI	Тоо	Дундаж	95% CI
Хот	958	21.6	20.6-22.6	1447	29.4	28.3-30.6
Хөдөө	1209	22.7	21.6-23.9	1601	29.3	28.1-30.4
15-64	2167	22.2	21.4-23.0	3048	29.3	28.5-30.2

Биед агуулагдах өөхлөг эдийн дундаж хэмжээ хот-суурин газрын эрэгтэйчүүдэд 21.6 хувь (95%CI 20.6-22.6), эмэгтэйчүүдэд 29.4 хувь (95%CI 28.3-30.6) байсан бол хөдөөд мөн үзүүлэлт эрэгтэйчүүдэд 22.7 хувь (95%CI 21.6-23.9), эмэгтэйчүүдэд 29.3 хувь (95%CI 28.1-30.4) байна.

Судалгааны дүнгээс харахад биед агуулагдах өөхлөг эдийн хэмжээ их ба маш их эрэгтэйчүүдийн эзлэх хувь эмэгтэйчүүдээс харьцангуй өндөр байна. Биед агуулагдах өөхлөг эдийн хэмжээ нь ихэссэн эрэгтэйчүүдийн эзлэх хувь 28.2 хувь (95%CI 16.0-20.4) байхад, эмэгтэйчүүдийн 17.8 хувь (95%CI 15.6-19.9) нь өөхлөг эдийн хэмжээ ихсэлттэй байлаа.

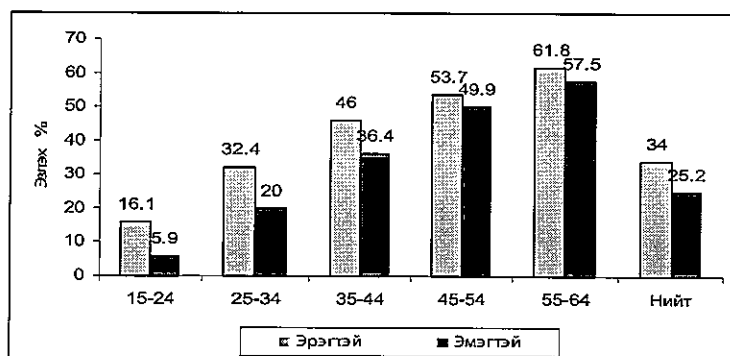
Дүрслэл 16. Биед агуулагдах өөхлөг эдийн хэмжээ ихсэлттэй хүн амын эзлэх хувь, насны бүлэг ба хүйсээр

Биед агуулагдах өөхлөг эдийн хэмжээ маш их хүн амын тархалтыг судалгааны хүн амын нас ба хүйсээр харьцуулан үнэлсэн дүрслэлийг ажиглахад өөхлөг эдийн биеийн жинд эзлэх хувь наснаас шууд хамаарч ихсэх зүй тогтол ажиглагдсан юм. Тухайлбал биед агуулагдах өөхлөг эдийн хэмжээ маш их эмэгтэйчүүдийн эзлэх хувь нас ахих тутам нэмэгдэх хандлагатай байгаа бөгөөд энэ нь статистик магадлал бүхий байна. Харин биед агуулагдах өөхлөг эдийн хэмжээ 15–34 насны эрэгтэйчүүдийн дунд наснаас шууд хамаарч нэмэгдэж байсан бөгөөд 35–64 насны эрэгтэйчүүдийн талаас илүү хувь нь биед агуулагдах өөхлөг эдийн хэмжээ их байгаа дүн гарлаа (Дүрслэл 16).

Түүнчлэн биед агуулагдах өөхлөг эдийн хэмжээ маш их буюу таргалалттай эрэгтэйчүүдийн эзлэх хувь 34.0 хувь (95%CI 29.9-38.1) байхад, эмэгтэйчүүдийн 25.2 хувьд (95%CI 22.1-28.2) нь биед агуулагдах өөхлөг эдийн хэмжээ нь маш их байв (Дүрслэл 17).

Дүрслэл 17. Биед агуулагдах өөхлөг эдийн хэмжээ ихсэлттэй хүн амын эзлэх хувь, насны бүлэг ба хүйсээр

Биед агуулагдах өөхлөг эдийн хэмжээ нь маш их эрэгтэйчүүдийн эзлэх хувь тухайн насны өөхлөг эдийн хэмжээ маш их эмэгтэйчүүдээс харьцангуй өндөр байна. Тухайлбал биед агуулагдах өөхлөг эдийн хэмжээ маш их 45–54 ба 55–64 насны эрэгтэйчүүдийн эзлэх хувь тухайн насны эмэгтэйчүүдээс (өөхлөг эдийн хэмжээ маш ихтэй) 3.8 ба 4.3 хувиар тус тус харьцангуй өндөр байна.

Хот суурин газарт амьдарч байгаа тарган хүн буюу өөхлөг эдийн хэмжээ маш их 15–64 насны эрэгтэйчүүдийн эзлэх хувийг хөдөөгийн ижил насны эрэгтэйчүүдийн үзүүлэлттэй харьцуулахад статистик магадлал бүхий ялгаа илрээгүй байна (Хүснэгт 42).

Хүснэгт 42. Биед агуулагдах өөхлөг эдийн эрсдэлийн үнэлгээ (байршлаар)

Байр шил	N	Биед агуулагдах өөхлөг эдийн хэмжээ							
		Бага		Хэвийн		Их		Маш их	
		Хувь	95%CI	Хувь	95%CI	Хувь	95%CI	Хувь	95%CI
Эрэгтэй									
Хот	958	6.5	3.0-10.0	41.6	34.1-49.1	17.6	14.1-21.2	34.3	28.8-39.8
Хөдөө	1209	3.2	1.5-4.8	44.4	38.7-50.2	18.7	15.8-21.5	33.8	27.9-39.6
Бүгд	2167	4.6	2.7-6.6	43.2	38.5-47.9	18.2	16.0-20.4	34.0	29.9-38.1
Эмэгтэй									
Хот	1447	15.2	10.0-20.4	41.1	37.9-44.4	16.8	13.7-20.0	26.9	22.7-31.1
Хөдөө	1601	14.1	9.7-18.5	43.8	39.9-47.7	18.7	16.0-21.5	23.4	19.3-27.4
Бүгд	3048	14.7	11.2-18.1	42.4	39.8-45.0	17.8	15.6-19.9	25.2	22.1-28.2

Тодруулбал, агуулагдах өөхлөг эдийн хэмжээ маш их эрэгтэйчүүдийн эзлэх хувь хотод 34.3 хувь (95%CI 28.8-39.8) байхад хөдөөд 33.8 хувь (95%CI 27.9-39.6) байна. Судалгаанд хамрагдсан 15–64 насны эмэгтэйчүүдийн дунд өөхлөг эдийн хэмжээ маш их байх тохиолдол буюу таргалалтын тархалт хот ба хөдөөд төдийлэн ялгаатай бус, тус тус 26.9 хувь (95%CI 22.7-31.1) ба 23.4 хувь (95%CI 19.3-27.4) байна.

Дүгнэлт

1. Монгол эрэгтэй хүний биеийн жин, өндрийн дундаж хэмжээ 68.3 кг, 167.4 см, эмэгтэйчүүдийнх 61.7 кг, 157.4 см байна.
2. Хүн амын БЖИ-ийн дундаж үзүүлэлт эрэгтэйчүүдэд 24.3, эмэгтэйчүүдэд 24.9 байна. БЖИ-ийн эрсдэлийн үнэлгээгээр нийт хүн амын 39.8 хувь нь илүүдэл жин ба таргалалттай, үүнээс 27.3 хувь нь илүүдэл жинтэй, 12.5 хувь нь таргалалттай байна.
3. Илүүдэл жин ба таргалалтын тархалт нас ахих тутам нэмэгдэх хандлагатай байгаа бөгөөд бүх насны бүлэгт илүүдэл жин, таргалалттай эмэгтэйчүүдийн эзлэх хувь эрэгтэйчүүдээс харьцангуй өндөр байв.
4. Судалгаанд хамрагдсан 15–64 насны эрэгтэйчүүдийн 29.1 хувь, эмэгтэйчүүдийн 55.7 хувь төвийн таргалалттай байна. 35-аас дээш насны 10 эмэгтэй тутмын 7 нь бүсэлхийн таргалалттай байна.
5. Нийт эрэгтэйчүүдийн 43 хувь, эмэгтэйчүүдийн 52.2 хувь нь биед агуулагдах өөхлөг эдийн хэмжээ их буюу маш их байна. Судалгааны хүн амын биед агуулагдах өөхлөг эдийн дундаж хэмжээ наснаас шууд хамаарч нэмэгдэх хандлага аль ч хүйсийн хүмүүсийн дунд ажиглагдсан болно.

Биохимийн үзүүлэлт

Цусан дахь глюкоз болон холестериний хэмжээг биохимийн үндсэн үзүүлэлт, триглицерид, бага нягттай липопротеин ба их нягттай липопротеины хэмжээг нэмэлт үзүүлэлтээр авч үзлээ.

Судалгаанд хамрагдсан гурван хүн тутмын нэгд цусан дахь глюкоз, холестерин, триглицерид, бага нягттай липопротеин ба их нягттай липопротеины түвшинг тогтоож эрсдэлийн үнэлгээг гаргав. Глюкозын хэмжээний үнэлгээ чихрийн шижингийн талаарх хэсэгт орсон тул энэхүү бүлэгт цусан дахь өөх тосны байдлын үнэлгээг нэгтгэсэн болно.

Цусан дахь холестерин түвшин

Нийт холестерин түвшин тогтоох шинжилгээнд холестерин хэмжээг багасгах эм хэрэглэж буй хүмүүсийг мөн хамруулав. Судалгааны 3-р шатанд хамрагдсаны цусан дахь нийт холестерин дундаж хэмжээ 4.4 ммоль/л байсан ба эрэгтэйчүүдийн дундаж хэмжээ 4.5 ммоль/л байсан бол эмэгтэйчүүдийн холестерин дундаж хэмжээ 4.2 ммоль/л байв (Хүснэгт 43). Эрэгтэйчүүдийн болон эмэгтэйчүүдийн нийт холестерин дундаж хэмжээний хувьд статистикийн ач холбогдол бүхий ялгаа ажиглагдсангүй. Насны бүлгээр харьцуулан судлахад 45-аас дээш насанд холестерин дундаж хэмжээ ихсэх хандлага аль ч хүйсэнд ажиглагдаж байгаа ч энэхүү ялгаа нь статистик магадлал бүхий бус байна.

Хүснэгт 43. Цусан дахь холестерин дундаж хэмжээ (ммоль/л)

Насны бүлэг	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Нийт		
	Тоо	Дундаж	95% CI	Тоо	Дундаж	95% CI	Тоо	Дундаж	95% CI
25-34	193	4.4	4.1-4.7	272	4.2	3.8-4.6	465	4.3	4.0-4.6
35-44	193	4.4	4.0-4.7	304	4.1	4.0-4.3	497	4.3	4.0-4.5
45-54	136	4.6	4.3-5.0	232	4.4	4.1-4.7	368	4.5	4.2-4.8
55-64	84	4.7	4.2-5.3	124	4.4	4.0-4.8	208	4.6	4.1-5.0
25-64	606	4.5	4.2-4.7	932	4.2	4.0-4.4	1538	4.4	4.1-4.6

Нийт холестерин хэмжээ ихсэх эрсдэлтэй болон ихэссэн (≥ 5.0 ммоль/л) хүний хувь 25.0 (95%CI 19.4-30.5) байсан ба энэ нь эмэгтэйчүүдийн дунд 22.5 хувь (95%CI 16.8-28.2)-ийн тархалттай, эрэгтэйчүүдийн дунд 27.4 хувь (95%CI 20.9-33.9) байсан нь статистик магадлал бүхий ялгаагүй байлаа. Нийт холестерин хэмжээ ихсэх эрсдэлтэй болон ихэссэн хүн амын тархалтын хувь нас ахих тусам нэмэгдэж байв (Хүснэгт 44).

Хүснэгт 44. Нийт холестерин хэмжээ ихсэх эрсдэлтэй болон ихэссэн (≥ 5.0 ммоль/л) хүний хувь

Насны бүлэг	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Нийт		
	Тоо	%	95% CI	Тоо	%	95% CI	Тоо	%	95% CI
25-34	193	21.2	14.6-27.7	272	20.6	12.0-29.1	465	20.9	14.4-27.4
35-44	193	27.9	19.4-36.5	304	18.5	12.8-24.3	497	23.2	16.9-29.5
45-54	136	33.6	22.0-45.2	232	27.9	18.6-37.2	368	30.8	21.9-39.7
55-64	84	36.0	19.6-52.3	124	29.1	19.0-39.1	208	32.3	20.9-43.6
25-64	606	27.4	20.9-33.9	932	22.5	16.8-28.2	1538	25.0	19.4-30.5

Цусан дахь нийт холестерины хэмжээ ихэссэн хүний хувь (≥ 6.2 ммоль/л) судалгаанд хамрагдсан нийт хүний дунд 8.5 (95%CI 5.4-11.6) байсан ба энэ нь хүйсийн хувьд статистик магадлал бүхий ялгаагүй байв. Нийт холестерины хэмжээ ихэссэн хүн амын тархалт 55-64 насны бүлгийн эрэгтэйчүүдийн дунд хамгийн өндөр (19.6%) хувьтай (95%CI 4.8-34.4) байсан ч бусад насны бүлгийнхнээс статистик магадлал бүхий ялгаатай байдал ажиглагдсангүй (Хүснэгт 45).

Хүснэгт 45. Нийт холестерины хэмжээ ихэссэн (≥ 6.2 ммоль/л) хүний хувь

Насны бүлэг	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Нийт		
	Тоо	%	95% CI	Тоо	%	95% CI	Тоо	%	95% CI
25-34	193	7.4	2.9-11.9	272	8.9	1.6-16.1	465	8.1	3.4-12.9
35-44	193	8.2	2.6-13.8	304	4.0	1.9-6.2	497	6.1	3.0-9.2
45-54	136	13.4	3.6-23.2	232	6.7	3.1-10.4	368	10.1	4.3-15.9
55-64	84	19.6	4.8-34.4	124	8.1	3.4-12.7	208	13.4	5.3-21.6
25-64	606	10.2	5.9-14.4	932	6.8	3.4-10.2	1538	8.5	5.4-11.6

Цусан дахь триглицеридийн түвшин

Триглицеридийн хэмжээ нь цусан дахь өөх тосны байдлыг үнэлэх үзүүлэлтүүдийн нэг тул зүрх судасны өвчин болон чихрийн шижинд нөлөөлөх эрсдэлт хүчин зүйлд орно. Судалгаанд хамрагдагсадын цусан дахь триглицеридийн дундаж хэмжээ 1.3 ммоль/л (95%CI 1.2-1.4) байна. Цусан дахь триглицеридийн дундаж хэмжээ эрэгтэйчүүдэд (1.5 ммоль/л), эмэгтэйчүүдээс (1.1 ммоль/л) өндөр байв. Харин аль ч хүйсэнд насаар ялгаатай байдал ажиглагдсангүй (Хүснэгт 46).

Хүснэгт 46. Цусан дахь триглицеридийн дундаж хэмжээ (ммоль/л)

Насны бүлэг	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Нийт		
	Тоо	Дундаж	95% CI	Тоо	Дундаж	95% CI	Тоо	Дундаж	95% CI
25-34	185	1.5	1.3-1.6	260	1.1	1.0-1.2	445	1.3	1.1-1.4
35-44	185	1.6	1.3-1.8	298	1.1	1.0-1.2	483	1.3	1.2-1.5
45-54	129	1.7	1.1-2.2	221	1.2	1.0-1.5	350	1.4	1.1-1.8
55-64	83	1.3	1.1-1.5	120	1.2	1.0-1.3	203	1.2	1.1-1.3
25-64	582	1.5	1.4-1.7	899	1.1	1.1-1.2	1481	1.3	1.2-1.4

Нийт судалгаанд хамрагдагсадын дунд цусан дахь триглицеридийн хэмжээ ихсэх эрсдэлтэй болон ихэссэн (≥ 1.7 ммоль/л) хүний тархалт 22.4 хувь (95%CI 18.4-26.3) байсан ба эрэгтэйчүүдийн дунд (29.5%) уг эрсдэл эмэгтэйчүүдээс (15.4%) их байна. Цусан дахь триглицеридийн хэмжээ ихсэх эрсдэлтэй болон ихэссэн хүн амын тархалтад насны бүлгээр ялгаатай байдал ажиглагдсангүй (Хүснэгт 47).

Хүснэгт 47. Триглицеридийн хэмжээ ихсэх эрсдэлтэй болон ихэссэн (≥ 1.7 ммоль/л) хүний хувь

Насны бүлэг	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Нийт		
	Тоо	%	95% CI	Тоо	%	95% CI	Тоо	%	95% CI
25-34	185	27.1	19.3-35.0	260	14.2	9.4-19.0	445	20.8	15.9-25.7
35-44	185	35.5	27.0-44.1	298	15.4	9.8-21.0	483	25.2	19.1-31.3
45-54	129	27.8	14.7-41.0	221	18.6	11.4-25.7	350	23.2	14.3-32.0
55-64	83	24.0	12.0-36.0	120	13.0	6.0-19.9	203	18.1	12.6-23.6
25-64	582	29.5	23.7-35.3	899	15.4	11.8-19.0	1481	22.4	18.4-26.3

Цусан дахь триглицеридийн хэмжээ ихэссэн хүний эзлэх хувь судалгааны хүрээний нийт хүн амын дунд 16.4 хувь (95%CI 12.8-20.0) байсан ба энэ нь эрэгтэйчүүдийн дунд (23.6%) эмэгтэйчүүдээс (9.4%) 2.5 дахин илүү тохиолдох байв (Хүснэгт 48).

Хүснэгт 48. Триглицеридийн хэмжээ ихэссэн (≥ 2.0 ммоль/л) хүний хувь

Насны бүлэг	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Нийт		
	Тоо	%	95% CI	Тоо	%	95% CI	Тоо	%	95% CI
25-34	185	20.2	12.4-27.9	260	6.9	3.5-10.2	445	13.7	9.3-18.0
35-44	185	28.9	20.0-37.8	298	9.8	5.9-13.7	483	19.1	13.2-25.0
45-54	129	24.9	11.9-37.8	221	13.1	6.7-19.4	350	18.9	10.5-27.3
55-64	83	17.8	5.6-29.9	120	9.2	3.5-14.9	203	13.2	7.6-18.9
25-64	582	23.6	17.5-29.7	899	9.4	6.9-11.8	1481	16.4	12.8-20.0

Цусан дахь бага нягттай липопротеины түвшин

Биохимийн шинжилгээнд хамрагдсан судалгааны насны нийт хүн амын бага нягттай липопротеины дундаж хэмжээ 3.4 ммоль/л (95%CI 3.2-3.5) байсан ба эрэгтэйчүүд болон эмэгтэйчүүд, мөн насны бүлгүүдийн хооронд статистикийн магадлал бүхий ялгаа ажиглагдсангүй (Хүснэгт 49).

Хүснэгт 49. Цусан дахь бага нягттай липопротеины дундаж хэмжээ (ммоль/л)

Насны бүлэг	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Нийт		
	Тоо	Дундаж	95% CI	Тоо	Дундаж	95% CI	Тоо	Дундаж	95% CI
25-34	201	3.3	3.1-3.5	279	3.2	3.1-3.4	480	3.3	3.1-3.4
35-44	204	3.3	3.1-3.5	326	3.3	3.1-3.4	530	3.3	3.1-3.5
45-54	146	3.6	3.3-3.9	235	3.6	3.4-3.8	381	3.6	3.4-3.8
55-64	89	3.5	3.1-3.8	126	3.5	3.2-3.7	215	3.5	3.3-3.7
Нийт	640	3.4	3.2-3.6	966	3.4	3.2-3.5	1606	3.4	3.2-3.5

Бага нягттай липопротеины түвшин ихсэх эрсдэлтэй болон ихэссэн (≥ 3.0 ммоль/л) хүн амын тархалт 62.6 хувь (95%CI 57.3-67.8) байсан ба уг эрсдэлийн тархалтын хувьд эмэгтэйчүүд болон эрэгтэйчүүд, мөн насны бүлгүүдийн хооронд статистикийн магадлал бүхий ялгаа байсангүй (Хүснэгт 50).

Хүснэгт 50. Бага нягттай липопротеины хэмжээ ихсэх эрсдэлтэй болон ихэссэн (≥ 3.0 ммоль/л) хүн амын тархалт

Насны бүлэг	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Нийт		
	Тоо	%	95% CI	Тоо	%	95% CI	Тоо	%	95% CI
25-34	201	58.8	47.3-70.3	279	59.3	51.2-67.4	480	59.0	51.9-66.2
35-44	204	64.3	56.3-72.3	326	55.3	47.0-63.5	530	59.7	52.9-66.5
45-54	146	66.6	56.4-76.9	235	72.2	65.2-79.1	381	69.3	62.1-76.4
55-64	89	69.3	58.4-80.3	126	69.3	57.7-80.9	215	69.3	61.3-77.3
Нийт	640	63.3	56.9-69.6	966	61.9	55.9-67.8	1606	62.6	57.3-67.8

Нийт судалгаанд хамрагдагсадын дунд цусан дахь бага нягттай липопротеины хэмжээ ихэссэн (≥ 4.15 ммоль/л) хүн амын тархалт 20.2 хувь (95%CI 15.4-25.0) байв. Бага нягттай липопротеины хэмжээ ихэссэн хүн амын тархалтын байдалд хүйсийн ялгаа ажиглагдсангүй.

Насны бүлгээр авч үзвэл, 45-54 насны бүлэгт тархалтын хувь хамгийн өндөр (28.6%) байсан бол 25-34 насныхны дунд хамгийн бага (18.1%) байлаа (Хүснэгт 51).

Хүснэгт 51. Бага нягттай липопротеины хэмжээ ихэссэн (≥ 4.15 ммоль/л) хүний хувь

Насны бүлэг	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Нийт		
	Тоо	%	95% CI	Тоо	%	95% CI	Тоо	%	95% CI
25-34	201	22.2	14.4-30.0	279	13.7	7.9-19.5	480	18.1	12.2-24.0
35-44	204	13.4	6.3-20.6	326	17.0	11.5-22.4	530	15.2	10.2-20.3
45-54	146	30.7	19.3-42.1	235	26.3	19.0-33.6	381	28.6	20.1-37.0
55-64	89	23.7	10.8-36.6	126	26.1	16.5-35.7	215	25.0	18.1-31.9
Нийт	640	21.6	15.4-27.8	966	18.8	14.4-23.2	1606	20.2	15.4-25.0

Цусан дахь их нягттай липопротеины түвшин

Судалгааны 3-р шатанд хамрагдагсадын цусан дахь их нягттай липопротеины дундаж хэмжээ 1.5 ммоль/л (95%CI 1.5-1.6) байсан ба эмэгтэйчүүд болон эрэгтэйчүүд, мөн насны бүлгүүдийн хоорондох ялгаа статистикийн магадлал бүхий байсангүй (Хүснэгт 52).

Хүснэгт 52. Цусан дахь их нягттай липопротеины дундаж хэмжээ (ммоль/л)

Насны бүлэг	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Нийт		
	Тоо	Дундаж	95% CI	Тоо	Дундаж	95% CI	Тоо	Дундаж	95% CI
25-34	200	1.6	1.4-1.7	272	1.6	1.5-1.7	472	1.6	1.5-1.7
35-44	200	1.5	1.4-1.6	320	1.6	1.4-1.7	520	1.5	1.4-1.7
45-54	143	1.5	1.4-1.6	233	1.6	1.5-1.7	376	1.6	1.5-1.7
55-64	88	1.5	1.4-1.7	126	1.5	1.4-1.7	214	1.5	1.4-1.7
Нийт	631	1.5	1.4-1.6	951	1.6	1.5-1.7	1582	1.5	1.5-1.6

Их нягттай липопротеины хэмжээ эрсдэлт түвшин (эрэгтэйчүүдэд <1.03 ммоль/л, эмэгтэйчүүдэд <1.29 ммоль/л) хүртлээ буурсан эрэгтэйчүүдийн эзлэх хувь 11.6 (95%CI 7.2-16.1), эмэгтэйчүүдийн эзлэх хувь 31.7 (95%CI 23.4-40.0) байсан нь статистикийн магадлал бүхий ялгаатай байв (Хүснэгт 53).

Хүснэгт 53. Цусан дахь их нягтралтай липопротеины хэмжээ (ммоль/л)

Насны бүлэг	Эрэгтэй (<1.03 ммоль/л)			Эмэгтэй (<1.29 ммоль/л)		
	Тоо	Тархалтын %	95% CI	Тоо	Тархалтын %	95% CI
25-34	200	14.9	6.4-23.4	272	29.9	20.0-39.8
35-44	200	14.2	7.7-20.6	320	30.6	20.9-40.2
45-54	143	4.4	1.0-7.8	233	33.0	22.8-43.1
55-64	88	7.9	0.8-14.9	126	37.9	22.9-52.9
Нийт	631	11.6	7.2-16.1	951	31.7	23.4-40.0

Дүгнэлт

1. Судалгаанд хамрагдсан хүн амын 25.0 хувьд нь цусан дахь нийт холестерины хэмжээ ихсэх эрсдэлтэй болон ихэссэн, 8.5%-д нь цусны холестерины түвшин ихэссэн байна.
2. Нийт судалгаанд хамрагдсaдын дунд цусан дахь триглицеридын хэмжээ ихсэх эрсдэлтэй болон ихэссэн хүний тархалт 22.4 хувь байсан ба эрэгтэйчүүдийн дунд (29.5%) эрсдэл эмэгтэйчүүдээс (15.4%) их байна.
3. Зүрх судасны өвчний эрсдэлт хүчин зүйлсийн нэг болох цусан дахь бага нягттай липопротеины хэмжээ ихсэх эрсдэлтэй буюу ихэссэн хүн ам дийлэнх (62.7%) байгаа нь анхаарал татаж байна.
4. Их нягттай липопротеины түвшин эрсдэлтэй хэмжээнд хүрч байгаа эмэгтэйчүүдийн хувь эрэгтэйчүүдээс 2.7 дахин их байна.

Артерийн даралт ихсэлт

Халдварт бус өвчний завсрын эрсдэлт хүчин зүйлийн нэг болох Артерийн Даралт Ихсэлт (АДИ) буюу Артерийн Гипертензи (АГ)-ийг тодорхойлохын тулд асуумжийн болон хэмжилтийн аргыг ашигласан.

Артерийн даралтын дундаж хэмжээ

Судалгааны хүрээний нийт хүн амын систолын артерийн даралт (САД)-ын дундаж хэмжээ 125.6 мм.муб (95%CI 124.3-127.0) үүнээс эрэгтэйчүүдэд 129.8 мм/МУБ (95%CI 128.4-131.1), эмэгтэйчүүдэд 121.4 мм.муб (95%CI 120.0-122.9) байв. САД-ын түвшин эрэгтэйчүүдэд эмэгтэйчүүдээс өндөр байна. Хүн амын диастолын артерийн даралт (ДАД)-ын дундаж түвшин 78.9 мм.муб (95%CI 78.1-79.6), үүнээс эрэгтэйд 79.6мм.муб (95%CI 78.7-80.5), эмэгтэйд 78.1мм.муб (95%CI 77.3-78.9) байгаа нь хүйсийн ялгаагүй байв (Хүснэгт 51).

САД-ын дундаж хэмжээ хотын хүн амд 124.7мм.муб (95%CI 122.9-126.6), хөдөөгийн хүн амд 126.5 мм.муб (95%CI 124.8-128.3) байна. ДАД-ын дундаж хэмжээ хотын хүн амд 78.6 мм.муб (95%CI 77.4-79.9), хөдөөгийн хүн амд 79.1 мм.муб (95%CI 78.3-79.9) байлаа. Хот, хөдөөгийн хувьд САД болон ДАД-ын түвшинд статистик магадтай ялгаа ажиглагдсангүй (Хүснэгт 54).

Хүснэгт 54. Артерийн даралтын дундаж хэмжээ (хүйс ба байршлаар)

		Систолын артерийн даралт, мм.муб			Диастолын артерийн даралт, мм.муб		
		n	Дундаж	95% CI	n	Дундаж	95% CI
Хүйс	Эрэгтэй	2209	129.8	128.4-131.1	2209	79.6	78.7-80.5
	Эмэгтэй	3192	121.4	120.0-122.9	3192	78.1	77.3-78.9
	Нийт	5401	125.6	124.3-127.0	5401	78.9	78.1-79.6
Байршил	Хот	2524	124.7	122.9-126.6	2524	78.6	77.4-79.9
	Хөдөө	2877	126.5	124.8-128.3	2877	79.1	78.3-79.9

Артерийн гипертензийн тархалт Судалгааны хүрээний нийт хүн амын 27.3 хувь (95%CI 24.9-29.8), эрэгтэйчүүдийн 31.5 хувь (95%CI 28.3-34.7) эмэгтэйчүүдийн 23.2 хувь нь (95%CI 20.7-25.7) АГ-тэй байна. Эрэгтэйчүүд эмэгтэйчүүдээс илүү АГ-ийн тархалттай байна (Хүснэгт 55).

Хүснэгт 55. Цусны даралт ихэссэн (САД \geq 140мм/муб ба/эсвэл ДАД \geq 90 мм/муб) болон даралт бууруулах эм хэрэглэж буй хүн амын эзлэх хувь

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Бүгд		
	n	%	95% CI	n	%	95% CI	n	%	95% CI
15-24	403	15.5	9.7-21.3	494	6.6	3.7-9.4	897	11.2	7.7-14.7
25-34	601	29.1	24.5-33.7	921	14.0	10.0-18.0	1522	21.6	17.9-25.4
35-44	564	35.0	29.9-40.2	869	31.4	27.2-35.6	1433	33.2	29.6-36.9
45-54	418	54.9	49.1-60.7	624	52.1	47.0-57.1	1042	53.5	49.6-57.4
55-64	223	71.3	65.7-77.0	297	61.0	54.6-67.3	520	66.0	61.8-70.2
15-64	2209	31.5	28.3-34.7	3205	23.2	20.7-25.7	5414	27.4	25.0-29.8

АГ-ийн тархалт нас ахих тусам нэмэгдэж байв. Эрэгтэйчүүдийн 45-54 насны бүлэгт 54.9 хувь (95%CI 49.1-60.7), 55-64 насныхны 71.3 хувь (95%CI 65.7-77.0) нь АГ-тэй, харин 25-34 (29.1%, CI24.5-33.7) ба 35-44 (35%, CI29.9-40.2) насны хүн амын дунд АГ-ийн тархалтын

хэлбэлзлийн түвшин давхцаж байгаа нь ялгаагүйг харуулж байгаа юм. Эмэгтэйчүүдийн хувьд, АГ-ийн тархалт 35-аас дээш наснаас нэмэгдэж, улмаар 45-54 насанд 52.1 хувь (95%CI 47.0-57.1), 55-64 насанд 66,0 хувь (95%CI 61.8-70.2) –ийг тус тус эзэлж байна (Хүснэгт 56).

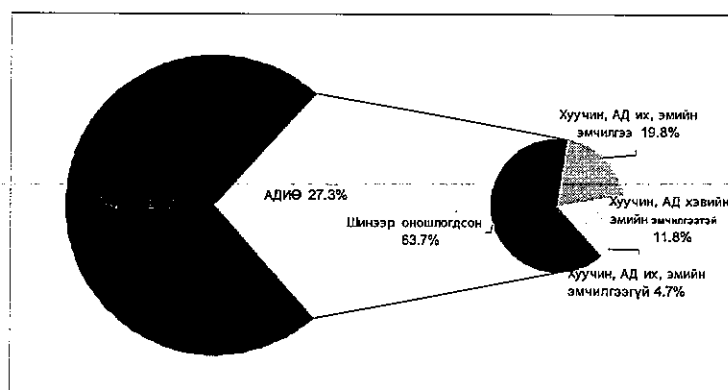
Хүснэгт 56. Артерийн гипертензийн тархалт

Хүйс	Хот			Хөдөө			Нийт		
	n	%	95% CI	n	%	95% CI	n	%	95% CI
Эрэгтэй	990	30.7	26.0-35.3	1219	32	27.6-36.5	2209	31.4	28.2-34.6
Эмэгтэй	1540	20.4	17.1-23.7	1665	26.2	22.5-29.9	3205	23.2	20.6-25.8
Нийт	2530	25.3	21.8-28.8	2884	29.3	26.1-32.6	5414	27.3	24.9-29.8

АГ-ийн тархалт хотод 25.3 хувь (95% CI 21.8-28.8), хөдөөд 29.3 хувь (95% CI 26.1-32.6) байгаа бөгөөд хот хөдөөд хүйсийн ялгаагүй, ижил тархалттай байна (Хүснэгт 56).

Артерийн гипертензийн эмчилгээ, хяналт АГ-тэй хүн амын 63.7 хувь (95%CI59.8-67.6) нь шинээр оношлогдсон байна. Шинээр оношлогдсон 74.3 хувь (95%CI69.7-78.9) нь эрэгтэйчүүд, 48.7 хувь (95%CI44.0-53.4) эмэгтэйчүүд байв. Харин АГ-тэй гэж өмнө оношлогдсон хүмүүсийн 19.8 хувь (95%CI14.0-25.4) нь эм хэрэглэдэгч даралт өндөр буюу буюу хянагддаггүй, 11.8 нь эмийн эмчилгээнд үр дүнтэй хянагдаж байгаа, 4.7 хувь нь эмийн эмчилгээ хийлгээгүй байна (Дүрслэл 18).

Дүрслэл 18. Артерын даралт ихсэх өвчний тархалт, эмчилгээ, хяналт

Артерийн гипертензитай нийт хүмүүсийн (N=1741) 61.1 хувь (95%CI 56.4-65.8) нь даралт бууруулах эм хэрэглэдэггүй, 25.6 хувь (95%CI 22.1-29.2) нь эм хэрэглэдэг ч даралт өндөр буюу хянагддаггүй, зөвхөн 13.3 хувь нь эмийн эмчилгээнд үр дүнтэй хянагдаж байгаа дүн гарлаа (Хүснэгт 57).

Эмчилгээ, хяналтын байдлыг хүйсээр үзвэл: АГ-тэй эрэгтэйчүүдийн 71.9 хувь (95%CI 66.6-77.2), эмэгтэйчүүдийн 46.0 хувь (95%CI 40.8-51.1) даралт бууруулах эмийн эмчилгээнд хамрагдаагүй байна. Эмийн эмчилгээнд үр дүнтэй хянагдаж буй байдлаас үзэхэд АГ-тэй эмэгтэйчүүдийн 21.4 хувь (95%CI 17.6-25.1) нь, харин эрэгтэйчүүдийн 7.5 хувь (95%CI 4.3-10.7)-ийг эмээр хянаж чадаж байна. Эмчилгээнд үр дүн муутай, хянагддаггүй АГ-ийн тархалт хүйс хамааралгүйгээр өндөр байна (Хүснэгт 57).

Хүснэгт 57. Артерийн гипертензийн эмчилгээ хяналт

		Даралт бууруулах эмэнд үр дүнтэй (хянагддаг) (САД<140 ба ДАД<90)			Даралт бууруулах эмэнд үр дүнгүй (хянагддаггүй) (САД≥140 ба ДАД≥90)			Даралт бууруулах эм хэрэглэдэггүй (САД≥140 ба ДАД≥90)		
		n	%	95% CI	%	95% CI	%	95% CI		
Хүйс	Эрэгтэй	810	7.5	4.3-10.7	20.6	16.5-24.7	71.9	66.6-77.2		
	Эмэгтэй	931	21.4	17.6-25.1	32.7	28.2-37.2	46.0	40.8-51.1		
	Нийт	1741	13.3	10.7-15.8	25.6	22.1-29.2	61.1	56.4-65.8		
Байршил	Хот	789	12.5	9.2-15.7	27.6	23.5-31.6	60	55.0-64.9		
	Хөдөө	952	13.9	10.1-17.8	24	18.5-29.5	62.1	54.6-69.6		

Артерийн даралтыг хэмжүүлсэн байдал

Судалгааны хүрээний нийт хүн амын 42.6 хувь (95%CI 39.7-45.4) нь даралтаа өмнө нь огт хэмжүүлж байгаагүй, үүнээс эрэгтэйчүүдийн 50,5 хувь (95%CI 47.2-53.7), эмэгтэйчүүдийн 34,5 хувь (95%CI 31.0-37.9) даралтаа огт хэмжүүлээгүй байв. Даралтаа хэмжүүлсэн хүмүүсийн 37.3 хувь (95%CI 34.5-40.2) нь даралт ихтэй гэж өмнө нь оношлогдож байгаагүй, 3.7 хувь (95%CI 2.8-4.6) сүүлийн 12 сараас өмнө, 16.4 хувь (95%CI 14.8-17.9) нь сүүлийн 12 сарын дотор даралт ихтэй гэж эмч, эмнэлгийн ажилтнаар оношлогдож байсан гэсэн өгүүлэмжтэй байв (Хавсралт I, 42-44).

Артерийн гипертензийн эмийн бус эмчилгээ Артерийн гипертензитэй гэж өмнө нь оношлогдсон хүмүүст эмч, эмнэлгийн ажилтнаас амьдралын хэв маягаа өөрчилж даралт бууруулах чиглэлээр өгсөн эмчилгээ, зөвлөгөөг өвчтөний өгүүлэмжээр судалж дүгнэлт хийлээ. Давхардсан тоогоор, эмч, эмнэлгийн ажилтнаас зөвлөгөө авсан хүмүүсийн 44.1 хувь (95%CI 38.2-49.9) давсны хэрэглээгээ багасгах, 28.7 хувь (95%CI 22.5-34.9) жингээ бууруулах, 17.6 хувь (95%CI 13.5-21.8) нь тамхиа хаях, 44.2 хувь (95%CI 37.8-50.7) дасгал хөдөлгөөн хийж эхлэх, эсвэл эрчимжүүлэх зөвлөгөөг тус тус авчээ. Эндээс үзэхэд амьдралын хэв маягийг өөрчлөх эмгүй эмчилгээний аргачлал хангалтгүй, ялангуяа тамхиа хаях, жин бууруулах зөвлөгөөг эмч нарын зүгээс туйлын хангалтгүй өгдөг, үйлчлүүлэгчийн талаас энэ тал дээр бага анхаардаг нь харагдаж байна. Цусны даралтаа бууруулах зорилгоор АГ-тэй хүмүүсийн зөвхөн 8.0 хувь нь хүйс болон насны ялгаваргүйгээр ардын уламжлалт эмчилгээний мэргэжилтэнд ханджээ (Хавсралт I, 45-49).

Дүгнэлт:

1. Судалгааны насны эрэгтэйчүүдийн САД-ын дундаж хэмжээ 129.8 мм.муб, эмэгтэйчүүдэд 121.4 мм.муб байсан ба САД-ын түвшин эрэгтэйчүүдэд эмэгтэйчүүдээс өндөр байна.
2. Хүн амын дунд артерийн гипертензийн тархалт 27.3 хувь байна. Эрэгтэйчүүдийн дунд АГ-ийн тархалт илүү байна.
3. Артерийн гипертензийн тархалт нь хот, хөдөөд ижил байна.
4. Эмэгтэйчүүд эрэгтэйчүүдээс илүү даралтаа хэмжүүлж, хянаж байна.
5. Амьдралын хэв маягийг өөрчлөх эмгүй эмчилгээний аргачлал хангалтгүй, ялангуяа тамхиа хаях, жин бууруулах зөвлөгөөг эмч нараас туйлын хангалтгүй өгдөг, үйлчлүүлэгчийн талаас энэ тал дээр бага анхаардаг байна.
6. АГ-тэй хүмүүсийн дунд эмийн эмчилгээ хангалтгүй, эмчилгээний үр дүн муутай, хянагддаггүй АГ-ийн тархалт хүйс хамааралгүйгээр өндөр байна.

Чихрийн шижин өвчин (ЧШӨ)

Энэхүү судалгаагаар урьд өмнө ЧШӨ-өөр оношлогдсон боловч ЧШӨ-ний эмчилгээ хийгдэж байгаагүй, захын цусан дахь өлөн үеийн сахар 6,1 ммоль/л-ээс доош хэмжээнд тодорхойлогдсоноор нь эрүүл, эсвэл өлөн цусан дахь сахарын хэмжээ 5,6-6,1 ммоль/л буюу өөрчлөлттэй бүлгийн (IFG) хүн ам гэж тус тус ангилсан болно. Энэ ангилал нь тархвар зүйн судалгаанд өргөнөөр хэрэглэгддэг бөгөөд ЧШӨ-ний тархалтыг тодорхойлох уламжлалт аргад тооцогддог билээ.

Цусан дахь сахарын хэмжээ

Судалгааны хүрээний 25-64 насны нийт хүн амын өлөн цусан дахь сахарын дундаж хэмжээ 4.7 ммоль/л (95%CI 4.6-4.9), үүнээс эрэгтэйчүүдэд 4.8 ммоль/л (95%CI 4.6-5.0), эмэгтэйчүүдэд 4.7 ммоль/л (95%CI 4.5-4.8) тус тус байв. Цусан дахь сахарын дундаж хэмжээ эрэгтэйчүүдэд, түүний дотор 45-54 насныханд арай өндөр байгаа байдал ажиглагдаж байвч энэ нь статистик магадлалтай ялгаа байж чадахгүй байна (Хүснэгт 58).

Хүснэгт 58. Өлөн цусан дахь сахарын дундаж хэмжээ (ммоль/л)

Насны бүлэг	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Нийт		
	Тоо	Дундаж	95% CI	Тоо	Дундаж	95% CI	Тоо	Дундаж	95% CI
25-34	180	4.8	4.6-5.0	263	4.6	4.4-4.7	443	4.7	4.5-4.8
35-44	178	4.8	4.5-5.1	300	4.7	4.4-4.9	478	4.7	4.5-4.9
45-54	131	5.1	4.6-5.5	220	4.7	4.5-5.0	351	4.9	4.6-5.2
55-64	84	4.7	4.4-5.1	113	4.8	4.5-5.1	197	4.8	4.5-5.1
25-64	573	4.8	4.6-5.0	896	4.7	4.5-4.8	1469	4.7	4.6-4.9

Шинжилгээнд хамрагдсан 1470 хүнийг хот, хөдөөгөөр нь харьцуулан үзэхэд: өлөн цусан дахь сахарын хэмжээ 4.7 (95%CI 4.6-4.9) ммоль/л, түүнээс хотод 4.9 (95%CI 4.7-5.2) ммоль/л, хөдөөд 4.6 (95%CI 4.4-4.7) ммоль/л байгаа нь хотын хүн амын дунд өлөн цусан дахь сахарын хэмжээ хөдөөгийнхөөс илүү байх хандлага ажиглагдаж байна. Хүйсээр авч үзэхэд: 573 эрэгтэй шинжилгээнд хамрагдсанаас хотод дундажаар 5.1 (95%CI 4.7-5.4) ммоль/л, хөдөөд 4.6 (95%CI 4.4-4.8) ммоль/л, 897 эмэгтэй шинжилгээнд хамрагдсанаас хотод дундажаар 4.8 (95%CI 4.6-5.0) ммоль/л, хөдөөд 4.5 (95%CI 4.3-4.7) ммоль/л тус тус байна (Хүснэгт 59).

Хүснэгт 59. Өлөн цусан дахь сахарын дундаж хэмжээ (ммоль/л)

Утга	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Нийт		
	n	Дундаж	95% CI	n	Дундаж	95% CI	n	Дундаж	95% CI
Хот	287	5.1	4.7-5.4	440	4.8	4.6-5.0	727	4.9	4.7-5.2
Хөдөө	286	4.6	4.4-4.8	457	4.5	4.3-4.7	743	4.6	4.4-4.7
Бүгд	573	4.8	4.6-5.0	897	4.7	4.5-4.8	1470	4.7	4.6-4.9

Өлөн цусан дахь сахарын өөрчлөлт (IFG): Судалгааны насны нийт хүн амын 9.5 хувь (95%CI 7.4-11.5) өлөн цусан дахь сахарын өөрчлөлттэй байв. Хүйсийн байдлаар, эрэгтэйчүүдийн 11.5 хувь (95%CI 8.5-14.5), эмэгтэйчүүдийн 7.5 хувь (95%CI 4.5-10.4) өлөн цусан дахь сахарын өөрчлөлттэй байна. Өлөн цусан дахь сахарын өөрчлөлттэй хүн амын байдлыг насны бүлгээр авч үзэхэд, 35-44 насны эрэгтэйчүүд 14.5 хувь (95%CI 8.6-20.3), харин 55-64 насны эмэгтэйчүүд 14.0 хувь (95%CI 2.2-25.7) буюу хамгийн өндөр хувьтай байлаа (Хүснэгт 60).

Хүснэгт 60. Өлөн цусан дахь сахарын өөрчлөлт, насны бүлэг, хүйсээр

Насны бүлэг	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Нийт		
	Тоо	%	95% CI	Тоо	%	95% CI	Тоо	%	95% CI
25-34	180	11.5	6.1-16.9	263	3.0	0.7-5.4	443	7.2	4.3-10.1
35-44	178	14.5	8.6-20.3	300	8.2	4.6-11.8	478	11.2	7.5-14.9
45-54	132	8.3	2.5-14.2	221	8.9	4.6-13.2	353	8.6	4.8-12.4
55-64	84	9.6	2.9-16.3	113	18.0	0.0-38.3	197	14.0	2.2-25.7
25-64	574	11.5	8.5-14.5	897	7.5	4.5-10.4	1471	9.5	7.4-11.5

Шинжилгээнд хамрагдсан 1472 хүнийг хот, хөдөөгөөр нь харьцуулан үзэхэд: өлөн цусан дахь сахарын өөрчлөлттэй (захын цусан дахь сахарын хэмжээ 5,6-6,1 ммоль/л байх IFG), 9 хувь (95%CI 7.3-11.6) түүнээс хотод 11.7 хувь (95%CI 8.6-14.8), хөдөөд 7.3 хувь (95%CI 4.8-9.7) байгаа нь хотын хүн амын дунд өлөн цусан дахь сахарын өөрчлөлт хөдөөгийнхөөс илүү байгаа ч энэ ялгаа нь статистик магадлал бүхий бус байлаа. Хүйсээр үзэхэд: 574 эрэгтэй шинжилгээнд хамрагдсанаас хотод дунджаар 13.2 хувь (95%CI 9.2-17.3), хөдөөд 9.8 хувь (95%CI 5.4-14.3), 898 эмэгтэй шинжилгээнд хамрагдсанаас хотод дунджаар 10.3 хувь (95%CI 5.4-15.1), хөдөөд 4.7 хувь (95%CI 2.5-7.0) тус тус байна (Хүснэгт 61).

Хүснэгт 61. Өлөн цусан дахь сахарын өөрчлөлт, байршил, хүйсээр

Утга	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Нийт		
	n	%	95% CI	n	%	95% CI	n	%	95% CI
Хот	288	13.2	9.2-17.3	440	10.3	5.4-15.1	728	11.7	8.6-14.8
Хөдөө	286	9.8	5.4-14.3	458	4.7	2.5-7.0	744	7.3	4.8-9.7
Бүгд	574	11.5	8.5-14.5	898	7.5	4.5-10.5	1472	9.5	7.3-11.6

Чихрийн шижин өвчний тархалт

Судалгааны хүрээний нийт хүн амын дунд ЧШӨ-ний тархалт 6.5 хувь (95%CI 4.5-8.4) байна. Үүнээс эрэгтэйчүүдийн 8.9 хувь (95%CI 5.0-12.7), эмэгтэйчүүдийн 4.1 хувь (95%CI 2.0-6.2) чихрийн шижинтэй байгаагаас үзэхэд эрэгтэйчүүдийн дунд энэ өвчний тархалт илүү их тохиолдож байгаа мэт боловч энэ нь статистик магадлал бүхий ялгаагүй байна (Хүснэгт 62).

Хүснэгт 62. Цусны сахар ихэссэн болон ЧШӨ-ний эмчилгээ хийлгэж буй байдал, насны бүлэг, хүйсээр

Насны бүлэг	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Бүгд		
	Тоо	%	95% CI	Тоо	%	95% CI	Тоо	%	95% CI
25-34	180	5.1	1.5-8.8	263	3.2	0.6-5.9	443	4.2	1.9-6.5
35-44	178	6.9	2.9-10.9	300	5.3	2.0-8.6	478	6.1	3.6-8.6
45-54	132	17.4	5.2-29.5	221	4.3	0.9-7.8	353	10.9	4.5-17.3
55-64	84	9.7	2.1-17.3	113	3.3	0.0-7.0	197	6.4	2.5-10.3
25-64	574	8.9	5.0-12.7	897	4.1	2.0-6.2	1471	6.5	4.5-8.4

Судалгаанд хамрагдсан хүмүүсийн дунд ЧШӨ-ний тархалт хотод 8.9 хувь (95%CI 5.8-12.0), хөдөөд 4.1 хувь (95%CI 2.0-6.1) байгаа нь хотын хүн амын дунд ЧШӨ-ний тархалт хөдөөгийнхнөөс өндөр байх хандлага ажиглагдаж байна. Үүнээс хотын эрэгтэйчүүдэд 14.2 хувь (95%CI 7.4-21.0), хөдөөний эрэгтэйчүүдэд 3.8 хувь (95%CI 1.3-6.2) буюу хотынхонд илүү, хотын эмэгтэйчүүдэд 3.9 хувь (95%CI 1.0-6.9), хөдөөний эмэгтэйчүүдэд 4.3 хувь (95%CI 1.5-7.2) буюу хүйсийн ялгаагүй байна (Хүснэгт 63).

Хүснэгт 63. Цусны сахар ихэссэн болон ЧШӨ-ний эмчилгээ хийлгэж буй байдал, байршил, хүйсээр

Утга	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Нийт		
	п	%	95% CI	п	%	95% CI	п	%	95% CI
Хот	288	14.2	7.4-21.0	440	3.9	1.0-6.9	728	8.9	5.8-12.0
Хөдөө	286	3.8	1.3-6.2	458	4.3	1.5-7.2	744	4.1	2.0-6.1
Бүгд	574	8.9	4.8-12.9	898	4.1	2.1-6.2	1472	6.5	4.4-8.5

ЧШӨ-ний оношлогоо ба цусан дахь сахарын шинжилгээ

Асуумж судалгаагаар судалгаанд 5438 хүн хамрагдсанаас эрэгтэй 2217, эмэгтэй 3221 хүн байна. Үүнээс 85.2 хувь (95%CI 83.5-86.9) нь цусанд сахар тодорхойлуулж байгаагүй бол 12.3 хувь (95%CI 10.8-13.7) нь цусанд сахар тодорхойлуулсан ч оношлогдоогүй, 0.9 хувь (95%CI 0.6-1.2) нь сүүлийн 12 сард цусан дахь сахараа тодорхойлуулаагүй бол 1.7 хувь (95%CI 1.3-2.1) нь сүүлийн 12 сард цусан дахь сахараа тодорхойлуулсан байна.

Хүйсээр үзэхэд: эрэгтэйчүүдийн 88.2 хувь (95%CI 86.2-90.1) нь цусанд сахар тодорхойлуулж байгаагүй, 9.5 хувь (95%CI 7.8-11.3) нь цусанд сахараа тодорхойлуулсан ч оношлогдоогүй, 0.6 хувь (95%CI 0.3-0.9) нь сүүлийн 12 сард цусан дахь сахараа тодорхойлуулаагүй бол, 1.7 хувь (95%CI 1.0-2.5) нь сүүлийн 12 сард тодорхойлуулсан, эмэгтэйчүүдийн 82.1% (95%CI 80.0-84.3) нь цусанд сахараа тодорхойлуулж байгаагүй, 15.1 хувь (95%CI 13.2-16.9) нь тодорхойлуулсан ч оношлогдоогүй, 1.2 хувь (95%CI 0.7-1.7) нь сүүлийн 12 сард тодорхойлуулаагүй, 1.6 хувь (95%CI 1.2-2.0) нь сүүлийн 12 сард цусан дахь сахараа тодорхойлуулсан байна.

Насны бүлгээр авч үзэхэд: 15-24 насны хүмүүс цусанд сахараа тодорхойлуулах хандлага бага (92.4%, 95%CI 90.5-94.3), 45-54 насны хүмүүс сүүлийн 12 сард цусанд сахар тодорхойлуулах шинжилгээнд хамрагдах хандлага илүү (3.4%, 95%CI 2.2-4.6) ажиглагдаж байлаа (Хавсралт I, 50-52).

Чинхрийн шижин өвчний эмчилгээ

ЧШӨ-ний улмаас эмчилгээ хийлгэж, эмч, эмнэлгийн ажилтнаас зөвлөгөө авч буй эсэх талаар 170 хүнд асуумж судалгаа хийхэд: 16.7 хувь (95%CI 10.0-23.5) нь сахар бууруулах эм ууж байгаагаас: эрэгтэйчүүд 16.3 хувь (95%CI 4.7-27.9), эмэгтэйчүүд 17.1 хувь (95%CI 8.7-25.4) байгаа бол инсулин эмчилгээ хийлгэж байгаа (9.9%, 95%CI 3.4-16.3) хүмүүсийн дотор эрэгтэйчүүд 14.0 хувь (95%CI 1.3-26.7), эмэгтэйчүүд 6.3 хувь (95%CI 1.9-10.8) байна.

Хоолны дэглэм барих талаар 45.хувь (95%CI 32.6-58.1), үүнээс: эрэгтэйчүүдийн 51.6 хувь (95%CI 32.9-70.4), эмэгтэйчүүдийн 40 хувь (95%CI 27.0-53.0), биеийн жин бууруулах талаар 36.1 хувь (95%CI 24.5-47.7), үүнээс: эрэгтэйчүүдийн 29.4 хувь (95%CI 13.4-45.5), эмэгтэйчүүдийн 41.8 хувь (95%CI 27.6-56), тамхи хэрэглэдэг хүмүүс тамхинаас татгалзах талаар 23.3 хувь (95%CI 12.1-34.5), үүнээс: эрэгтэйчүүдийн 38.0 хувь (95%CI 18.0-58.0), эмэгтэйчүүдийн 10.8 хувь (95%CI 4.3-17.3), хөдөлгөөний идэвхээ нэмэгдүүлэх талаар 52.4 хувь (95%CI 40.8-63.9), үүнээс: эрэгтэйчүүдийн 59.0 хувь (44.4-73.5), эмэгтэйчүүдийн 46.7 хувь (95%CI 33.6-59.9) нь тус тус эмч, эмнэлгийн ажилтанаас зөвлөгөө авсаныг асуумж судалгаагаар тогтоолоо (Хавсралт I, 53-58).

Дүгнэлт

1. Хүн амын өлөн цусан дахь сахарын хэмжээ 4.7 ммоль/л байгаа бөгөөд: эрэгтэйчүүдэд 4.8 ммоль/л, эмэгтэйчүүдэд 4.7 ммоль/л буюу хүйсийн ялгаагүй, хотод 4.9 ммоль/л, хөдөөд 4.6 ммоль/л буюу хотын хүн амын өлөн цусан дахь сахарын түвшин хөдөөгийнхнөөс өндөр байх хандлагатай байна.
2. Судалгааны хүрээний хүн амын 9.5% нь өлөн цусан дахь сахарын өөрчлөлттэй байгаа бөгөөд, эрэгтэйчүүд 11.5%, эмэгтэйчүүд 7.5%, хотын хүмүүст 11.7%, хөдөөгийн хүмүүст 7.3% байна.
3. ЧШӨ-ний тархалтын түвшин хүн амын дунд 6.5% байгаа бөгөөд, эрэгтэйчүүдэд 8.9%, эмэгтэйчүүдэд 4.1%, хотын хүмүүст 8.9%, хөдөөгийн хүмүүст 4.1% байна.

Хорт хавдар

Хөх умайн хүзүүний хорт хавдар

Судалгаанд оролцогсодоос умайн хүзүүний хорт хавдрыг харж оношлох буюу цууны хүчлийн болон умайн хүзүүний эсийн шинжилгээ буюу Pap тест (Papanicolaou test or Pap smear and Cervical cytology)-ийн сорилд хамрагдаж байсан эсэх мөн тухайн эмэгтэй хэдэн жилийн зайтай давтан сорилд хамрагдаж байгаа зэргийг асуумжийн аргаар судлав.

Судалгаанд хамрагдсан эмэгтэйчүүдийн 5.2 хувь (95%CI 4.2-6.1) нь цууны хүчлийн сорилд, 11.4 хувь (95%CI 9.9-13.0) нь PAP сорилд хамрагдсан үзүүлэлтээс умайн хүзүүний хорт хавдрын эрт илрүүлэлтийн хамралтын хувь хэт доогуур байгаа нь ажиглагдлаа (Хүснэгт 64).

Хүснэгт 64. Умайн хүзүүний хорт хавдрын эрт илрүүлэх үзлэгт хамрагдсан байдал (байршлаар)

Сорилын төрөл	Насны бүлэг	Тоо	% үзлэг хийгдсэн	95%CI	% үзлэг хийгдээгүй	95%CI
Цууны хүчлийн сорил	15-24	471	0.9	0.0-1.8	99.1	98.2-100.0
	25-34	855	4.0	2.3-5.6	96.0	94.4-97.7
	35-44	827	10.3	7.5-13.1	89.7	86.9-92.5
	45-54	569	9.6	6.3-12.8	90.4	87.2-93.7
	55-64	277	8.1	4.4-11.8	91.9	88.2-95.6
	15-64	2999	5.2	4.2-6.1	94.8	93.9-95.8
PAP сорил	15-24	470	2.2	0.6-3.9	97.8	96.1-99.4
	25-34	860	10.6	7.5-13.6	89.4	86.4-92.5
	35-44	823	19.9	16.2-23.7	80.1	76.3-83.8
	45-54	570	21.5	17.9-25.0	78.5	75.0-82.1
	55-64	276	19.3	13.3-25.3	80.7	74.7-86.7
	15-64	2999	11.4	9.9-13.0	88.6	87.0-90.1

Умайн хүзүүний хорт хавдрын эрт илрүүлэлтийн шинжилгээнд хамрагдсан байдлыг насны бүлгээр үзвэл 35-54 насны эмэгтэйчүүд илүү хамрагдаж байв. Тухайлбал, цууны хүчлийн сорилд 35-44 ба 45-54 насныхны 10.3 хувь (95%CI 7.5-13.1), 9.6 хувь (95%CI 6.3-12.8) болон PAP сорилд 19.9 хувь (95%CI 16.2-23.7), 21.5 хувь (95%CI 17.9-25.0) тус тус хамрагдсан байна (Хүснэгт 65).

Хүснэгт 65. Умайн хүзүүний хорт хавдрын эрт илрүүлэх үзлэгт хамрагдсан байдал(насаар)

Сорилын төрөл	Байршил	Тоо	% үзлэг хийгдсэн	95%CI	% үзлэг хийгдээгүй	95%CI
Цууны хүчлийн сорил	Хот	1465	4,8	3,4-6,3	95,2	93,7-96,6
	Хөдөө	1534	5,5	4,3-6,7	94,5	93,3-95,7
	Нийт	2999	5,2	4,2-6,1	94,8	93,9-95,8
PAP сорил	Хот	1466	13,1	10,7-15,6	86,9	84,4-89,3
	Хөдөө	1533	9,6	7,9-11,2	90,4	88,8-92,1
	Нийт	2999	11,4	9,9-13,0	88,6	87,0-90,1
Нийт	Хот	1476	15,8	13,1-18,5	84,2	81,5-86,9
	Хөдөө	1545	12,9	10,7-15,2	87,1	84,8-89,3
	Нийт	3021	14,4	12,6-16,3	85,6	83,7-87,4

Судалгааны насны нийт эмэгтэйчүүдийн 14.4 хувь (95%CI 12.6-16.3) умайн хүзүүний хорт хавдрыг эрт илрүүлэх үзлэгт хамрагдсанаас хот хөдөөгийн байдалд онцын ялгаа ажиглагдахгүй байна. Цууны хүчлийн сорилд хамрагдсан эмэгтэйчүүдийн 4.8 хувь (95%CI 3.4-6.3) нь хотод, 5.5 хувь (95%CI 4.3-6.7) нь хөдөө, PAP сорилд хамрагдагсдын 13,1 хувь (95%CI 10.7-15.6) нь хотод, 9,6 хувь (95%CI 7.9-11.2) нь хөдөөд байгаа ба PAP сорилд хотын эмэгтэйчүүд илүү хамрагдсан байдал ажиглагдлаа. Эмэгтэйчүүдийн 85.6 хувь (95%CI 83.7-87.4) нь умайн хүзүүний хорт хавдрыг эрт илрүүлэх үзлэгт огт хамрагдаагүй байгаа нь хавдрыг эрт илрүүлэх үйл ажиллагаа хангалттай хийгдэхгүй байгааг харуулж байна. (Хүснэгт 65)

Хөхний хорт хавар

Судалгаанд оролцогсодоос хөхөө өөрөө шалгах арга, хөхийг шинжих эмнэл зүйн арга, хөхний рентген зураг зэрэг аргуудын аль нэгийг хэрэглэж байсан ба хэдийн хугацааны давтамжтайгаар хөхөө өөрөө шалгадаг болон эрүүл мэндийн байгууллагад очиж шалгуулдаг зэргийг асуумжийн аргаар судлав.

Судалгааны насны эмэгтэйчүүдийн 36.3 хувь (95%CI 31.1-41.6) нь хөхөө өөрөө шинжих, 3.2 хувь (95%CI 2.0-4.3) хөхөө эмч эмнэлгийн ажилтнаар шинжүүлэх, 1.7 хувь (95%CI 1.7-2.3) нь маммографийн шинжилгээнд хамрагдсан үзүүлэлтээс харахад хөхний хорт хавдрын эрт илрүүлэлтийн хамралтын хувь хэт доогуур байгаа нь ажиглагдлаа.

Хүснэгт 66. Хөхний хорт хавдрын эрт илрүүлэх үзлэгт хамрагдсан байдал (насаар)

Сорилын төрөл	Насны бүлэг	Тоо	% үзлэг хийгдсэн	95%CI	% үзлэг хийгдээгүй	95%CI
Хөхийг эмнэл зүйн аргаар шинжих	15-24	425	1.9	0.3-3.5	98.1	96.5-99.7
	25-34	738	3.3	1.8-4.8	96.7	95.2-98.2
	35-44	701	4.3	2.4-6.1	95.7	93.9-97.6
	45-54	509	4.0	2.2-5.9	96.0	94.1-97.8
	55-64	258	4.7	1.7-7.7	95.3	92.3-98.3
	15-64	2631	3.2	2.0-4.3	96.8	95.7-98.0
Маммографи	15-24	426	0.4	0.0-1.0	99.6	99.0-100.0
	25-34	737	2.4	0.9-3.8	97.6	96.2-99.1
	35-44	701	2.8	1.3-4.2	97.2	95.8-98.7
	45-54	511	2.3	1.0-3.6	97.7	96.4-99.0
	55-64	258	2.6	0.5-4.7	97.4	95.3-99.5
	15-64	2633	1.7	1.2-2.3	98.3	97.7-98.8
Хөхөө өөрөө шинжих арга	15-24	474	28.2	21.2-35.2	71.8	64.8-78.8
	25-34	873	40.1	34.5-45.6	59.9	54.4-65.5
	35-44	840	44.4	37.4-51.3	55.6	48.7-62.6
	45-54	587	43.2	35.8-50.6	56.8	49.4-64.2
	55-64	286	28.5	21.1-35.8	71.5	64.2-78.9
	15-64	3060	36.3	31.1-41.6	63.7	58.4-69.0

Хөхийг эмнэл зүйн аргаар шинжих 4.3 (95%CI 2.4-6.1) - 4.7 (95%CI 1.7-7.7) болон маммографи 2.8 (95%CI 1.3-4.2)-д 35-54 насанд болон нас ахих тутам илүү хамрагдсан байна. Маммограф шинжилгээнээс 1.7 хувь (95%CI 1.2-2.3) нь хөхийг эмнэл зүйн аргаар шинжих үзлэгт 3.2 хувь (95%CI 2.0-4.3) илүү хамрагдсан нь ажиглагдлаа. (Хүснэгт 66)

Хөхийг эмнэл зүйн аргаар шинжих нь хот хөдөөд адил, маммографийн аргаар шинжих үзлэгт хогод арай илүү хамрагдсан байдал харагдаж байна. (Хүснэгт 67)

Хүснэгт 67. Хөхний хорт хавдрын эрт илрүүлэх үзлэгт хамрагдсан байдал (байршлаар)

Сорилын төрөл	Байршил	Тоо	% үзлэг хийгдсэн	95%CI	% үзлэг хийгдээгүй	95%CI
Хөхийг эмнэл зүйн аргаар шинжих	хот	1287	3.9	1.9-5.9	96.1	94.1-98.1
	хөдөө	1344	2.3	1.5-3.2	97.7	96.8-98.5
	15-64	2631	3.2	2.0-4.3	96.8	95.7-98.0
Маммаграфи	хот	1288	2.1	1.2-2.9	97.9	97.1-98.8
	хөдөө	1345	1.3	0.8-1.9	98.7	98.1-99.2
	15-64	2633	1.7	1.2-2.3	98.3	97.7-98.8
Хөхөө өөрөө шинжих арга	хот	1494	39.3	31.1-47.5	60.7	52.5-68.9
	хөдөө	1566	33.0	27.0-38.9	67.0	61.1-73.0
	15-64	3060	36.3	31.0-41.6	63.7	58.4-69.0

Дүгнэлт

1. Судалгаанд хамрагдсан эмэгтэйчүүдийн 5.2 хувь нь цууны хүчлийн сорилд, 11.4 хувь нь РАР сорилд хамрагдсан үзүүлэлтээс умайн хүзүүний хорт хавдрын эрт илрүүлэлтийн хамралтын хувь хэт доогуур байна.
2. Умайн хүзүүний хорт хавдрын эрт илрүүлэлтийн шинжилгээнд 35-54 насны эмэгтэйчүүд илүү хамрагдаж байгаа нь манай улсад умайн хүзүүний өмөнгийн өвчлөл хамгийн өндөр байгаа настай дүйж байна.
3. Судалгааны насны 3 эмэгтэй тутмын 1 нь хөхөө өөрөө шинжих, зөвхөн 3.2 хувь хөхийг эмнэл зүйн аргаар шинжих, 1.7 хувь нь маммографийн шинжилгээнд хамрагдсан нь хөхний хорт хавдрын эрт илрүүлэлтийн хамралт хангалтгүй байгааг харуулж байна.
4. Хөх, умайн хүзүүний хорт хавдрын эрт илрүүлэлтийн шинжилгээнд хамрагдсан байдал хот хөдөөд ялгаагүй байна.

Хэлцэмж

1. Судалгаанд хамрагдсан эмэгтэйчүүдийн дөнгөж 5.2 хувь цууны хүчлийн сорилд, 11.4 хувь нь РАР сорилд хамрагдсан харин нь цууны хүчлийн сорилд 94.8 хувь, РАР сорилд 88.6 хувь нь хамрагдаагүй үзүүлэлт гарсан нь манай улсад умайн хүзүүний хорт хавдрыг эрт илрүүлэх үйл ажиллагаа хангалтгүй байгааг илтгэж байна.
2. Мөн судалгаанд хамрагдсан эмэгтэйчүүд цууны хүчлийн сорилд (10.3%, 9.6%) болон РАР сорилд (19.9%, 21.5%) 35-44 ба 45-54 насанд илүү хамрагдсан байгаа нь манай улсад умайн хүзүүний өмөнгийн өвчлөл 35-64 насанд хамгийн өндөр байгаа настай дүйж байгаа нь эдгээр сорилууд нь эрт илрүүлэх арга бус оношлогооны зорилгоор илүү хийгдсэнийг харуулж байж болох юм. Иймээс, умайн хүзүү, хөхний хорт хавдраас сэргийлэх, эрт илрүүлэх, эмчлэх талаархи ажлыг төлөвлөх, зохион байгуулахад эдгээр хавдрын эрт илрүүлэлтэнд хамрагдаж байгаа байдлын судалгаа нь чухал ач холбогдолтой билээ.
3. Судалгаанд хамрагдсан эмэгтэйчүүдийн 3.2 хувь нь хөхийг эмнэл зүйн аргаар шинжих үзлэгт, 1.7 хувь нь маммографийн шинжилгээнд хамрагдсан нь хөхийг эрт илрүүлэх үзлэгт дутмаг байгааг харуулж байна.

3.4. ОСОЛ ГЭМТЭЛ, ХҮЧИРХИЙЛЭЛ

Осол гэмтэл

Нийт судалгаанд хамрагдсан хүн амын дунд осол гэмтэлд өртсөн байдал болон осол гэмтлээс сэргийлэх мэдлэгийн түвшинг тодорхойлж үнэлгээ дүгнэлт өглөө.

Зам тээврийн ослоос бусад осол гэмтэл

Судалгаанд зам тээврийн ослоос бусад осол гэмтэлд унасан, түлэгдсэн, зүссэн, хөлдсөн, юманд цохигдсон, хордлого болон бусад гэмтлийн тохиолдолд эмнэлгийн тусламж авсан байдлыг байршил, нас, хүйсийн байдлаар тогтоолоо.

Зам тээврийн ослоос бусад осол гэмтэлд өртсөн тохиолдол 8 хувь (95%CI 6.8-9.2), үүнээс эрэгтэйчүүд 10.1 хувь (95% CI 8.3-11.8), эмэгтэйчүүд 5.9 хувь (95%CI 4.6-7.10)-ийг эзлэж эрэгтэйчүүд эмэгтэйчүүдээс 1.7 дахин их өртсөн байна (Хүснэгт 68).

Хүснэгт 68. Зам тээврийн ослоос бусад ослоор санамсаргүй гэмтэж эмнэлгийн тусламж авсан байдал (насны бүлэг, хүйсээр)

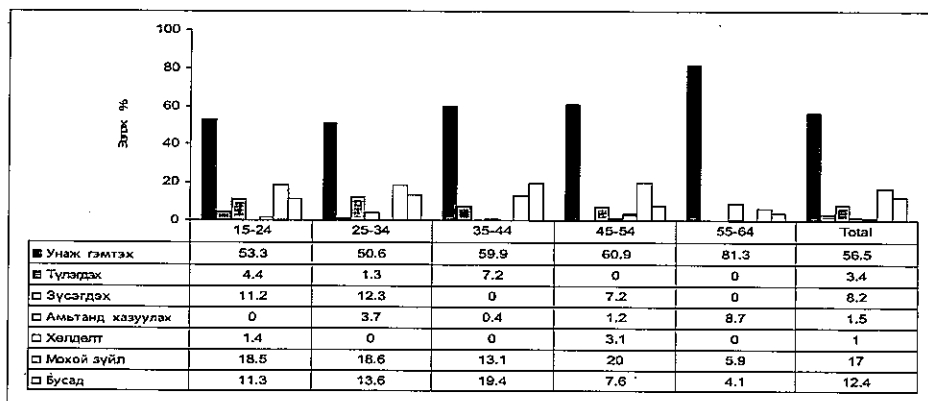
Насны бүлэг	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Бүгд		
	тоо	хувь	95% CI	тоо	хувь	95% CI	тоо	хувь	95% CI
15-24	403	11.5	7.3-15.7	495	6.1	3.1-9.1	898	8.9	6.1-11.7
25-34	603	10.9	7.5-14.3	921	3.9	2.3-5.5	1524	7.4	5.4-9.4
35-44	567	8.2	5.9-10.5	874	6.7	4.8-8.5	1441	7.4	5.9-9.0
45-54	420	9.4	5.9-13.0	625	6.5	3.8-9.3	1045	8.0	5.4-10.7
55-64	223	5.7	1.7-9.7	301	8.1	4.7-11.5	524	7.0	4.3-9.6
15-64	2216	10.1	8.3-11.8	3216	5.9	4.6-7.1	5432	8.0	6.8-9.2

Бусад осол гэмтэлд өртсөн байдлыг төрлөөр нь авч үзвэл аль ч хүйсэнд гэмтлээс шалтгаалсан уналт бэртэлт хамгийн өндөр 56.5 хувь (95%CI 47.5-65.5) байгаа бол мохоо зүйлд цохиулах 17.4 хувь (95%CI 11.2-22.9), бусад шалтгаант гэмтлүүд 12.4 хувь (95%CI 7.9-16.9), зүсч гэмтэх 8.2 хувь (95%CI 2.7-13.6)-ийг тус тус эзэлж байна (Хавсралт I, 59-61).

Бусад осол гэмтэлд өртөгсөдийг насны байдлаар авч үзвэл 8.9 хувь (95%CI 6.1-11.7) нь 15-24 насныхан үүнээс эрэгтэйчүүд 11.5 хувь (95%CI 7.3-15.7), эмэгтэйчүүд 8.1 хувь (95%CI 4.7-11.5)-ийг тус тус эзэлж байв.

Гэмтлийн улмаас унаж бэртэх байдал нь нас ахих тусам нэмэгдэж байна. Тухайлбал 35-44 насанд 59.9 хувь (95%CI 43.4-76.3) байсан бол 55-64 насанд 81.3 хувь (95%CI 67.7-94.8) болтлоо өсч байна. Харин мохоо зүйлд гэмтсэн тохиолдол нь 25-34 насныханд 18.6 хувь (95%CI 9.4-27.7), 15-24 насанд 18.5 хувь (95%CI 6.4-30.6) буюу харьцангуй залуу, хөдөлмөрийн насныхны дунд тохиолдох явдал элбэг байна (Дүрслэл 19).

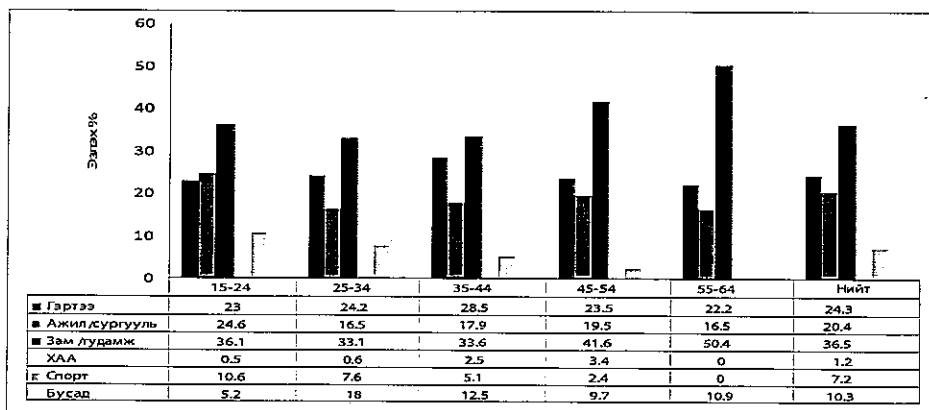
Дүрслэл 19. Зам тээврийн ослоос бусад ослоор санамсаргүй гэмтэж эмнэлгийн тусламж авсан байдал (Насны бүлэг, ослын төрлөөр)

Судалгаанд хамрагдагсдын гэмтэл авсан байршлаар нь үзвэл хүйс хамааралгүй 36.5 хувь (95%CI 30.8-42.2) нь гудамж, гадна орчинд гэмтэл авсан, 23.3 хувь (95%CI 18.6-30.0) нь гэр оронд, 20.4 хувь (95%CI 13.7-27.2) сургууль болон ажлын байранд, 10.3 хувь (95%CI 5.7-14.9) нь бусад газарт, 7.2 хувь (95%CI 2.6-11.9) нь биеийн тамирын зааланд тус тус гэмтэл авсан гэжээ (Хавсралт I, 62-64).

Насны байдлаар авч үзвэл 15-24 насныхан сургууль, ажлын байранд 24.6 хувь (CI95% 11.7-37.6), биеийн тамирын зааланд 10% (95%CI 1.3-20.0) гэмтэж байгаа бол 55-64 насныхан гудамж, зам орчинд 50.4 хувь (95%CI 27.1-73.7) гэмтэж байгаа нь гэмтэл бэртэл авах тохиолдол нь наснаас хамааран байршлын хувьд ялгаатай байгаа нь ажиглагдаж байна (Дүрслэл 20).

Дүрслэл 20. Зам тээврийн ослоос бусад ослоор санамсаргүй гэмтэж эмнэлгийн тусламж авсан байдал (Осол авсан байршлаар)

Хүйсээр нь үзвэл эрэгтэйчүүд 15-24 насанд 14.9 хувь (95%CI 1.4-28.4) нь биеийн тамираар хичээллэх үедээ гэмтэл авсан бол тухайн насны эмэгтэйчүүд сургууль, ажлын байран дээр 32.5 хувь (95%CI 7.7-57.3) гэмтсэн байна.

Зам тээврийн осол

Осол гэмтлийн тэргүүлэх шалтгаан болж буй зам тээврийн ослын тухай сүүлийн 12 сард осол гэмтэл авсан эсэх, ямар төрлийн осолд өртсөн, осол үүсэхэд нөлөөлсөн хүчин зүйлс, байршил, зам тээврийн ослыг үүсгэж буй эрсдэлт хүчин зүйлс, тээврийн хэрэгсэл дотор хамгаалалтын бүс, хамгаалалтын малгайны хэрэглээ, өдөрт хэдэн цаг тээврийн хэрэгсэл жолооддог, согтууруулах ундаа хэрэглэн замын хөдөлгөөнд оролцдог зэргийг асуумжийн аргаар судлаж үнэлгээ өглөө.

Сүүлийн 12 сарын байдлаар зам тээврийн осолд өртсөн байдал 4.0 хувь (95%CI 3.1-4.8) байна. Хүйсээр авч үзвэл эрэгтэйчүүд 5.8 хувь (95%CI 4.3-7.3), эмэгтэйчүүд 2.1 хувь (95%CI 1.4-2.7) хувь байгаа бөгөөд эрэгтэйчүүд, эмэгтэйчүүдээс 2.7 дахин их зам тээврийн осолд өртсөн байна. (Хүснэгт 69)

Зам тээврийн осолд өртсөн байдлыг насны бүлгээр авч үзвэл 25-34 насныхан 6.0 хувь (95% CI 4.1-8.0)-аар хамгийн өндөр байгаа бөгөөд үүнээс эрэгтэйчүүд 9.7 хувь (95%CI 6.2-13.3), эмэгтэйчүүд 2.3 хувь (95% CI 1.3-3.3) байна.

Хүснэгт 69. Зам тээврийн ослын байдал (насны бүлэг, хүйс, байршлаар)

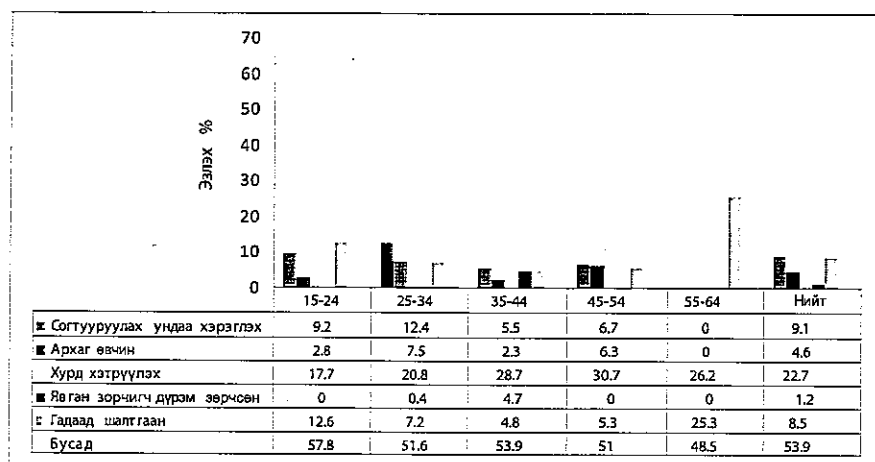
	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Бүгд		
	тоо	%	95% CI	тоо	%	95% CI	тоо	%	95% CI
Насны бүлэг									
15-24	403	4.1	1.8-6.4	495	2.5	1.1-4.0	898	3.3	1.9-4.7
25-34	603	9.7	6.2-13.3	921	2.3	1.3-3.3	1524	6.0	4.1-8.0
35-44	568	7.2	4.2-10.2	875	2.0	0.9-3.1	1443	4.6	3.0-6.2
45-54	420	3.2	1.3-5.1	625	1.4	0.5-2.3	1045	2.3	1.3-3.4
55-64	223	2.3	0.2-4.5	301	0.5	0.0-1.3	524	1.4	0.2-2.6
15-64	2217	5.8	4.3-7.3	3217	2.1	1.4-2.7	5434	4.0	3.1-4.8
Байршлаар									
Хот	996	5.6	3.3-7.8	1547	1.8	0.9-2.7	2543	3.6	2.5-4.7
Хөдөө	1221	6.0	3.9-8.1	1670	2.4	1.5-3.3	2891	4.3	3.1-5.6
Нийт	2217	5.8	4.3-7.3	3217	2.1	1.4-2.7	5434	4.0	3.1-4.8

Зам тээврийн осолд өртсөн байдлыг хот хөдөөгөөр харьцуулж үзэхэд хөдөө орон нутагт өндөр буюу 4,3 хувь (95%CI 3.1-4.8) байгаа боловч энэ ялгаа нь статистикийн хувьд магадлалгүй байлаа.

Зам тээврийн осол үүсэхэд нөлөөлсөн гол хүчин зүйлсээс хурд хэтрүүлсэн 22.7 хувь (95%CI 15.7-29.7), согтууруулах ундаа хэрэглэсэн 9.1 хувь (95% CI 3.8-14.3)-ийг тус тус эзэлж байна. Харин хүйсийн байдлаар үзэхэд зам тээврийн осол үүсгэж буй хүчин зүйлээрээ ижил байв (Хавсралт 65-67).

Зам тээврийн осол үүсэхэд нөлөөлж буй бусад тохиолдолд 53.9 хувь нь бүрэн бус тээврийн хэрэгсэл жолоодох, хүн тээвэрлэх журам зөрчсөн, гэрлэн дохио зөрчсөн, гэрэлтүүлэх хэрэгсэл зөв хэрэглээгүй, явган хүний гарц буруу нэвтэрсэн, явганаар явахдаа замын хөдөлгөөний дүрэм зөрчсөн, тээврийн хэрэгсэлд суух явцдаа хамгаалалтын бүс хийгээгүй, жолооч замын хөдөлгөөний дүрэм зөрчсөн гэх мэт хүчин зүйлүүд орж байна. Зам тээврийн осол үүсэхэд нөлөөлж буй гадаад орчны хүчин зүйл 8.5 хувь (замын халтиргаа гулгаа, байгаль цаг агаар, замын эвдрэлүүд, замын гэрэлтүүлэг муугаас, үзэгдэх орчим хязгаарлагдах, бусад жолооч нарын нөлөөлөл) эзэлж байна (Хавсралт I, 65-67).

Дүрслэл 21. Зам тээврийн ослын байдал (насны бүлэг, нөлөөлж буй хүчин зүйлээр)

Зам тээврийн осол үүсэхэд нөлөөлсөн гол хүчин зүйлийг хот хөдөөгийн байдлаар ялгаж үзэхэд хот суурин газрын хүн амын 24.0 хувь (95%CI 16.2-31.8) нь хурд хэтрүүлснээс, 7.4 хувь (95%CI 0.3-14.5) нь согтууруулах ундаа хэрэглэснээс хөдөөгийн хүн амын 10.4 хувь (95%CI 3.1-17.8) нь согтууруулах ундаа хэрэглэснээс, харин 21.6 хувь (95% CI 10.8-32.4) нь хурд хэтрүүлснээс тус тус гэмтсэн байна (Хүснэгт 70).

Хүснэгт 70. Зам тээврийн ослийн байдал (хот, хөдөөгөөр, байршил, нөлөөлж буй хүчин зүйлээр)

Согтууруулах ундаа хэрэглэх				Хэт ядрах, өвчтэй		Хурд хэтрүүлэх		Явган зорчигчийн дүрэм зөрчсөн		Гадаад шалтгаан		Бусад	
Хүн ам	Тоо	%	95% CI	%	95% CI	%	95% CI	%	95% CI	%	95% CI	%	95% CI
Хот	82	7.4	0.3-14.5	6.6	0.8-12.5	24.0	16.2-31.8	1.4	0.0-3.4	8.4	1.7-15.0	52.2	37.9-66.6
Хөдөө	109	10.4	3.1-17.8	2.9	0.0-6.8	21.6	10.8-32.4	1.1	0.0-3.2	8.7	4.1-13.2	55.3	42.9-67.8
Нийт	191	9.1	3.9-14.3	4.6	1.1-8.0	22.7	15.7-29.6	1.2	0.0-2.7	8.5	4.6-12.5	53.9	44.5-63.3

Зам тээврийн осол үүсэхэд нөлөөлсөн хүчин зүйлсийг насны бүлэг, хүйсээр үзвэл 25-34 насны эрэгтэйчүүдийн 13.5 хувь (95%CI 0.0-27.3) нь согтууруулах ундаа хэрэглэж жолоо барьснаас гэмтсэн бол нас ахих тусам буюу 35-44 насанд 33.0 хувь (95%CI 17.6-48.4), 45-54 насанд 35.4 хувь (95%CI 0.0-71.2)-иар хурд хэтрүүлж замын хөдөлгөөнд оролцож гэмтэл авчээ.

Харин зам тээврийн осол үүсэхэд нөлөөлсөн хүчин зүйлсийг насны байдлаар үзэхэд 15-24 насны эмэгтэйчүүдийн 18.8 хувь (95%CI 0.0-41.2) нь согтууруулах ундаа хэрэглэсэн үедээ замын хөдөлгөөнд оролцсоноос, 25-34 насныхны 30.3 хувь (95%CI 6.6-53.9), 55-64 насныхны 39.3 хувь (95%CI 0.0-100.0) нь хурд хэтрүүлсэн тээврийн хэрэгслийг жолоодсон эсвэл хурд хэтрүүлсэн тээврийн хэрэгслийн дотор сууж явж байснаас гэмтсэн байна.

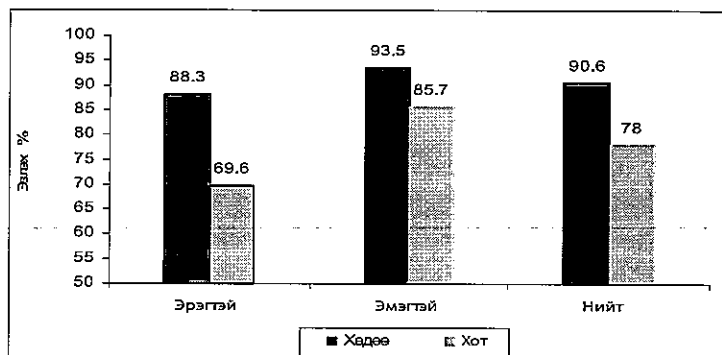
Тээврийн хэрэгсэл жолоодох буюу зорчигч байдлаар замын хөдөлгөөнд оролцох үедээ хамгаалалтын бүс бүсэлдэг талаар асуумж авахад 83.6 хувь (95% CI 81.2-86.0) нь хамгаалалтын бүсийг тогтмол хэрэглэж заншаагүй, үүнээс эрэгтэйчүүдийн 78.6 хувь (95%CI 75.5-81.7), эмэгтэйчүүдийн 88.9 хувь (95%CI 86.4-91.5) нь хамгаалалтын бүсийг хааяа болон огт хэрэглэдэггүй байна. /Хүснэгт 71/

Хүснэгт 71. Тээврийн хэрэгсэл жолоодох буюу зорчих үед хамгаалалтын бүс бүсэлдэггүй байдал (насны бүлэг, хүйсээр)

Насны бүлэг	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Бүтд		
	Тоо	%	95% CI	Тоо	%	95% CI	Тоо	%	95% CI
15-24	306	84.5	77.8-91.2	370	90.9	86.9-95.0	676	87.7	82.8-92.5
25-34	493	76.4	72.4-80.5	673	86.6	83.0-90.1	1166	81.2	78.0-84.4
35-44	467	71.0	65.0-77.0	650	88.4	85.1-91.8	1117	79.4	76.1-82.7
45-54	324	75.4	68.1-82.7	470	88.5	84.7-92.2	794	81.7	77.7-85.7
55-64	165	87.5	81.7-93.3	202	88.9	83.6-94.3	367	88.2	83.9-92.6
15-64	1755	78.6	75.5-81.7	2365	88.9	86.4-91.5	4120	83.6	81.2-86.0

Хот суурин газрын хүн амын 78.0 хувь (95%CI 73.6-82.3), хөдөөгийн хүн амын 90.6 хувь (95%CI 87.8-93.3) нь тээврийн хэрэгсэл дотор зорчих үедээ хамгаалалтын бүс бүсэлдэггүй байна. Хот хөдөөгийн түвшинд хүйсийн ялгаагаар судалж үзэхэд хотын эрэгтэйчүүдийн 69.6 хувь (95%CI 64.7-74.6) харин хөдөө орон нутгийн эрэгтэйчүүдийн 88.3 хувь (95%CI 84.8-91.7) нь хамгаалалтын бүс хэрэглэдэггүй байна (Дүрслэл 22).

Дүрслэл 22. Тээврийн хэрэгсэл жолоодох буюу зорчих үед хамгаалалтын бүс бүсэлдэггүй байдал (байршил, хүйсээр)

Судалгаанд оролцогчдоос дугуй унах болон мотоцикл жолоодох үедээ хамгаалалтын малгай хэрэглэдэг эсэхийн талаар асуухад нийт оролцогсдын 95.6 хувь (95%CI 94.0-97.2) нь хамгаалалтын малгай тогтмол өмсдөггүй буюу огт хэрэглэдэггүй, хүйсийн хувьд энэ үзүүлэлт ялгаагүй байна.

Судалгаанд хоногт хэдэн цаг тээврийн хэрэгсэл жолооддог вэ гэсэн асуултанд эрэгтэйчүүд дунджаар 2.9 (95%CI 2.5-3.4) цаг, эмэгтэйчүүд 0.7 (95%CI 0.4-1.0) цаг жолоо барьдаг гэж хариулжээ. 35-44 насны эрэгтэйчүүд 3.5 (95%CI 2.9-4.1) цаг буюу хамгийн олон цагаар жолоо барьдаг ажээ.

Дүгнэлт

1. Зам тээврийн ослоос бусад осол гэмтлийн тархалт 8 хувь байгаагаас унаж бэртэх 56.5 хувь болон мохоо зүйлд цохнуулан 17.4 хувь гэмтэх төрлүүд давамгайлж байна.
2. Эрэгтэйчүүд, эмэгтэйчүүдээс 1.7 дахин осолд илүү өртсөн, насны хувьд 1524 насны эрэгтэйчүүд, 25-34 насны эмэгтэйчүүд, 55-64 насныхан аль ч хүйсэнд илүү өртсөн байв.
3. Осол гэмтэл авсан байршлаар нь авч үзвэл 3 хүн тутмын 1 нь гудамж, зам орчинд гэмтсэн бол 5 хүн тутмын 1 нь гэр орон ахуйн нөхцөлд, сургууль, сургуулийн орчим болон ажлын байран дээрээ тус тус гэмтэл авсан байна.
4. Судалгааны хүрээний нийт хүн амын 4 хувь нь зам тээврийн осолд өртсөн байна.
5. Зам тээврийн осолд өртсөн 5 хүн тутмын 1 нь замын хөдөлгөөнд хурд хэтрүүлснээс, 10 хүн тутмын 1 нь согтууруулах ундаа хэрэглэснээс болжээ.
6. Тээврийн хэрэгслээр жолооч болон зорчигч байдлаар замын хөдөлгөөнд оролцохдоо хамгаалалтын бүсийг 10 хүн тутмын 8 нь тогтмол хэрэглэдэггүй буюу огт бүсэлдэггүй байна.
7. Дугуй болон мотоцикл унах үедээ хамгаалалтын малгайг аль ч хүйснийхэн бараг хэрэглэдэггүй байна.

Хэлцэмж

Дэлхий дээр осол гэмтлийн улмаас өдөрт 16000 хүн, жил бүр 5 сая хүн нас бардаг бөгөөд энэ нь нийт өвчний улмаас нас баралтын 9.8 хувийг, нийт өвчлөлийн 12.3 хувийг эзлэж байна / ДЭМБ, 2004 он/ Сүүлийн жилүүдэд Монгол оронд осол гэмтэл нь хүн амын нас баралтын шалтгааны гуравдугаарт, бүртгэгдсэн өвчлөлийн тавдугаарт орох болж тохиолдлын тоо нь жилээс жилд нэмэгдсээр байна.

“Монгол орон дахь осол гэмтлийн өнөөгийн байдал, 2003-2004” судалгаагаар ЭМГ-ын үзүүлэлтэд эрэгтэйчүүд эмэгтэйчүүдээс 3.3 дахин зам тээврийн осолд илүү өртөж байсан бол, ЦЕГ-ын статистик мэдээгээр 2.7 дахин илүү байсан бөгөөд энэхүү судалгаагаар эрэгтэйчүүд эмэгтэйчүүдээс 2.8 дахин илүү гэмтэж байна.

Манай судалгаагаар зам тээврийн осол үүсгэсэн тэргүүлэх шалтгаан нь хурд хэтрүүлснээс болсон байв Жолооч зорчигч байдлаар замын хөдөлгөөнд оролцохдоо хамгаалалтын бүс, малгайг бага хэрэглэж байгаа нь ГССҮТ-ийн ЯТК-т осол гэмтлийн улмаас эмнэлгийн тусламж авагсдын 31 хувь нь тархи нуруу нугасны гэмтэлтэй байснаар давхар батлагдаж байна. Уг судалгаагаар осол авсан байршлын хувьд аль ч хүйсэнд нэгдүгээрт зам гудамжинд гэмтсэн, хоёрдугаарт гэр орон ахуйн нөхцөлд гэмтэл авсан байгаа нь зам тээврийн осол, гэмтлээс шалтгаалсан уналт бэртэл, гэр бүл ахуйн орчинд хүчирхийлэлд өртөж байгаагаар давхар нотлогдож байна.

Энэхүү судалгааны асуумжийн явцад судалгаанд хамрагдсан хүн амын нэн ялангуяа эмэгтэйчүүд болон өндөр настангууд хүчирхийлэлд өртсөнөө даран нууж хэлснээр судалгаанаас гарсан зам тээврийн ослоос бусад осол гэмтлийн шалтгааны 2, 4 дүгээрт орж буй мохоо болон хурц зүйлд гэмтсэн гэсэн тохиолдлууд нь хүчирхийлэлд бүртгэгдэх магадлал өндөр байна. Мөн бидний судалгаагаар зам тээврийн ослоос бусад осол гэмтлийн тэргүүлэх шалтгаанаар гэмтлийн улмаас унаж бэртсэн зэрэг нь ГССҮТ-ийн статистик мэдээгээр нас баралт, бүртгэгдсэн өвчлөл, хэвтэн эмчлүүлэгсдийн шалтгааны тэргүүлэх зэрэгт зам тээврийн осол, унаж бэртэх, хүн хоорондын хүчирхийлэл орж байгаагаар давхар нотлогдож байна.

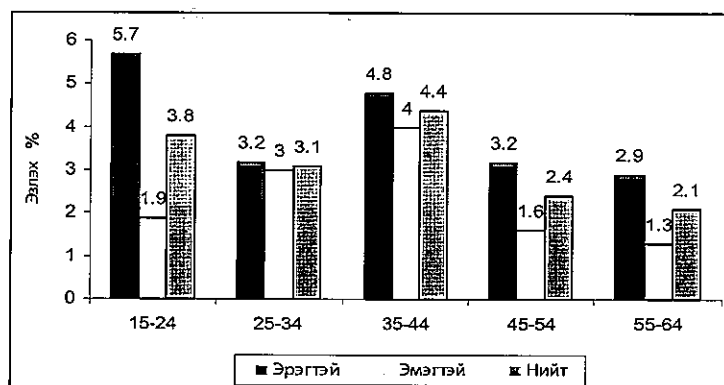
Хүчирхийлэл

Энэ удаагийн судалгаанд хүчирхийллийг эрүүл мэндийн эрсдэлт хүчин зүйл болох нь, хүчирхийлэл ба стресс, хүүхдийн эсрэг хүчирхийлэл болон хүчирхийлэлд өртөгсдөд үзүүлэх тусламж үйлчилгээ гэсэн чиглэлүүдээр авч үзлээ.

Хүчирхийлэл нь эрүүл мэндийн эрсдэлт хүчин зүйл болох нь

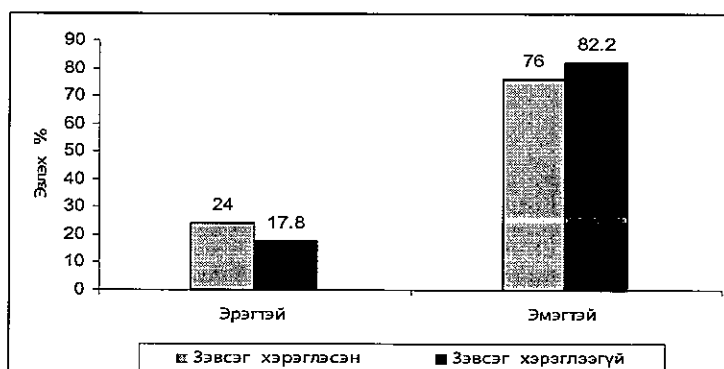
Сүүлийн 12 сарын байдлаар судалгааны хүрээний хүн амын 3,5 хувь (95%CI 2.6-4.3) нь хүчирхийлэлд өртөж эмнэлгийн тусламж авч байсан байна. Энэхүү үзүүлэлтийг хүйсийн байдлаар авч үзвэл эрэгтэйчүүдийн 4,4 хувь (95%CI 2.9-5.9), эмэгтэйчүүдийн 2,5 хувь (95%CI 1.8-3.2) хүчирхийлэлд өртжээ (Дүрслэл 23) (Хавсралт I, 68).

Дүрслэл 23. Хүчирхийлэлд өртсөн байдал (нас, хүйсээр)

Эрэгтэйчүүдийн 24 хувь (95%CI 11.6-36.5) нь хүйтэн зэвсэгтэй, 76 хувь (95%CI 63.5-88.4) нь ямар нэгэн зэвсэг хэрэглээгүй, эмэгтэйчүүдийн 17,8 хувь (95%CI 4.3-31.2) нь хүйтэн зэвсэг хэрэглэсэн, 82,2 хувь (95%CI 68.8-95.7) нь зэвсэг үл хэрэглэсэн (Дүрслэл 2) хүчирхийлэлд тус тус өртсөн гэжээ. Хэдийгээр хүйтэн зэвсгийн улмаас гэмтсэн тохиолдол эмэгтэйчүүдэд эрэгтэйчүүдийг бодвол харьцангуй бага байгаа ч, зэвсэг хэрэглэснээс гадна хүчтэй алгадуулах, цохиулах, өшиглүүлэх, түлхүүлэх зэрэг бие махбодийн хүчирхийлэлд өртсөний улмаас биедээ гэмтэл бэртэл авах нь элбэг байна (Дүрслэл 24).

Дүрслэл 24. Хүчирхийлэл үйлдэгдэх үед хүйтэн зэвсэг хэрэглэсэн байдал

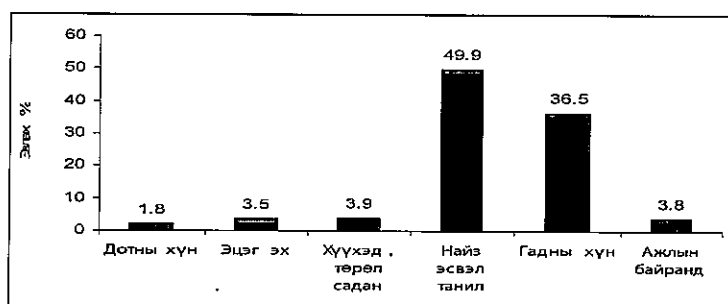

Хүчирхийлэлд өртсөн эрэгтэйчүүдийн 2 хүн тутмын нэг, эмэгтэйчүүдийн 5 хүн тутмын нэг нь хүйтэн зэвсэгт өртөж, биедээ бэртэл гэмтэл авсан байна. Үүнээс үзэхэд хүчирхийллийн одоогийн нөхцөл байдал хохирогчид болон нийгэмд учруулах аюулын эрсдэл өндөр байгааг харуулж байна.

Эрэгтэй хохирогчдын 49.9 хувь (95%CI 38.0-61.7) нь танил найз нөхдийнхөө, 36,5 хувь (95%CI 24.6-48.4) нь танихгүй хүний зүгээс хүчирхийлэлд өртсөн байна. Эрэгтэйчүүдийн 89,4 хувь хүчирхийлэлд өртсөн шалтгаанаа үзэл бодол зөрөлдсөний улмаас болсон хэмээсэн бөгөөд, эрэгтэйчүүд өөр хоорондоо харилцааны аливаа зөрчилтэй асуудлыг шийдвэрлэхдээ 9 хүн тутмын нэг нь эв зүйгээр биш, хүч хэрэглэх аргаар шийдвэрлэдэг хандлага харагдаж байна (Дүрслэл 25).

Насны хувьд 15-24 насны эрэгтэйчүүдийн 89.9 хувь, эмэгтэйчүүдийн 60,8 хувь найз нөхөд болон гадны танихгүй хүний зүгээс бие махбодийн хүчирхийлэлд өртсөн нь өсвөр, залуу үеийнхний дунд үе тэнгийн дарамт хүчирхийлэл их байгааг нотолж байна. Энэ үзүүлэлт нас ахих тусам буурч байгааг гэмдэглэх хэрэгтэй.

Дүрслэл 25. 15-24 насныхан хүчирхийлэл үйлдэгчийг нэрлэсэн байдал

Эрэгтэйчүүд гэр бүлийн хүрээнд бус, нийгмийн бусад орчинд хүчирхийлэлд өртөж байна. Эмэгтэйчүүдийн 71,7 хувь хүчирхийлэл үйлдэгчийг дотны харьцаатай хүн (хань ижил, үр хүүхэд, ах дүүс, садан төрөл, найз залуу), 26,9 хувь танихгүй хүн хэмээн нэрлэсэн нь, 7 эмэгтэй тутмын нэг нь гэр бүлийн хүчирхийлэлд өртсөн гэж үзэж болно (Хүснэгт 72).

Хүснэгт 72. Эмэгтэйчүүд хүчирхийлэлд өртөж буй байдал

Насны бүлэг	n	% дотны харьцаатай хүн	95% CI	% хүүхэд ах дүүс төрөл садан	95% CI	% найз нөхөд	95% CI	% танихгүй хүн	95% CI	% албаны хүн	95% CI
15-24	10	30.9	0.0-67.3	8.3	0.0-25.4	38.4	0.6-76.2	22.4	0.0-56.2	0.0	0.0-0.0
25-34	18	39.0	15.3-62.6	23.8	7.3-40.3	9.2	0.0-21.9	28.1	10.8-45.3	0.0	0.0-0.0
35-44	26	34.1	19.2-48.9	20.6	4.1-37.0	5.7	0.0-13.3	39.7	21.9-57.6	0.0	0.0-0.0
45-54	9	0.0	0.0-0.0	17.6	0.0-38.8	73.2	47.1-99.2	0.0	0.0-0.0	9.3	0.0-28.5
55-64	2	0.0	0.0-0.0	0.0	0.0-0.0	77.7	27.7-100.0	0.0	0.0-0.0	0.0	0.0-0.0
15-64	65	30.4	13.9-46.8	17.1	8.4-25.8	24.2	7.9-40.4	26.9	13.6-40.2	0.9	0.0-2.7

Үүнийг ойр дотны харьцаатай хүн хотод 21.6 хувь (95%CI 10,1-33.1), хөдөөд 40.19 (95%CI 10,6-69,6), танихгүй хүн хотод 41.5 хувь (95%CI 22,4-60,6), хөдөөд 10.6 хувь (95%CI 0.7-21.9) хүчирхийлэл үйлддэг гэжээ. Энэ нь эмэгтэйчүүдийн эсрэг хүчирхийллийг хотод танихгүй хүн, хөдөөд ойр дотны хүн их үйлддэг болох нь харагдаж байна.

Судалгаанд оролцогчдын 3,5 хувь (95%CI 2.6-4.4) нь хүчирхийлэлд өртөж эмнэлгийн тусламж авсны 96,5 хувь нь бараг үргэлж тохиолддог зүйл гэж хариулжээ. Энэ нь нийгэмд гэр бүлийн хүчирхийлэл түгээмэл байгааг, дахин давтагддаг, даамжирдагийг харуулаад зогсохгүй, эрүүл мэндийн сөрөг үр дагавар дагуулдагийг нотолж байна (Хүснэгт 73).

Хүснэгт 73. Хүчирхийллийн давтамж

Насны бүлэг	Тоо	% үгүй	95% CI	% ховорхон	95% CI	% заримдаа	95% CI	% нэлээд буюу байнга	95% CI
15-24	895	0.2	0.0-0.5	3.6	2.0-5.3			96.2	94.4-97.9
25-34	1522	0.0	0.0-0.1	2.9	1.8-4.1	0.1	0.0-0.2	96.9	95.8-98.0
35-44	1440	0.2	0.0-0.5	3.9	2.6-5.2	0.2	0.0-0.5	95.6	94.3-96.9
45-54	1042			2.2	1.1-3.3	0.3	0.0-0.6	97.6	96.3-98.8
55-64	522			1.7	0.2-3.2	0.4	0.0-1.1	97.9	96.3-99.6
Нийт	5421	0.1	0.0-0.3	3.2	2.4-4.0	0.1	0.0-0.2	96.5	95.7-97.4

Хот хөдөөгөөр харьцуулбал хүчирхийлэл үйлдэгч нь найз, танил тал хотод 38.2 хувь (95%CI 21.7-54.7), хөдөөд 43.2 хувь (95%CI 30.6-55.8), харин гадны хүн хотод 43.4 хувь (95%CI 29.4-57.4), хөдөөд 24.2 хувь (95%CI 13.5-34.9) байна. Энэ нь хот суурин газарт хүн амын суурьшилтын нягтын сөрөг болон давуу талыг харуулж байна. Энэ судалгааны дүнгээр 200 хүн тутмын нэг нь хүчирхийллийн харилцаатай гэр бүлд амьдарч байна.

Хүчирхийлэл ба стресс

Судалгааны хүрээний нийт хүн амын 19,3 хувь (95%CI 16.9-21.7) нь буюу 5 хүн тутмын нэг нь сүүлийн 12 сард хэн нэгэн хүний уур бухимдал, заналхийлэл, таагүй харилцаанаас болж, өөрийн болон гэр бүлийн аюулгүй байдалд санаа зовнидог гэжээ. Тэдний гэр бүлийн хэн нэгэн 48.4 хувь (95%CI 43.4-53.4), найз нөхөд 31.1 хувь (95%CI 25.8-36.5), 9.2 хувь (95%CI 6.4-12.0) нь ажлын байрны дарамтаас, 9.7 хувь (95%CI 7.5-11.9) гадны хүнээс түгшүүр төрүүлдэг гэсэн нь гэр бүл, ойр дотныхны харилцаа, ажлын байран дахь таагүй уур амьсгал нь эргээд нийгмийн эрүүл мэндийн асуудлын нэг болох стресс үүсгэж, эрүүл, тайван аж төрөх, хөдөлмөрлөхөд бэрхшээл учруулж байна. Хот хөдөөгийн хувьд ялгаа бараг байхгүй байгаа нь нийгмийн бүхий л орчинд стресс байгааг харуулж байна (Хүснэгт 74).

Хүснэгт 74. Хэн нэгний уур бухимдлаас болж гэр бүлийн аюулгүй байдалд санаа зовних байдал

Насны бүлэг	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Нийт		
	Тоо	%	95% CI	Тоо	%	95% CI	Тоо	%	95% CI
15-24	402	16.7	12.3-21.1	495	22.3	17.2-27.5	897	19.4	16.1-22.8
25-34	602	16.8	12.6-21.0	921	24.1	20.4-27.8	1523	20.4	17.3-23.5
35-44	567	16.8	12.4-21.2	876	25.6	21.3-29.9	1443	21.2	17.5-25.0
45-54	420	12.5	9.1-15.9	625	20.9	16.5-25.2	1045	16.5	13.5-19.5
55-64	223	9.0	5.0-13.0	301	18.3	12.9-23.6	524	13.8	10.5-17.2
15-64	2214	15.7	13.1-18.2	3218	22.9	19.9-26.0	5432	19.3	16.8-21.7

Хүүхдийн эсрэг хүчирхийлэл

Судалгаанд хамрагдсан эрэгтэйчүүдийн 66,7 хувь (95%CI 60.2-73.2), эмэгтэйчүүдийн 57,9 хувь (95%CI 51.6-64.2) нь буюу 62,3 хувь (95%CI 56.2-68.4) нь хүүхэд насандаа гэр бүлийнхээ

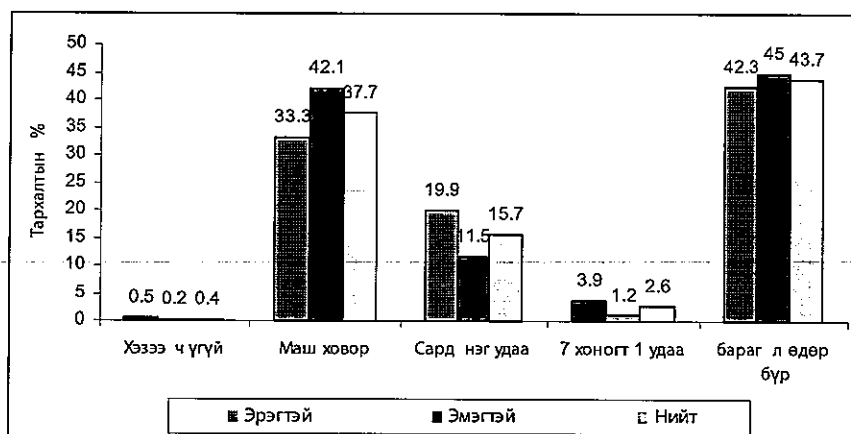
хэн нэгэн гишүүнд алгадуулах, цохиулах, түлүүлэх, юмаар шидүүлэх зэргээр бие махбодийн хүчирхийлэлд өртөж байсан байна. Насны бүлгээр аваад үзэхэд 15-64 насны үзүүлэлтүүд их ойролцоо 59,6-65,7 хувьтай байна (Хүснэгт 75).

Хүснэгт 75. Хүүхэд насандаа хүчирхийлэлд өртсөн байдал

Насны бүлэг	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Нийт		
	Тоо	%	95% CI	Тоо	%	95% CI	Тоо	%	95% CI
15-24	397	64.9	57.1-72.8	492	59.9	51.3-68.5	889	62.5	55.1-69.8
25-34	586	70.7	63.6-77.7	902	60.6	53.8-67.5	1488	65.7	59.1-72.3
35-44	561	64.5	56.5-72.5	862	55.1	48.2-61.9	1423	59.8	53.0-66.5
45-54	399	68.4	60.8-76.1	608	53.5	46.7-60.3	1007	61.1	54.5-67.8
55-64	216	65.0	54.2-75.9	284	54.5	44.4-64.6	500	59.6	50.4-68.8
15-64	2159	66.7	60.2-73.2	3148	57.9	51.6-64.2	5307	62.3	56.3-68.4

Энэ нь хүүхэд насанд бие махбодийн хүчирхийлэлд өртөх тохиолдол элбэг байгааг, нөгөө талаас хүчирхийллийг хүүхэд хүмүүжүүлэх аргын нэг хэмээн үздэг хандлагатай холбоотойг харуулж байна (Дүрслэл 26).

Дүрслэл 26. Хүүхдийн эсрэг хүчирхийллийн давтамж

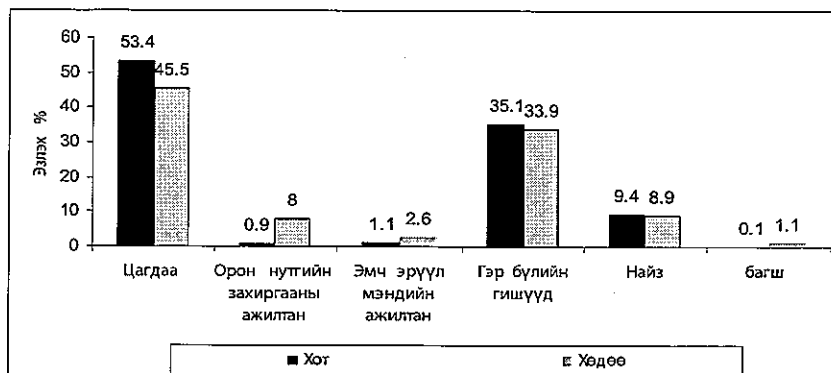
Хүүхэд насандаа хүчирхийлэлд өртсөн хүмүүсийн 43,7 хувь (95%CI 39.3-48.1) нь өдөр бүр хүчирхийлэлд өртдөг гэсэн байсан ч ямар нэгэн тусламж үйлчилгээ авч байсан тухай дурдаагүй байна. Энэ нь хүүхдийн эсрэг хүчирхийлэл нь түгээмэл бөгөөд, хүүхдийг алдаа гаргаж, буруу зүйл хийсний төлөө бие махбодийн шийтгэлээр шийтгэдэг, үүний улмаас эрүүл мэнд, амь насанд аюул занал тулгараагүй л бол мэдээлэгддэггүй, бүртгэгддэггүй, далд нууц үйлдэгддэг гэдгийг харуулж байна.

Хүчирхийлэлд ортогсодод үзүүлэх тусламж үйлчилгээ

Хэрвээ хүчирхийлэлд өртвөл хэн нэгэнд хэлж, тусламж дэмжлэг авах хэрэгтэй хэмээн судалгаанд оролцогчид 100 хувь хүлээн зөвшөөрсөн байна. Үүнд: цагдаад 49.4 хувь, гэр бүлийн хэн нэгэн гишүүнд 34.5 хувь, найздаа 9.1 хувь, орон нутгийн захиргааны ажилтанд 4.6 хувь, эмч, эрүүл мэндийн ажилтанд хувь, багшдаа 0.6 хувь тус тус санал өгчээ.

Хот хөдөөгийн орчин нөхцлөөр салгаж үзвэл хотод 57.7 хувь, хөдөөд 48.0 хувь нь цагдаад хандана гэжээ.

Дүрслэл 27. Хүчирхийлэлд өртөгсдөд үзүүлэх тусламж үйлчилгээ, хот хөдөөгөөр

Нийгмийн бүхий л орчинд хүчирхийлэлд өртөгчид цагдаа, хуулийн байгууллагад ханддаг нийтлэг хандлага ажиглагдахаас гадна иргэдийн аюулгүй байдлыг сахин хамгаалахад хуулиар үүрэг хүлээгчид болох нутгийн захиргааны байгууллага, эмч, эмнэлгийн ажилтнууд, сургуулийн багш нарт итгэл хүлээлгэж байгаа нь тэдгээр байгууллага, албан тушаалтнуудын хүчирхийллийг таних, илрүүлэх, бүртгэж албажуулах, нотлох баримт бүрдүүлэх, дараагийн шатны үйлчилгээнд холбон зуучлах зэрэг асуудлаар ойлголт мэдлэгийг нэмэгдүүлэх, ур чадвар эзэмшүүлэх сургалт сурталчилгааны ажлуудыг шат дараалан зохион байгуулах шаардлагатайг харуулж байна.

Мөн хүчирхийлэлд өртвөл гэр бүл, найз нөхөддөө эхэлж хандана хэмээн 40 орчим хувь нь үзэж байгаа тул хүчирхийллийн дахин давтагдах мөн чанарыг дэвэргэх магадлалтай учраас иргэд олон нийтийн ойлголт мэдлэгийг нэмэгдүүлэх нь ихээхэн ач холбогдолтой юм.

Эрэгтэйчүүдийн 15-24 насанд 39.6 хувь (95%CI 32.3-46.9) цагдаад ханддаг бөгөөд энэхүү үзүүлэлт нас ахих тусам нэмэгдэж, гэр бүлийн гишүүнд 37.6 хувь (95%CI 31.6-43.6), найздаа 15.4 хувь (95%CI 10.5-20.3) хандаж буурах хандлагатай байна. Энэ насанд гэр бүлийн гишүүд болон найз нь хамгийн итгэлтэй хүмүүс байдаг байна. Харин үзүүлэлтүүдийн өсөлт, бууралт нь эрэгтэйчүүд нас ахих тусам гэр бүлийн орчинд болон нийгмийн орчинд хүчирхийлэлд ихэвчлэн өртдөгийг бататгаж байна (Хавсралт I, 69-71).

Дүгнэлт

1. Хүйсийн хувьд судалж үзвэл эрэгтэйчүүд, эмэгтэйчүүдээс илүү хүчирхийлэлд өртдөг байна. Эрэгтэйчүүд, эрэгтэйчүүдийнхээ хүчирхийлэлд өртөх шалтгааныг үзэл бодлын зөрүүт өөр хоорондоо хүч хэрэглэх аргаар шийдвэрлэдэг зан үйлтэй холбон тайлбарлаж байна.
2. Аль ч хүйсийн 15-24 насны хүүхэд, залуучуудын дунд үе тэнгийнхний дарамт хүчирхийлэл их байна.
3. Хүчирхийлэлд өртсөн эмэгтэйчүүдийн 30.4 хувь нь буюу 3 тохиолдлын 1 нь гэр бүл, дотно харьцаатай хэн нэгний хүчирхийлэлд өртсөн байна.
4. Хүчирхийллийн хэлбэрүүд болон дахин давтагддаг мөн чанарыг олон нийт ойлгодог болсон ч, бие махбодидоо хүнд гэмтэл бэртэл авч, эрүүл мэнд, амь насанд нь аюул тохиолдоогүй л бол эмнэлгийн тусламж үйлчилгээ авахыг чухалд үзэхгүй байна.
5. Хүн амын нягтрал ихтэй хот суурин газарт танихгүй хүний хүчирхийлэлд өртөх магадлал өндөр байна.

6. Гэр бүлийн харилцаанаас үүдэлтэй стресс нь ажлын байрны аюулгүй байдлыг хөндөж байдгийн адил, ажлын байран дахь стресс нь гэр бүлийн харилцаанд нөлөөлөх зэргээр орчны сөрөг нөлөө харилцан хамааралтай байна.
7. Судалгаанд оролцогчдын 62,3 хувь нь хүүхэд насандаа хүчирхийлэлд өртөж байжээ. Хүүхдийг алдаа гаргах, буруу зүйл хийсний төлөө бие махбодийн шийтгэлээр шийтгэдэг байна. Эцэг эхийн хүүхэдтэйгээ харилцах, сурган хүмүүжүүлэх эв дүй, ур чадвар дутмаг, хүүхдийг хүмүүжүүлэх эерэг арга үгүйлэгдэж байна.
8. Хүүхдийн эсрэг хүчирхийлэл үйлдэгдсэн ч, тэдний эрүүл мэнд, амь насанд аюул занал тулгараагүй л бол мэдээлэгддэггүй, бүртгэгддэггүй, далд нууц хэвээр үлддэг байна.
9. Судалгаанд хамрагдсдын 40 хувь орчим нь хүчирхийлэлд өртвөл гэр бүл, найз нөхөддөө эхлээд хандана хэмээсэн нь хүчирхийллийн давтагдах, даамжрах мөн чанарыг илэрхийлж байгаа тул иргэд олон нийтийн ойлголт мэдлэгийг дээшлүүлэх явдал ихээхэн ач холбогдолтой юм.

ЗӨВЛӨМЖ

1. Хүчирхийллийн талаарх олон нийтийн болон эмч, цагдаа, нийгмийн ажилтан зэрэг нийгмийн үйлчилгээ үзүүлдэг албан тушаалтнуудын ойлголт мэдлэг нэмэгдүүлэх үйл ажиллагааны стратегийг Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны хүрээнд төлөвлөж хэрэгжүүлэх
2. Осол гэмтлээс сэргийлэх үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд хүчирхийллийн хохирогчид нийгмийн ажлын үйлчилгээ үзүүлэх нэг цэгийн үйлчилгээний төвийг бүсийн эмчилгээ оношилгооны төвүүд дээр байгуулах
3. Хөдөөгийн хүн амд үйлчилж буй төрийн үйлчилгээг сайжруулах, хамтарсан багийн үйл ажиллагааг дэмжих
4. Хүчирхийллийг үл дэмжих нийгмийн хандлагыг төлөвшүүлэхэд иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлэх, мэдээлэх-үүргийг ухамсарлуулах
5. Хүүхдийн эсрэг хүчирхийллийн сөрөг үр дагаврыг хүүхэд нас, сэтгэхүй, хөгжлийн онцлог, насанд хүрэгчдээс хараат зэрэг эмзэг байдалтай уялдуулан, олон нийт рүү чиглэсэн сурталчилгааны компанит аян өрнүүлэх

3.5. ХАРЬЦУУЛСАН СУДАЛГААНЫ ДҮН

ХБӨ-ний эрсдэлт хүчин зүйлсийн тархалтын энэхүү судалгаа нь ХБӨ-өөс сэргийлэх, хянах үндэсний хөтөлбөрийн дунд хугацааны хэрэгжилтийн явцад үнэлгээ өгөх зорилготой юм. Энэ үүднээс ХБӨ-ний нийтлэг эрсдэлт хүчин зүйлсийн тархалтын байдлыг өмнө хийгдсэн судалгааны дүнтэй харьцуулан судлах шаардлага гарлаа. Энэ зорилгоор 2005 болон 2009 онд хийгдсэн судалгааны мэдээллүүдийг Монгол улсын хүн ам зүйн 2008 оны мэдээнд түшиглэн нас, хүйсний ижил үзүүлэлтээр жинлэн тохируулга хийж харьцуулах боломжтой үр дүнгүүдийг ижил аргачлалаар гаргасан болно.

Анхдагч эрсдэлт хүчин зүйлсийн тархалтын чиг хандлага

Тамхи таталтын байдал

ХБӨ, Осол гэмтлийн шалтгаан, эрсдэлт хүчин зүйлсийн тархалтын 2009 оны судалгааны мэдээллийн үр дүнгийн боловсруулалтанд зөвхөн хүн амын жинлэлтийг тооцсон дүнгээр 15-64 насны нийт хүн амын дундах тамхи таталтын тархалт 27.5 хувь байгаа нь 2005 оны судалгааны дүн (26.6%) -тэй харьцуулахад яльгүй нэмэгдсэн байдал ажиглагдаж буй ч энэхүү ялгаа нь статистик магадлалгүй байлаа. Хүйсийн байдлаар авч үзвэл, эрэгтэйчүүдийн дунд тамхины хэрэглээ тогтвортой өндөр (48.7% ба 49.4%) хэвээр байгаа агаад харин эмэгтэйчүүдийн дунд 5.9 хувь (95%CI 4.3-7.5) –аас 7.0 хувь (95%CI 5.4-8.6) болж нэмэгдэх хандлага ажиглагдаж байгаа ч энэхүү ялгаа нь статистик магадлалгүй байна (Харьцуулсан судалгааны үр дүнгийн хүснэгт 1, 2, 3).

Тамхины хэрэглээний давтамжийг харьцуулсан хоёр оны судалгаагаар өдөр бүр тогтмол тамхи татдаг хүн амын тархалтын байдалд (23.3% ба 24.1%) статистик магадлалтай ялгаа ажиглагдсангүй. Судалгааны насны нийт хүн амын тамхи татаж эхэлсэн дундаж нас 2005 онд 20.1(95%CI 19.6-20.6) байсан нь 2009 оны байдлаар 19.3(95%CI 18.9-19.6) болж буурч байгаа нь тамхи татаж эхлэх нас залуужих хандлага буйг харуулж байна. Энэхүү үзүүлэлтийг хүйсээр харьцуулан судлахад эрэгтэйчүүдийн хувьд ялгаатай өөрчлөлт (19.2 нас ба 18.7 нас) ажиглагдаагүй бөгөөд харин эмэгтэйчүүдийн тамхи хэрэглэж эхэлсэн дундаж нас 27.7 (95%CI 18.9-19.6) –оос 24.0 (95%CI 19.6-20.6) болж 3.7 насаар залуужсан дүнтэй байна (Харьцуулсан судалгааны үр дүнгийн хүснэгт 2,3).

Архины хэрэглээ

Архины хэрэглээний эрсдлийн байдлыг тодорхойлох зарим үзүүлэлтүүд 2009 онд шинэчлэгдэж өөрчлөгдсөн тул өмнөх судалгааны дүнтэй шууд харьцуулах боломж бага байв. Харин, сүүлийн 12 сард архи хэрэглэсэн хүн амын тархалтын хувь 2005 оны судалгааны дүнгээр 66.9 хувь байсан нь энэ онд 58.5 хувь болж, 8.4 хувиар буурсан статистик магадлалтай үзүүлэлт гарч байна. Энэ үзүүлэлтийг хүйсээр харьцуулан судлахад эрэгтэйчүүдийн дунд өөрчлөгдөөгүй (75.7% ба 70.4%) тогтвортой байгаа ба харин эмэгтэйчүүдийн дунд 58.7 хувь (95%CI 55.0-62.3) –аас 47.3 хувь (95%CI 42.3-52.2) болж буурсан дүнтэй байв.

Сүүлийн 12 сард долоо хоногийн 5 буюу түүнээс дээш өдөр архи, согтууруулах ундаа хэрэглэсэн хүн амын тархалтын үзүүлэлт 0.8 хувь (95%CI 0.3–1.2) нь өмнөх судалгааны байдлаас 0.6 хувь (95%CI 0.4–0.9) нэмэгдэх хандлага байгаа ч энэхүү ялгаа нь статистик магадлалгүй байв. Хүйсээр судалж үзэхэд энэ үзүүлэлтэд ялгаатай өөрчлөлт ажиглагдсангүй.

Жимс, ногооны хэрэглээ

2005 оны судалгааны дүнгээр судалгааны насны хүн ам ердийн 7 хоногийн 1.8 өдөр (95%CI, 1.7-1.9) жимс хэрэглэдэг байсан нь 2009 оны судалгааны дүнгээр 1.2 (95%CI, 1.0-1.3) өдөр

болж 0.6 өдрөөр буурсан дүн гарав. Хүйсээр харьцуулан судлахад, жимс хэрэглэдэг өдрийн тоо эрэгтэйчүүдэд 0.4 өдрөөр, эмэгтэйчүүдэд 0.7 өдрөөр тус тус цөөрсөн статистик магадлалтай дүн гарлаа.

Жимсний хоногийн дундаж хэрэглээ нь өмнөх судалгаагаар 0.8 нэгж (95%CI 0.7-0.8) байсан бол 2009 оны судалгааны дүнгээр 0.4 нэгж (95%CI 0.3-0.5) болж 2 дахин буурсан байна. Жимсний хоногийн дундаж хэрэглээ аль ч хүйсэнд буурсан байгаа нь эрэгтэйчүүдэд 0.6 (95%CI 0.5-0.7) нэгжээс 0.3 (95%CI 0.2-0.4), эмэгтэйчүүдэд 0.9 (95%CI 0.8-1.0) нэгжээс 0.5 (95%CI 0.4-0.6) болж буурсан дүнгээс харагдаж байна.

Түүнчлэн 2005 оны байдлаар судалгааны насны нийт хүн ам 7 хоногийн 5.7 (95%CI 5.6-5.8) өдөр хүнсний ногоо хэрэглэдэг байсан нь 2009 онд 4.7 (95%CI 4.3-5.0) өдөр болж, 1.0 өдрөөр буурсан дүн гараад байна. Хүнсний ногоо хэрэглэдэг өдрийн тоо эрэгтэй (5.6 ба 4.6 өдөр), эмэгтэй (5.8 ба 4.7 өдөр) аль ч хүйсэнд ижил тус бүр 1 өдрөөр цөөрсөн дүнтэй байна.

Хүнсний ногооны хоногийн дундаж хэрэглээ нь 2005 оны судалгааны дүнгээр 1.6 нэгж (95%CI 1.6-1.7) байсан бол 2009 оны байдлаар төмснөөс бусад хүнсний ногооны хоногийн дундаж хэрэглээ нь 1.3 нэгж (95%CI 1.1-1.5) болж, 0.3 нэгжээр буурсан байна. Хүнсний ногооны хэрэглээ нь аль ч хүйсэнд ижил буурсан байдал ажиглагдаж байгаа ч эрэгтэйчүүдийн дунд 1.6 нэгж (95%CI 1.6-1.7)-ээс 1.3 (95%CI 1.1-1.5) болж буурсан нь статистик магадлал бүхий байна (Харьцуулсан судалгааны үр дүнгийн хүснэгт 2,3).

Дээрх дүнгээс үзэхэд хүн амын жимс, хүнсний ногооны хэрэглээ өмнөх жилүүдээс буурч байгаа нь тодорхой байна. Энэхүү үзүүлэлтийн үр дүнд 2009 онд хийгдсэн судалгааны арга зүйд хүнсний ногооны хэрэглээг тогтооход төмсийг оруулаагүй, судалгааны мэдээлэл цуглуулах ажил өмнөх судалгааг явуулсан цаг хугацаанаас арай хожуу намар орой явагдсан зэрэг хүчин зүйлүүд нөлөөлсөн байж болох талтай юм.

Хөдөлгөөний идэвхи

Хүн амын хөдөлгөөний идэвхийг тодорхойлох аргачлал, шалгуур үзүүлэлтэд гарсан зарим өөрчлөлттэй уялдуулан харьцуулсан судалгааны үр дүнг гаргахдаа өмнөх судалгааны мэдээлэлд дахин боловсруулалт хийж, үр дүнг харьцуулсан болно. Харьцуулсан судалгааны дүнгээс үзэхэд биеийн хүч бага шаардсан хөдөлгөөн хийдэг хүн амын эзлэх хувь 2005 оны судалгааны насны хүн амын дунд 7.4 хувь, харин 2009 онд 7.2 хувь байгаа дүн нь хөдөлгөөний хомсдолд орох эрсдэлтэй хүн амын эзлэх хувьд онцын өөрчлөлт гараагүйг харуулж байна. Хөдөлгөөний хомсдолд орох эрсдэл бүхий хүн амыг хүйсээр харьцуулан судлахад ялгаатай дүн ажиглагдсангүй.

Хөдөлгөөний идэвхтэй хүн амын эзлэх хувь 2005 онд судалгааны насны нийт хүн амын 70.4 хувь (95%CI 67.5-73.4) байсан нь 2009 онд 81.8 хувь (95%CI 77.0-86.6) болж 11.4 хувиар нэмэгдсэн статистик магадлалтай үзүүлэлт гарлаа. Энэхүү үзүүлэлтийг хүйсээр судлахад 2005-аас 2009 онд эрэгтэй (74.3% - 82.5%), эмэгтэй (67.2% - 81.1%) аль ч хүйсэнд ижил нэмэгдсэн дүн ажиглагдаж байв.

Хөдөлгөөний идэвхтэй хүн амын эзлэх хувь нэмэгдсэн дээрх үзүүлэлт нь судалгааны хүрээний хүн амын хоногт идэвхтэй хөдөлгөөн хийхэд зарцуулж буй голч хугацаа нэмэгдсэнээр батлагдаж байгаа юм (2005:181.4 MET.минут ба 2009: 342.8 MET.минут).

Харин, хөдөлгөөний идэвхтэй хүмүүсийн дотор биеийн хүч их шаардсан хөдөлгөөн давамгайлан хийдэг хүн амын эзлэх хувь 2005 оны судалгаагаар 58.9 хувь (95%CI 52.3-65.6) байсан нь энэ удаагийн судалгаагаар 46.2 хувь (95%CI 41.3-51.2) болж буурсан дүн гарсан байна. Хүйсээр харьцуулан судлахад, 2005-2009 онд эрэгтэйчүүдийн дунд биеийн хүч их шаардсан хөдөлгөөн давамгайлан хийдэг байдал 11.6 хувиар (51.5% - 39.9%), харин эмэгтэйчүүдийн дунд (65.2%-52.1%) 13.1 хувиар буурсан дүн ажиглагдлаа.

Хоёрдогч эрсдэлт хүчин зүйлсийн тархалтын чиг хандлага

Илүүдэл жин ба таргалалт

Судалгааны насны хүн амын биеийн жингийн индекс (БЖИ)-ийн дундаж хэмжээ 2005 оны байдлаар 23.9 кг/м^2 байсан нь 2009 онд 24.7 кг/м^2 болж, нэмэгдсэн статистик магадлалтай үзүүлэлт гарч байна. Хүйсээр харьцуулан судлахад эрэгтэйчүүдийн БЖИ –ийн дундаж хэмжээ 23.3 кг/м^2 (95%CI 23.0-23.5)-аас 24.3 кг/м^2 (95%CI 24.0-24.6) болж нэмэгдсэн, эмэгтэйчүүдэд 24.5 кг/м^2 (95%CI 24.3-24.8)-аас 25.1 кг/м^2 (95%CI 24.8-25.3) болж нэмэгдэх хандлага ажиглагдлаа.

Улмаар илүүдэл жин ба таргалалттай хүн амын тархалт 32.4 хувь (95%CI 30.3-34.4)-аас 40.7 хувь (95%CI 38.4-42.9) үүнээс таргалалттай хүн амын тархалт 10.2 хувь (95%CI 9.0-11.4)-аас 12.9 хувь (95%CI 11.6-14.2) болж тус тус өссөн байв. Илүүдэл жин ба таргалалтын тархалт эрэгтэйчүүдийн дунд 25.6 хувь (95%CI 24.3-24.8)- аас 37 хувь (95%CI 34.0-40.1) болж 11.4 хувиар нэмэгджээ. Эмэгтэйчүүдийн хувьд энэ үзүүлэлтийн тархалт (38.8% ба 44.2%) мөн нэмэгдэх хандлага ажиглагдаж байв.

Артерийн даралт ихсэлт

Судалгааны насны нийт хүн амын систолын ($124.6 \text{ мм.муб} \pm 0.8$ ба $125.9 \text{ мм.муб} \pm 1.2$) артерийн даралтын дундаж хэмжээг 2005 болон 2009 оны судалгааны байдлаар харьцуулж үзэхэд статистик магадлалтай ялгаа ажиглагдсангүй. Энэхүү үзүүлэлтэд хүйсийн байдлаар ялгаатай байдал мөн ажиглагдсангүй. Харин, диастолын артерийн даралтын (76.9 мм.муб ба 78.9 мм.муб) дундаж хэмжээ өмнөх судалгааны дундажаас нэмэгдсэн байна. Энэ үзүүлэлт эрэгтэйчүүдийн дунд 76.9 мм.муб (95%CI 76.2-77.7)-аас 79.7 мм.муб (95%CI 78.9-80.5) болж 2.8 мм.муб -аар нэмэгдэн, харин эмэгтэйчүүдийн хувьд статистик магадлалтай өөрчлөлт байгаагүй болно.

Артерийн гипертензийн тархалтыг харьцуулан судлахад хоёр оны судалгааны хүн амын хүрээнд харьцангуй тогтвортой (28.5 хувь (95%CI 26.1-30.8) ба 27.8 хувь (95%CI 25.7-29.9)) байгаа бөгөөд өөрчлөлт ажиглагдсангүй. Түүнчлэн энэхүү үзүүлэлтийг хүйсээр харьцуулан судлахад статистик магадлал бүхий ялгаагүй байв. АГ-тэй эрэгтэй, эмэгтэй хүмүүсийн эмийн эмчилгээнд хамрагдаагүй байдлын үзүүлэлт 2005 онд 50.4 хувь (95%CI 45.1-55.8) байсан нь 2009 онд 62.7 хувь (95%CI 58.4-67.0) болж нэмэгдсэн дүн ажиглагдлаа (Харьцуулсан судалгааны үр дүнгийн хүснэгт 1).

Чихрийн шижингийн тархалт

Судалгааны хүрээний нийт хүн амын цусан дахь сахарын дундаж хэмжээ 2005 оны байдлаар 4.9 ммол.л байсан нь 2009 оны судалгааны дүнгээр 4.7 ммол.л болж буурах хандлага харагдаж буй ч энэ ялгаа нь статистик магадлалгүй байлаа. Энэхүү үзүүлэлтийг хүйсээр харьцуулан судлахад ялгаа бүхий өөрчлөлт мөн ажиглагдсангүй.

Өлөн цусан дахь сахарын өөрчлөлттэй хүн амын тархалт өмнөх судалгааны дүнгээр 10.3 хувь (95%CI 7.9-12.6) байсан ба 2009 онд 9.3 хувь (95%CI 7.5-11.1) болсон үр дүнгийн хэлбэлзлийн утгууд давхцаж байгаагаас эдгээр судалгааны харьцуулсан дүнд ялгаатай өөрчлөлт байхгүй гэж үзэхээр байв. Өлөн цусанд сахарын хэмжээ ихэссэн болон сахар бууруулах эм хэрэглэж буй хүн амын тархалтын түвшин судалгааны хүрээний нийт хүн амын дунд 10.0 хувиас (2005 он)-аас 6.6 хувь (2009 он) болж буурах хандлага байгаа ч энэ ялгаа нь статистик магадлалгүй байгаа юм. Түүнчлэн эдгээр үзүүлэлтүүдэд хүйсээр харьцуулан судлахад статистик магадлалтай өөрчлөлт бүхий ялгаатай дүн ажиглагдсангүй (Харьцуулсан судалгааны үр дүнгийн хүснэгт 2,3).

Липидийн үзүүлэлт

Цусан дахь холестерин дундаж хэмжээ нь 2005 оны судалгааны хүрээний хүн амын дунд 4.7 ммоль/л байсан нь 2009 оны судалгааны дүнгээр 4.3 ммоль/л болж буурах хандлага ажиглагдаж байвч, цусан дахь холестерин хэмжээ ихсэх эрсдэлтэй ба ихэссэн хүн амын тархалтын байдлын өмнөх судалгааны дүнгээс (23.9% ба 26.2%) өөрчлөгдсөн статистик магадлалтай үр дүн ажиглагдсангүй. Цусан дахь холестерин хэмжээ ихсэх эрсдэлтэй ба ихэссэн хүн амын тархалтын хоёр оны үзүүлэлтэд хүйсээр ялгаатай өөрчлөлт байсангүй (Харьцуулсан судалгааны үр дүнгийн хүснэгт 2,3).

Дүгнэлт

1. Тамхи таталтын тархалт хүн амын дунд тогтвортой, буурах хандлагагүй байв. Эмэгтэйчүүдийн тамхи хэрэглэж эхлэх дундаж нас залуужиж байна. Хүн амын дунд сүүлийн 12 сарын байдлаар архи, согтууруулах ундаа хэрэглэгсдийн хувь буурсан ч, харин архи хэрэглэж буй хүмүүсийн хэрэглээний давтамж нэмэгдэх сөрөг хандлагатай байна.
2. Хүн амын жимсний хоногийн дундаж хэрэглээ 2 дахин, хүнсний ногооны хэрэглээ 20 хувиар буурсан байна. Хүн амын хоногт идэвхтэй хөдөлгөөнд зарцуулж буй голч хугацаа болон идэвхтэй хөдөлгөөнтэй хүн амын тархалт нэмэгдсэн хэдий ч хөдөлгөөний хомсдолтой хүн амын бүлэгт төдийлөн өөрчлөлт гарсангүй.
3. Насанд хүрэгсдийн биеийн жингийн индексийн дундаж түвшин нэмэгдэж, илүүдэл жин ба таргалалтын тархалт 8.3 хувь үүнээс таргалалтын тархалт 2.7 хувиар тус тус өссөн байна. Цусан дахь холестерин дундаж хэмжээ ихсэх эрсдэлтэй ба ихэссэн хүн амын тархалт өөрчлөгдөөгүй, тогтвортой хэвээр байна.
4. Артерийн гипертензийн тархалт өөрчлөгдөөгүй, тогтвортой байгаа ч артерийн гипертензи бүхий хүн амын эмийн эмчилгээнд хамрагдах хувь буурсан дүнтэй байна.
5. Монгол насанд хүрсэн хүн амын өлөн цусан дахь сахарын дундаж хэмжээ тогтвортой түвшинд байна. Түүнчлэн, өлөн цусан дахь сахарын өөрчлөлттэй хүн ам, цусны сахарын хэмжээ ихэссэн ба сахар бууруулах эм хэрэглэж буй хүн амын тархалт зэрэг нь өмнөх судалгааны дүнгээс өөрчлөгдөөгүй, тогтвортой хэвээр байна.

Харьцуулсан судалгааны үр дүнгийн хураангуй I

ХБӨ-ний эрсдэлт хүчин зүйлсийн тархалтын судалгаа 2005 ба 2009		
Монгол улсын 15-64 насны хүн амын дундах тархалтын үзүүлэлт (95% CI)	2005 [†] n=3411	2009 [†] n=5438
I шат. Тамхины хэрэглээ		
Тамхи таталтын тархалт	26.6% (23.8 – 29.4)	27.5% (26.0-29.0)
Өдөр бүр тамхи татдаг хүний эзлэх хувь	23.3 (20.8 – 25.8)	24.1 (22.9-25.4)
Өдөр бүр тамхи татдаг хүмүүсийн дотор:		
Тамхи татаж эхэлсэн дундаж нас (жилээр)	20.1% (19.6 – 20.6)	19.3% (18.9-19.6)
Архины хэрэглээ		
Сүүлийн 12 сард архи согтууруулах ундаа хэрэглэсэн хүний эзлэх хувь	66.9% (64.2 – 69.5)	58.5% (54.2 – 62.7)
Сүүлийн 12 сард долоо хоногийн 5-с дээш өдөр архи хэрэглэсэн хүний эзлэх хувь	0.6% (0.4 – 0.9)	0.8% (0.3 – 1.2)
Сүүлийн 12 сард сард ядаж 1 удаа архи хэрэглэсэн хүний эзлэх хувь	37.3% (35.0 – 39.7)	36.7% (32.5 – 40.9)
Жимс хүнсний ногооны хэрэглээ		
Жимс хэрэглэдэг өдрийн тоо	1.8 (1.7 – 1.9)	1.2 (1.0 – 1.3)
Хоногт хэрэглэдэг жимсний дундаж хэмжээ, нэгжээр	0.8 (0.7 – 0.8)	0.4 (0.3 – 0.5)
Хүнсний ногоо хэрэглэдэг өдрийн тоо	5.7 (5.6 – 5.8)	4.7 (4.3 – 5.0)
Хоногт хэрэглэдэг хүнсний ногооны хэмжээ, нэгжээр	1.6 (1.6 – 1.7)	1.3 (1.1 – 1.5)
Хоногт 5 буюу түүнээс доош нэгж хэмжээний жимс, ногоо хэрэглэдэг хүний эзлэх хувь	90.0% (88.3 – 91.8)	93.2% (90.5 – 95.9)
Хөдөлгөөний идэвх		
Биеийн хүч бага шаардсан хөдөлгөөн хийдэг хүн амын эзлэх хувь (долоо хоногт < 600 MET-минут-с доош)*	7.4% (6.0 – 8.8)	7.5% (5.1 – 9.9)
Хөдөлгөөний идэвхтэй хүн амын эзлэх хувь (долоо хоногт ≥ 3000 MET- минут)	70.4% (67.5 – 73.4)	81.8% (77.0 – 86.6)
Хоногт идэвхтэй хөдөлгөөнд зарцуулж буй голч хугацаа (минут)	181.4 (85.7 – 330.0)	347.1 (162.9 – 507.1)
Биеийн хүч их шаардсан хөдөлгөөн хийдэггүй хүн амын хувь	58.9% (52.3 – 65.6)	46.2% (41.3 – 51.2)

	2005	2009
II шат. Бие махбодийн хэмжилт		
Биеийн жингийн индекс - БЖИ (кг/м ²)	23.9 (23.7-24.1)	24.7 (24.5-24.9)
Илүүдэл жинтэй хүний эзлэх хувь, (БЖИ ≥ 25 кг/м ²)	32.4% (30.3-34.4)	40.7% (38.4-42.9)
Таргалалттай хүний эзлэх хувь, (БЖИ ≥ 30 кг/м ²)	10.2% (9.0-11.4)	12.9% (11.6-14.2)
Систолын артерийн даралтын дундаж хэмжээ (мм.муб),	124.6 (123.8-125.5)	125.9 (124.7-127.1)
Диастолын артерийн даралтын дундаж хэмжээ (мм.муб)	76.9 (76.4-77.4)	78.9 (78.2-79.7)
Артерийн даралт ихэссэн хүний эзлэх хувь (САД ≥ 140 мм.муб ба/эсвэл ДАД ≥ 90 мм.муб болон даралт бууруулах эм хэрэглэдэг)	28.5% (26.1-30.8)	27.8% (25.7-29.9)
Артерийн даралт ихэссэн хүн амын дунд даралт бууруулах эм хэрэглэдэггүй хүний эзлэх хувь (САД ≥ 140 мм.муб ба/эсвэл ДАД ≥ 90 мм.муб)	50.4% (45.1-55.8)	62.7% (58.4-67.0)
III шат Биохимийн шинжилгээ		
Цусан дахь сахарын дундаж хэмжээ (ммоль/л)	4.9 (4.8-5.0)	4.7 (4.6-4.9)
Цусан дахь сахарын хэмжээ ихсэх эрсдэлтэй хүн амын эзлэх хувь (захын цусан дахь сахар ≥ 5.6 ммоль/л буюу > 6.1 ммоль/л)	10.3% (7.9-12.6)	9.3% (7.5-11.1)
Цусан дахь сахарын хэмжээ ихэссэн болон сахар бууруулах эм хэрэглэж буй хүний эзлэх хувь (захын цусан дахь сахар ≥ 6.1 ммоль/л)	10.0% (7.7-12.3)	6.6% (4.8-8.3)
Цусан дахь холестерин дундаж хэмжээ	4.7 (4.7-4.8)	4.3 (4.2-4.5)
Цусан дахь холестерин хэмжээ ихсэх эрсдэлтэй буюу ихэссэн хүн амын эзлэх хувь (холестерин ≥ 5.0 ммоль/л)	23.9% (20.5-27.3)	26.2% (20.5-31.9)
Нийтлэг эрсдэлт хүчин зүйлсийн хураангуй		
<ul style="list-style-type: none"> • Өдөр бүр тогтмол амхи татдаг • Хоногт 5-аас бага нэгж жимс, ногоо хэрэглэдэг • Биеийн хүч бага шаардсан хөдөлгөөн хийдэг • Илүүдэл жин бх таргалалттай хүн ам (БЖИ ≥ 25 кг/м²) • Артерийн даралт ихэссэн хүн ам (САД ≥ 140 ба/эсвэл ДАД ≥ 90 мм.муб эсвэл даралт бууруулах эм хэрэглэж байгаа) 		
Эрсдэлт хүчин зүйлс илрээгүй хүн амын хувь	3.4% (2.6-4.3)	2.5% (1.5-3.6)
3 ба түүнээс олон эрсдэлт хүчин зүйлс бүхий 15-44 насны хүн амын эзлэх хувь	15.8% (13.9-17.7)	20.1% (18.3-21.9)
3 ба түүнээс олон эрсдэлт хүчин зүйлс бүхий 45-54 насны хүн амын эзлэх хувь	53.0% (49.6-56.5)	52.4% (48.7-56.0)
3 ба түүнээс олон эрсдэлт хүчин зүйлс бүхий 15-64 насны хүн амын эзлэх хувь	23.8% (21.7-25.9)	27.0% (25.0-28.9)

†Харьцуулсан үзүүлэлтийг 2005 оны судалгааны мэдээлэлд дахин боловсруулалт хийж, 2005 ба 2009 оны судалгааны үр дүнг хүн ам зүйн нас, хүйсний ижил үзүүлэлтээр жинлэн шууд харьцуулах боломжтой үр дүнг гаргалаа.

Харьцуулсан судалгааны үр дүнгийн хураангуй II

ХБӨ-ний эрсдэлт хүчин зүйлсийн тархалтын судалгаа 2005			
15-64 насны хүн амын дундах тархалтын үзүүлэлт (95% CI)	Нийт	Эрэгтэй	Эмэгтэй
I шат. Тамхины хэрэглээ			
Тамхи таталтын тархалт	26.6% (23.8 – 29.4)	48.7% (45.2 – 52.2)	5.9% (4.3 – 7.5)
Өдөр бүр тамхи татдаг хүний эзлэх хувь	23.3% (20.8 – 25.8)	43.4% (40.1 – 46.7)	4.5% (3.2 – 5.8)
Өдөр бүр тамхи татдаг хүмүүсийн дотор			
Тамхи татаж эхэлсэн дундаж нас (жилээр)	20.1 (19.6 – 20.6)	19.2 (18.8 – 19.7)	27.7 (25.8 – 29.7)
Архины хэрэглээ			
Сүүлийн 12 сард архи согтууруулах ундаа хэрэглэсэн хүний эзлэх хувь	66.9% (64.2 – 69.5)	75.7% (72.8 – 78.5)	58.7% (55.0 – 62.3)
Сүүлийн 12 сард долоо хоногийн 5-с дээш өдөр архи хэрэглэсэн хүний эзлэх хувь	0.6% (0.4 – 0.9)	1.1% (0.6 – 1.6)	0.2% (0.0 – 0.4)
Сүүлийн 12 сард сард ядаж 1 удаа архи хэрэглэсэн хүний эзлэх хувь	37.3% (35.0 – 39.7)	31.2% (28.7 – 33.8)	41.1% (40.1 – 46.0)
Жимс хүнсний ногооны хэрэглээ			
Жимс хэрэглэдэг өдрийн тоо	1.8 (1.7 – 1.9)	1.4 (1.3 – 1.6)	2.1 (2.0 – 2.3)
Хоногт хэрэглэдэг жимсний дундаж хэмжээ, нэгжээр	0.8 (0.7 – 0.8)	0.6 (0.5 – 0.7)	0.9 (0.8 – 1.0)
Хүнсний ногоо хэрэглэдэг өдрийн тоо	5.7 (5.6 – 5.8)	5.6 (5.4 – 5.7)	5.8 (5.6 – 5.9)
Хоногт хэрэглэдэг хүнсний ногооны хэмжээ, нэгжээр	1.6 (1.6 – 1.7)	1.6 (1.6 – 1.7)	1.6 (1.5 – 1.7)
Хоногт 5 буюу түүнээс доош нэгж хэмжээний жимс, ногоо хэрэглэдэг хүний эзлэх хувь	91.1% (89.8 – 92.5)	92.3% (90.7 – 94.0)	90.0% (88.3 – 91.8)
Хөдөлгөөний идэвх			
Биеийн хүч бага шаардсан хөдөлгөөн хийдэг хүн амын эзлэх хувь (долоо хоногт < 600 MET-минут-с доош)*	7.4% (6.0 – 8.8)	7.0% (5.3 – 8.8)	7.7% (5.9 – 9.4)
Хөдөлгөөний идэвхтэй хүн амын эзлэх хувь (долоо хоногт ≥ 3000 MET- минут)	70.4% (67.5 – 73.4)	74.3% (71.2 – 77.4)	67.2% (63.6 – 70.8)
Хоногт идэвхтэй хөдөлгөөнд зарцуулж буй голч хугацаа (минут)	181.4 (85.7 – 330.0)	205.7 (98.5 – 360.0)	175.7 (77.1 – 310.4)
Биеийн хүч их шаардсан хөдөлгөөн хийдэггүй хүн амын хувь	58.9% (52.3 – 65.6)	51.5% (44.5 – 58.6)	65.2% (58.4 – 72.0)

15-64 насны хүн амын дундах тархалтын үзүүлэлт (95% CI)	Нийт	Эрэгтэй	Эмэгтэй
II шат. Бие махбодийн хэмжилт			
Биеийн жингийн индекс - БЖИ (кг/м ²)	23.9 (23.7-24.1)	23.3 (23.0-23.5)	24.5 (24.3-24.8)
Илүүдэл жинтэй хүний эзлэх хувь, (БЖИ ≥ 25 кг/м ²)	32.4% (30.3-34.4)	25.6% (23.4-27.9)	38.8% (35.9-41.6)
Таргалалттай хүний эзлэх хувь, (БЖИ ≥ 30 кг/м ²)	10.0% (9.0-11.4)	7.0% (5.9-8.6)	13.0% (11.2-14.8)
Систолын артерийн даралтын дундаж хэмжээ (мм.муб),	124.6 (123.8-125.5)	128.2 (127.3-129.2)	121.3 (120.1-122.4)
Диастолын артерийн даралтын дундаж хэмжээ (мм.муб)	76.9 (76.4-77.4)	76.9 (76.2-77.7)	76.8 (76.1-77.6)
Артерийн даралт ихэссэн хүний эзлэх хувь (САД ≥ 140 мм.муб ба/эсвэл ДАД ≥ 90 мм.муб болон даралт бууруулах эм хэрэглэдэг)	28.5% (26.1-30.8)	30.1% (27.4-32.8)	27.0% (23.5-30.5)
Артерийн даралт ихэссэн, даралт бууруулах эм хэрэглэдэггүй хүний эзлэх хувь, (САД ≥ 140 мм.муб ба/эсвэл ДАД ≥ 90 мм.муб)	50.4 (45.1-55.8)	66.2% (59.8-72.6)	34.0% (27.8-40.2)
III шат. Биохимийн шинжилгээ			
Цусан дахь сахарын дундаж хэмжээ (ммоль/л)	4.9 (4.8-5.0)	5.1 (5.0-5.2)	4.7 (4.6-4.8)
Цусан дахь сахарын хэмжээ ихсэх эрсдэлтэй хүн амын эзлэх хувь (захын цусан дахь сахар ≥ 5.6 ммол/л буюу > 6.1 ммол/л)	10.3% (7.9-12.6)	13.8% (9.6-18.0)	7.0% (4.6-9.3)
Цусан дахь сахарын хэмжээ ихэссэн болон сахар бууруулах эм хэрэглэж буй хүний эзлэх хувь (захын цусан дахь сахар ≥ 6.1 ммол/л)	10.0% (7.7-12.3)	13.3% (9.5-17.0)	7.0% (4.9-9.0)
Цусан дахь холестерин дундаж хэмжээ	4.7 (4.7-4.8)	4.7 (4.7-4.8)	4.7 (4.7-4.8)
Цусан дахь холестерин хэмжээ ихсэх эрсдэлтэй буюу ихэссэн хүн амын эзлэх хувь (холестерин ≥ 5.0 ммол/л)	23.9% (20.5-27.3)	23.5% (18.1-28.8)	24.4% (19.2-29.7)

Харьцуулсан судалгааны үр дүнгийн хураангуй III

ХБӨ-ний эрсдэлт хүчин зүйлсийн тархалтын судалгаа 2009 (Харьцуулан судлах зорилгоор зөвхөн хүн амын жинлэлт тооцсон үр дүн)			
15-64 насны хүн амын дундах тархалтын үзүүлэлт (95% CI)	Нийт	Эрэгтэй	Эмэгтэй
I шат. Тамхины хэрэглээ			
Тамхи таталтын тархалт	27.0% (26.0 – 29.0)	49.4% (46.2 – 52.6)	7.0% (5.4 – 8.6)
Өдөр бүр тамхи татдаг хүний эзлэх хувь	24.1% (22.9 – 25.4)	44.3% (41.5 – 47.1)	5.3% (3.8 – 6.8)
<i>Өдөр бүр тамхи татдаг хүмүүсийн дотор</i>			
Тамхи татаж эхэлсэн дундаж нас (жилээр)	19.3 (18.9 – 19.6)	18.7 (18.3 – 19.0)	24 (22.3 – 25.7)
Архины хэрэглээ			
Сүүлийн 12 сард архи согтууруулах ундаа хэрэглэсэн хүний эзлэх хувь	58.5% (54.2 – 62.7)	70.4% (66.5 – 74.4)	47.3% (42.3–52.2)
Сүүлийн 12 сард долоо хоногийн 5-с дээш өдөр архи хэрэглэсэн хүний эзлэх хувь	0.8% (0.3 – 1.2)	1.2% (0.5 – 2.0)	0.4% (0.0 – 0.7)
Сүүлийн 12 сард сард ядаж 1 удаа архи хэрэглэсэн хүний эзлэх хувь	36.7% (32.5 – 40.9)	37.0% (32.3 – 41.6)	36.4% (31.8 – 40.9)
Жимс хүнсний ногооны хэрэглээ			
Жимс хэрэглэдэг өдрийн тоо	1.2 (1.0 – 1.3)	1 (0.8 – 1.1)	1.4 (1.2–1.6)
Хоногт хэрэглэдэг жимсний дундаж хэмжээ, нэгжээр	0.4 (0.3 – 0.5)	0.3 (0.2 – 0.4)	0.5 (0.4–0.6)
Хүнсний ногоо хэрэглэдэг өдрийн тоо	4.7 (4.3 – 5.0)	4.6 (4.2 – 5.0)	4.7 (4.4–5.1)
Хоногт хэрэглэдэг хүнсний ногооны хэмжээ, нэгжээр	1.3 (1.1 – 1.5)	1.3 (1.1 – 1.5)	1.3 (1.1–1.6)
Хоногт 5 буюу түүнээс доош нэгж хэмжээний жимс, ногоо хэрэглэдэг хүний эзлэх хувь	92.3% (90.7 – 94.0)	93.8% (91.0 – 96.7)	92.7% (89.8–95.5)
Хөдөлгөөний идэвх			
Биеийн хүч бага шаардсан хөдөлгөөн хийдэг хүн амын эзлэх хувь (долоо хоногт < 600 MET-минут-с доош)*	7.5% (5.1 – 9.9)	7.4% (5.0 – 9.8)	7.6% (4.9–10.3)
Хөдөлгөөний идэвхтэй хүн амын эзлэх хувь (долоо хоногт ≥ 3000 MET- минут)	81.8% (77.0 – 86.6)	82.5% (77.8 – 87.3)	81.1% (75.9–86.4)
Хоногт идэвхтэй хөдөлгөөнд зарцуулж буй голч хугацаа (минут)	347.1 (162.8 – 507.1)	343.6 (165.7 – 504.3)	347.1 (160.0–510.0)
Биеийн хүч их шаардсан хөдөлгөөн хийдэггүй хүн амын хувь	46.2% (41.3 – 51.2)	39.9% (34.8 – 45.0)	52.1% (46.5–57.7)
II шат. Бие махбодийн хэмжилт			
Биеийн жингийн индекс - БЖИ (кг/м ²)	24.7 (24.5–24.9)	24.3 (24.0–24.6)	25.1 (24.8–25.3)
Илүүдэл жин ба таргалалттай хүний эзлэх хувь (БЖИ ≥ 25кг/м ²)	40.7% (38.4–42.9)	37.0% (34.0–40.1)	44.2% (41.8–46.5)
Систолын артерийн даралтын дундаж хэмжээ (мм.муб),	12.9% (11.6–14.2)	10.8% (9.2–12.5)	14.8% (13.2–16.5)
Диастолын артерийн даралтын дундаж хэмжээ (мм.муб)	125.9 (124.7–127.1)	130.0 (128.7–131.3)	122.0 (120.7–123.3)

Артерийн даралт ихэссэн хүний эзлэх хувь (САД \geq 140 мм.муб ба/эсвэл ДАД \geq 90 мм.муб болон даралт бууруулах эм хэрэглэдэг)	78.9 (78.2-79.7)	79.7 (78.9-80.5)	78.3 (77.5-79.1)
Артерийн даралт ихэссэн, даралт бууруулах эм хэрэглэдэггүй хүний эзлэх хувь, (САД \geq 140 мм.муб ба/эсвэл ДАД \geq 90 мм.муб)	27.8% (25.7-29.9)	31.6% (28.9-34.4)	24.2% (21.9-26.4)
Биеийн жингийн индекс - БЖИ (кг/м ²)	62.7% (58.4-67.0)	74.4% (69.6-79.3)	48.1% (43.4-52.7)
III шат Биохимийн шинжилгээ			
Цусан дахь сахарын дундаж хэмжээ (ммоль/л)	4.9 (4.8-5.0)	5.1 (5.0-5.2)	4.7 (4.6-4.8)
Цусан дахь сахарын хэмжээ ихсэх эрсдэлтэй хүн амын эзлэх хувь (захын цусан дахь сахар \geq 5.6ммол/л буюу $>$ 6.1ммол/л)	9.3% (7.5-11.1)	12.9% (9.9-15.9)	5.9% (4.4-7.5)
Цусан дахь сахарын хэмжээ ихэссэн болон сахар бууруулах эм хэрэглэж буй хүний эзлэх хувь (захын цусан дахь сахар \geq 6.1ммол/л)	6.6% (4.8-8.3)	8.8% (6.0-11.7)	4.5% (2.7-6.2)
Цусан дахь холестерин дундаж хэмжээ	4.3 (4.2-4.5)	4.5 (4.2-4.7)	4.2 (4.1-4.4)
Цусан дахь холестерин хэмжээ ихсэх эрсдэлтэй буюу ихэссэн хүн амын эзлэх хувь (холестерин \geq 5.0ммол/л)	26.2% (20.5-31.9)	29.4% (22.5-36.3)	23.2% (17.8-28.6)

БҮЛЭГ IV

ДҮГНЭЛТ

3.5 ЕРӨНХИЙ ДҮГНЭЛТ

1. ХБӨ, Осол гэмтлийн шалтгаан, эрсдэлт хүчин зүйлсийн тархалтын энэхүү судалгаа нь олон улсын өндөр түвшний арга аргачлал, техникийн дэмжлэг, дотоодын нөөц чадамж, холбогдох бүх байгууллагын хамтын ажиллагаанд тулгуурлан, үндэсний хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн дунд хугацаанд үнэлгээ хийсэн анхны ажил юм. Судалгааны үр дүн нь Монгол дахь МСС-ийн Эрүүл Мэндийн Төсөл хэрэгжих суурь үзүүлэлт болж байгаагаараа онцлог юм.
2. Судалгааны дүнгээр, Монгол улсын хүн амын 24.3 хувь өдөр бүр тогтмол тамхи татдаг, 92.3 хувь нь хоногт 5-аас бага нэгж жимс, хүнсний ногоо хэрэглэдэг, 7.5 хувь нь хөдөлгөөний хомсдолтой, 39.8 хувь нь илүүдэл жин ба таргалалттай, 27.3 хувь нь артерийн даралт ихсэлттэй байна.
3. Хүн амын 9,5 хувьд цусны сахар, 8.5 хувьд цусан дахь нийт холестерин, 16.4 хувьд триглицерид, 20.2 хувьд бага нягттай липопротеины хэмжээ ихэссэн үзүүлэлттэй байгаа нь ХБӨ-ний эрсдлийн тархалт түгээмэл байгааг баталж байна.
4. ХБӨ-ний нийтлэг эрсдэлт хүчин зүйлсийн байдлаар, Монгол 5 хүн тутмын нэгд (26.4%), 45-аас дээш насны 2 хүн тутмын 1-д (53.8%) ХБӨ-ний 3-аас дээш эрсдэл хавсран тохиолдож байна. Залуу насны эрэгтэйчүүд (26.0%) эмэгтэйчүүдээс (12.4%) 2 дахин их, 45-аас дээш насны эрэгтэйчүүдийн талаас илүү хувь (61.4%) ХБӨ-өөр өвчлөх өндөр эрсдэлтэй байна.
5. ХБӨ-ний нийтлэг эрсдэлт хүчин зүйлсийн тархалтын чиг хандлагын байдлаар, хүн амын дунд тогтмол тамхи таталт, хөдөлгөөний хомсдол, артерийн даралт ихсэлт, чихрийн шижингийн далд хэлбэр, нийт холестерин хэмжээ ихсэлтийн түвшин тогтвортой буураагүй, харин жимс хүнсний ногооны хэрэглээ буурч, илүүдэл жин ба таргалалтын түвшин нэмэгдсэн дүнтэй байна.
6. Судалгааны насны 3 эмэгтэй тутмын 1 нь хөхөө өөрөө шинжих, зөвхөн 3.2 хувь хөхийг эмнэл зүйн аргаар шинжих үзлэгт, 5.2 хувь нь цууны хүчлийн сорилд, 11.4 хувь нь РАР сорилд хамрагдсан үзүүлэлтээс хөх, умайн хүзүүний хавдрын эрт илрүүлэлтийн хамралтын хувь хэт доогуур байна.
7. Зам тээврийн ослын тархалт 4 хувь, зам тээврийн осолд өртсөн 5 хүн тутмын 1 нь замын хөдөлгөөнд хурд хэтрүүлснээс, 10 хүн тутмын 1 нь согтууруулах ундаа хэрэглэсэн байна. Хүчирхийллийн хэлбэр, тархалт, түүнээс үүдэлтэй үр дагаврууд нийгэмд түгээмэл байгаа нь нийгмийн эрүүл мэндийн нэг чухал шийдвэрлэвэл зохих асуудал болсныг илтгэж байна.
8. Судалгааны үр дүнд, ХБӨ-ний эрсдэлт хүчин зүйлсийн тархалтыг бууруулах чиглэлээр явуулж буй үйл ажиллагааг улам эрчимжүүлэх, олон нийтэд чиглэсэн үндэсний хэмжээний, өргөн далайцтай, сэргийлэх, хянах үйл ажиллагааг нэн даруй авч хэрэгжүүлэх шаардлага буйг харуулж байна.

НОМ ЗҮЙ

1. Эрүүл Мэндийн Үзүүлэлтүүд 2008. Эрүүл Мэндийн Газар, ЭМЯ, Улаанбаатар хот, 2008.
2. Халдварт бус өвчний эрсдэлт хүчин зүйлсийн тархалтын түвшин тогтоох судалгаа, 2006 он
3. Noncommunicable Diseases, Poverty and the Development Agenda, Discussion paper, "World Health Organization" ECOSOC High-level Segment: WHO, July 2009.
4. Монгол улсын хүн амын бие бялдрын хөгжил, чийрэгжилтийн түвшин тогтоох сорилын шалгуур үзүүлэлтүүд (7-64 нас). Биеийн тамир, спортын улсын хороо, Улаанбаатар хот, 2008.
5. Western Pacific Region (WPRO). 2000. The Asia Pacific Perspective: Redefining Obesity and it's treatment, WHO Interim Report on Obesity: World Health Organization, Australia.
6. World Health Organization, 2000. International guide for monitoring alcohol consumption and related harm. Department of mental health and Substance Dependence, *NCD and MHC, WHO*. pp.193.
7. World Health Organization, 1999. Definition, diagnosis and classification of diabetes mellitus and its complications. Report of WHO Consultation.
8. World Health Organization, 2002. World Health Report 2002: Reducing risks, promoting healthy life
9. World Health Organization, 2005. Preventing chronic diseases: a vital investment, WHO Global Report.
10. World Health Organization, 2005. WHO STEPS Surveillance Manual: The WHO STEPwise approach to chronic disease risk factor surveillance. Geneva, World Health Organization
11. WPRO TFI Fact Sheet, http://www.wpro.who.int/sites/tfi/fact_sheets/, http://www.who.int/tobacco/resources/publications/tobacco_atlas/en/
12. "Жендэрээс үүдэлтэй хүчирхийлэл болон хүүхдийн эсрэг хүчирхийллийн Монгол дахь байдал" суурь мэдээлэл бүрдүүлэх судалгааны тайлан ЭМЯ, ДЭМБ, ХЭҮТ 2007
13. Монгол улсад тохиолдож байгаа осол гэмтлийн байдал ДЭМБ, ЭМЯ, ГССЗКЭ, НЭМХ 2006
14. Гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас үйлдэгдсэн гэмт хэргийн мэдээ, Цагдаагийн Ерөнхий Газар 2009
15. Global tobacco surveillance system Survey Report- Mongolia, CDC, WPRO WHO, PHI of MOH, 2007

ХАВСРАЛТ I
ҮР ДҮНГИЙН ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ХҮСНЭГТҮҮД

ХҮН АМ ЗҮЙН ҮЗҮҮЛЭЛТ

Хүснэгт 1. Гэр бүлийн байдал

Насны бүлэг (жилээр)	n	Эрэгтэй					
		% Гэрлээгүй	% Гэрлэсэн	% Тусдаа амьдардаг	% Салсан	% Бэлэвсэн	% Хамтран амьдрагчтай
15-24	403	76.4	22.8	0.2	0	0	0.5
25-34	603	15.8	80.8	0.2	1.3	0	2
35-44	568	4	90.7	0.4	3.2	0.5	1.2
45-54	420	3.6	90	1.2	2.6	1.9	0.7
55-64	223	1.3	91.5	0.4	0.9	5.8	0
15-64	2217	20	75.6	0.5	1.8	1.1	1.1

Хүснэгт 2. Гэр бүлийн байдал

Насны бүлэг (жилээр)	n	Эмэгтэй					
		% Гэрлээгүй	% Гэрлэсэн	% Тусдаа амьдардаг	% Салсан	% Бэлэвсэн	% Хамтран амьдрагчтай
15-24	496	66.3	28.6	1.6	1	0.6	1.8
25-34	922	10.8	82.8	0.9	2	1.1	2.5
35-44	876	4.2	84.7	0.8	5	4.3	0.9
45-54	626	2.9	80.8	0.2	5	10.7	0.5
55-64	301	2	64.8	0.3	1.7	31.2	0
15-64	3221	15.2	72.9	0.8	3.2	6.6	1.3

Хүснэгт 3. Гэр бүлийн байдал

Насны бүлэг (жилээр)	n	Бүгд					
		% Гэрлээгүй	% Гэрлэсэн	% Тусдаа амьдардаг	% Салсан	% Бэлэвсэн	% Хамтран амьдрагчтай
15-24	899	70.9	26	1	0.6	0.3	1.2
25-34	1525	12.8	82	0.6	1.7	0.7	2.3
35-44	1444	4.2	87	0.6	4.3	2.8	1
45-54	1046	3.2	84.5	0.6	4	7.2	0.6
55-64	524	1.7	76.1	0.4	1.3	20.4	0
15-64	5438	17.2	74	0.6	2.6	4.3	1.2

Хүснэгт 4. Боловсролын түвшин

Насны бүлэг (жилээр)	n	Бүгд						
		% Боловс ролгүй	% Бүрэн бус бага	% Бага	% Бүрэн бус дунд	% Бүрэн дунд	% Тусгай дунд ба дээд	% Магистр
15-24	887	2.1	2.7	8	30.6	34.5	3.7	18.4
25-34	1506	1.6	2.4	12.4	21.4	25.5	7.7	29
35-44	1420	0.9	0.7	4.2	21.8	29.4	22.6	20.4
45-54	1035	0.9	1.5	9.9	23.2	22.1	25.3	17
55-64	519	1.7	2.5	20.6	16.4	14.1	23.3	21.4
15-64	5367	1.4	1.8	9.8	22.9	26.3	15.9	21.9

ТАМХИНЫ ХЭРЭГЛЭЭ

Хүснэгт 5. Тамхины хэрэглээний байдал

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй						
	n	Одоогоор тамхи татдаг				% Огт тамхи татдаггүй	95% CI
		% Өдөр бүр	95% CI	% Хааяа	95% CI		
15-24	403	30.2	23.7-36.6	4.8	2.5-7.2	65.0	57.2-72.7
25-34	603	50.1	45.6-54.7	5.4	3.5-7.3	44.5	39.6-49.4
35-44	568	53.2	48.0-58.5	7.1	4.0-10.2	39.6	33.6-45.7
45-54	420	49.6	43.2-56.0	2.7	1.0-4.4	47.6	41.3-54.0
55-64	223	43.6	35.8-51.5	3.9	1.3-6.4	52.5	44.4-60.6
15-64	2217	43.0	39.9-46.0	5.0	4.0-6.1	52.0	48.5-55.5

Хүснэгт 6. Тамхины хэрэглээний байдал

Насны бүлэг (жилээр)	Эмэгтэй						
	n	% Өдөр бүр	Одоогоор тамхи татдаг			% Огт тамхи татдаггүй	95% CI
			95% CI	% Хааяа	95% CI		
15-24	496	2.0	0.8-3.3	1.9	0.3-3.6	96.0	94.0-98.1
25-34	922	7.7	4.3-11.0	1.4	0.5-2.3	90.9	87.6-94.2
35-44	876	5.5	3.3-7.7	1.7	0.6-2.7	92.9	90.2-95.5
45-54	626	9.0	5.5-12.5	1.9	0.6-3.2	89.1	85.6-92.7
55-64	301	5.1	1.7-8.5	0.3	0.0-0.8	94.6	91.1-98.1
15-64	3221	5.2	3.8-6.7	1.6	0.9-2.4	93.1	91.5-94.8

Хүснэгт 7. Тамхи хэрэглэгсдээс өдөр бүр, тогтмол тамхи татдаг хүн ам

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Бүгд		
	n	% Өдөр бүр	95% CI	n	% Өдөр бүр	95% CI	n	% Өдөр бүр	95% CI
15-24	147	86.2	80.9-91.4	21	51.6	24.1-79.1	168	82.8	76.1-89.5
25-34	338	90.3	87.1-93.6	72	84.5	73.3-95.6	410	89.5	86.3-92.7
35-44	336	88.2	83.6-92.8	71	76.8	64.9-88.6	407	87.0	82.8-91.2
45-54	225	94.8	91.5-98.1	63	82.8	70.7-94.9	288	92.9	89.3-96.4
55-64	108	91.9	86.7-97.0	22	94.9	85.1-100.0	130	92.2	87.7-96.8
15-64	1154	89.5	87.6-91.4	249	76.3	66.5-86.0	1403	87.9	85.8-90.0

Хүснэгт 8. Тамхи хэрэглэгсдийн тамхи татаж буй дундаж хугацаа

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй			Эрэгтэй			Бүгд		
	n	Дундаж хугацаа	95% CI	n	Дундаж хугацаа	95% CI	n	Дундаж хугацаа	95% CI
15-24	126	4.5	3.8-5.3	12	3.2	0.9-5.4	138	4.5	3.8-5.1
25-34	298	11.6	11.0-12.1	55	8.2	6.1-10.3	353	11.1	10.5-11.7
35-44	305	19.9	18.8-21.0	55	14.2	10.0-18.4	360	19.4	18.4-20.4
45-54	210	28.8	27.7-29.9	51	21.9	18.9-24.9	261	27.8	26.7-28.9
55-64	99	35.4	33.6-37.2	21	25.8	15.5-36.0	120	34.3	32.1-36.4
15-64	1038	16.1	15.1-17.0	194	13.1	11.0-15.2	1232	15.8	14.9-16.6

Хүснэгт 9. Тогтмол тамхи татдаг хүмүүсийн үйлдвэрийн тамхи таталтын хувь

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Бүгд		
	n	% үйлдвэрийн тамхи хэрэглэгчид	95% CI	n	% үйлдвэрийн тамхи хэрэглэгчид	95% CI	n	% үйлдвэрийн тамхи хэрэглэгчид	95% CI
15-24	126	91.8	85.3-98.3	12	100.0	100.0-100.0	138	92.3	86.2-98.5
25-34	302	87.0	80.4-93.6	55	85.5	64.3-100.0	357	86.8	79.7-93.9
35-44	306	80.4	70.9-89.9	56	89.1	74.0-100.0	362	81.2	72.7-89.8
45-54	210	73.8	63.4-84.2	51	84.2	67.5-100.0	261	75.3	65.7-84.9
55-64	99	83.9	75.2-92.7	21	68.9	34.2-100.0	120	82.3	72.5-92.0
15-64	1043	84.3	78.3-90.2	195	86.9	72.7-100.0	1238	84.6	78.8-90.3

Table 10. Өнгөрсөн 7 хоногийн 1 буюу түүнээс дээш өдөр гэрийн орчинд тамхинд өртсөн байдал

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Бүгд		
	n	% Өртөгсөд	95% CI	n	% Өртөгсөд	95% CI	n	% Өртөгсөд	95% CI
15-24	403	41.3	32.9-49.7	496	48.5	41.1-55.8	899	44.8	37.8-51.9
25-34	603	36.3	28.6-44.0	922	48.6	43.3-54.0	1525	42.4	37.7-47.2
35-44	568	34.6	27.6-41.6	876	48.4	43.5-53.2	1444	41.5	36.6-46.5
45-54	420	40.5	31.8-49.3	626	46.3	40.4-52.1	1046	43.3	37.5-49.1
55-64	223	32.5	24.8-40.2	301	39.9	32.3-47.4	524	36.3	30.3-42.4
15-64	2217	38.2	32.3-44.1	3221	47.6	43.3-51.9	5438	42.9	38.4-47.3

Table 11. Өнгөрсөн 7 хоногийн 1 буюу түүнээс дээш өдөр ажлын байранд тамхинд өртсөн байдал

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Бүгд		
	n	% Өртөгсөд	95% CI	n	% Өртөгсөд	95% CI	n	% Өртөгсөд	95% CI
15-24	390	38.8	31.0-46.7	481	25.8	20.2-31.3	871	32.4	27.1-37.8
25-34	581	49.3	40.0-58.6	886	30.2	24.4-36.0	1467	39.9	34.0-45.8
35-44	549	46.6	38.6-54.6	839	29.9	25.6-34.3	1388	38.3	33.1-43.4
45-54	409	45.6	37.7-53.5	608	28.3	22.7-33.9	1017	37.2	31.5-43.0
55-64	215	30.7	22.3-39.1	285	20.7	15.3-26.1	500	25.5	19.6-31.5
15-64	2144	43.3	36.7-49.9	3099	27.7	24.0-31.3	5243	35.6	31.1-40.1

АРХИНЫ ХЭРЭГЛЭЭ

Хүснэгт 12. Архины хэрэглээний давтамж, сүүлийн 12 сарын байдлаар

Насны бүлэг (жилээр)	n	Эрэгтэй									
		% Өдөр бүр	95% CI	% 7 хоногт 5-6 удаа	95% CI	% 7 хоногт 1-4 удаа	95% CI	% сард 1-3 удаа	95% CI	% Сард нэгээс бага удаа	95% CI
15-24	218	0.3	0.0-0.8	0.0	0.0-0.0	4.7	0.0-9.5	23.8	14.8-32.8	71.2	61.2-81.1
25-34	489	0.7	0.0-1.6	2.1	0.2-3.9	11.8	6.4-17.1	40.2	32.6-47.8	45.3	36.0-54.6
35-44	458	0.4	0.0-0.8	0.1	0.0-0.4	10.9	6.8-15.0	44.7	37.5-51.9	43.9	34.6-53.2
45-54	311	1.9	0.1-3.7	1.8	0.0-3.8	5.8	2.0-9.6	43.5	33.9-53.2	47.0	37.7-56.3
55-64	157	0.0	0.0-0.0	0.6	0.0-1.6	6.9	2.2-11.6	44.1	34.8-53.3	48.4	39.7-57.1
15-64	1633	0.6	0.1-1.1	0.9	0.2-1.6	8.3	4.9-11.7	37.2	30.3-44.0	52.9	44.7-61.2

Хүснэгт 13. Архины хэрэглээний давтамж, сүүлийн 12 сарын байдлаар

Насны бүлэг (жилээр)	n	Эмэгтэй									
		% Өдөр бүр	95% CI	% 7 хоногт 5-6 удаа	95% CI	% 7 хоногт 1-4 удаа	95% CI	% сард 1-3 удаа	95% CI	% Сард нэгээс бага удаа	95% CI
15-24	196	0.0	0.0-0.0	0.0	0.0-0.0	1.6	0.0-3.5	18.9	10.6-27.2	79.5	70.1-88.9
25-34	484	0.4	0.0-1.0	0.7	0.0-2.0	3.4	1.1-5.6	22.6	16.1-29.1	73.0	65.4-80.6
35-44	481	0.6	0.0-1.3	1.0	0.0-2.4	2.1	0.2-4.0	23.3	18.3-28.4	73.0	66.7-79.2
45-54	307	1.4	0.0-3.8	0.0	0.0-0.0	1.9	0.0-4.0	20.6	13.5-27.8	76.0	67.7-84.4
55-64	105	0.0	0.0-0.0	0.0	0.0-0.0	2.2	0.0-5.2	15.8	6.9-24.6	82.0	72.5-91.5
15-64	1573	0.5	0.0-0.9	0.4	0.0-1.1	2.3	0.9-3.6	21.0	15.9-26.1	75.8	69.8-81.9

Хүснэгт 14. Согтууруулах ундаа хэрэглэгсдийн эрсдлийн I, II, III зэрэг (сүүлийн 30 хоногт архи хэрэглэсэн хүн амын дунд)

Насны бүлэг (жилээр)	n	Эрэгтэй					
		% III зэрэг	95% CI	% II зэрэг	95% CI	% I зэрэг	95% CI
15-24	118	0.9	0.0-2.6	2.8	0.0-6.0	96.3	92.8-99.9
25-34	354	5.2	1.9-8.6	4.1	1.5-6.6	90.7	86.3-95.1
35-44	315	2.1	0.1-4.1	1.3	0.0-2.7	96.6	94.2-98.9
45-54	223	4.6	1.3-7.9	1.5	0.0-3.1	93.9	90.1-97.6
55-64	115	1.2	0.0-3.1	0.0	0.0-0.0	98.8	96.9-100.0
15-64	1125	3.1	1.4-4.7	2.4	1.1-3.7	94.5	92.1-96.9

Хүснэгт 15. Согтууруулах ундаа хэрэглэгсдийн эрсдлийн I, II, III зэрэг (сүүлийн 30 хоногт архи хэрэглэсэн хүн амын дунд)

Насны бүлэг (жилээр)	n	Эмэгтэй					
		% III зэрэг	95% CI	% II зэрэг	95% CI	% I зэрэг	95% CI
15-24	95	2.0	0.0-4.7	2.3	0.0-5.6	95.7	91.1-100.0
25-34	285	3.5	0.0-7.9	2.4	0.0-5.1	94.1	88.3-99.8
35-44	277	2.6	0.5-4.6	3.8	1.1-6.6	93.6	89.8-97.3
45-54	174	2.4	0.0-5.2	3.5	0.5-6.4	94.1	90.0-98.3
55-64	54	1.8	0.0-5.0	1.4	0.0-4.1	96.9	92.9-100.0
15-64	885	2.6	1.0-4.3	2.9	1.1-4.6	94.5	91.6-97.4

Хүснэгт 16. Согтууруулах удаа хэрэглэгсдийн 1 удаагийн уултаар эрэгтэй 5, эмэгтэй 4 ба түүнээс дээш стандартаар хэрэглэсэн байдал (сүүлийн 30 хоногт архи хэрэглэсэн хүн амын дунд)

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй			Эмэгтэй		
	n	% ≥ 5 стандарт уулт	95% CI	n	% ≥ 4 стандарт уулт	95% CI
15-24	403	23.4	17.5-29.3	496	10.1	7.4-12.7
25-34	603	51.5	44.3-58.7	922	18.7	14.1-23.2
35-44	568	52.0	44.2-59.8	876	20.5	15.2-25.7
45-54	420	45.3	39.8-50.8	626	17.6	12.9-22.2
55-64	223	39.2	32.0-46.3	301	7.6	3.0-12.3
15-64	2217	39.7	35.0-44.4	3221	15.1	12.4-17.7

Хүснэгт 17. Согтууруулах удаа хэрэглэгсдийн 1 удаагийн уултаар хамгийн их уусан стандарт уултын дундаж тоо (сүүлийн 30 хоногт архи хэрэглэсэн хүн амын дунд)

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Бүгд		
	n	Уултын дээд хэмжээ	95% CI	n	Уултын дээд хэмжээ	95% CI	n	Уултын дээд хэмжээ	95% CI
15-24	118	8.6	7.3-10.0	95	4.1	3.1-5.0	213	6.9	6.1-7.7
25-34	343	11.4	10.2-12.7	285	5.7	4.6-6.7	628	9.3	8.2-10.4
35-44	306	10.9	9.7-12.1	277	6.3	5.5-7.1	583	9.2	8.2-10.1
45-54	220	11.9	10.3-13.4	176	6.4	5.2-7.6	396	10.0	8.9-11.1
55-64	110	11.1	9.5-12.7	55	6.5	3.7-9.2	165	9.8	8.4-11.2
15-64	1097	10.7	9.8-11.5	888	5.5	4.9-6.2	1985	8.8	8.2-9.4

ХООЛ

Хүснэгт 18. Жимсний 7 хоногийн хэрэглээний давтамж

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Бүгд		
	n	Өдрийн дундаж тоо	95% CI	n	Өдрийн дундаж тоо	95% CI	n	Өдрийн дундаж тоо	95% CI
15-24	403	1.2	0.8-1.5	496	1.6	1.3-1.8	899	1.4	1.1-1.6
25-34	603	0.9	0.6-1.1	922	1.4	1.1-1.6	1525	1.1	0.9-1.4
35-44	568	1.0	0.7-1.3	876	1.3	1.0-1.6	1444	1.2	0.9-1.4
45-54	420	0.6	0.4-0.8	626	1.1	0.9-1.3	1046	0.9	0.7-1.0
55-64	223	0.7	0.5-0.9	300	1.0	0.8-1.2	523	0.8	0.7-1.0
15-64	2217	1.0	0.7-1.2	3220	1.4	1.2-1.6	5437	1.2	1.0-1.3

Хүснэгт 19. Хоногт хэрэглэх жимсний хоногийн дундаж хэрэглээ

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Бүгд		
	n	Хэрэглэж буй дундаж хэмжээ	95% CI	n	Хэрэглэж буй дундаж хэмжээ	95% CI	n	Хэрэглэж буй дундаж хэмжээ	95% CI
15-24	403	0.5	0.2-0.7	493	0.5	0.4-0.7	896	0.5	0.3-0.7
25-34	598	0.3	0.2-0.4	918	0.5	0.3-0.7	1516	0.4	0.2-0.5
35-44	564	0.3	0.2-0.4	872	0.4	0.3-0.6	1436	0.4	0.3-0.5

45-54	420	0.2	0.1-0.3	625	0.3	0.3-0.4	1045	0.3	0.2-0.3
55-64	223	0.2	0.1-0.3	298	0.3	0.2-0.4	521	0.3	0.2-0.3
15-64	2208	0.3	0.2-0.5	3206	0.5	0.4-0.6	5414	0.4	0.3-0.5

Хүснэгт 20. Хүнсний ногооны 7 хоногийн хэрэглээний давтамж

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Бүгд		
	n	Өдрийн дундаж тоо	95% CI	n	Өдрийн дундаж тоо	95% CI	n	Өдрийн дундаж тоо	95% CI
15-24	403	4.7	4.1-5.4	496	5.2	4.8-5.7	899	5.0	4.4-5.5
25-34	603	4.7	4.1-5.3	921	4.7	4.2-5.3	1524	4.7	4.2-5.3
35-44	567	4.4	3.8-5.0	876	4.9	4.4-5.5	1443	4.7	4.1-5.2
45-54	420	4.4	3.8-4.9	626	4.6	4.2-5.0	1046	4.5	4.1-4.9
55-64	222	4.8	4.2-5.4	301	4.9	4.3-5.4	523	4.8	4.3-5.4
15-64	2215	4.6	4.1-5.2	3220	4.9	4.5-5.4	5435	4.8	4.3-5.3

Хүснэгт 21. Хоногт хэрэглэх хүнсний ногооны дундаж хэрэглээ

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Бүгд		
	n	Хэрэглэж буй дундаж хэмжээ	95% CI	n	Хэрэглэж буй дундаж хэмжээ	95% CI	n	Хэрэглэж буй дундаж хэмжээ	95% CI
15-24	400	1.3	1.1-1.6	494	1.7	1.4-2.0	894	1.5	1.2-1.7
25-34	600	1.5	1.1-1.9	916	1.5	1.1-1.9	1516	1.5	1.1-1.9
35-44	565	1.3	1.1-1.5	871	1.5	1.1-1.9	1436	1.4	1.1-1.7
45-54	417	1.3	1.1-1.5	626	1.3	1.1-1.5	1043	1.3	1.1-1.5
55-64	222	1.3	1.0-1.5	300	1.6	1.2-2.0	522	1.4	1.1-1.8
15-64	2204	1.4	1.1-1.6	3207	1.5	1.3-1.8	5411	1.4	1.2-1.7

Хүснэгт 22. Хоногт хэрэглэх жимс ба хүнсний ногооны дундаж хэрэглээ

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Бүгд		
	n	Хэрэглэж буй дундаж хэмжээ	95% CI	n	Хэрэглэж буй дундаж хэмжээ	95% CI	n	Хэрэглэж буй дундаж хэмжээ	95% CI
15-24	403	1.8	1.4-2.2	495	2.2	1.8-2.6	898	2.0	1.6-2.4
25-34	603	1.7	1.3-2.2	921	2.0	1.5-2.5	1524	1.9	1.4-2.3
35-44	568	1.6	1.3-1.9	876	1.9	1.5-2.4	1444	1.8	1.4-2.1
45-54	420	1.5	1.2-1.7	626	1.7	1.4-1.9	1046	1.6	1.3-1.8
55-64	223	1.5	1.2-1.8	301	1.9	1.5-2.3	524	1.7	1.4-2.1
15-64	2217	1.7	1.4-2.0	3219	2.0	1.6-2.4	5436	1.8	1.5-2.2

Хүснэгт 23. Хоногт хэрэглэж буй жимс ба хүнсний ногооны хэрэглээний байдал (нэгжээр)

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй								
	n	% Хэрэг лээгүй	95% CI	% Хоногт 1-2 нэгж	95% CI	% Хоногт 3-4 нэгж	95% CI	% Хоногт ≥5 нэгж	95% CI
15-24	403	34.0	22.5-45.4	48.3	38.0-58.6	9.5	5.2-13.8	8.2	3.5-13.0
25-34	603	34.8	25.6-44.1	44.7	36.2-53.2	12.9	7.9-17.9	7.6	2.1-13.0
35-44	568	39.2	29.7-48.8	42.8	35.6-50.0	13.4	8.0-18.7	4.6	1.9-7.3

45-54	420	41.2	32.4-50.0	44.1	36.7-51.5	9.3	4.9-13.7	5.4	2.1-8.8
55-64	223	34.5	24.8-44.3	50.5	40.5-60.6	12.3	6.6-18.1	2.6	0.0-6.2
15-64	2217	36.3	27.9-44.7	45.9	38.9-53.0	11.2	7.4-15.0	6.6	3.1-10.1

Хүснэгт 24. Хоногт хэрэглэж буй жимс ба хүнсний ногооны хэрэглээний байдал (нэгжээр)

Насны бүлэг (жилээр)	Эмэгтэй								
	n	% Хэрэг лээгүй	95% CI	% Хоногт 1-2 нэгж	95% CI	% Хоногт 3-4 нэгж	95% CI	% Хоногт ≥5 нэгж	95% CI
15-24	495	23.5	15.9-31.0	51.1	42.6-59.6	15.4	9.5-21.4	10.0	5.9-14.2
25-34	921	33.5	25.0-42.0	44.8	38.3-51.4	12.9	8.8-16.9	8.8	3.5-14.2
35-44	876	33.7	24.9-42.4	45.5	39.3-51.7	11.1	7.6-14.6	9.8	4.7-14.8
45-54	626	34.8	29.1-40.6	47.3	41.0-53.6	12.2	7.9-16.6	5.6	2.1-9.1
55-64	301	34.8	26.1-43.6	39.8	31.5-48.2	18.0	8.4-27.7	7.3	1.7-12.9
15-64	3219	30.2	23.5-36.9	47.2	41.0-53.4	13.7	9.8-17.6	8.9	5.2-12.6

Хүснэгт 25. Хоногт 5 нэгжээс бага жимс, хүнсний ногоо хэрэглэгсэд

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Бүгд		
	n	% Хоногт < 5 нэгж	95% CI	n	% Хоногт < 5 нэгж	95% CI	n	% Хоногт < 5 нэгж	95% CI
15-24	403	91.8	87.0-96.5	495	90.0	85.8-94.1	898	90.9	86.8-95.0
25-34	603	92.4	87.0-97.9	921	91.2	85.8-96.5	1524	91.8	86.7-97.0
35-44	568	95.4	92.7-98.1	876	90.2	85.2-95.3	1444	92.8	89.1-96.5
45-54	420	94.6	91.2-97.9	626	94.4	90.9-97.9	1046	94.5	91.7-97.3
55-64	223	97.4	93.8-100.0	301	92.7	87.1-98.3	524	94.9	90.5-99.4
15-64	2217	93.4	89.9-96.9	3219	91.1	87.4-94.8	5436	92.3	88.7-95.8

Хүснэгт 26. Хоногт хэрэглэх давсны дундаж хэмжээ

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Бүгд		
	n	Хэрэглэж буй дундаж хэмжээ	95% CI	n	Хэрэглэж буй дундаж хэмжээ	95% CI	n	Хэрэглэж буй дундаж хэмжээ	95% CI
15-24	338	6.9	6.3-7.5	460	6.7	6.1-7.3	798	6.8	6.3-7.3
25-34	516	7.6	7.0-8.2	884	7.5	7.0-8.0	1400	7.6	7.1-8.0
35-44	486	7.1	6.5-7.6	840	7.1	6.7-7.6	1326	7.1	6.7-7.5
45-54	352	7.5	6.8-8.1	599	7.6	7.0-8.2	951	7.5	7.0-8.1
55-64	189	8.9	7.5-10.2	289	9.5	8.4-10.7	478	9.2	8.4-10.1
15-64	1881	7.3	6.9-7.7	3072	7.3	6.9-7.7	4953	7.3	6.9-7.7

ХӨДӨЛГӨӨНИЙ ИДЭВХИ

Хүснэгт 27. Хөдөлгөөний идэвхийн байдал

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй					
	n	% Бага	95% CI	% Дунд	95% CI	% Өндөр
15-24	394	4.1	0.9-7.3	10.3	6.2-14.5	85.6
25-34	588	7.9	5.2-10.5	8.5	5.9-11.1	83.6
35-44	541	9.3	5.7-13.0	7.6	4.5-10.8	83.0
45-54	400	8.2	4.8-11.6	11.5	5.7-17.3	80.3
55-64	216	18.0	8.5-27.5	18.6	12.2-25.0	63.4
15-64	2139	7.4	4.7-10.1	10.0	7.4-12.7	82.5

Хүснэгт 28. Хөдөлгөөний идэвхийн байдал

Насны бүлэг (жилээр)	Эмэгтэй					
	n	% Бага	95% CI	% Дунд	95% CI	% Өндөр
15-24	490	6.8	4.2-9.4	16.0	10.5-21.4	77.2
25-34	907	7.7	4.5-10.9	11.8	6.5-17.0	80.6
35-44	845	6.3	3.3-9.3	10.4	6.6-14.2	83.3
45-54	613	9.6	5.6-13.5	13.2	8.5-18.0	77.2
55-64	293	12.5	8.4-16.5	14.4	7.9-20.9	73.2
15-64	3148	7.7	5.3-10.1	13.4	9.4-17.4	78.9

Хүснэгт 29. Хөдөлгөөний идэвхийн байдал

Насны бүлэг (жилээр)	Бүгд					
	n	% Бага	95% CI	% Дунд	95% CI	% Өндөр
15-24	884	5.4	2.9-7.9	13.1	8.9-17.3	81.5
25-34	1495	7.8	5.2-10.3	10.1	6.5-13.8	82.1
35-44	1386	7.8	5.1-10.6	9.0	6.2-11.9	83.1
45-54	1013	8.9	5.7-12.1	12.4	8.3-16.4	78.8
55-64	509	15.1	9.7-20.6	16.4	11.0-21.8	68.5
15-64	5287	7.5	5.2-9.9	11.7	8.7-14.7	80.8

Хүснэгт 30. Хоногт ажлын байранд идэвхтэй хөдөлгөөнд зарцуулсан дундаж хугацаа

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Бүгд		
	n	Дундаж хугацаа	95% CI	n	Дундаж хугацаа	95% CI	n	Дундаж хугацаа	95% CI
15-24	394	227.3	199.0-255.6	490	196.5	166.2-226.8	884	212.2	185.6-238.8
25-34	588	238.8	205.8-271.8	907	236.6	194.8-278.5	1495	237.7	203.0-272.5
35-44	541	250.1	222.5-277.7	845	235.0	205.2-264.7	1386	242.4	217.7-267.2
45-54	400	218.3	182.5-254.1	613	209.9	181.4-238.5	1013	214.2	185.4-243.0
55-64	216	156.2	117.1-195.3	293	163.6	135.2-192.1	509	160.1	129.3-190.8
15-64	2139	228.8	203.8-253.9	3148	213.3	184.9-241.8	5287	221.1	195.7-246.5

Хүснэгт 31. Хоногт ирж очих хөдөлгөөнд зарцуулсан дундаж хугацаа

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Бүгд		
	n	Дундаж хугацаа	95% CI	n	Дундаж хугацаа	95% CI	n	Дундаж хугацаа	95% CI
15-24	394	66.2	56.6-75.8	490	54.9	44.2-65.6	884	60.6	51.4-69.9
25-34	588	56.9	47.2-66.6	907	64.5	49.7-79.3	1495	60.7	50.2-71.2
35-44	541	65.2	54.4-76.1	845	64.6	55.9-73.3	1386	64.9	56.7-73.1
45-54	400	64.8	55.3-74.3	613	60.9	48.9-72.9	1013	62.9	54.2-71.6
55-64	216	52.4	44.0-60.8	293	69.6	56.7-82.5	509	61.3	52.5-70.1
15-64	2139	62.8	55.8-69.7	3148	60.9	51.2-70.6	5287	61.8	54.0-69.6

Хүснэгт 32. Хоногт чөлөөт цагийн идэвхтэй хөдөлгөөнд зарцуулсан дундаж хугацаа

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Бүгд		
	n	Дундаж хугацаа	95% CI	n	Дундаж хугацаа	95% CI	n	Дундаж хугацаа	95% CI
15-24	394	76.0	53.3-98.6	490	77.9	63.5-92.4	884	76.9	60.7-93.2
25-34	588	67.3	46.8-87.9	907	93.9	77.3-110.6	1495	80.6	62.4-98.8
35-44	541	75.2	52.7-97.7	845	91.1	75.8-106.4	1386	83.2	65.3-101.2
45-54	400	67.9	49.2-86.6	613	82.3	65.6-99.1	1013	75.0	59.4-90.6
55-64	216	66.3	42.3-90.2	293	83.9	58.4-109.4	509	75.4	53.3-97.5
15-64	2139	72.0	54.2-89.9	3148	85.4	72.7-98.0	5287	78.7	63.8-93.5

Хүснэгт 33. Хоногт ажлын байранд идэвхтэй хөдөлгөөнд зарцуулсан голч хугацаа

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Бүгд		
	n	Дундаж хугацаа	Хэлбэлзэл (P25-P75)	n	Дундаж хугацаа	Хэлбэлзэл (P25-P75)	n	Дундаж хугацаа	Хэлбэлзэл (P25-P75)
15-24	394	231.4	68.7-330	490	188.6	6.4-300	884	311.4	34.3-311.4
25-34	588	235.7	60-360	907	214.3	14.3-360	1495	360.0	34.3-360
35-44	541	251.4	77.1-251.4	845	240.0	50-342.9	1386	360.0	60-360
45-54	400	200.0	17.1-342.9	613	214.3	0-342.9	1013	342.9	15-342.9
55-64	216	77.1	0-300	293	120.0	0-300	509	300.0	0-300
15-64	2139	225.7	51.4-342.9	3148	205.7	7.1-342.9	5287	342.9	25.7-342.9

Хүснэгт 34. Хоногт ирж очих хөдөлгөөнд зарцуулсан дундаж хугацаа

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Бүгд		
	n	Дундаж хугацаа	Хэлбэлзэл (P25-P75)	n	Дундаж хугацаа	Хэлбэлзэл (P25-P75)	n	Дундаж хугацаа	Хэлбэлзэл (P25-P75)
15-24	394	42.9	17.1-100	490	28.6	14.3-64.3	884	34.3	14.3-85.7
25-34	588	30.0	7.1-85.7	907	30.0	8.6-85.7	1495	30.0	8.6-85.7
35-44	541	30.0	0-100	845	34.3	14.3-85.7	1386	30.0	8.6-90
45-54	400	38.6	8.6-100	613	34.3	12.9-77.1	1013	35.0	11.4-90
55-64	216	30.0	12.9-60	293	30.0	8.6-90	509	30.0	8.6-85.7
15-64	2139	34.3	10-90	3148	30.0	12.9-77.1	5287	30.0	11.4-85.7

Хүснэгт 35. Хоногт чөлөөт цагын идэвхтэй хөдөлгөөнд зарцуулсан дундаж хугацаа

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Бүгд		
	n	Дундаж хугацаа	Хэлбэлзэл (P25-P75)	n	Дундаж хугацаа	Хэлбэлзэл (P25-P75)	n	Дундаж хугацаа	Хэлбэлзэл (P25-P75)
15-24	394	51.4	8.6-90	490	51.4	8.6-111.4	884	51.4	8.6-102.9
25-34	588	25.7	0-77.1	907	60.0	17.1-120	1495	42.9	5.7-115.7
35-44	541	34.3	0-90	845	60.0	17.1-120	1386	51.4	8.6-120
45-54	400	30.0	0-85.7	613	51.4	8.6-120	1013	42.9	0-94.3
55-64	216	17.1	0-72.9	293	38.6	0-120	509	25.7	0-85.7
15-64	2139	34.3	0-85.7	3148	51.4	11.4-120	5287	51.4	4.3-102.9

БИЕМАХБОДИЙН ХЭМЖИЛТ**Хүснэгт 36. Биеийн жингийн индексийн ангилал**

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй								
	n	% Туранхай <18.5	95% CI	% Хэвийн 18.5-24.9	95% CI	% Илүүдэл жин 25.0-29.9	95% CI	% Таргалат ≥30.0	95% CI
15-24	400	10.0	6.1-13.9	74.3	68.8-79.8	13.2	8.3-18.2	2.4	0.6-4.3
25-34	599	1.4	0.4-2.3	58.6	53.4-63.8	29.3	25.5-33.2	10.7	6.6-14.8
35-44	564	2.4	0.8-4.1	45.2	38.8-51.7	35.0	30.1-39.9	17.3	12.6-21.9
45-54	412	0.8	0.0-1.7	43.3	36.4-50.1	38.4	32.4-44.5	17.5	12.7-22.3
55-64	222	0.4	0.0-1.1	39.4	29.0-49.7	31.0	23.9-38.1	29.3	19.2-39.3
15-64	2197	4.6	3.0-6.1	58.4	54.5-62.3	26.0	23.2-28.7	11.1	8.7-13.4

Хүснэгт 37. Биеийн жингийн индексийн ангилал

Насны бүлэг (жилээр)	Эмэгтэй								
	n	% Туранхай <18.5	95% CI	% Хэвийн 18.5-24.9	95% CI	% Илүүдэл жин 25.0-29.9	95% CI	% Таргалат ≥30.0	95% CI
15-24	473	8.9	5.2-12.6	72.0	67.5-76.5	15.2	11.3-19.2	3.9	1.8-5.9
25-34	857	3.8	2.1-5.5	53.3	48.6-58.1	30.6	26.3-35.0	12.2	9.1-15.3
35-44	867	0.9	0.2-1.6	40.6	37.0-44.2	39.5	36.0-43.1	18.9	15.7-22.1
45-54	620	0.7	0.0-1.5	31.6	27.4-35.8	39.6	35.2-44.0	28.1	23.3-32.8
55-64	300	1.2	0.0-2.8	33.0	26.8-39.2	36.2	30.1-42.4	29.5	23.1-36.0
15-64	3117	4.4	2.9-5.9	52.9	50.2-55.5	28.6	26.3-31.0	14.1	12.1-16.0

Хүснэгт 38. Биеийн жингийн индексийн ангилал

Насны бүлэг (жилээр)	Бүгд								
	n	% Туранхай <18.5	95% CI	% Хэвийн 18.5-24.9	95% CI	% Илүүдэл жин 25.0-29.9	95% CI	% Таргалат ≥30.0	95% CI
15-24	873	9.5	6.4-12.5	73.2	69.6-76.9	14.2	11.1-17.3	3.1	1.8-4.4
25-34	1456	2.5	1.5-3.6	56.1	52.3-59.8	30.0	26.6-33.3	11.4	8.8-14.1
35-44	1431	1.7	0.7-2.6	42.9	39.2-46.7	37.3	34.2-40.3	18.1	15.2-21.0
45-54	1032	0.8	0.1-1.4	37.6	33.0-42.2	39.0	35.5-42.5	22.6	19.1-26.1
55-64	522	0.8	0.0-1.7	36.1	29.6-42.5	33.7	29.0-38.4	29.4	23.6-35.2
15-64	5314	4.5	3.2-5.8	55.7	53.1-58.3	27.3	25.3-29.2	12.5	10.8-14.3

АРТЕРИЙН ДАРАЛТ, ЧИХРИЙН ШИЖИНГИЙН ТҮҮХ

Хүснэгт 39. Цусны даралт ихэссэн (САД \geq 140мм/муб ба/эсвэл ДАД \geq 90 мм/муб) хүн амын эзлэх хувь (даралт бууруулах эм хэрэглэж буй хүмүүсийг оруулахгүйгээр)

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Бүгд		
	n	%	95% CI	n	%	95% CI	n	%	95% CI
15-24	388	12.4	6.9-17.9	483	4.3	2.3-6.3	871	8.4	5.1-11.7
25-34	581	26.1	21.3-31.0	873	9.0	6.5-11.4	1454	17.7	14.4-20.9
35-44	522	29.1	24.5-33.6	737	18.0	14.8-21.2	1259	23.8	20.7-26.8
45-54	339	41.9	36.1-47.8	432	30.0	24.1-35.8	771	36.6	32.6-40.6
55-64	160	59.0	50.5-67.6	173	33.0	24.9-41.1	333	46.8	40.4-53.1
15-64	1990	24.8	21.6-28.1	2698	12.1	10.4-13.9	4688	18.7	16.5-20.9

Хүснэгт 40. Цусны даралт ихэссэн (САД \geq 160мм/муб ба/эсвэл ДАД \geq 100 мм/муб) хүн амын эзлэх хувь (даралт бууруулах эм хэрэглэж буй хүмүүсийг оруулахгүйгээр)

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Бүгд		
	n	%	95% CI	n	%	95% CI	n	%	95% CI
15-24	388	1.3	0.0-2.9	483	0.4	0.0-0.9	871	0.8	0.0-1.8
25-34	581	5.2	2.7-7.7	873	1.4	0.4-2.3	1454	3.3	1.8-4.8
35-44	522	7.6	4.7-10.5	737	4.1	2.4-5.8	1259	5.9	4.0-7.8
45-54	339	13.7	8.7-18.6	432	9.1	5.5-12.7	771	11.6	8.5-14.7
55-64	160	24.7	15.7-33.7	173	12.6	6.0-19.1	333	19.0	12.7-25.2
15-64	1990	6.1	4.6-7.6	2698	2.8	2.1-3.6	4688	4.5	3.5-5.5

Хүснэгт 41. Цусны даралт ихэссэн (САД \geq 160мм/муб ба/эсвэл ДАД \geq 100 мм/муб) болон даралт бууруулах эм хэрэглэж буй хүн амын эзлэх хувь

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Бүгд		
	n	%	95% CI	n	%	95% CI	n	%	95% CI
15-24	403	4.8	1.5-8.1	494	2.8	0.6-5.0	897	3.8	1.8-5.9
25-34	601	9.1	6.1-12.1	921	6.8	3.7-10.0	1522	7.9	5.2-10.7
35-44	564	15.4	11.3-19.5	869	19.8	16.3-23.3	1433	17.6	14.7-20.5
45-54	418	32.9	26.1-39.6	624	37.8	32.6-42.9	1042	35.2	30.8-39.7
55-64	223	47.3	40.4-54.1	297	49.0	43.2-54.8	520	48.2	43.2-53.2
15-64	2209	14.5	12.1-16.8	3205	15.0	13.0-17.0	5414	14.7	12.9-16.6

Хүснэгт 42. Артерийн даралтаа хэмжүүлсэн байдал ба оношлогоо

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй								
	n	% хэмжүүлж байгаагүй	95% CI	% хэмжүүлсэн оношлогдоогүй	95% CI	% сүүлийн 12 сард оношлогдоогүй	95% CI	% сүүлийн 12 сард оношлогдсон	95% CI
15-24	403	69.3	62.9-75.6	24.9	18.3-31.4	1.0	0.0-2.1	4.9	1.5-8.3
25-34	603	53.1	48.1-58.1	33.4	28.5-38.4	2.8	0.6-5.0	10.7	7.5-13.9
35-44	568	38.5	33.4-43.7	40.2	35.4-45.0	6.0	3.4-8.6	15.3	11.4-19.2
45-54	420	28.8	22.4-35.2	37.2	31.4-42.9	4.0	2.2-5.8	30.0	23.9-36.1
55-64	223	15.7	10.5-21.0	34.2	28.3-40.0	5.3	0.9-9.8	44.8	36.7-52.8
15-64	2217	50.5	47.2-53.7	32.2	29.1-35.3	3.1	2.2-4.0	14.3	12.1-16.5

Хүснэгт 43. Артерийн даралтаа хэмжүүлсэн байдал ба оношлогоо

Насны бүлэг (жилээр)	n	% хэмжүүлж байгаагүй	95% CI	Эмэгтэй					
				% хэмжүүлсэн оношлогдоогүй	95% CI	% сүүлийн 12 сард оношлогдоогүй	95% CI	% сүүлийн 12 сард оношлогдсон	95% CI
15-24	496	58.7	52.6-64.9	34.5	29.0-40.0	1.7	0.1-3.2	5.1	2.8-7.3
25-34	922	28.4	23.4-33.4	55.7	49.7-61.6	5.1	3.1-7.1	10.9	8.7-13.1
35-44	876	21.7	18.0-25.4	48.0	41.8-54.1	5.4	3.5-7.3	25.0	20.3-29.6
45-54	626	13.2	9.6-16.7	37.5	33.0-42.1	6.3	3.2-9.3	43.0	38.1-47.9
55-64	301	8.5	5.0-12.1	34.5	28.7-40.2	8.8	4.1-13.4	48.2	42.3-54.1
15-64	3221	34.5	31.0-37.9	42.7	39.0-46.3	4.3	3.0-5.6	18.5	16.7-20.4

Хүснэгт 44. Артерийн даралтаа хэмжүүлсэн байдал ба оношлогоо

Насны бүлэг (жилээр)	n	% хэмжүүлж байгаагүй	95% CI	% хэмжүүлсэн оношлогдоогүй	95% CI	Бүгд			
						% сүүлийн 12 сард оношлогдоогүй	95% CI	% сүүлийн 12 сард оношлогдсон	95% CI
15-24	899	64.1	58.7-69.6	29.6	24.2-34.9	1.3	0.1-2.5	5.0	2.7-7.2
25-34	1525	40.9	37.3-44.4	44.5	40.9-48.0	3.9	2.5-5.4	10.8	8.7-12.8
35-44	1444	30.1	26.6-33.5	44.1	39.9-48.3	5.7	4.0-7.4	20.1	17.4-22.8
45-54	1046	21.3	17.5-25.1	37.3	33.4-41.2	5.1	3.3-6.9	36.3	32.7-39.9
55-64	524	12.0	9.0-15.0	34.3	29.9-38.7	7.1	3.6-10.7	46.6	41.6-51.5
15-64	5438	42.6	39.7-45.4	37.4	34.5-40.2	3.7	2.8-4.6	16.4	14.8-17.9

Хүснэгт 45. Эмч, эмнэлгийн ажилтнаас давсны хэрэглээг бууруулах талаар зөвлөгөө авсан байдал

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Бүгд		
	n	%	95% CI	n	%	95% CI	n	%	95% CI
15-24	23	44.7	25.0-64.5	38	20.4	7.0-33.8	61	32.0	17.1-46.9
25-34	75	33.2	18.9-47.4	146	37.7	29.5-45.9	221	35.6	26.8-44.4
35-44	110	34.7	22.0-47.4	256	44.8	36.3-53.3	366	40.7	31.7-49.7
45-54	138	47.4	35.9-58.8	314	54.1	44.5-63.8	452	51.3	43.1-59.4
55-64	104	51.9	39.5-64.4	174	54.8	43.6-66.0	278	53.5	44.5-62.5
15-64	450	42.2	34.6-49.8	928	45.5	39.3-51.7	1378	44.1	38.2-49.9

Хүснэгт 46. Эмч, эмнэлгийн ажилтнаас жингээ бууруулах талаар зөвлөгөө авсан байдал

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Бүгд		
	n	%	95% CI	n	%	95% CI	n	%	95% CI
15-24	15-24	23	5.7	38	8.4	0.0-18.9	61	7.1	0.0-15.6
25-34	25-34	75	15.2	146	23.8	14.8-32.7	221	19.8	12.1-27.6
35-44	35-44	110	33.0	256	34.2	27.7-40.7	366	33.7	27.2-40.3
45-54	45-54	138	30.1	314	37.7	27.7-47.7	452	34.5	25.7-43.2
55-64	55-64	104	40.6	174	30.5	21.3-39.6	278	35.0	26.7-43.3
15-64	НИЙТ	450	26.9	928	30.1	24.2-36.1	1378	28.7	22.5-34.9

Хүснэгт 47. Эмч, эмнэлгийн ажилтнаас тамхи татахаа болих талаар зөвлөгөө авсан байдал

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Бүгд		
	n	%	95% CI	n	%	95% CI	n	%	95% CI
15-24	15-24	23	17.8	38	1.4	0.0-4.2	61	9.2	1.0-17.4
25-34	25-34	75	27.5	146	9.9	3.1-16.7	221	18.1	10.0-26.1
35-44	35-44	110	27.4	256	7.5	3.5-11.5	366	15.6	10.7-20.6
45-54	45-54	138	29.6	314	12.0	6.1-17.9	452	19.5	13.1-26.0
55-64	55-64	104	38.1	174	9.9	3.7-16.1	278	22.5	15.9-29.1
15-64	НИЙТ	450	28.7	928	9.0	5.3-12.7	1378	17.6	13.5-21.8

Хүснэгт 48. Эмч, эмнэлгийн ажилтнаас хөдөлгөөний идэвхээ нэмэгдүүлэх талаар зөвлөгөө авсан байдал

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Бүгд		
	n	%	95% CI	n	%	95% CI	n	%	95% CI
15-24	15-24	23	55.2	38	17.6	3.4-31.8	61	35.5	15.6-55.5
25-34	25-34	75	38.9	146	29.8	21.8-37.8	221	34.0	24.3-43.7
35-44	35-44	110	48.9	256	52.1	41.5-62.8	366	50.8	42.5-59.1
45-54	45-54	138	43.3	314	48.8	39.9-57.7	452	46.4	37.8-55.0
55-64	55-64	104	52.6	174	42.5	32.1-52.9	278	47.0	38.0-56.1
15-64	НИЙТ	450	46.9	928	42.2	35.6-48.8	1378	44.2	37.8-50.7

Хүснэгт 49. Артерийн даралт ихэссэн хүмүүсээс эмч эмнэлгийн ажилтны зөвлөгөөгөөр эм хэрэглэж буй хүн ам

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Бүгд		
	n	% эм хэрэглэсэн	95% CI	n	% эм хэрэглэсэн	95% CI	n	% эм хэрэглэсэн	95% CI
15-24	23	25.4	10.6-40.2	38	23.6	2.2-45.0	61	24.5	9.9-39.0
25-34	75	16.0	7.6-24.4	146	14.5	5.5-23.6	221	15.2	9.8-20.6
35-44	110	21.5	11.6-31.5	256	45.1	37.3-53.0	366	35.5	29.2-41.7
45-54	138	48.7	37.2-60.2	314	52.9	46.0-59.7	452	51.1	44.6-57.6
55-64	104	46.4	31.9-61.0	174	57.9	49.3-66.5	278	52.8	43.4-62.1
15-64	450	33.0	27.9-38.1	928	42.2	37.0-47.4	1378	38.2	34.5-41.8

ЧИХРИЙН ШИЖИНГИЙН ТҮҮХ**Хүснэгт 50. Цусны сахараа тодорхойлуулсан байдал ба оношлогоо**

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй								
	n	% тодорхойлуулж байгаагүй	95% CI	% тодорхойлуулсан оношлогдоогүй	95% CI	% сүүлийн 12 сард оношлогдоогүй	95% CI	% сүүлийн 12 сард оношлогдсон	95% CI
15-24	403	93.3	90.6-96.0	5.7	3.2-8.2	0.0	0.0-0.0	0.9	0.0-2.2
25-34	603	89.2	86.5-92.0	8.8	6.3-11.4	0.6	0.0-1.3	1.3	0.4-2.2
35-44	568	83.1	79.0-87.1	12.8	9.8-15.8	1.1	0.2-2.0	3.1	1.2-5.0
45-54	420	82.5	78.2-86.8	13.2	9.6-16.8	1.2	0.0-2.6	3.1	1.3-4.9
55-64	223	82.4	75.7-89.1	15.6	8.9-22.4	1.0	0.0-2.2	1.0	0.0-2.2
15-64	2217	88.2	86.2-90.1	9.5	7.8-11.3	0.6	0.3-0.9	1.7	1.0-2.5

Хүснэгт 51. Цусанд сахараа тодорхойлуулсан байдал ба оношлогоо

Насны бүлэг (жилээр)	n	Эрэгтэй							
		% тодорхойлуулж байгаагүй	95% CI	% тодорхойлуулсан оношлогдоогүй	95% CI	% сүүлийн 12 сард оношлогдоогүй	95% CI	% сүүлийн 12 сард оношлогдсон	95% CI
15-24	496	91.4	88.4-94.4	8.1	5.1-11.1	0.6	0.0-1.3	0.0	0.0-0.0
25-34	922	83.5	80.0-87.0	14.0	11.1-16.9	0.9	0.3-1.4	1.7	0.6-2.8
35-44	876	79.0	75.1-83.0	17.2	13.1-21.2	1.2	0.3-2.0	2.6	1.4-3.9
45-54	626	67.4	60.9-74.0	26.9	21.6-32.3	1.9	0.7-3.2	3.7	2.2-5.2
55-64	301	67.6	61.6-73.6	25.6	20.7-30.5	4.5	0.9-8.1	2.2	0.5-4.0
15-64	3221	82.1	80.0-84.3	15.1	13.2-16.9	1.2	0.7-1.7	1.6	1.2-2.0

Хүснэгт 52. Цусны сахараа тодорхойлуулсан байдал ба оношлогоо

Насны бүлэг (жилээр)	n	Бүгд							
		% тодорхойлуулж байгаагүй	95% CI	% тодорхойлуулсан оношлогдоогүй	95% CI	% сүүлийн 12 сард оношлогдоогүй	95% CI	% сүүлийн 12 сард оношлогдсон	95% CI
15-24	899	92.4	90.5-94.3	6.9	5.1-8.6	0.3	0.0-0.6	0.5	0.0-1.1
25-34	1525	86.4	84.1-88.6	11.4	9.4-13.4	0.7	0.4-1.1	1.5	0.8-2.2
35-44	1444	81.0	77.9-84.2	15.0	12.3-17.7	1.1	0.6-1.7	2.8	1.8-3.9
45-54	1046	75.2	71.0-79.4	19.8	16.4-23.2	1.6	0.5-2.6	3.4	2.2-4.6
55-64	524	74.7	69.3-80.1	20.8	16.4-25.2	2.8	0.9-4.8	1.6	0.5-2.7
15-64	5438	85.2	83.5-86.9	12.3	10.8-13.7	0.9	0.6-1.2	1.7	1.3-2.1

Хүснэгт 53. ЧШӨ-нөөр урьд нь оношлогдсон хүмүүсийн дунд инсулин эмчилгээ хийгдэж буй байдал

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Бүгд		
	n	% инсулин хэрэглэж байгаа	95% CI	n	% инсулин хэрэглэж байгаа	95% CI	n	% инсулин хэрэглэж байгаа	95% CI
15-24	2	0.0	0.0-0.0	3	0.0	0.0-0.0	5	0.0	0.0-0.0
25-34	12	9.4	0.0-24.2	27	0.8	0.0-2.4	39	4.5	0.0-10.4
35-44	17	14.0	0.0-31.9	30	7.2	0.0-15.3	47	10.8	0.0-21.9
45-54	18	23.4	0.0-49.5	40	9.9	0.1-19.6	58	16.0	2.4-29.7
55-64	6	20.8	0.0-56.1	15	9.3	0.0-28.5	21	11.7	0.0-29.2
15-64	55	14.0	1.3-26.7	115	6.3	1.9-10.8	170	9.9	3.4-16.3

Хүснэгт 54. ЧШӨ-нөөр урьд нь оношлогдсон хүмүүсийн дунд сахар бууруулах эмийн эмчилгээ хийгдэж буй байдал

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Бүгд		
	n	% эм хэрэглэж байгаа	95% CI	n	% эм хэрэглэж байгаа	95% CI	n	% эм хэрэглэж байгаа	95% CI
15-24	2	0.0	0.0-0.0	3	0.0	0.0-0.0	5	0.0	0.0-0.0
25-34	12	14.4	0.0-42.0	27	1.7	0.0-5.2	39	7.2	0.0-19.5
35-44	17	5.0	0.0-15.4	30	21.1	0.0-42.6	47	12.7	0.0-25.4
45-54	18	34.5	4.4-64.6	40	34.4	18.1-50.7	58	34.4	19.3-49.6
55-64	6	51.0	9.1-93.0	15	9.3	0.0-28.5	21	18.1	0.0-38.3
15-64	55	16.3	4.7-27.9	115	17.1	8.7-25.4	170	16.7	10.0-23.5

Хүснэгт 55. ЧШӨ-нөөр урьд нь оношлогдсон хүмүүсийн дунд эмч болон эмнэлгийн мэргэжилтнүүдээс давсны хэрэглээг бууруулах талаар зөвлөгөө авсан байдал

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Бүгд		
	n	%	95% CI	n	%	95% CI	n	%	95% CI
15-24	23	44.7	25.0-64.5	38	20.4	7.0-33.8	61	32.0	17.1-46.9
25-34	75	33.2	18.9-47.4	146	37.7	29.5-45.9	221	35.6	26.8-44.4
35-44	110	34.7	22.0-47.4	256	44.8	36.3-53.3	366	40.7	31.7-49.7
45-54	138	47.4	35.9-58.8	314	54.1	44.5-63.8	452	51.3	43.1-59.4
55-64	104	51.9	39.5-64.4	174	54.8	43.6-66.0	278	53.5	44.5-62.5
15-64	450	42.2	34.6-49.8	928	45.5	39.3-51.7	1378	44.1	38.2-49.9

Хүснэгт 56. ЧШӨ-нөөр урьд нь оношлогдсон хүмүүсийн дунд эмч болон эмнэлгийн мэргэжилтнүүдээс жингээ бууруулах талаар зөвлөгөө авсан байдал

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Бүгд		
	n	%	95% CI	n	%	95% CI	n	%	95% CI
15-24	15-24	23	5.7	38	8.4	0.0-18.9	61	7.1	0.0-15.6
25-34	25-34	75	15.2	146	23.8	14.8-32.7	221	19.8	12.1-27.6
35-44	35-44	110	33.0	256	34.2	27.7-40.7	366	33.7	27.2-40.3
45-54	45-54	138	30.1	314	37.7	27.7-47.7	452	34.5	25.7-43.2
55-64	55-64	104	40.6	174	30.5	21.3-39.6	278	35.0	26.7-43.3
15-64	НИЙТ	450	26.9	928	30.1	24.2-36.1	1378	28.7	22.5-34.9

Хүснэгт 57. ЧШӨ-нөөр урьд нь оношлогдсон хүмүүсийн дунд эмч болон эмнэлгийн мэргэжилтнүүдээс тамхи татахаа болих талаар зөвлөгөө авсан байдал

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Бүгд		
	n	%	95% CI	n	%	95% CI	n	%	95% CI
15-24	15-24	23	17.8	38	1.4	0.0-4.2	61	9.2	1.0-17.4
25-34	25-34	75	27.5	146	9.9	3.1-16.7	221	18.1	10.0-26.1
35-44	35-44	110	27.4	256	7.5	3.5-11.5	366	15.6	10.7-20.6
45-54	45-54	138	29.6	314	12.0	6.1-17.9	452	19.5	13.1-26.0
55-64	55-64	104	38.1	174	9.9	3.7-16.1	278	22.5	15.9-29.1
15-64	НИЙТ	450	28.7	928	9.0	5.3-12.7	1378	17.6	13.5-21.8

Хүснэгт 58. ЧШӨ-нөөр урьд нь оношлогдсон хүмүүсийн дунд эмч болон эмнэлгийн мэргэжилтнүүдээс хөдөлгөөний идэвхээ нэмэгдүүлэх талаар зөвлөгөө авсан байдал

Насны бүлэг (жилээр)	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Бүгд		
	n	%	95% CI	n	%	95% CI	n	%	95% CI
15-24	15-24	23	55.2	38	17.6	3.4-31.8	61	35.5	15.6-55.5
25-34	25-34	75	38.9	146	29.8	21.8-37.8	221	34.0	24.3-43.7
35-44	35-44	110	48.9	256	52.1	41.5-62.8	366	50.8	42.5-59.1
45-54	45-54	138	43.3	314	48.8	39.9-57.7	452	46.4	37.8-55.0
55-64	55-64	104	52.6	174	42.5	32.1-52.9	278	47.0	38.0-56.1
15-64	НИЙТ	450	46.9	928	42.2	35.6-48.8	1378	44.2	37.8-50.7

ОСОЛ ГЭМТЭЛ БА ХҮЧИРХИЙЛЭЛ

Хүснэгт 59. Зам тээврийн ослоос бусад ослоор санамсаргүй гэмтэж эмнэлгийн тусламж авсан байдал

Насны бүлэг (жишээр)	Эрэгтэй														
	n	% Үнэх гэмтэх	95% CI	% Түлэгдэх	95% CI	% Зүсэх	95% CI	% Амьтанд хазуулах	95% CI	% Хөлдөх	95% CI	% Мохой зүйл	95% CI	% Бусад	95% CI
15-24	45	49.5	30.9-68.1	3.8	0.0-11.2	12.0	0.0-25.1	0.0	0.0-0.0	2.1	0.0-6.3	23.4	6.9-39.9	9.1	1.1-17.2
25-34	57	50.0	31.5-68.4	0.9	0.0-2.2	13.0	0.0-26.3	1.6	0.0-4.8	0.0	0.0-0.0	17.4	5.7-29.0	17.2	6.7-27.7
35-44	41	65.6	45.9-85.2	8.5	0.0-24.7	0.0	0.0-0.0	0.0	0.0-0.0	0.0	0.0-0.0	6.8	0.0-13.8	19.1	2.9-35.3
45-54	35	56.6	33.2-80.0	0.0	0.0-0.0	11.6	0.0-24.1	0.0	0.0-0.0	5.1	0.0-14.0	21.7	10.2-33.3	4.9	0.0-12.1
55-64	10	84.7	62.5-100.0	0.0	0.0-0.0	0.0	0.0-0.0	0.0	0.0-0.0	0.0	0.0-0.0	5.9	0.0-18.0	9.4	0.0-28.2
15-64	188	54.3	42.4-66.2	3.2	0.0-7.1	9.9	1.5-18.3	0.4	0.0-1.2	1.6	0.0-3.8	18.4	10.5-26.4	12.2	6.6-17.8

Хүснэгт 60. Зам тээврийн ослоос бусад ослоор санамсаргүй гэмтэж эмнэлгийн тусламж авсан байдал

Насны бүлэг (жишээр)	Эмэгтэй														
	n	% Үнэх гэмтэх	95% CI	% Түлэгдэх	95% CI	% Зүсэх	95% CI	% Амьтанд хазуулах	95% CI	% Хөлдөх	95% CI	% Мохой зүйл	95% CI	% Бусад	95% CI
15-24	28	60.8	45.7-75.9	5.4	0.0-16.1	9.3	0.0-21.2	0.0	0.0-0.0	0.0	0.0-0.0	8.7	0.0-20.5	15.8	2.7-28.9
25-34	36	52.4	31.9-72.9	2.5	0.0-7.5	10.3	0.0-23.7	9.8	0.0-28.2	0.0	0.0-0.0	21.9	7.8-36.0	3.1	0.0-9.2
35-44	49	53.0	34.1-71.9	5.7	0.0-13.4	0.0	0.0-0.0	0.9	0.0-2.8	0.0	0.0-0.0	20.7	4.8-36.6	19.7	1.6-37.8
45-54	33	67.7	45.4-89.9	0.0	0.0-0.0	0.0	0.0-0.0	3.2	0.0-9.7	0.0	0.0-0.0	17.2	1.7-32.6	12.0	0.0-28.5
55-64	24	79.1	62.3-95.8	0.0	0.0-0.0	0.0	0.0-0.0	14.4	0.0-30.4	0.0	0.0-0.0	5.9	0.0-14.2	0.6	0.0-1.9
15-64	170	60.4	52.7-68.2	3.7	0.0-8.0	5.1	0.1-10.1	3.6	0.3-6.9	0.0	0.0-0.0	14.5	8.6-20.5	12.7	5.7-19.7

Хүснэгт 61. Зам тээврийн ослоос бусад ослоор санамсаргүй гэмтэж эмнэлгийн тусламж авсан байдал

Насны бүлэг (жишээр)	Бүгд														
	n	% Үнэх гэмтэх	95% CI	% Түлэгдэх	95% CI	% Зүсэх	95% CI	% Амьтанд хазуулах	95% CI	% Хөлдөх	95% CI	% Мохой зүйл	95% CI	% Бусад	95% CI
15-24	73	53.3	40.3-66.3	4.4	0.0-10.4	11.2	2.5-19.8	0.0	0.0-0.0	1.4	0.0-4.2	18.5	6.4-30.6	11.3	3.8-18.9
25-34	93	50.6	34.6-66.6	1.3	0.0-2.9	12.3	2.3-22.3	3.7	0.0-8.8	0.0	0.0-0.0	18.6	9.4-27.7	13.6	5.3-21.8
35-44	90	59.9	43.4-76.3	7.2	0.0-15.9	0.0	0.0-0.0	0.4	0.0-1.3	0.0	0.0-0.0	13.1	4.9-21.3	19.4	8.2-30.5
45-54	68	60.9	41.1-80.7	0.0	0.0-0.0	7.2	0.0-15.4	1.2	0.0-3.7	3.1	0.0-8.9	20.0	11.5-28.5	7.6	0.4-14.9
55-64	34	81.3	67.7-94.8	0.0	0.0-0.0	0.0	0.0-0.0	8.7	0.0-19.5	0.0	0.0-0.0	5.9	0.0-13.0	4.1	0.0-11.4
15-64	358	56.5	47.5-65.5	3.4	0.6-6.1	8.2	2.7-13.6	1.5	0.3-2.8	1.0	0.0-2.4	17.0	11.2-22.9	12.4	7.9-16.9

Хүснэгт 62. Зам тээврийн ослоос бусад ослоор санамсаргүй гэмтсэн байрлал

Насны бүлэг (жишээр)	Эрэгтэй														
	n	% Гэртээ	95% CI	% Сургуули/ ажил	95% CI	% Зам гууламж	95% CI	% ХАА	95% CI	% Спорт талбай	95% CI	% Бусад	95% CI		
15-24	45	25.3	14.1-36.5	20.6	5.8-35.5	33.2	17.6-48.8	0.8	0.0-2.3	14.9	1.4-28.4	5.2	0.0-11.8		
25-34	57	19.9	7.9-31.9	18.3	9.1-27.6	29.9	16.0-43.9	0.8	0.0-2.3	10.2	0.0-21.8	20.8	8.3-33.4		
35-44	41	30.6	12.6-48.6	15.3	3.2-27.4	27.9	13.2-42.6	2.9	0.0-7.1	4.8	0.0-11.6	18.5	5.2-31.8		
45-54	35	17.1	3.6-30.6	26.7	6.2-47.2	35.9	13.5-58.3	3.4	0.0-10.4	3.3	0.0-10.0	13.5	0.0-27.7		
55-64	10	17.0	0.0-47.9	30.0	0.0-61.2	28.9	0.0-60.9	0.0	0.0-0.0	0.0	0.0-0.0	24.1	0.0-56.8		
15-64	188	23.3	16.5-30.2	20.4	12.3-28.5	31.8	23.5-40.0	1.4	0.0-2.8	10.1	3.4-16.7	13.1	6.2-19.9		

Хүснэгт 63. Зам тээврийн ослоос бусад ослоор санамсаргүй гэмтсэн байрлал

Насны бүлэг (жишээр)	Эмэгтэй												
	n	% Гэрээ	95% CI	% Сургууль/ ажил	95% CI	% Зам гудамж	95% CI	% ХАА	95% CI	% Спортын талбай	95% CI	% Бусад	95% CI
15-24	29	18.4	1.9-34.8	32.5	7.7-57.3	41.7	20.7-62.7	0.0	0.0-0.0	2.1	0.0-6.4	5.3	0.0-15.8
25-34	37	36.6	17.2-56.1	11.4	0.0-23.2	42.2	21.3-63.2	0.0	0.0-0.0	0.0	0.0-0.0	9.8	0.7-18.8
35-44	49	25.9	12.1-39.7	21.1	5.9-36.3	40.4	17.7-63.1	1.9	0.0-4.7	5.5	0.0-13.4	5.1	0.0-12.6
45-54	33	33.7	11.4-56.0	8.1	0.4-15.7	50.5	27.7-73.2	3.3	0.0-9.9	1.0	0.0-2.8	3.6	0.0-8.8
55-64	24	25.6	5.5-45.6	7.7	0.0-17.1	64.4	40.4-88.3	0.0	0.0-0.0	0.0	0.0-0.0	2.4	0.0-7.2
15-64	172	25.9	17.3-34.6	20.6	8.3-32.9	44.9	32.4-57.4	0.9	0.0-2.1	2.2	0.0-4.7	5.4	0.8-10.0

Хүснэгт 64. Зам тээврийн ослоос бусад ослоор санамсаргүй гэмтсэн байрлал

Насны бүлэг (жишээр)	Бүгд												
	n	% Гэртээ	95% CI	% Сургууль/ ажил	95% CI	% Зам гудамж	95% CI	% ХАА	95% CI	% Спортын талбай	95% CI	% Бусад	95% CI
15-24	74	23.0	13.2-32.7	24.6	11.7-37.6	36.1	26.0-46.1	0.5	0.0-1.5	10.6	1.3-20.0	5.2	0.0-10.6
25-34	94	24.2	13.3-35.2	16.5	9.2-23.9	33.1	20.3-46.0	0.6	0.0-1.7	7.6	0.0-16.3	18.0	7.7-28.2
35-44	90	28.5	18.5-38.5	17.9	6.6-29.3	33.6	21.8-45.3	2.5	0.0-5.1	5.1	0.0-10.2	12.5	3.6-21.3
45-54	68	23.5	11.4-35.6	19.5	7.4-31.5	41.6	27.2-55.9	3.4	0.0-10.1	2.4	0.0-6.6	9.7	0.7-18.6
55-64	34	22.2	6.1-38.3	16.5	2.4-30.6	50.4	27.1-73.7	0.0	0.0-0.0	0.0	0.0-0.0	10.9	0.0-24.5
15-64	360	24.3	18.6-30.0	20.4	13.7-27.2	36.5	30.8-42.2	1.2	0.0-2.5	7.2	2.6-11.9	10.3	5.7-14.9

Хүснэгт 65. Сүүлийн 12 сард зам тээврийн осолд өртөгсдийн ослын шалтгаан

Насны бүлэг (жишээр)	Эрэгтэй												
	n	% Архи хэрэглэсэн	95% CI	% Хэт ядрах/ өвчин	95% CI	% Хурд хэтрүүлэх	95% CI	% явган зорчигчийн буруу	95% CI	% Гадны хүчин зүйл	95% CI	% Бусад	95% CI
15-24	20	3.6	0.0-10.9	0.0	0.0-0.0	24.7	3.3-46.2	0.0	0.0-0.0	13.4	0.0-28.4	58.3	31.8-84.8
25-34	49	13.5	0.0-27.3	7.3	0.0-16.2	18.7	5.7-31.6	0.3	0.0-0.8	7.8	0.7-14.8	52.5	31.7-73.3
35-44	39	7.1	0.0-15.8	0.0	0.0-0.0	33.0	17.6-48.4	6.0	0.0-14.0	4.1	0.0-9.5	49.7	32.2-67.3
45-54	14	9.5	0.0-23.9	8.9	0.0-22.5	35.4	0.0-71.2	0.0	0.0-0.0	0.0	0.0-0.0	46.1	14.0-78.2
55-64	5	0.0	0.0-0.0	0.0	0.0-0.0	23.1	0.0-63.2	0.0	0.0-0.0	31.4	0.0-81.1	45.5	0.0-92.5
15-64	127	8.6	2.4-14.9	3.5	0.0-7.1	25.2	16.5-34.0	1.6	0.0-3.5	8.3	3.3-13.3	52.7	40.5-64.8

Хүснэгт 66. Сүүлийн 12 сард зам тээврийн осолд өртөгсдийн ослын шалтгаан

Насны бүлэг (жишээр)	Эмэгтэй												
	n	% Архи хэрэглэсэн	95% CI	% Хэт лдрах/ өвчин	95% CI	% Хурд хэтрүү лэх	95% CI	% явган зорчигчийн буруу	95% CI	% Гадны хүчин зүйл	95% CI	% Бусад	95% CI
15-24	15	18.8	0.0-41.2	7.5	0.0-22.4	5.7	0.0-17.3	0.0	0.0-0.0	11.1	0.0-24.9	56.9	24.0-89.8
25-34	20	7.9	0.0-20.2	8.6	0.0-21.3	30.3	6.6-53.9	1.0	0.0-3.1	4.6	0.0-13.9	47.7	24.8-70.5
35-44	15	0.0	0.0-0.0	10.5	0.0-30.3	13.7	0.0-31.6	0.0	0.0-0.0	7.1	0.0-21.5	68.7	44.3-93.2
45-54	11	0.0	0.0-0.0	0.0	0.0-0.0	19.0	0.0-44.8	0.0	0.0-0.0	18.3	0.0-39.9	62.7	30.1-95.3
55-64	3	0.0	0.0-0.0	0.0	0.0-0.0	39.3	0.0-100.0	0.0	0.0-0.0	0.0	0.0-0.0	60.7	0.0-100.0
15-64	64	10.2	0.0-21.1	7.5	0.0-15.7	15.3	5.7-24.9	0.3	0.0-0.8	9.2	1.2-17.1	57.5	41.0-74.1

Хүснэгт 67. Сүүлийн 12 сард зам тээврийн осолд өртөгсдийн ослын шалтгаан

Насны бүлэг (жишээр)	Нийт хүн ам												
	n	% Архи хэрэглэсэн	95% CI	% Хэт ядрах/ өвчин	95% CI	% Хурд хэтрүү лэх	95% CI	% явган зорчигчийн буруу	95% CI	% Гадны хүчин зүйл	95% CI	% Бусад	95% CI
15-24	35	9.2	0.0-19.1	2.8	0.0-8.4	17.7	3.7-31.6	0.0	0.0-0.0	12.6	1.9-23.3	57.8	37.1-78.5
25-34	69	12.4	1.3-23.6	7.5	0.0-15.2	20.8	9.1-32.6	0.4	0.0-1.0	7.2	1.3-13.0	51.6	33.3-69.9
35-44	54	5.5	0.0-12.2	2.3	0.0-7.0	28.7	16.4-41.0	4.7	0.0-10.9	4.8	0.0-9.9	53.9	39.5-68.4
45-54	25	6.7	0.0-16.7	6.3	0.0-15.5	30.7	2.6-58.7	0.0	0.0-0.0	5.3	0.0-11.9	51.0	24.1-77.8
55-64	8	0.0	0.0-0.0	0.0	0.0-0.0	26.2	0.0-61.3	0.0	0.0-0.0	25.3	0.0-67.7	48.5	5.0-91.9
15-64	191	9.1	3.8-14.3	4.6	1.1-8.0	22.7	15.7-29.7	1.2	0.0-2.7	8.5	4.6-12.5	53.9	44.5-63.4

Хүснэгт 68. Хүчирхийлэлд өртөж эмнэлгийн тусламж авсан байдал

Насны бүлэг (жишээр)	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Бүгд		
	n	Хүчирхийлэлд өртсөн %	95% CI	n	Хүчирхийлэлд өртсөн %	95% CI	n	Хүчирхийлэлд өртсөн %	95% CI
15-24	401	5.7	2.7-8.7	494	1.9	0.5-3.2	895	3.8	2.1-5.6
25-34	602	3.2	1.6-4.7	920	3.0	1.1-4.8	1522	3.1	2.0-4.2
35-44	566	4.8	2.5-7.0	874	4.0	1.9-6.1	1440	4.4	3.1-5.7
45-54	420	3.2	1.1-5.3	622	1.6	0.4-2.9	1042	2.4	1.2-3.7
55-64	223	2.9	0.3-5.5	299	1.3	0.0-2.9	522	2.1	0.4-3.7
15-64	2212	4.4	2.9-5.9	3209	2.5	1.8-3.2	5421	3.5	2.6-4.3

Хүснэгт 69. Хүчирхийлэл үйлдэгчийг нэрлэсэн байдал

Насны бүлэг (жишээр)	Эрэгтэй														
	n	% Дотны хүн	95% CI	% Эцэг, эх	95% CI	% Хүүхэд болон төрөл төрөгсөд	95% CI	% Найз нөхөд	95% CI	% Танихгүй хүн	95% CI	%Албаны хүн	95% CI	% Бусад	95% CI
15-24	27	0.0	0.0-0.0	7.5	0.0-16.3	2.7	0.0-7.6	62.1	43.9-80.3	27.7	10.3-45.1	0.0	0.0-0.0	0.0	0.0-0.0
24-34	25	5.3	0.0-13.8	0.0	0.0-0.0	4.0	0.0-10.1	57.9	34.9-80.8	30.0	8.7-51.2	2.9	0.0-8.7	0.0	0.0-0.0
35-44	28	3.8	0.0-11.3	0.0	0.0-0.0	3.6	0.0-11.1	29.7	10.6-48.7	47.7	25.9-69.5	15.2	2.8-27.7	0.0	0.0-0.0
45-54	12	0.0	0.0-0.0	0.0	0.0-0.0	0.0	0.0-0.0	41.4	7.8-75.0	51.1	17.1-85.2	0.0	0.0-0.0	7.4	0.0-22.6
55-64	5	0.0	0.0-0.0	0.0	0.0-0.0	26.1	0.0-71.1	0.0	0.0-0.0	73.9	28.9-100.0	0.0	0.0-0.0	0.0	0.0-0.0
15-64	97	1.8	0.0-4.0	3.5	0.0-7.9	3.9	0.6-7.2	49.9	38.0-61.7	36.5	24.6-48.4	3.8	0.0-7.5	0.7	0.0-2.1

Хүснэгт 70. Хүчирхийлэл үйлдэгчийг нэрлэсэн байдал

Насны бүлэг (жишээр)	Эмэгтэй														
	n	% Дотны хүн	95% CI	% Эцэг, эх	95% CI	% Хүүхэд болон торол төрөгсөд	95% CI	% Найз нөхөд	95% CI	% Танихгүй хүн	95% CI	%Албаны хүн	95% CI	% Бусад	95% CI
15-24	10	30.9	0.0-67.3	0.0	0.0-0.0	8.3	0.0-25.4	38.4	0.6-76.2	22.4	0.0-56.2	0.0	0.0-0.0	0.0	0.0-0.0
25-34	18	39.0	15.3-62.6	0.0	0.0-0.0	23.8	7.3-40.3	9.2	0.0-21.9	28.1	10.8-45.3	0.0	0.0-0.0	0.0	0.0-0.0
35-44	26	34.1	19.2-48.9	0.0	0.0-0.0	20.6	4.1-37.0	5.7	0.0-13.3	39.7	21.9-57.6	0.0	0.0-0.0	0.0	0.0-0.0
45-54	9	0.0	0.0-0.0	0.0	0.0-0.0	17.6	0.0-38.8	73.2	47.1-99.2	0.0	0.0-0.0	9.3	0.0-28.5	0.0	0.0-0.0
55-64	2	0.0	0.0-0.0	0.0	0.0-0.0	0.0	0.0-0.0	77.7	27.7-100.0	0.0	0.0-0.0	0.0	0.0-0.0	22.3	0.0-72.3
15-64	65	30.4	13.9-45.8	0.0	0.0-0.0	17.1	8.4-25.8	24.2	7.9-40.4	26.9	13.6-40.2	0.9	0.0-2.7	0.6	0.0-1.8

Хүснэгт 71 Хүчирхийлэлд өртөгсдийн тусламж үйлчилгээ

Насны бүлэг (жишээр)	Бүлэг														
	n	% Дотны хүн	95% CI	% Эцэг, эх	95% CI	% Хүүхэд болон төрөл төрөгсөд	95% CI	% Найз нөхөд	95% CI	% Танилгүй хүн	95% CI	% Албаны хүн	95% CI	% Бусад	95% CI
15-24	37	7.6	0.0-18.8	5.6	0.0-12.4	4.1	0.0-9.2	56.3	41.5-71.0	26.4	11.6-41.2	0.0	0.0-0.0	0.0	0.0-0.0
25-34	43	20.4	6.9-33.9	0.0	0.0-0.0	12.8	2.3-23.3	36.1	15.9-56.3	29.1	16.6-41.6	1.6	0.0-4.8	0.0	0.0-0.0
35-44	54	17.5	8.1-26.9	0.0	0.0-0.0	11.3	2.7-19.9	18.8	6.2-31.4	44.1	29.5-58.6	8.3	0.6-16.0	0.0	0.0-0.0
45-54	21	0.0	0.0-0.0	0.0	0.0-0.0	6.2	0.0-14.8	52.6	29.8-75.4	33.1	9.0-57.2	3.3	0.0-10.0	4.8	0.0-14.6
55-64	7	0.0	0.0-0.0	0.0	0.0-0.0	19.4	0.0-54.4	19.9	0.0-55.4	55.0	13.0-96.9	0.0	0.0-0.0	5.7	0.0-17.6
15-64	162	11.8	4.3-19.3	2.3	0.0-5.2	8.5	4.9-12.1	40.9	30.5-51.3	33.1	24.3-42.0	2.8	0.3-5.2	0.7	0.0-1.7

ХАВСРАЛТ II

ҮР ДҮНГИЙН ХҮСНЭГТ, ХОТ ХӨДӨӨГӨӨР

1. Үр дүнгийн хүснэгт

2. Хот хөдөөгөөр

ТАМХИНЫ ХЭРЭГЛЭЭ

Хүснэгт 1. Тамхины хэрэглээний байдал

Байршил	Эрэгтэй						
	Одоогоор тамхи хэрэглэж буй хүн ам						% Татдаггүй
	n	% Өдөр бүр	95% CI	% Хааяа	95% CI		95% CI
Хот	996	43.3	39.3-47.2	5.7	3.8-7.5	51.1	46.3-55.8
Хөдөө	1221	42.7	38.2-47.2	4.5	3.4-5.6	52.8	47.9-57.7
Нийт	2217	43.0	39.9-46.0	5.0	4.0-6.1	52.0	48.5-55.4

Хүснэгт 2. Тамхины хэрэглээний байдал

Байршил	Эмэгтэй						
	Одоогоор тамхи хэрэглэж буй хүн ам						% Татдаггүй
	n	% Өдөр бүр	95% CI	% Хааяа	95% CI		95% CI
Хот	1550	5.9	4.3-7.5	2.3	0.9-3.6	91.8	89.8-93.9
Хөдөө	1671	4.5	2.0-7.1	0.9	0.4-1.5	94.6	91.9-97.2
Нийт	3221	5.2	3.8-6.7	1.6	0.9-2.4	93.1	91.5-94.8

Хүснэгт 3. Тамхины хэрэглээний байдал

Байршил	Нийт хүн ам						
	Одоогоор тамхи хэрэглэж буй хүн ам						% Татдаггүй
	n	% Өдөр бүр	95% CI	% Хааяа	95% CI		95% CI
Хот	2546	23.7	21.7-25.7	3.9	2.7-5.1	72.4	69.7-75.2
Хөдөө	2892	25.0	23.1-26.8	2.8	2.2-3.4	72.2	70.2-74.3
Нийт	5438	24.3	22.9-25.7	3.4	2.7-4.0	72.3	70.6-74.0

Хүснэгт 4. Тамхи татаж эхэлсэн дундаж нас

Байршил	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Нийт хүн ам		
	n	Дундаж нас	95% CI	n	Дундаж нас	95% CI	n	Дундаж нас	95% CI
Хот	470	18.9	18.1-19.8	107	22.6	20.5-24.7	577	19.4	18.8-20.1
Хөдөө	568	18.5	17.9-19.1	87	24.1	20.6-27.5	655	19.0	18.3-19.6
Нийт	1038	18.7	18.2-19.2	194	23.2	21.3-25.1	1232	19.2	18.7-19.6

Хүснэгт 5. Тамхи татсан дундаж хугацаа

Байршил	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Нийт хүн ам		
	n	Дундаж хугацаа	95% CI	n	Дундаж хугацаа	95% CI	n	Дундаж хугацаа	95% CI
Хот	470	14.9	13.4-16.5	107	12.2	9.9-14.6	577	14.6	13.3-15.9
Хөдөө	568	17.1	16.0-18.2	87	14.3	11.0-17.7	655	16.9	15.7-18.0
Нийт	1038	16.1	15.1-17.1	194	13.1	11.0-15.2	1232	15.8	14.9-16.7

Архи согтууруулах ундааны хэрэглээ

Хүснэгт 6. Архи согтууруулах ундааны хэрэглээний байдал

Байршил	n	Эрэгтэй							
		% Одоогоор архи хэрэглэгсэд (сүүлийн 30 хоногт)	95% CI	% Сүүлийн 12 сард архи хэрэглэгсэд	95% CI	% Сүүлийн 12 сард архи хэрэглээгүй	95% CI	% Архи огт хэрэглэдэггүй	95% CI
Хот	996	49.3	42.7-55.9	21.7	15.3-28.0	5.0	2.9-7.1	24.0	17.1-30.9
Хөдөө	1221	50.2	42.8-57.6	18.8	13.2-24.4	6.9	4.5-9.3	24.1	17.6-30.6
Нийт	2217	49.8	44.8-54.8	20.1	15.9-24.4	6.1	4.4-7.7	24.0	19.3-28.8

Хүснэгт 7. Архи согтууруулах ундааны хэрэглээний байдал

Байршил	n	Эмэгтэй							
		% Одоогоор архи хэрэглэгсэд (сүүлийн 30 хоногт)	95% CI	% Сүүлийн 12 сард архи хэрэглэгсэд	95% CI	% Сүүлийн 12 сард архи хэрэглээгүй	95% CI	% Архи огт хэрэглэдэггүй	95% CI
Хот	1550	27.6	23.2-32.0	21.9	16.7-27.1	6.6	4.7-8.6	43.9	34.4-53.3
Хөдөө	1671	26.7	19.6-33.9	16.9	12.0-21.8	11.1	7.2-15.0	45.3	36.7-53.9
Нийт	3221	27.2	23.1-31.3	19.5	15.9-23.1	8.8	6.5-11.0	44.5	38.1-51.0

Хүснэгт 8. Архи согтууруулах ундааны хэрэглээний байдал

Байршил	n	Нийт хүн ам							
		% Одоогоор архи хэрэглэгсэд (сүүлийн 30 хоногт)	95% CI	% Сүүлийн 12 сард архи хэрэглэгсэд	95% CI	% Сүүлийн 12 сард архи хэрэглээгүй	95% CI	% Архи огт хэрэглэдэггүй	95% CI
Хот	2546	37.9	33.7-42.2	21.8	16.4-27.1	5.9	4.2-7.6	34.4	26.5-42.3
Хөдөө	2892	39.3	32.5-46.0	17.9	12.9-22.9	8.9	6.2-11.6	33.9	26.5-41.4
Нийт	5438	38.6	34.6-42.6	19.8	16.1-23.5	7.4	5.7-9.1	34.2	28.7-39.6

Хүснэгт 9. Архи хэрэглэгсэд нэг удаад уухдаа эрэгтэйчүүд 5, эмэгтэйчүүд 4 ба түүнээс дээш стандарт уултаар уусан тохиолдлын тоо

Байршил	Эрэгтэй			Эмэгтэй		
	n	Уултын тоо	95% CI	n	Уултын тоо	95% CI
Хот	531	1.8	1.6-2.1	424.0	1.0	0.7-1.2
Хөдөө	645	2.2	1.7-2.8	469.0	1.0	0.8-1.2
Нийт	1176	2.1	1.7-2.4	893.0	1.0	0.8-1.1

Жимс, хүнсний ногооны хэрэглээ

Хүснэгт 10. Хоногт хэрэглэж буй жимс, хүнсний ногооны нэгж хэмжээ

Байршил	Эрэгтэй								
	n	% огт хэрэглээгүй	95% CI	% 1-2 нэгж	95% CI	% 3-4 нэгж	95% CI	% ≥5 нэгж	95% CI
Хот	996	15.1	11.1-19.0	60.5	51.5-69.5	14.4	9.4-19.4	10.1	3.8-16.3
Хөдөө	1221	54.5	41.7-67.3	33.4	25.4-41.4	8.4	3.0-13.9	3.7	0.2-7.2
Нийт	2217	36.3	26.5-46.1	45.9	38.1-53.7	11.2	7.4-15.0	6.6	3.1-10.2

Хүснэгт 11. Хоногт хэрэглэж буй жимс, хүнсний ногооны нэгж хэмжээ

Байршил	Эмэгтэй								
	n	% огт хэрэглээгүй	95% CI	% 1-2 нэгж	95% CI	% 3-4 нэгж	95% CI	% ≥5 нэгж	95% CI
Хот	1549	14.2	10.5-18.0	56.0	47.1-64.8	17.2	12.0-22.5	12.6	6.8-18.3
Хөдөө	1670	47.6	35.2-60.0	37.7	29.6-45.7	9.8	4.4-15.3	4.9	0.4-9.4
Нийт	3219	30.2	22.3-38.2	47.2	40.6-53.8	13.7	9.7-17.7	8.9	5.1-12.7

Хүснэгт 12. Хоногт 5 буюу түүнээс бага жимс, хүнсний ногоо хэрэглэж буй хүн ам

Байршил	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Нийт хүн ам		
	n	% хоногт < 5 нэгж	95% CI	n	% хоногт < 5 нэгж	95% CI	n	% хоногт < 5 нэгж	95% CI
Хот	996	89.9	83.7-96.2	1549	87.4	81.7-93.2	2545	88.6	82.8-94.5
Хөдөө	1221	96.3	92.8-99.8	1670	95.1	90.6-99.6	2891	95.8	91.8-99.7
Нийт	2217	93.4	89.8-96.9	3219	91.1	87.3-94.9	5436	92.3	88.6-95.9

Хүснэгт 13. Хоногт хэрэглэж буй давсны дундаж хэмжээ

Байршил	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Нийт хүн ам		
	n	Дундаж хэмжээ	95% CI	n	Дундаж хэмжээ	95% CI	n	Дундаж хэмжээ	95% CI
Хот	815	6.4	5.9-6.8	1466	6.6	6.2-7.1	2281	6.5	6.1-6.9
Хөдөө	1066	8.1	7.5-8.7	1606	8.0	7.4-8.7	2672	8.1	7.5-8.6
Нийт	1881	7.3	6.8-7.8	3072	7.3	6.9-7.7	4953	7.3	6.9-7.7

Идэвхтэй хөдөлгөөн

Хүснэгт 14. Хөдөлгөөний идэвхийн байдал

Байршил	Эрэгтэй						
	n	% Биеийн хүч бага шаардсан хөдөлгөөн	95% CI	% Биеийн хүч дунд шаардсан хөдөлгөөн	95% CI	% Өндөр идэвхтэй хөдөлгөөн	95% CI
Хот	982	12.0	7.3-16.7	12.9	9.0-16.8	75.1	67.1-83.2
Хөдөө	1157	3.3	1.4-5.2	7.5	3.9-11.1	89.2	84.3-94.1
Нийт	2139	7.4	4.5-10.3	10.0	7.3-12.8	82.5	77.4-87.7

Хүснэгт 15. Хөдөлгөөний идэвхийн байдал

Байршил	Эмэгтэй					
	n	% Биеийн хүч бага шаардсан хөдөлгөөн	95% CI	% Биеийн хүч дунд шаардсан хөдөлгөөн	95% CI	% Өндөр идэвхтэй хөдөлгөөн
Хот	1528	10.8	7.1-14.6	17.4	12.0-22.9	71.7
Хөдөө	1620	4.2	1.6-6.7	8.9	3.6-14.2	87.0
Нийт	3148	7.7	5.1-10.2	13.4	9.3-17.5	78.9

Хүснэгт 16. Хөдөлгөөний идэвхийн байдал

Байршил	Нийт хүн ам					
	n	% Биеийн хүч бага шаардсан хөдөлгөөн	95% CI	% Биеийн хүч дунд шаардсан хөдөлгөөн	95% CI	% Өндөр идэвхтэй хөдөлгөөн
Хот	2510	11.4	7.5-15.2	15.3	11.2-19.3	73.3
Хөдөө	2777	3.7	1.7-5.8	8.2	4.1-12.3	88.1
Нийт	5287	7.5	5.0-10.1	11.7	8.6-14.8	80.8

Хүснэгт 17. Биеийн хүч их шаардсан хөдөлгөөн хийдэггүй хүн амын эзлэх хувь

Байршил	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Нийт хүн ам		
	n	%	95% CI	n	%	95% CI	n	%	95% CI
Хот	982	46.9	39.0-54.9	1528.0	61.5	56.5-66.4	2510	54.5	48.5-60.6
Хөдөө	1157	39.2	31.6-46.9	1620.0	46.1	35.8-56.3	2777	42.4	34.1-50.8
Нийт	2139	42.9	37.3-48.4	3148.0	54.2	48.2-60.1	5287	48.5	43.1-53.8

Биемахбодын хэмжилт**Хүснэгт 18. Биеийн жингийн индексийн ангилал**

Байршил	Men							
	n	% Тураал <18.5	95% CI	% Хэвийн 18.5-24.9	95% CI	% Илүүдэл жинтэй 25.0-29.9	95% CI	% Тарган ≥30.0
Хот	991	5.2	2.7-7.8	55.7	49.4-61.9	28.1	24.6-31.7	11.0
Хөдөө	1206	4.0	2.2-5.8	60.8	56.2-65.4	24.1	20.3-27.8	11.1
Нийт	2197	4.6	3.0-6.1	58.4	54.5-62.4	26.0	23.2-28.7	11.1

Хүснэгт 19. Биеийн жингийн индексийн ангилал

Байршил	Эмэгтэй							
	n	% Тураал <18.5	95% CI	% Хэвийн 18.5-24.9	95% CI	% Илүүдэл жинтэй 25.0-29.9	95% CI	% Тарган ≥30.0
Хот	1508	5.1	2.6-7.6	51.9	48.5-55.4	28.3	24.8-31.9	14.6
Хөдөө	1609	3.7	2.3-5.0	53.9	50.0-57.9	29.0	25.8-32.1	13.4
Нийт	3117	4.4	2.9-5.9	52.9	50.3-55.5	28.6	26.3-31.0	14.1

Хүснэгт 20. Биеийн жингийн индексийн ангилал

Байршил	Нийт хүн ам								
	n	% Тураал <18.5	95% CI	% Хэвийн 18.5-24.9	95% CI	% Илүүдэл жинтэй 25.0-29.9	95% CI	% Тарган ≥30.0	95% CI
Хот	2499	5.2	3.1-7.3	53.7	50.1-57.3	28.2	25.9-30.6	12.9	10.0-15.7
Хөдөө	2815	3.9	2.5-5.3	57.7	54.3-61.0	26.3	23.3-29.3	12.2	10.2-14.2
Нийт	5314	4.5	3.2-5.8	55.7	53.1-58.3	27.3	25.3-29.2	12.5	10.8-14.2

Хүснэгт 21. Илүүдэл жин ба таргалалттай хүн амын эзлэх хувь (BMI≥25кг/м²)

Байршил	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Нийт хүн ам		
	n	% BMI≥25	95% CI	n	% BMI≥25	95% CI	n	% BMI≥25	95% CI
Хот	991	39.1	33.0-45.2	1508	43.0	39.4-46.5	2499	41.1	37.5-44.7
Хөдөө	1206	35.2	30.2-40.1	1609	42.4	38.2-46.6	2815	38.5	34.7-42.3
Нийт	2197	37.0	33.0-41.0	3117	42.7	40.0-45.4	5314	39.8	37.1-42.5

Хүснэгт 22. Бүсэлхийн тойрог (см)

Байршил	Эрэгтэй			Эмэгтэй		
	n	Дундаж хэмжээ	95% CI	n	Дундаж хэмжээ	95% CI
Хот	992	83.5	81.8-85.2	1511	81.7	80.6-82.9
Хөдөө	1216	83.0	81.7-84.3	1613	83.5	82.2-84.9
Нийт	2208	83.2	82.2-84.3	3124	82.6	81.7-83.5

Цусны даралт ихсэлт

Хүснэгт 23. Цусны даралт ихэссэн (САД≥140мм/муб ба/эсвэл ДАД ≥ 90 мм/муб) хүн амын эзлэх хувь (даралт бууруулах эм хэрэглэж буй хүмүүсийг оруулахгүйгээр)

Байршил	Men			Women			Both Sexes		
	n	%	95% CI	n	%	95% CI	n	%	95% CI
Хот	886	23.9	19.8-28.0	1317	10.2	7.7-12.7	2203	16.8	14.1-19.6
Хөдөө	1105	25.5	20.6-30.3	1378	14.2	12.1-16.4	2483	20.4	17.0-23.8
Нийт	1991	24.8	21.5-28.0	2695	12.1	10.3-13.9	4686	18.6	16.4-20.9

Хүснэгт 24. Цусны даралт ихэссэн (САД≥140мм/муб ба/эсвэл ДАД ≥ 90 мм/муб) болон даралт бууруулах эм хэрэглэж буй хүн амын эзлэх хувь

Байршил	Men			Women			Both Sexes		
	n	%	95% CI	n	%	95% CI	n	%	95% CI
Хот	990	30.7	26.0-35.3	1540	20.4	17.1-23.7	2530	25.3	21.8-28.8
Хөдөө	1219	32.0	27.6-36.5	1665	26.2	22.5-29.9	2884	29.3	26.1-32.6
Нийт	2209	31.4	28.2-34.6	3205	23.2	20.6-25.8	5414	27.3	24.9-29.8

Хүснэгт 25. Цусны даралт ихэссэн (САД≥160мм/муб ба/эсвэл ДАД ≥ 100 мм/муб) хүн амын эзлэх хувь (даралт бууруулах эм хэрэглэж буй хүмүүсийг оруулахгүйгээр)

Байршил	Men			Women			Both Sexes		
	n	%	95% CI	n	%	95% CI	n	%	95% CI

Хот	886	7.2	4.7-9.8	1317	3.0	2.0-4.0	2203	5.1	3.4-6.7
Хөдөө	1105	5.1	3.5-6.7	1378	2.6	1.5-3.7	2483	4.0	2.9-5.0
Нийт	1991	6.1	4.6-7.6	2695	2.8	2.1-3.6	4686	4.5	3.5-5.5

Хүснэгт 26. Цусны даралт ихэссэн (САД \geq 160мм/муб ба/эсвэл ДАД \geq 100 мм/муб) болон даралт бууруулах эм хэрэглэж буй хүн амын эзлэх хувь

Байршил	Men			Women			Both Sexes		
	n	%	95% CI	n	%	95% CI	n	%	95% CI
Хот	990	15.4	11.8-19.1	1540	14.1	11.6-16.5	2530	14.7	12.0-17.4
Хөдөө	1219	13.5	10.4-16.5	1665	16.2	12.9-19.4	2884	14.7	12.2-17.3
Нийт	2209	14.4	12.0-16.8	3205	15.1	13.1-17.1	5414	14.7	12.9-16.6

Хүснэгт 27. Цусны даралт ихэссэн хүн амын эмчилгээ, хяналтын байдал

Байршил	Эрэгтэй						
	n	% САД \geq 140 ба/эсвэл ДАД \geq 90, Эм хэрэглээгүй	95% CI	% САД $<$ 140 ба/эсвэл ДАД $<$ 90 Эм хэрэглэдэг	95% CI	% САД \geq 140 ба/эсвэл ДАД \geq 90 Эм хэрэглэдэг	95% CI
Хот	371	71.2	64.4-77.9	4.4	1.6-7.2	24.4	18.9-29.9
Хөдөө	439	72.5	64.7-80.2	10.0	4.8-15.3	17.5	12.0-23.0
Нийт	810	71.9	66.6-77.1	7.5	4.2-10.8	20.6	16.4-24.8

Хүснэгт 28. Цусны даралт ихэссэн хүн амын эмчилгээ, хяналтын байдал

Байршил	Эмэгтэй						
	n	% САД \geq 140 ба/эсвэл ДАД \geq 90, Эм хэрэглээгүй	95% CI	% САД $<$ 140 ба/эсвэл ДАД $<$ 90 Эм хэрэглэдэг	95% CI	% САД \geq 140 ба/эсвэл ДАД \geq 90 Эм хэрэглэдэг	95% CI
Хот	418	44.4	37.6-51.3	23.6	18.6-28.6	31.9	26.4-37.4
Хөдөө	513	47.3	39.7-54.8	19.4	14.3-24.6	33.3	26.6-40.0
Нийт	931	46.0	40.8-51.1	21.4	17.6-25.1	32.7	28.2-37.1

Хүснэгт 29. Цусны даралт ихэссэн хүн амын эмчилгээ, хяналтын байдал

Байршил	Нийт хүн ам						
	n	% САД \geq 140 ба/эсвэл ДАД \geq 90, Эм хэрэглээгүй	95% CI	% САД $<$ 140 ба/эсвэл ДАД $<$ 90 Эм хэрэглэдэг	95% CI	% САД \geq 140 ба/эсвэл ДАД \geq 90 Эм хэрэглэдэг	95% CI
Хот	789	60.0	55.0-64.9	12.5	9.2-15.7	27.6	23.5-31.6
Хөдөө	952	62.1	54.6-69.6	13.9	10.1-17.8	24.0	18.5-29.5
Нийт	1741	61.1	56.4-65.8	13.3	10.7-15.8	25.6	22.1-29.2

БИОХИМИЙН ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД

Хүснэгт 30. Цусан дахь холестерин дундаж хэмжээ, ммоль/л

Байршил	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Нийт		
	n	Дундаж	95% CI	n	Дундаж	95% CI	n	Дундаж	95% CI
Хот	292	4.3	4.0-4.7	456	4.1	3.8-4.3	748	4.2	3.9-4.5
Хөдөө	314	4.6	4.3-5.0	476	4.4	4.1-4.7	790	4.5	4.2-4.8
НИЙТ	606	4.5	4.2-4.7	932	4.2	4.0-4.4	1538	4.4	4.1-4.6

Хүснэгт 31. Цусан дахь холестерин дундаж хэмжээ (мг/дл)

Байршил	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Нийт		
	n	Дундаж	95% CI	n	Дундаж	95% CI	n	Дундаж	95% CI
Хот	292	167.9	153.9-181.8	456	157.6	147.8-167.5	748	162.6	151.8-173.4
Хөдөө	314	178.2	164.4-192.0	476	169.9	157.7-182.1	790	174.1	162.0-186.3
НИЙТ	606	173.3	163.5-183.2	932	163.8	155.7-171.9	1538	168.6	160.3-176.9

Хүснэгт 32. Цусан дахь холестерин хэмжээ ихсэлттэй хүн амын эзлэх хувь (Холестерин хэмжээ ≥ 5.0 ммоль/л буюу ≥ 190 мг/дл эсвэл холестерин бууруулах бэлдмэл хэрэглэж байгаа)

Байршил	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Нийт		
	n	%	95% CI	n	%	95% CI	n	%	95% CI
Хот	292	26.1	16.2-36.0	456	19.7	13.1-26.3	748	22.8	15.8-29.8
Хөдөө	314	28.6	20.2-37.0	476	25.2	16.1-34.3	790	26.9	18.6-35.2
НИЙТ	606	27.4	21.0-33.9	932	22.5	16.8-28.2	1538	25.0	19.4-30.5

Хүснэгт 33. Цусан дахь холестерин хэмжээ ихсэлттэй хүн амын эзлэх хувь (Холестерин хэмжээ ≥ 6.2 ммоль/л буюу ≥ 240 мг/дл эсвэл холестерин бууруулах бэлдмэл хэрэглэж байгаа)

Байршил	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Нийт		
	n	%	95% CI	n	%	95% CI	n	%	95% CI
Хот	292	8.1	1.6-14.6	456	4.3	2.7-5.9	748	6.2	2.7-9.6
Хөдөө	314	12.0	6.5-17.5	476	9.3	3.0-15.7	790	10.7	5.7-15.7
НИЙТ	606	10.2	5.9-14.4	932	6.8	3.4-10.3	1538	8.5	5.3-11.7

Хүснэгт 34. Цусан дахь триглицеридийн дундаж хэмжээ (ммоль/л)

Байршил	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Нийт		
	n	Дундаж	95% CI	n	Дундаж	95% CI	n	Дундаж	95% CI
Хот	286	1.7	1.4-2.0	447	1.2	1.1-1.3	733	1.4	1.3-1.6
Хөдөө	296	1.4	1.2-1.5	452	1.1	1.0-1.2	748	1.2	1.1-1.4
НИЙТ	582	1.5	1.4-1.7	899	1.1	1.1-1.2	1481	1.3	1.2-1.4

Хүснэгт 35. Цусан дахь триглицеридийн дундаж хэмжээ (мг/дл)

Байршил	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Нийт		
	n	Дундаж	95% CI	n	Дундаж	95% CI	n	Дундаж	95% CI
Хот	286	149.4	124.9-173.8	447	105.1	94.0-116.2	733	126.4	111.2-141.7
Хөдөө	296	121.4	106.1-136.7	452	95.5	86.4-104.5	748	108.7	96.9-120.4
НИЙТ	582	134.8	119.8-149.8	899	100.3	93.0-107.7	1481	117.4	107.3-127.5

Хүснэгт 36. Триглицеридийн хэмжээ ихсэх эрсдэлтэй болон ихэссэн (≥ 1.7 ммоль/л) хүний хувь

Байршил	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Нийт		
	n	%	95% CI	n	%	95% CI	n	%	95% CI
Хот	286	32.6	24.8-40.5	447	18.1	12.9-23.4	733	25.1	20.1-30.1
Хөдөө	296	26.6	18.3-34.9	452	12.6	7.8-17.3	748	19.7	13.9-25.6
НИЙТ	582	29.5	23.7-35.3	899	15.4	11.8-19.0	1481	22.4	18.4-26.3

Хүснэгт 37. Триглицеридийн хэмжээ ихсэх эрсдэлтэй болон ихэссэн (≥ 2.0 ммоль/л) хүний хувь

Байршил	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Нийт		
	n	%	95% CI	n	%	95% CI	n	%	95% CI
Хот	286	26.9	18.3-35.5	447	11.3	7.7-14.9	733	18.8	13.9-23.8
Хөдөө	296	20.5	12.2-28.8	452	7.4	4.2-10.6	748	14.1	9.0-19.2
НИЙТ	582	23.6	17.5-29.7	899	9.4	6.9-11.9	1481	16.4	12.8-20.1

Хүснэгт 38. Цусан дахь бага нягттай липопротеины дундаж хэмжээ (ммоль/л)

Байршил	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Нийт		
	n	Дундаж	95% CI	n	Дундаж	95% CI	n	Дундаж	95% CI
Хот	304	3.6	3.4-3.8	464	3.5	3.3-3.7	768	3.5	3.4-3.7
Хөдөө	336	3.3	3.1-3.5	502	3.2	3.0-3.3	838	3.2	3.1-3.4
НИЙТ	640	3.4	3.3-3.6	966	3.3	3.2-3.5	1606	3.4	3.2-3.5

Хүснэгт 39. Цусан дахь бага нягттай липопротеины дундаж хэмжээ (мг/дл)

Байршил	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Нийт		
	n	Дундаж	95% CI	n	Дундаж	95% CI	n	Дундаж	95% CI
Хот	304	137.7	130.1-145.3	464	133.8	127.0-140.6	768	135.7	128.7-142.7
Хөдөө	336	125.8	119.0-132.7	502	121.4	115.0-127.7	838	123.6	117.6-129.5
НИЙТ	640	131.5	126.1-136.8	966	127.3	122.4-132.2	1606	129.3	124.5-134.2

Хүснэгт 40. Бага нягттай липопротеины хэмжээ ихэссэн (≥ 4.15 ммоль/л) хүний хувь

Байршил	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Нийт		
	n	%	95% CI	n	%	95% CI	n	%	95% CI
Хот	304	26.4	18.2-34.7	464	21.9	15.6-28.2	768	24.1	17.2-31.0
Хөдөө	336	16.7	10.8-22.6	502	13.2	8.8-17.6	838	14.9	10.4-19.4
НИЙТ	640	21.3	16.1-26.4	966	17.4	13.5-21.3	1606	19.3	15.1-23.5

ОСОЛ ГЭМТЭЛ

Хүснэгт 41. Машин жолоодох буюу унаагаар зорчихдоо суудлын бүс хэрэглэдэггүй хүн амын эзлэх хувь

Байршил	Эрэгтэй			Эмэгтэй			Нийт хүн ам		
	n	%	95% CI	n	%	95% CI	n	%	95% CI
Хот	877	69.6	64.7-74.6	1276	85.7	81.4-90.1	2153	78.0	73.6-82.3
Хөдөө	878	88.3	84.8-91.7	1089	93.5	90.9-96.1	1967	90.6	87.8-93.3
Нийт	1755	78.6	74.7-82.5	2365	88.9	86.2-91.6	4120	83.6	80.7-86.5

Хүснэгт 42. Сүүлийн 12 сард зам тээврийн осолд өртөгсдийн ослын шалтгаан

Байршил	Эрэгтэй												
	n	% Архи хэрэглэсэн	95% CI	% хэт ядарсан	95% CI	% Хурд хэтрүүлсэн	95% CI	% Явган зорчигчийн буруугаас	95% CI	% гадны хүчин зүйл	95% CI	% Бусад	95% CI
Хот	53	9.3	0.0-18.9	4.2	0.0-9.2	24.9	14.8-34.9	1.7	0.0-4.3	6.6	0.0-14.5	53.4	35.7-71.0
Хөдөө	74	8.1	0.0-16.2	3.0	0.0-8.0	25.6	12.2-38.9	1.5	0.0-4.3	9.7	3.5-16.0	52.1	35.7-68.5
Нийт	127	8.6	2.5-14.8	3.5	0.0-7.1	25.2	16.6-33.9	1.6	0.0-3.5	8.3	3.3-13.3	52.7	40.6-64.7

Хүснэгт 43. Сүүлийн 12 сард зам тээврийн осолд өртөгсдийн ослын шалтгаан

Байршил	Эмэгтэй												
	n	% Архи хэрэглэсэн	95% CI	% хэт ядарсан	95% CI	% Хурд хэтрүүлсэн	95% CI	% Явган зорчигчийн буруугаас	95% CI	% гадны хүчин зүйл	95% CI	% Бусад	95% CI
Хот	29	1.8	0.0-4.7	13.7	0.0-30.0	21.4	6.4-36.4	0.6	0.0-1.8	13.5	0.0-28.2	49.1	28.2-69.9
Хөдөө	35	17.1	0.0-34.5	2.5	0.0-7.8	10.3	0.0-21.6	#VALUE!	#VALUE!	5.7	0.0-14.5	64.4	38.7-90.2
Нийт	64	10.2	0.0-21.2	7.5	0.0-15.8	15.3	5.7-24.9	0.3	0.0-0.8	9.2	1.3-17.1	57.5	41.0-74.1

Хүснэгт 44. Сүүлийн 12 сард зам тээврийн осолд өртөгсдийн ослын шалтгаан

Байршил	Нийт хүн ам												
	n	% Архи хэрэглэсэн	95% CI	% хэт ядарсан	95% CI	% Хурд хэтрүүлсэн	95% CI	% Явган зорчигчийн буруугаас	95% CI	% гадны хүчин зүйл	95% CI	% Бусад	95% CI
Хот	82	7.4	0.3-14.5	6.6	0.8-12.5	24.0	16.2-31.8	1.4	0.0-3.4	8.4	1.7-15.0	52.2	37.9-66.6
Хөдөө	109	10.4	3.1-17.8	2.9	0.0-6.8	21.6	10.8-32.4	1.1	0.0-3.2	8.7	4.1-13.2	55.3	42.9-67.8
Нийт	191	9.1	3.9-14.3	4.6	1.1-8.0	22.7	15.7-29.6	1.2	0.0-2.7	8.5	4.6-12.5	53.9	44.5-63.3

ХҮЧИРХИЙЛЭЛ

Хүснэгт 45. Сүүлийн 12 сард хүчирхийлэлд өртөгсдөөс хүчирхийлэгчийг нэрлэсэн байдал

Байршил	n	Эрэгтэй													
		% Дотны харьцаатай хүн	95% CI	% Хүүхэд, ах дүүс	95% CI	% Танил найз нөхөд	95% CI	% Танихгүй хүн	95% CI	% Албаны хүн	95% CI	% Бусад	95% CI	% Дотны харьцаатай хүн	95% CI
Хот	47	0.5	0.0-1.5	0.0	0.0-0.0	1.8	0.0-5.1	49.6	29.8-69.4	44.7	24.3-65.1	3.4	0.0-8.9	0.0	0.0-0.0
Хөдөө	50	2.7	0.0-6.5	6.2	0.0-13.1	5.4	0.3-10.5	50.1	36.1-64.2	30.3	16.3-44.3	4.0	0.0-9.0	1.2	0.0-3.8
Нийт	97	1.8	0.0-4.0	3.5	0.0-8.0	3.9	0.5-7.2	49.9	38.2-61.6	36.5	24.5-48.5	3.8	0.1-7.5	0.7	0.0-2.1

Хүснэгт 46. Сүүлийн 12 сард хүчирхийлэлд өртөгсдөөс хүчирхийлэгчийг нэрлэсэн байдал

Байршил	n	Эмэгтэй													
		% Дотны харьцаатай хүн	95% CI	% Хүүхэд, ах дүүс	95% CI	% Танил найз нөхөд	95% CI	% Танихгүй хүн	95% CI	% Албаны хүн	95% CI	% Бусад	95% CI	% Дотны харьцаатай хүн	95% CI
Хот	30	21.6	10.1-33.1	14.7	1.0-28.4	21.1	0.1-42.1	41.5	22.5-60.6	0.0	0.0-0.0	1.1	0.0-3.4		
Хөдөө	35	40.1	10.5-69.6	19.8	9.6-30.0	27.7	3.5-51.9	10.6	0.0-21.9	1.8	0.0-5.7	0.0	0.0-0.0		
Нийт	65	30.3	13.9-46.8	17.1	8.5-25.7	24.2	8.2-40.2	26.9	12.7-41.1	0.9	0.0-2.7	0.6	0.0-1.8		

Хүснэгт 47. Сүүлийн 12 сард хүчирхийлэлд өртөгсдөөс хүчирхийлэгчийг нэрлэсэн байдал

Байршил	n	Both Sexes													
		% Дотны харьцаатай хүн	95% CI	% Хүүхэд, ах дүүс	95% CI	% Танил найз нөхөд	95% CI	% Танихгүй хүн	95% CI	% Албаны хүн	95% CI	% Бусад	95% CI	% Дотны харьцаатай хүн	95% CI
Хот	77	8.9	2.7-15.1	0.0	0.0-0.0	6.9	1.4-12.5	38.2	21.7-54.7	43.4	29.4-57.4	2.1	0.0-5.3	0.4	0.0-1.3
Хөдөө	85	14.3	1.5-27.2	4.3	0.0-9.2	9.9	5.1-14.7	43.2	30.5-55.8	24.2	13.5-34.9	3.4	0.0-6.9	0.8	0.0-2.6

Хүснэгт 48. Хүчирхийлэлд өртөгсдийн тусламж үйлчилгээний байдал 8

Байршил	n	Эрэгтэй													
		% Цагдаа	95% CI	% Орон нутгийн захиргаа, удирдлага	95% CI	% Эрүүл мэндийн ажилтан	95% CI	% Гэр бүлийн хэн нэгэн	95% CI	% Найз нөхөд	95% CI	% Багш	95% CI	% Дотны харьцаатай хүн	95% CI
Хот	928	57.7	52.8-62.6	0.4	0.0-0.8	1.5	0.0-3.4	28.1	22.9-33.3	12.3	8.9-15.7	-	-		
Хөдөө	1153	48.0	40.5-55.5	8.3	2.4-14.3	2.5	1.5-3.5	30.2	25.8-34.7	10.0	6.9-13.1	0.9	0.2-1.7		
Нийт	2081	52.5	47.6-57.3	4.7	1.3-8.1	2.0	1.0-3.0	29.3	25.8-32.7	11.0	8.7-13.4	0.5	0.1-0.9		

Хүснэгт 49. Хүчирхийлэлд өртөгсдийн тусламж үйлчилгээний байдал

Байршил	n	Эмэгтэй													
		% Цагдаа	95% CI	% Орон нутгийн захиргаа, удирдлага	95% CI	% Эрүүл мэндийн ажилтан	95% CI	% Гэр бүлийн хэн нэгэн	95% CI	% Найз нөхөд	95% CI	% Багш	95% CI	% Дотны харьцаатай хүн	95% CI
Хот	1483	49.7	43.0-56.3	1.4	0.3-2.5	0.7	0.3-1.1	41.4	36.3-46.4	6.8	4.8-8.8	0.1	0.0-0.2		
Хөдөө	1630	42.7	35.5-50.0	7.7	4.2-11.3	2.7	1.6-3.7	37.9	32.1-43.8	7.7	5.8-9.6	1.3	0.1-2.5		
Нийт	3113	46.3	41.3-51.3	4.4	2.5-6.4	1.7	1.1-2.3	39.7	35.8-43.6	7.2	5.8-8.6	0.6	0.0-1.2		

Хүснэгт 50. Хүчирхийлэлд өртөгсдийн тусламж үйлчилгээний байдал

Байршил	n	Нийт хүн ам													
		% Цагдаа	95% CI	% Орон нутгийн захиргаа, удирдлага	95% CI	% Эрүүл мэндийн ажилтан	95% CI	% Гэр бүлийн хэн нэгэн	95% CI	% Найз нөхөд	95% CI	% Багш	95% CI	% Дотны харьцаатай хүн	95% CI
Хот	2411	53.4	48.0-58.8	0.9	0.2-1.7	1.1	0.2-2.0	35.1	30.5-39.7	9.4	7.4-11.4	0.0	0.0-0.1		
Хөдөө	2783	45.5	38.9-52.1	8.0	3.4-12.7	2.6	1.8-3.3	33.9	29.3-38.4	8.9	7.0-10.9	1.1	0.2-2.0		
Нийт	5194	49.4	45.0-53.8	4.6	2.0-7.1	1.8	1.2-2.5	34.5	31.2-37.7	9.1	7.7-10.5	0.6	0.1-1.0		

ХАВСРАЛТ III

ЗУРАГТ ҮЗҮҮЛЭН

ХООЛ

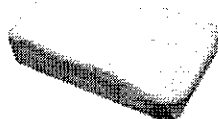
Оливийн тос

Наран цэггийн тос

Шар буурцгийн тос

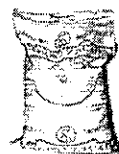
Маргарин

Цөцгий

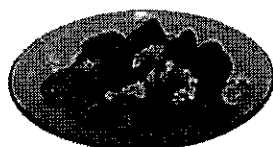

Өөхтэй мах

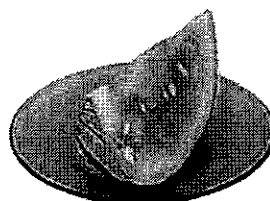

Давс 500 гр

ХООЛ

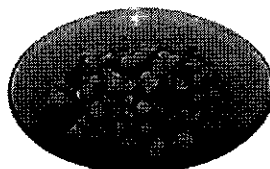
Гүзээлзгэнэ
1/2 аяга, (80 гр)

Тарвас
Нэг зүсэм, (80 гр)

Мойл
1/2 аяга, (80 гр)

Чацаргана
1/2 аяга, (80 гр)

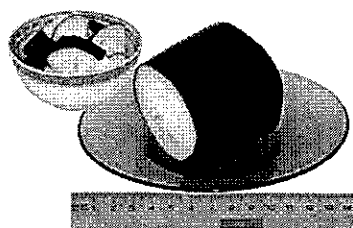

Нэрс
1/2 аяга, (80 гр)

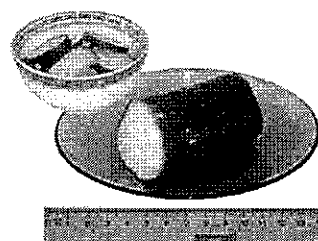

Жимсний шүүс 1/2 аяга

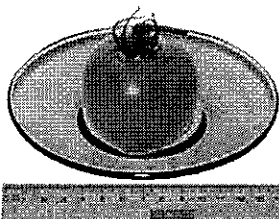
ХООЛ

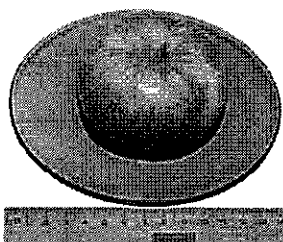
Хаш 1/2 аяга, (80 гр)

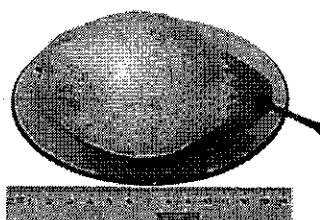
Өргөст хэмх 1/2 аяга, (80 гр)

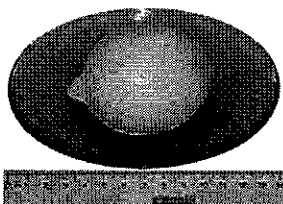
Дунд зэргийн улаан лооль, (100 гр) 7.5 см

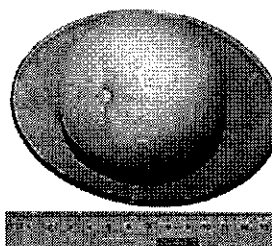
Дунд зэргийн алим, (150 гр) 7.5 см

Дунд зэргийн лийр, (250 гр) 7.5 см

Дунд зэргийн нимбэг, (100 гр) 6 см

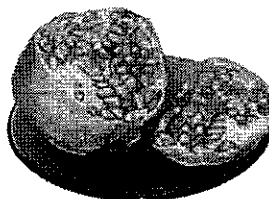

Дунд зэргийн жүрж, (180 гр) 8.5 см

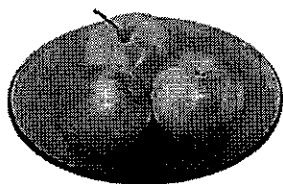
ХООЛ

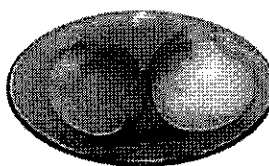
Дунд зэргийн гадил, (170 гр)

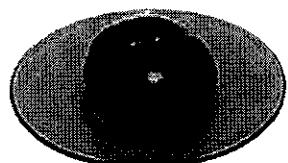
Нэг ширхэг анар, (250 гр)

3 ширхэг давжаа алим, (135 гр)

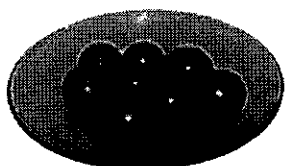
2 ширхэг тоор, (140 гр)

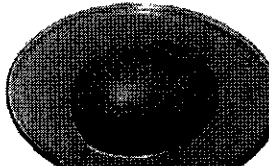
Дунд зэргийн слив, (125 гр) 7 см

Жижиг 2 ширхэг слив, (140 гр)

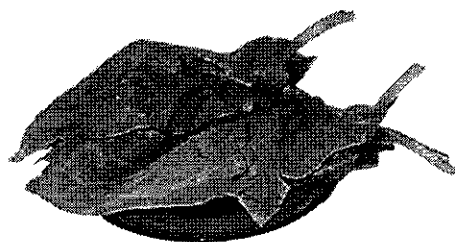

Усан үзэм 9ш
1/2 аяга, (80 гр)

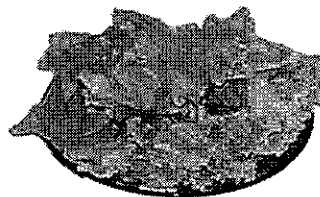

Дунд зэргийн киви, (80 гр) 5.5 см

ХООЛ

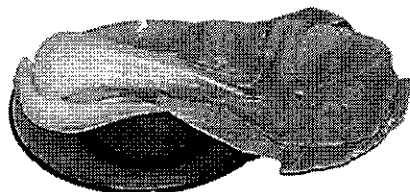
Бууцай 1 аяга, (40 гр)

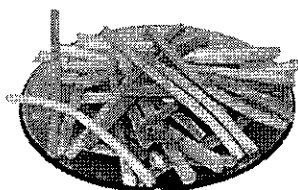
Салатны навч 1 аяга, (30 гр)

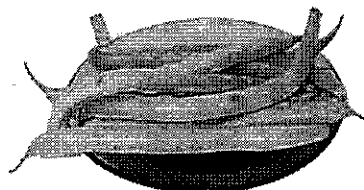
Байцаа 1 аяга, (70 гр)

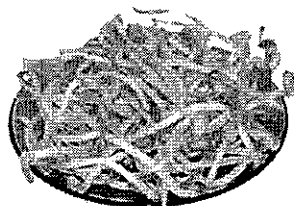
Юцай 1 аяга (50 гр)

Саримсны гол 1/2 аяга, (80 гр)

Вандуй 1/2 аяга, (80 гр)

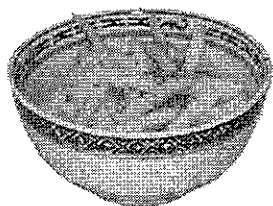

Дууяа 1 аяга, (70 гр)

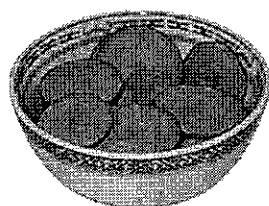

Халуун чинжүү 1/2 аяга, (80 гр)

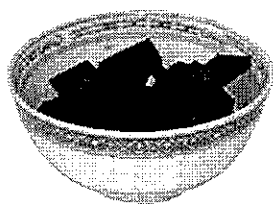
ХООЛ

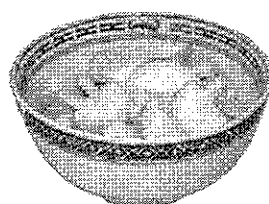
Дундаж шар манжингийн 1/2,
1 аяга, (80 гр)

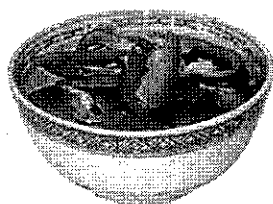
Дундаж шар лууван 1 ш,
1/2 аяга, (90 гр)

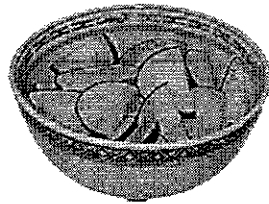
Дундаж зэргийн хүрэн манжин 1/2,
1/2 аяга, (70 гр)

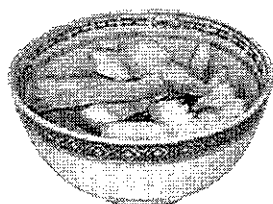
Цагаан лууван 1/2 аяга, (90 гр)

Амтат чинжүү 1 аяга, (80 гр)

Улаан лууван 1/2 аяга, (80 гр)

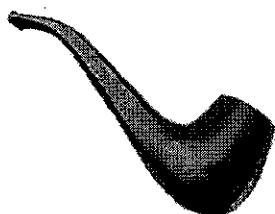

Хулуу 1/2 аяга, (80 гр)

Мөөг 1 аяга, (80 гр)

ТАМХИ

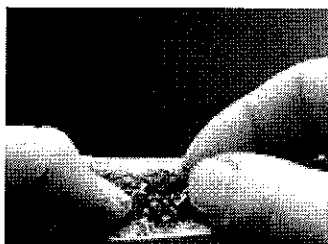

Гаанс, соруул

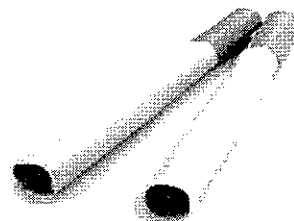
Утаат тамхи

Навчин тамхи

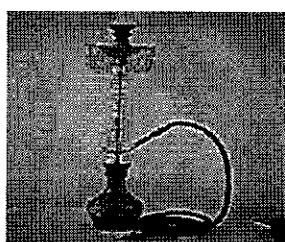

Ороодог тамхи

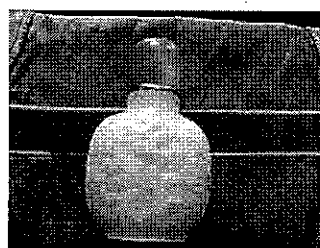

Үйлдвэрийн тамхи

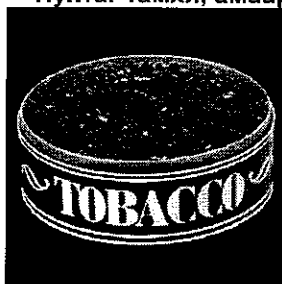
Утаагүй тамхи

Нунтаг тамхи, амаар

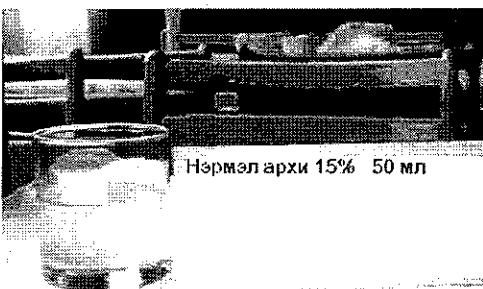
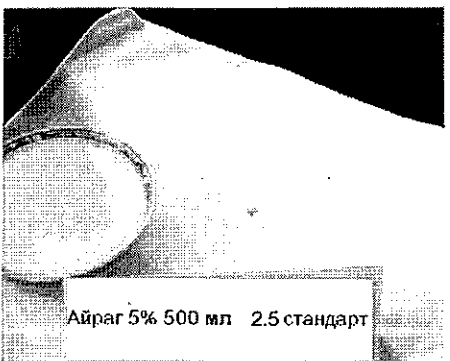
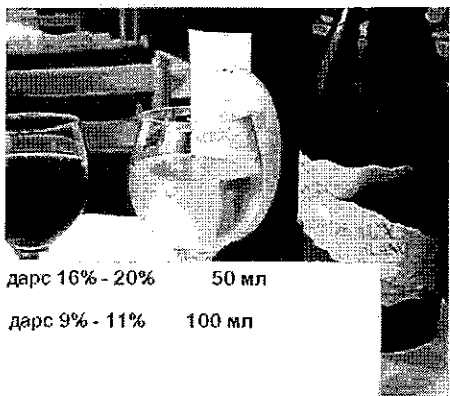
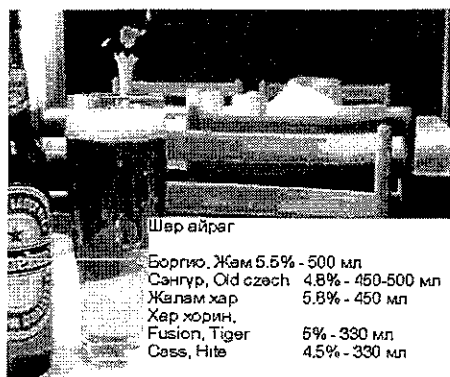
Нунтаг тамхи, хамраар

Зажилдаг тамхи

АРХИ, СОГТУУРУУЛАХ УНДАА

СОГТУУРУУЛАХ УНДААНЫ СТАНДАРТ ХЭМЖЭЭ

СТАНДАРТ УУЛТ

10 гр этиллийн спиртийг 1 стандарт уулт гэж тооцно.

	Согтууруулах ундаа	Этиллийн спиртийн агууламж	Хэмжээ	Стандарт уулт
1	Монгол дарс	16% – 20%	100 мл	2 стандарт
2	Импортын дарс	9% - 11%	100 мл	1 стандарт
3	Цагаан архи	38% - 40%	100 мл	4 стандарт
4	Виски	40% - 43%	100 мл	4 стандарт
5	Шимийн архи	15%	100 мл	2 стандарт
6	Айраг	5%	500 мл	2.5 стандарт
7	Шар айраг – Боргио, Gem draft	5.5%	500 мл	3 стандарт
8	Шар айраг – Сэнгүр, Old Czech	4.8	450 - 500 мл	2 стандарт
9	Шар айраг – Жалам хар	5.8	450 мл	3 стандарт
10	Шар айраг – хар хорин, Fusion, Tiger	5%– 5.3%	330 мл	2 стандарт
11	Шар айраг – Cass, Hite	4.5%	330 мл	1 стандарт

ХӨДӨЛГӨӨН

Хөдөлгөөний идэвхгүй хэв маяг

Утгаарно бусад үеийн идэвхгүй хөдөлгөөн хамарна.

- Долоон дээр сууж сонин унших
- Хөдөлж суугагч үзэх
- Халуулцраж, нэлж сууж тогтох, дурайт үзэх гэх мэт

Ирж очих хөдөлгөөний хэлбэрүүд

ИДЭВХТЭЙ ХЭЛБЭР

• Ажил, сургууль, гэр, олондур, зам гэх мэт газруудад нэгэн дугуйн эргэлт.

ИДЭВХГҮЙ ХЭЛБЭР

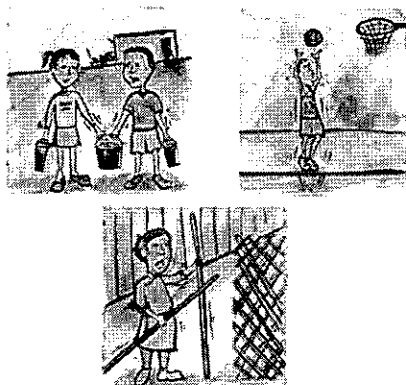
• Ажил, сургууль, гэр, олондур, зам гэх мэт газруудад нийтлэг хэрэглэн коридорууд болон унаагаар явах

Амралт, чөлөөт цагийн идэвхтэй хөдөлгөөн

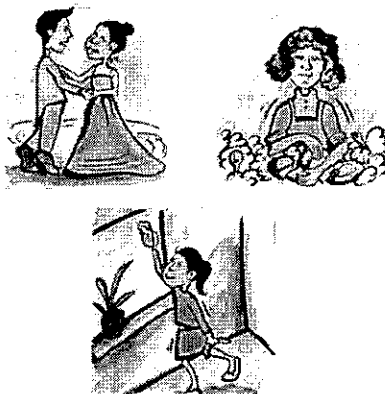
ӨНДӨР ЭРЧИМТЭЙ

- Гүйс, ус зөөх, чулуу нүүрс зөөх, гарбарыг, спортоор илсрэлтэй гэмтэл

ДУНД ЗЭРГИЙН ЭРЧИМТЭЙ

- Бичиглэх, хиймэл, самар түүх, арга тавих утгах, горьмод хөл өйд, чамуулах гэмтэл

Ажлын байранд биеийн хүч дунд зэрэг шаардсан идэвхтэй хөдөлгөөн

Суугаа хөдөлмөр эрхэлдэг хүмүүс

- Шатаарогдох хуудал
- Ахлах
- Өмтгэжигнээг
- Урлаг, хуудалд ахлах, түрээс галах идэвхтэй
- Шуудан зөөх гэмтэл

Мал аж ахуй эрхэлдэг хүмүүс

- Гэр байшин барих, мөсдөгжих
- Хоч мандал ширхэг
- Уул мөсдөг
- Хорьмолуулах, маллах
- Тэжээлийн гэмтэл

Хүнд хөдөлмөр эрхэлдэг хүмүүс

- Хүнд багаж хийх, хийх, өрөө ажлуулх
- Хүн ахуйн механизм ажлуулх
- Тоочийн хэрэгслийг зарцуулах гэмтэл

Зогсоо ажил эрхэлдэг хүмүүс

- Сундаг татан биеийн хүч дунд зэрэг шаардсан хөдөлгөөн
- Өмчлөгч суулгах хийх
- Бичиглэх гэмтэл

Газар тариалан эрхэлдэг хүмүүс

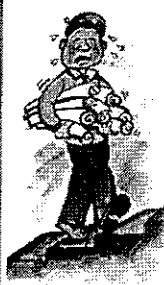
- Зогсоо ажил
- Тариал, ногоо хураах
- Тариал, ногоо хураах, арилах
- Өвс тархуулах гэмтэл

Ажлын байранд биеийн хүч их шаардсан идэвхтэй хөдөлгөөн

Суугаа хөдөлмөр эрхэлдэг хүмүүс

- Хөнддэвчээр өргөж авах
- Шатаар ачаатай өгсөх уруулах
- Удсан хуучингаар чинд ном өргөх зогсох гэх мэт

Мал аж ахуй эрхэлдэг хүмүүс

- Хөндсөгдөх үс гэнэ
- Туги замаар хөргөх
- Хашаа барих
- Нүүдэл суудал арга
- Гэр, байшин барих гэх мэт

Хүнд хөдөлмөр эрхэлдэг хүмүүс

- Гар бэлхээр зөөх
- Биеийн хүнд хөдөлмөр
- Газар усрооны ажил
- Газар ачаа ачиж буулгах
- Болтсиг суургууныг ачиж гэр мэт

Зогсоо ажил эрхэлдэг хүмүүс

- Газар ачаа ачиж буулгах
- Сунжиг гатсан биеийн хүч их шаардсан хөдөлгөөн ажил
- Хүнд ном өргөх зогсох гэх мэт

Газар тариалан эрхэлдэг хүмүүс

- Гар бэлхээр ачилах
- Гар бэлхээр хөдөлж ачилах
- Газар ачаа ачиж буулгах
- Газар усрооны суургууныг ачиж гэр мэт

Өндөр, дунд зэргийн эрчимтэй идэвхтэй хөдөлгөөн

Өндөр эрчимтэй идэвхтэй хөдөлгөөн

Өндөр эрчимтэй идэвхтэй хөдөлгөөнд бие махбодийн хүч их шаардсан, амьсгал болон зүрхний цохилт их хэмжээгээр нэмэгдүүлэх хөдөлгөөн орно

Дунд зэргийн эрчимтэй идэвхтэй хөдөлгөөн

Бие махбодийн хүч дунд зэрэг шаардсан амьсгал болон зүрхний цохилт их тодорхой хэмжээгээр нэмэгдүүлэх хөдөлгөөн орно

Бага эрчимтэй буюу идэвхгүй хөдөлгөөн

Бие махбодийн хүч нэгэн өөрчлөлт байхгүй хөдөлгөөний идэвхгүй хэв маяг орно

ОСОЛ ГЭМТЭЛ

Хамгаалалтын бүс

Хурд хэтрүүлэх

Явган зорчигч гарцаар гараагүй

Явган зорчигч гарцаар гараагүй

Хамгаалалтын малгай

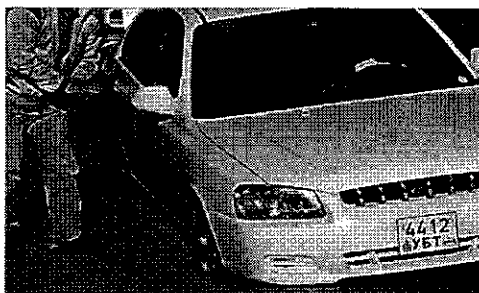
Явган зорчигч

Гадаад хүчин зүйлс:

Гадаад хүчин зүйлс:

Гадаад хүчин зүйлс:

ХАВСРАЛТ IV
СУДАЛГААНЫ АСУУМЖ

МОНГОЛ УЛС

Судалгаа явуулсан газар, хугацаа	Хариулт	Код
1 Кластерийн Код	□ □ □	11
2 Кластер/Аймаг/Дүүргийн нэр		12
3 Ярилцлага авагчийн код	□ □ □	13
4 Ярилцлага авсан өдөр	□ □ □ □ □ □ □ □ Өдөр Сар Жил	14
Судалгаанд оролцогчийн код □ □ □ □ □ □ □ □		
Зөвшөөрлийн хуудас, ярилцлагын хэл, оролцогчийн нэр	Хариулт	Код
5 Зөвшөөрлийн хуудсыг уншиж танилцан зөвшөөрсөн эсэх	Тийм 1 Үгүй 2 Үгүй бол, ярилцлагыг дуусга	15
6 Асуумж авсан хэл [хэлийг оруул]	Монгол-1 Казак -2 Бусад -3	16
	Бусад -----	16 бусад
7 Ярилцлага авсан цаг	□ □ □ □ □ □ □ □ Цаг минут	17
8 Овог		18
9 Нэр		19
Нэмэлт мэдээлэл		
10 Холбоо барих утас (боломжтой бол)		110

Ерөнхий мэдээллийн хуудсыг (II-III) судалгааны үндсэн асуумжийн хуудаснаас тусад нь бөглөж хавтаслана.

Асуулт	Хариулт	Код
11 Хүйс	Эрэгтэй 1 Эмэгтэй 2	C1
12 Таны төрсөн он, сар, өдөр? Мэдэхгүй 77 77 7777	_____ өдөр сар он Мэдэж байвал, C4-д шилж	C2
13 Та хэдэн настай вэ?	Нас _____	C3
14 Та нийт хэдэн жил сургуульд сурсан бэ?	Жил _____	C4
НЭМЭЛТ: Хүн ам зүйн мэдээлэл		
15 Та боловсролынхоо дээд түвшинг хэлнэ үү?	Бичиг үсэгт тайлагдаагүй	1
	Бичиг үсэгт тайлагдсан	2
	Бага	3
	Бүрэн бус дунд	4
	Бүрэн дунд	5
	Тусгай дунд/коллеж	6
	Дээд	7
	Төгсөлтийн дараах боловсрол	8
	Татгалзсан	88
16 Таны яс үндэс	Халх	1
	Казах	2
	Бусад	3
	Татгалзсан	88
17 Таны гэрлэлтийн байдал	Гэрлэж байгаагүй	1
	Гэрлэсэн	2
	Тусдаа амьдарч байгаа	3
	Салсан	4
	Бэлэвсэрсэн	5
	Хамтран амьдрагч	6
	Татгалзсан	88
18 Сүүлийн 12 сарын хугацаанд Таны эрхэлж байсан үндсэн ажил юу вэ	Төрийн байгууллага	1
	Төрийн бус байгууллага	2
	Хувиараа хөдөлмөр эрхэлдэг	3
	Тогтмол цалингүй хөдөлмөр	4
	Оюутан, сурагч	5
	Гэрийн ажилтай	6
	Тэтгэвэрт	7
	Ажилгүй (ажлын чадвартай)	8
	Ажилгүй (ажлын чадваргүй)	9
	Татгалзсан	88
19 Танай өрхийн ам бүлийн тоо	Хүний тоо _____	X1
20 Таныг оруулаад танайд 18-с дээш насны хичнээн хүн амьдардаг вэ?	Хүний тоо _____	C9
21 Сүүлийн 1 жилд танай өрхийн дундаж орлого хэд орчим байв? Зөвхөн 1 хариултыг бөглөнө.	7 хоногт _____ T1-рүү шилж	C10a
	Сард _____ T1-рүү шилж	C10b
	Жилд _____ T1-рүү шилж	C10c
	Татгалзсан 88	C10d
22 Хэрэв та тодорхой мэдэхгүй бол, миний хэлэх хувилбаруудын хүрээнд өрхийнхөө сарын орлогыг баримжаагаар хэлнэ үү?	≤ 113056	1
	113057 - 282640	2
	282641 - 410140	3
	410141- 452640	4
	452641- 495140	5
	≥ 495141	6
	Мэдэхгүй	77
	Татгалзсан	88
		C11

ШАТЛАЛ I. ЗАН ҮЙЛИЙН ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД

ҮНДЭХН МЭДЭЭЛЭЛ: ТАМХИНЫ ХЭРЭГЛЭЭ

Би одоо танаас эрүүл мэндийн зан үйлтэй холбоотой зарим асуулт асууна. Үүнд архи тамхины хэрэглээний байдал, жимс, хүнсний ногооны хэрэглээ болон идэхтэй хөдөлгөөний асуудал орно. Одоо тамхи таталтаас эхэлье.

Асуулт	Хариулт	Код
23 Та одоо тамхи татдаг уу ?	Тийм - 1 Үгүй - 2 Хэрэв үгүй бол Т6-руу шилж	T1
24 Та өдөр бүр татдаг уу ?	Тийм - 1 Үгүй - 2 Хэрэв үгүй бол Т6-руу шилж	T2
25 Та хэдэн настайгаасаа өдөр бүр тамхи татаж эхэлсэн бэ?	Нас (жилээр) Мэдэхгүй 77 ☐ Хэрэв мэдэж байвал Т5а-рүү шилж	T3
26 Та хэр зэрэг удаан тамхи татаж байна вэ? (Зөвхөн 1 хариулт бөглө) Мэдэхгүй 77	Жил ☐ Хэрэв мэдэж байвал Т5а-руу шилж	T4a
	Эсвэл Сар ☐ Хэрэв мэдэж байвал Т5а-рүү	T4b
	Эсвэл 7 хоног ☐	T4c
	Үйлдвэрийн тамхи ☐	T5a
Та дараах тамхины төрлүүдээс өдөрт хэдэн ширхэгийг /удаа/ татдаг вэ? (Зурагт хуудас ашиглан асуулт бүрийг бөглө).	Ороодог ☐	T5b
	Гаанс, соруул ☐	T5c
	Навчин тамхи ☐	T5d
	Бусад ☐ Т5 бусад-руу шилж Үгүй бол Т9-рүү шилж	T5e
27 Мэдэхгүй 77	Бусад тодруул ☐ Т9-рүү шилж	T5 бусад

НЭМЭЛТ: ТАМХИ ТАТАЛТ

28 Та урьд нь өдөр бүр тамхи татдаг байсан уу?	Тийм 1 Үгүй 2 Хэрэв үгүй бол, Т9-рүү шилж	T6
29 Та ямар нэг утаагүй тамхи [нунтаг тамхи, зажилдаг тамхи] хэрэглэдэг үү? Зурагт үзүүлэн харуул	Тийм 1 Үгүй 2 Үгүй бол Т12-рүү шилж	T9
30 Та одоо утаагүй тамхины төрлүүдийг өдөр бүр хэрэглэж байгаа юу?	Тийм 1 Үгүй 2 Үгүй бол Т12-рүү шилж	T10
31 Та өдөрт дунджаар хэдэн удаа хэрэглэдэг вэ? (Үзүүлэн харуулж, асуулт бүрийг бөглө) Мэдэхгүй 77	Нунтаг тамхи, амаар ☐	T11a
	Нунтаг тамхи, хамраар ☐	T11b
	Зажилдаг тамхи ☐	T11c
	Сэргээгч навч ☐ хасах	T11d
	Бусад ☐ Т11-г бөглө, Үгүй бол Т13 рүү шилж	T11e
	Бусад (тодруул) ☐ Т13-рүү шилж	T11 бусад
32 Та урьд өмнө ямар нэг утаагүй тамхи [нунтаг тамхи, зажилдаг тамхи] өдөр бүр хэрэглэж байсан уу?	Тийм 1 Үгүй 2	T12
33 Сүүлийн 7 хоногийн хэдэн өдөр та гэртээ тамхины утаанд өртсөн бэ?	Өдрийн тоо ☐ Мэдэхгүй 77	T13
34 Сүүлийн 7 хоногийн хэдэн өдөр та ажлын байрны орчинд (байшин, ажлын өрөө, тусгай өрөө) тамхины утаанд өртсөн бэ?	Өдрийн тоо ☐ Мэдэхгүй эсвэл	T14
35 Сүүлийн 7 хоногийн хэдэн өдөр та олон нийтийн газарт (гудамж, талбай, үйлчилгээний газар, тээврийн хэрэгсэл) тамхины утаанд өртсөн бэ?	Өдрийн тоо ☐ Мэдэхгүй 77	X2

ХАЛДВАРТ БУС ӨВЧИН, ОСОЛ ГЭМТЛИЙН ШАЛТГААН, ЭРСДЭЛТ ХҮЧИНГ ЗҮЙЛСИЙН ТАРХАЛТ			
Дараагийн асуултууд архины хэрэглээний талаар асуух болно.			
36	Та ер нь архи, пиво, дарс, шимийн архи болон айраг хэрэглэж байсан уу ? <i>Зурагт үзүүлэн харуул</i>	Тийм 1 Үгүй 2 хэрэв үгүй бол, D1-рүү шилж	A1a
37	Сүүлийн 12 сарын хугацаанд Та дээрх архи, согтууруулах ундааны төрлөөс хэрэглэсэн үү?	Тийм 1 Үгүй 2 хэрэв үгүй бол, D1-рүү шилж	A1b
38	Сүүлийн 12 сарын хугацаанд архи согтууруулах ундааг ямар давтамжтай хэрэглэсэн бэ? <i>Хариулт бүрийг унш. Зурагт үзүүлэн харуул</i>	Өдөр бүр 1 7 хоногт 5-6 удаа 2 7 хоногт 1- 4 өдөр 3 Сард 1 - 3 удаа 4 Сард 1 - ээс бага 5	A2
39	Та сүүлийн 1 сард архи согтууруулах ундаа хэрэглэсэн үү?	Тийм 1 Үгүй 2 хэрэв үгүй бол, D1-рүү шилж	A3
40	Сүүлийн 1 сард Та хэдэн удаа архи согтууруулах ундаа хэрэглэсэн бэ?	Хэрэглэсэн тоо Мэдэхгүй - 77 	A4
41	Сүүлийн 1 сард та дунджаар нэг удаад хичнээн стандарт уулт хэрэглэсэн бэ ? (ЗУРАГТ ҮЗҮҮЛЭН ХЭРЭГЛЭЭ)	Стандарт уултын тоо Мэдэхгүй 77	A5
42	Сүүлийн 1 сард, та архи согтууруулах ундааг хамгийн ихээр хэрэглэсэн нэг удаагийнхаа хэмжээг хэлнэ үү?	Хамгийн их уусан хэмжээ / стандарт уултын тоогоор / 	A6
43	Сүүлийн 1 сард та хэдэн удаа нэг уухдаа эр: 5 буюу түүнээс дээш эм: 4 буюу түүнээс дээш стандарт уултаас хэтрүүлж уусан бэ?	Хэтрүүлж уусан тоо Мэдэхгүй 77	A7

НЭМЭЛТ: АРХИНЫ ХЭРЭГЛЭЭ

44	Сүүлийн 1 сард, та архи согтууруулах ундаа хэрэглэх үедээ хоолтой уусан уу? Хөнгөн зуушыг оруулахгүй байна уу.	Ихэнхдээ хоолтой уудаг 1 Заримдаа хоолтой уудаг 2 Ховорхон хоолтой уудаг 3 Хэзээ ч ууж байхдаа хоол иддэггүй 4	A8
----	--	---	----

ХАЛДВАРТ БУС ӨВЧИН, ОСОЛ ГЭМТЛИЙН ШАЛТГААН, ЭРСДЭЛТ ХҮЧИНГ ЗҮЙЛСИЙН ТАРХАЛТ			
Дараагийн асуултуудаар таны ердийн үеийн жимс, хүнсний ногооны хэрэглээний талаар асууна. Би танд танай орон нутагт хэрэглэгддэг жимс, хүнсний ногоог харуулсан зурагт хуудас үзүүлнэ. Зураг бүр нэг удаад идэх хэмжээг илэрхийлнэ. Доорх асуултанд хариулахдаа өнгөрсөн жилийн ердийн 7 хоногийнхоо тухай бодож хариулна уу.			
Асуулт	Хариулт	Код	
45	Ердийн үед та долоо хоногийн хэдэн өдөр жимс жимсгэнэ хэрэглэдэг вэ? ЗУРАГТ ҮЗҮҮЛЭН ХАРУУЛ	Өдрийн тоо Мэдэхгүй 77 Хэрэв 0 бол D3 руу шилж	D1
46	Хоногт хичнээн хэмжээний жимс хэрэглэдэг вэ? (нэг удаагийн идэх хэмжээг зурагт хуудсаар үзүүлэх)	Идсэн тоо (1 удаад идэх хэмжээгээр) Мэдэхгүй 77	D2
47	Ердийн үед та долоо хоногийн хэдэн өдөр хүнсний ногоо хэрэглэдэг вэ? ЗУРАГТ ҮЗҮҮЛЭН ХАРУУЛ	Өдрийн тоо Мэдэхгүй 77 Хэрэв 0 бол D5 руу шилж	D3

48	Та өдөрт дундажаар хэдий хэмжээний хүнсний ногоо хэрэглэдэг вэ? (нэг удаагийн идэх хэмжээг зурагт хуудсаар үзүүлэх)	Идсэн тоо (1 удаад идэх хэмжээгээр) <input type="text"/> Мэдэхгүй 77	D4
НЭМЭЛТ: ХООЛ			
	Та гэрийнхээ хоолонд голчлон ямар өөх, тос хэрэглэдэг вэ? /Нэг хариултыг сонго /	Оливин тос 1 Шар буурцгын тос 2 Наранцэцгийн тос 3 Малын өөх тос 4 Тослог цагаан идээ 5 Маргарин 6 Аль алийг нь 7 Хэрэглэдэггүй 8 Мэдэхгүй 77	D5
49	ЗУРАГТ ҮЗҮҮЛЭН ХАРУУЛ	Бусад _____	D5 бусад
50	Та ердийн 7 хоногт дараах махны төрлүүдээс алийг нь голчлон хэрэглэдэг вэ?	Үхэр 1 Хонь 2 Тэмээ, ямаа 3 Тахиа шувуу 4 Адуу 5 Тарвага 6 Загасны мах 7 Гахайн мах 8	X3
		Бусад _____	X4 бусад
51	Та дундажаар 7 хоногт хэдэн удаа гадуур хооллодог вэ? (өглөөний цай, өдөр, оройн хоол орно)	Өдрийн тоо <input type="text"/> Мэдэхгүй 77	D6
52	Танайх 500 г давсыг хичнээн хоног хэрэглэдэг вэ?	Хоногийн тоо <input type="text"/>	X4
ЭНЭ АСУУМЖААР ТАНЫ ДОЛОО ХОНОГТ ИДЭВХТЭЙ ХӨДӨЛГӨӨНД ЗАРЦУУЛДАГ ХУГАЦААГ ТОДОРХОЙЛОХ ТУЛ ДООРХИ АСУУЛТУУДАД ҮНЭН ЗӨВ ХАРИУЛНА УУ.			
Эхлээд та хичнээн цагийг ажил хөдөлмөр эрхлэхэд зарцуулдагаа бодно уу. Тухайлбал, Цалинтай болон цалингүй ажил эрхлэлт, сургууль, сургалтанд хамрагдах, гэрийн ажил, хүүхэд асрах, хунс ногоо тарих, хураах, мал маллах, ан агнах гэх мэт болно. Асуултанд дурдагдах "өндөр эрчимтэй идэвхтэй хөдөлгөөн"-д бие махбодийн хүч их шаардсан, амьсгал, зүрхний цохилтын тоо их хэмжээгээр нэмэгдүүлэх хөдөлгөөн; "дунд зэргийн идэвхтэй хөдөлгөөн"-д бие махбодын хүч дунд зэрэг шаардсан, амьсгал, зүрхний цохилтын тоог тодорхой хэмжээгээр нэмэгдүүлэх хөдөлгөөний төрлүүдийг хамааруулж ойлгоно.			
Д/д	Асуулт	Хариулт	Код
Ажлын байр			
53	Та ажлын байрандаа тасралтгүйгээр 10 минутаас багагүй хугацаанд өндөр эрчимтэй (амьсгаа, зүрхний цохилт их нэмэгдэх) идэвхтэй хөдөлгөөн хийдэг үү? (хөдөлгөөний хэлбэрүүдийг зурагт хуудсаар дүрслэн үзүүл)	Тийм-1 Үгүй – 2 үгүй бол P4-рүү шилж	P1
54	Та ердийн үед ажлын байрандаа 7 хоногийн хэдэн өдөр өндөр эрчимтэй идэвхтэй хөдөлгөөн хийдэг вэ?	Өдөр	P2
55	Та ажлын нэг өдөрт ямар хугацаагаар өндөр эрчимтэй идэвхтэй хөдөлгөөн хийдэг вэ?	Цаг : Минут : _____	P3 (a-b)
56	Та ажлын байрандаа дунд зэргийн идэвхтэй (амьсгаа, зүрхний цохилт бага зэрэг нэмэгдэх) хөдөлгөөнийг 10 минутаас багагүй хугацаанд хийдэг үү?(хөдөлгөөний хэлбэрүүдийг зурагт хуудсаар үзүүлэх)	Тийм-1 Үгүй – 2 үгүй бол P7-рүү шилж	P4

57	Та ердийн үед 7 хоногийн хэдэн өдөр нь ажлын байрандаа дунд зэргийн идэвхтэй хөдөлгөөн хийдэг вэ?	Өдөр.....	P5
58	Та ажлын ердийн нэг өдөрт ямар хугацаагаар дунд зэргийн идэвхтэй хөдөлгөөн хийдэг вэ?	Цаг : Минут : :	P6 (a-b)
59	Та нэг газраас нөгөө рүү 10 минутаас багагүй хугацаанд явган болон дугуйгаар явдаг уу?	Тийм-1 Үгүй – 2	P7
60	Та долоо хоногийн хэдэн өдөр нь тасралтгүйгээр 10 минутаас багагүй хугацаанд явган болон дугуйгаар явдаг вэ?	Өдөр	P8
61	Та ердийн өдөрт ямар хугацаагаар явган болон дугуйгаар явдаг вэ?	Цаг : Минут : :	P9 (a-b)
МЭНДЭГ ТАВАН АХУАЛ, ХӨЛӨӨТ ЦАГ			
Энэ асуултгаар таны эрчимтэй, чөлөөт цагаар идэвхтэй хөдөлгөөний өдөр талаар суугаа. Энэ хэсгийн асуултгаар ажлын өдөр, тусгай үед хичнээн хэдхэн хөдөлгөөний хэлбэрүүд хэрхэн тархдаггүй.			
62	Та чөлөөт цагаараа 10 минутаас багагүй хугацаанд өндөр эрчимтэй (амьсгаа, зүрхний цохилт их нэмэгдэх) идэвхтэй хөдөлгөөн (гүйх, хөл бөмбөг тоглох г. м бусад хөдөлгөөний хэлбэрүүд) хийдэг үү?	Тийм-1 Үгүй – 2 үгүй бол P13-рүү шилж	P10
63	Та 7 хоногийн хэдэн өдөрт чөлөөт цагаараа өндөр эрчимтэй идэвхтэй хөдөлгөөн хийдэг вэ?	Өдөр	P11
64	Та чөлөөт цагаараа өндөр эрчимтэй идэвхтэй хөдөлгөөн хийхдээ өдөрт хичнээн хугацааг зарцуулдаг вэ?	Цаг : Минут : :	P12 (a-b)
65	Та чөлөөт цагаараа тасралтгүйгээр 10 минутаас багагүй хугацаанд дунд зэргийн эрчимтэй (амьсгаа, зүрхний цохилт бага зэрэг нэмэгдэх) идэвхтэй хөдөлгөөн хийдэг үү?(Хөдөлгөөний хэлбэрүүдийг зурагт хуудсаар дүрслэн үзүүл)	Тийм-1 Үгүй – 2 үгүй бол P16-рүү шилж	P13
66	Та чөлөөт цагаараа дунд зэргийн эрчимтэй идэвхтэй хөдөлгөөнийг ердийн 7 хоногийн хэдэн өдөрт нь хийдэг вэ?	Өдөр.....	P14
67	Та чөлөөт цагаараа дунд зэргийн эрчимтэй идэвхтэй хөдөлгөөн хийхдээ ердийн өдөрт хичнээн хугацааг зарцуулдаг вэ?	Цаг : Минут : :	P15 (a-b)
ИДЭВХГҮЙ ХЭВ МАЯГ			
Дараах асуулт нь ажлын байр, гэр орон, ирж очих хөдөлгөөний үед ихэнхдээ суугаа болон хажуулдаж амарсан байдалд байх эсвэл найз нөхөдтэйгээ хамт байх үедээ ширээний ард сууж өнгөрөөх, машин, автобус, галт тэргээр явах, унших, хөзөр тоглох, зурагт үзэх зэрэг унтахаас бусад үеийн бүх нийтлэг хөдөлгөөний талаар асууна.			
68	Та ердийн өдөрт хэдэн цагийг суугаа буюу хажуулдаж, налж амарсан байдалтай өнгөрөөдөг вэ?	Цаг : Минут : :	P16 (a-b)

ҮНДСЭН: АРТЕРИЙН ДАРАЛТ ИХСЭЛТИЙН ТҮҮХ			
Асуулт		Хариулт	Код
69	Та ер нь эмч, эмнэлгийн ажилтанд даралтаа үзүүлж байсан уу?	Тийм –1 Үгүй – 2 Хэрэв үгүй бол Н6-рүү шилж	H1
70	Эмч, эмнэлгийн ажилтнаас таны артерийн даралт ихэссэн байна гэж хэлж байсан уу?	Тийм –1 Үгүй – 2 Хэрэв үгүй бол Н6-рүү шилж	H2a
71	Сүүлийн 12 сарын хугацаанд таны артерийн даралт ихэссэн гэж хэлж байсан уу?	Тийм –1 Үгүй – 2	H2b
НЭМЭЛТ: Артерийн даралт ихсэлтийн түүх			
Та одоогоор эмч, эрүүл мэндийн ажилтнаас артерийн даралтыг бууруулах талаар доорхи зөвлөгөө, эмчилгээ авч байна уу?			
72	Сүүлийн 2 долоо хоногт эм ууж байгаа	Тийм –1 Үгүй – 2	H3a
	Давсны хэрэглээгээ багасгахыг зөвлөсөн	Тийм –1 Үгүй – 2	H3b
	Жин хасах зөвлөгөө эсвэл эмчилгээ	Тийм –1 Үгүй – 2	H3c
	Тамхинаас гарах зөвлөгөө эсвэл эмчилгээ	Тийм –1 Үгүй – 2	H3d
	Дасгал хөдөлгөөн хийж эхлэх, эсвэл хөдөөлгөөний идэвхээ нэмэгдүүлэх зөвлөгөө	Тийм –1 Үгүй – 2	H3e
73	Та сүүлийн 12 сард даралт бууруулах зорилгоор ардын эмнэлгийн хүнд хандаж байна уу?	Тийм –1 Үгүй – 2	H4
74	Та одоо даралт бууруулах ямар нэг ургамал,, эсвэл ардын эмчилгээ хэрэглэж байна уу?	Тийм –1 Үгүй – 2	H5
ҮНДСЭН: ЦУСНЫ САХАРАА			
75	Та урьдчилан сэргийлэх үзлэгээр цусны сахараа тодорхойлуулж байсан уу?	Тийм –1 Үгүй – 2 хэрэв үгүй бол M1-рүү шилж	H6
76	Таны цусанд сахар ихэссэн, эсвэл чихрийн шижин өвчтэй байна гэж эмч, эмнэлгийн ажилтнууд өмнө нь хэлж байсан уу?	Тийм –1 Үгүй – 2	H7a
77	Сүүлийн 12 сарын хугацаанд эмч, эмнэлгийн ажилтан таны цусны сахар ихэссэн, эсвэл чихрийн шижин өвчтэй гэж хэлсэн үү?	Тийм –1 Үгүй – 2 хэрэв үгүй бол M1-рүү шилж	H7b

НЭМЭЛТ: Чихрийн шижин

Та одоогоор эмч, эрүүл мэндийн ажилтнаас чихрийн шижинг эмчлэх доорхи зөвлөгөө, эмчилгээ авч байна уу?

	Инсулин эмчилгээ	Тийм –1 Үгүй – 2	H8a
	Сүүлийн 2 долоо хоногт эм хэрэглэж байгаа	Тийм –1 Үгүй – 2	H8b
78	Хоолны тусгай жор хэлж өгсөн	Тийм –1 Үгүй – 2	H8c
	Жин бууруулах зөвлөгөө эсвэл эмчилгээ	Тийм –1 Үгүй – 2	H8d
	Тамхинаас гарах зөвлөгөө эсвэл эмчилгээ	Тийм –1 Үгүй – 2	H8e
	Дасгал хөдөлгөөн хийж эхлэх, эсвэл хөдөлгөөний идэвхээ нэмэгдүүлэх зөвлөгөө	Тийм –1 Үгүй – 2	H8f
79	Та сүүлийн 12 сард цусны сахар бууруулах зорилгоор ардын эмнэлгийн хүнд /маарамба г.м/ үзүүлсэн үү?	Тийм –1 Үгүй – 2	H9
80	Та одоо цусны сахар бууруулах зорилгоор ямар нэг ургамал, эсвэл ардын эмчилгээхэрэглэж байна уу?	Тийм –1 Үгүй – 2	H10

ҮНДСЭН АСУУЛЫГ ХӨХ, УМАЙН ХҮЗҮҮНИЙ ХАВДАР

	Асуулт	Хариулт	Код
81	Танай цусан төрлийн хэн нэг нь хорт хавдраар өвдөж байсан уу? /аав, ээж, ах, хүү, охин/	Тийм -1 Үгүй -2	X5
82	Та умайн хүзүүний хавдар илрүүлэх шинжилгээнд орж байсан уу ?	Тийм -1 Үгүй -2 Хэрэв үгүй бол X11-рүү шилж	X6
83	Та цууны хүчлийн сорилын шинжилгээнд орсон уу?	1 жил дотор -1 1-ээс 2 жилд -2 2-оос дээш жилд-3 Нэгч удаа өгч байгаагүй - 4 Мэдэхгүй -77	X6a
84	Та эсийн шинжилгээнд орсон уу?	1 жил дотор -1 1-ээс 2 жилд -2 2-оос дээш жилд-3 Нэгч удаа өгч байгаагүй - 4 Мэдэхгүй -77	X6b
85	Та хөхний хавдар илрүүлэх шинжилгээнд орж байсан уу ?	Тийм -1 Үгүй -2 Хэрэв үгүй бол X12-рүү шилж	X7
86	Та эрүүл мэндийн ажилтнаар хөхөө шалгуулж байсан уу?	1 жил дотор -1 1-ээс 2 жилд -2 2-оос дээш жилд-3 Нэгч удаа өгч байгаагүй - 4 Мэдэхгүй -77	X7a
87	Та хөхний рентген шинжилгээ хийлгэсэн үү ?	1 жил дотор -1 1-ээс 2 жилд -2 2-оос дээш жилд-3 Нэгч удаа өгч байгаагүй - 4 Мэдэхгүй -5	X7b
88	Та хөхөө өөрөө тэмтэрч шалгадаг уу?	1 жил дотор -1 1-ээс 2 жилд -2 2-оос дээш жилд-3 Нэгч удаа өгч байгаагүй - 4 Мэдэхгүй -77	X8

Дараагийн асуулт нь таны аюулгүй байдлын зан үйлтэй холбоотой болон жолоо барих буюу машин унаагаар үйлчлүүлэх үедээ согтууруулах ундаа хэрэглэдэг эсэхийг тодруулна.

Асуулт	Хариулт	Код
89 Сүүлийн 30 хоногт та тээврийн хэрэгсэл жолоодох буюу машинаар зорчихдоо суудлын даруулга хэрэглэсэн үү?	Байнга	1
	Заримдаа	2
	Хэрэглэдэггүй	3
	Сүүлийн 30 өдөр тээврийн хэрэгсэлд суугаагүй	4
	Суудлын даруулга байдаггүй	5
	Мэдэхгүй	77
	Хариулахаас татгалзах	88
90 Сүүлийн 30 хоногт та мотоцикл, дугуйгаар зорчих болон жолоодохдоо хамгаалалтын малгай өмссөн үү?	Байнга	1
	Заримдаа	2
	Огт өмсөөгүй	3
	Сүүлийн 30 өдөр дугуй болон мотоцикл унаагүй	4
	Хамгаалалтын малгай байдаггүй	5
	Мэдэхгүй	77
	Хариулахаас татгалзах	88
91 Та сүүлийн 12 сард зам тээврийн осолд орсон уу? (тайлбар ашиглах)	Тийм (жолоодож яваад)	1
	Тийм, (зорчиж яваад)	2
	Тийм, (Явган зорчигч)	3
	Тийм, (Дугуй унаж яваад)	4
	Мэдэхгүй	77
	Хариулахаас татгалзах	88
92 Дээрх зам тээврийн осол гарах болсон гол шалтгаан юу байсныг нэрлэнэ үү? (тайлбар ашиглах)	Согтууруулах ундаа	1
	Тайвшруулах эм	2
	Ядаргаа/ Өвчин	3
	Жолооч хурд хэтрүүлснээс	4
	Явган зорчигч гарцаар гараагүйгээс	5
	Гадаад хүчин зүйлс	6
	(замын гэрэлтүүлэг, тэмдэглэгээ муугаас)	7
	Бусад (тодорхой бичнэ үү)	77
	Мэдэхгүй	77
	Хариулахаас татгалзах	88
Бусад -----		X9 бусад
93 Та өдөрт дунджаар хэдэн цаг тээврийн хэрэгсэл болон мотоцикл жолооддог вэ?	1-2цаг	1
	3-6 цаг	2
	6-12 цаг	3
	12 цагаас дээш	4
	Мэдэхгүй	77
94 Та сүүлийн 12 сард хүндээр гэмтэж бэртэн эмнэлгийн тусламж авах буюу хөдөлмөрийн чадваргаа алдаж байсан уу?	Тийм	1
	Үгүй	2
	Хэрэв үгүй бол V10 –руу шилж	
	Мэдэхгүй	77
	Хэрэв мэдэхгүй бол V10 –руу шилж	
Хариулахаас татгалзсан		88
Хэрэв татгалзвал V10 –руу шилж		V5

95	Юуны улмаас гэмтэж бэртсэн бэ?	Унасан	1	V6			
		Түлэгдсэн	2				
		Хордсон	3				
		Зүсэгдсэн	4				
		Живэх дөхсөн	5				
		Амьтан хазсан	6				
		Хөлдөх	7				
		Юманд цохигдсон	8				
		Бусад (тодорхой хэлнэ үү)	9				
		Мэдэхгүй	77				
Хариулахаас татгалзсан		88					
Бусад -----			V6 бусад				
96	Гэмтэж бэртэх үедээ та хаана байсан бэ? (тайлбар ашиглах)	Гэртээ	1	V7			
		Сургууль	2				
		Ажил дээр/ Барилга дээр	3				
		Зам/ Гудамж/ Хурдны зам/ Хонгил (Траншейны нүх) -	4				
		Тариалангийн талбай	5				
		Спортын талбай	6				
		Олон нийтийн арга хэмжээ	7				
		Гол нуур	8				
		Бусад	9				
		Мэдэхгүй	77				
Хариулахаас татгалзах		88					
Бусад -----			V7 бусад				
НЭМЭЛТ: Осол гэмтэл							
97	Согтууруулах ундаа хэрэглэсэн жолоочийн тээврийн хэрэгсэлд суусан уу	Тийм	1	V10			
		Үгүй	2				
		Тийм бол: хэдэн удаа	_____				
		Мэдэхгүй	77				
		Хариулахыг татгалзах	88				
Хүчирхийлэл							
Дараах асуулууд хүчирхийлэлтэй холбоотой таны дадал, зан үйлийн талаар асууж тодруулна.							
<table><tr><th>Асуулт</th><th>Хариулт</th><th>Код</th></tr></table>					Асуулт	Хариулт	Код
Асуулт	Хариулт	Код					
98	Сүүлийн 12 сард, та хэдэн удаа хүчирхийлэлд өртсөний улмаас гэмтэж бэртэн эмнэлгийн тусламж авч байсан бэ?	Хэзээ ч үгүй	1	V11			
		Ховор (1-2 удаа)	2				
		Заримдаа (3-5 удаа)	3				
		Бараг үргэлж (6 түүнээс дээш)	4				
		Мэдэхгүй	77				
		Хэрэв мэдэхгүй бол V14 –руу шилж					
		Хариулахаас татгалзсан	88				
Хэрэв татгалзвал V14 –руу шилж							
Да Доорхи асуулууд сүүлийн 12 сард хүчирхийлэлд өртсөний улмаас авсан хүнд бэртэл гэмтлийн талаар асууж тодруулна.							
99	Дараах эд зүйлүүдийн аль нь таныг хүнд гэмтэлд хүргэсэн бэ? (тайлбар ашиглах)	Галт зэвсэг	1	V12			
		Хүйтэн зэвсэг	2				
		Зэвсгийн чанартай эд зүйлс	3				
		Зэвсэггүй	4				
		(өшиглөх, түлхэх, цохих, хазах г.м)					
		Мэдэхгүй	77				
Хариулахаас татгалзсан		88					

100	Таныг гэмтээж бэртээсэн хүн тантай ямар холбоотой хүн бэ?	Дотны харьцаатай хүн	1	V13
		Эцэг эх	2	
		Хүүхэд, ах, эгч дүүс, бусад хамаатан	3	
		Найз, танил	4	
		Асран хамгаалагч(төрлийн холбоогүй)	5	
		Үл таних хүн	6	
		Албаны хүн	7	
		Бусад	8	
Хариулахаас татгалзсан		88		
Бусад (тодруулна уу)			V13 бусад	
101	Таны хүүхэд насанд (18 наснаас өмнө) танай эцэг эх эсвэл гэрийн тань хэн нэгэн том хүн тань руу юм шидэх, түлхэх, чангаах, татах, алгдах байдлаар халдаж байсан уу?	Огт үгүй	1	V14
		Маш ховор	2	
		Сард 1 удаа	3	
		Долоо хоногт 1 удаа	4	
		Бараг л өдөр бүр	5	
		Мэдэхгүй	77	
		Хариулахаас татгалзсан	88	
НЭМЭЛТ: Хүчирхийлэл				
Асуулт		Хариулт	Код	
102	Сүүлийн 12 сард та хэн нэгний уур, бухимдал буюу заналхийллээс болж өөрийн болон гэр бүлийнхээ аюулгүй байдалд санаа зовних тохиолдол гарсан уу?	Тийм-1	V17	
		Үгүй-2 Хэрэв үгүй бол X8 –руу шилж		
		Хариулахаас татгалзсан - 88		
		Хэрэв татгалзсан бол X8 –руу шилж		
103	Тэр хүн тантай ямар харилцаатай байсан бэ?	Дотно харьцаатай хүн	1	V18
		Эцэг эх	2	
		Хүүхэд, ах, эгч дүүс, бусад хамаатан	3	
		Найз, танил	4	
		Асран хамгаалагч(төрлийн холбоогүй)	5	
		Танихгүй хэн нэгэн	6	
		Албаны хүн	7	
		Бусад, тодруул	8	
Хариулахаас татгалзсан		88		
Бусад (тодруулна уу)			V18 бусад	
104	Таны болон гэр бүлийн тань аюулгүй байдал алдагдсан тохиолдолд та хаашаа, хэнд хандах вэ?	Цагдаа	1	X8
		Орон нутгийн захиргаанд	2	
		Эмч, эмнэлгийн ажилтан	3	
		Гэр бүлийнхэндээ	4	
		Найз нөхөд	5	
		Багш	6	
		Танихгүй хүнд	7	
		Мэдэхгүй	77	
Хариулахаас татгалзсан		88		
ХАМЖИГЧИЙН КОД				
Асуулт		Хариулт	Код	
105	Хэмжигчийн код	_____	M1	
106	Багажийн код	Ендер хэмжигч _____	M2a	
		Жин _____	M2b	
107	Биеийн ендер (см)	Сантиметрээр _____	M3	

108	Биеийн жин (кг)	Килограммаар	_____	M4
109	Эмэгтэй бол: жирэмсэн эсэх	Тийм – 1 Тийм бол Vгүй – 2	M8 руу шилж	M5
VНДСЭН: БВСЭЛХИЙН ТОЙРОГ				
110	Лентометрийн код	_____		M6
111	Бвсэлхийн тойрог (см)	Сантиметрээр	_____	M7
VНДСЭН: АРТЕРИЙН ДАРАЛТ				
112	Хэмжигчийн код	_____		M8
113	Манометрийн код	_____		M9
114	Манжетын хэмжээ	1. Богино 2. Хэвийн 3. Урт		M10
115	1-р хэмжилт	Систол (мм /муб)	_____	M11a
		Диастол (мм /муб)	_____	M11b
116	2-р хэмжилт	Систол (мм /муб)	_____	M12a
		Диастол (мм /муб)	_____	M12b
117	3-р хэмжилт	Систол (мм /муб)	_____	M13a
		Диастол (мм /муб)	_____	M13b
118	Сүүлийн 2 долоо хоногт та эмч, эмнэлгийн ажилтны хороор даралт бууруулах эм, бэлдмэл хэрэглэж байгаа юу?	Тийм 1 Vгүй 2		M14
НЭМЭЛТ: Зүрхний цохилтын тоо				
Зүрхний цохилт				
119	Хэмжилт 1	Цохилтын тоо, минутад	_____	M16a
	Хэмжилт 2	Цохилтын тоо, минутад	_____	M16b
	Хэмжилт 3	Цохилтын тоо, минутад	_____	M16c
120	Биеийн өөхлөг	_____		X13

ХАМЖИГДАХУУН				
Хэмжигдэхүүн	Сорил	Гүйцэтгэл	Код	
121	Та бие бялдрын түвшин тогтоох сорил өгөхийг зөвшөөрч байна уу	Тийм 1 Үгүй 2 Үгүй бол B1-рүү шилж		X14
122	Хүч	Гар дээр суналт	Нэг минутад гүйцэтгэсэн тоо _____	X15
123	Хурд	Байрандаа гүйх	10 секундэд хийсэн гүйлтийн тоо _____	X16
124	Уян хатан	Суугаа байдлаас бехийх (2 удаа гүйцэтгэж өндөр үнэлгээг тэмдэглэнэ)	Түлхэлтийн тоо _____	X17
125	Тэнцвэр	Гараа алдлан зүүн хөл дээр өвдөг өндөр ергөж нүдээ ахин зогсох	Зогссон хугацаа, сек _____	X18
126	Тэсвэр	Гүнзгий амьсгал авч гаргах	Амьсгал үлээж гаргах хугацаа _____	X19

НЭМЭЛТ: ГЛЮКОЗ			
Хариулт		Кодлох багана	Код
vндсэн: ГЛЮКОЗ			
127	Сүүлийн 12 цагийн туршид уснаас еер ямар нэг зүйл идэж уусан уу?	Тийм—1 шинжилгээнээс хасах Vгvй – 2	B1
128	Шинжилгээ авсан хүний код	____	B2
129	Багажийн код	____	B3
130	Шинжилгээ авсан цаг, минут	Цаг: ____ Минут ____	B4
131	Өлөн вейн цусан дахь сахар ммол/л, мг /дл-с тохирохыг сонго	ммол/л ____ мг /дл ____	B5
132	Та өнөөдөр эмч, эмнэлгийн ажилтны жороор инсулин эсвэл сахар бууруулах эм, бэлдмэл хэрэглэсэн vv?	Тийм 1 Vгvй 2	B6
vндсэн: ЦУСНЫ ЛИПИД, ХОЛЕСТЕРИН			
133	Багажийн код	____	B7
134	Нийт холестерин ммол/л, мг /дл-с тохирохыг сонго	ммол/л ____ мг /дл ____	B8
135	Та сүүлийн 2 долоо хоногт эмч, эмнэлгийн ажилтны жороор холестерин бууруулах эм бэлдмэл хэрэглэсэн vv?	Тийм 1 Vгvй 2	B9
НЭМЭЛТ: ТРИГЛИЦЕРИД, ИХ НЯГТТАЙ ЛИПОПРОТЕЙД, БАГА НЯГТТАЙ ЛИПОПРОТЕЙД			
136	Багажийн код	____	
137	Триглицерид ммол/л, мг /дл-с тохирохыг сонго	ммол/л ____ мг /дл ____	B10
138	Их нягттай липопротеид ммол/л, мг /дл-с тохирохыг сонго	ммол/л ____ мг /дл ____	B11
139	Бага нягттай липопротеид ммол/л, мг /дл-с тохирохыг сонго	ммол/л ____ мг /дл ____	X20